

Η Φόνισσα

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

 ΑΝΟΙΚΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Η Φόνισσα

Κοινωνικό μυθιστόρημα (1903)

 ΑΝΟΙΚΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

www.openbook.gr

Πηγή:

ΑΠΑΝΤΑ Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη (Τόμος τρίτος),

Κριτική Έκδοση Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Εκδόσεις ΔΟΜΟΣ (1984)

www.papadiamantis.net

Η εικόνα εξωφύλλου δημιουργήθηκε μέσω της εφαρμογής τεχνητής νοημοσύνης DALL-E που χρησιμοποιεί η μηχανή αναζήτησης Microsoft Bing.

[Πηγή: www.bing.com/create]

Άδεια ελεύθερης διανομής: [Creative Commons BY-NC-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

(Αναφορά δημιουργού – Μη εμπορική χρήση – Παρόμοια διανομή)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΑΠΑΝΤΑ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΟΣ

Η ΦΟΝΙΣΣΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Α'

Μισοπλαγιασμένη κοντά εις τὴν ἐστίαν, με σφαλιστὰ τὰ ὄμματα, τὴν κεφαλὴν ἀκουμβῶσα εἰς τὸ κράσπεδον τῆς ἐστίας, τὸ λεγόμενον «φουγο-πόδαρον»*, ἡ θεια-Χαδοῦλα, ἡ κοινῶς καλουμένη Γιαννοῦ ἢ Φράγκισσα, δὲν ἐκοιμᾶτο, ἀλλ' ἐθυσίαζε τὸν ὕπνον πλησίον εἰς τὸ λίκνον τῆς ἀσθενούσης
5 μικρᾶς ἐγγονῆς της. Ὅσον διὰ τὴν λεχώ, τὴν μητέρα τοῦ πάσχοντος βρέ-
φους, αὐτὴ πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀποκοιμηθῆ ἐπὶ τῆς χθαμαλῆς, πενιχρᾶς κλί-
νης της.

Ὁ μικρὸς λύχνος, κρεμαστός, ἐτρεμόσβηνε κάτω τοῦ φατνώματος τῆς ἐστίας. Ἐρριπτε σκιάν ἀντὶ φωτὸς εἰς τὰ ὀλίγα πενιχρὰ ἐπιπλα, τὰ ὅποια
10 ἐφαίνοντο καθαριώτερα καὶ κοσμιώτερα τὴν νύκτα. Οἱ τρεῖς μισοκαυμένοι
δαυλοί, καὶ τὸ μέγα ὀρθὸν κούτσουρον τῆς ἐστίας, ἔρριπτον πολλὴν στά-
κτην, ὀλίγην ἀνθρακιὰν καὶ σπανίως βρέμουσαν φλόγα, κάμνουσαν τὴν
γραῖαν νὰ ἐνθυμῆται μέσα εἰς τὴν νύσταν της τὴν ἀποῦσαν μικροτέραν κό-
ρην της, τὴν Κρινιώ, ἣτις ἂν εὐρίσκετο τῶρα ἐντὸς τοῦ δωματίου, θὰ
15 ὑπεψιθύριζε μετ' ὄνον λογαοιδικόν: «Ἄν εἶναι φίλος, νὰ χαρῆ, ἂν εἶν'
ἐχθρός, νὰ σκάση...»

Ἡ Χαδοῦλα, ἡ λεγομένη Φράγκισσα, ἡ ἄλλως Φραγκογιαννοῦ, ἦτο
γυνὴ σχεδὸν ἐξηκοντοῦτις, καλοκαμωμένη, με ἀδρούς χαρακτῆρας, με ἥθος
ἀνδρικόν, καὶ με δύο μικρὰς ἄκρας μύστακος ἄνω τῶν χειλέων της. Εἰς
20 τοὺς λογισμοὺς της, συγκεφαλαιούσα ὅλην τὴν ζωὴν της, ἔβλεπεν ὅτι ποτὲ
δὲν εἶχε κάμει ἄλλο τίποτε εἰμὴ νὰ ὑπηρετῇ τοὺς ἄλλους. Ὅταν ἦτο παι-
δίσκη, ὑπηρετεῖ τοὺς γονεῖς της. Ὅταν ὑπανδρεύθη, ἔγινε σκλάβα τοῦ συ-
ζύγου της — καὶ ὅμως, ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρός της καὶ τῆς ἀδυναμίας
ἐκείνου, ἦτο συγχρόνως καὶ κηδεμὼν αὐτοῦ· ὅταν ἀπέκτησε τέκνα, ἔγινε
25 δούλα τῶν τέκνων της· ὅταν τὰ τέκνα της ἀπέκτησαν τέκνα, ἔγινε πάλιν
δουλεύτρια τῶν ἐγγόνων της.

Τὸ νεογνὸν εἶχε γεννηθῆ πρὸ δύο ἐβδομάδων. Ἡ μητέρα του εἶχε κάμει βαριά λεχωσιά. Ἦτο αὐτὴ ἡ κοιμωμένη ἐπὶ τῆς κλίνης, ἡ πρωτότοκος κόρη τῆς Φραγκογιαννοῦς, ἡ Δελχαρῶ ἡ Τραχήλαινα. Εἶχαν βιασθῆ νὰ τὸ βαπτίσουν τὴν δεκάτην ἡμέραν ἐπειδὴ ἔπασχε δεινῶς· εἶχε κακὸν
 5 βῆχα, κοκκίτην, συνοδευόμενον μὲ σπασμωδικὰ σχεδὸν συμπτώματα. Καθὼς ἔβαπτίσθη, τὸ νήπιον ἐφάνη νὰ καλυτερεύη ὀλίγον, τὴν πρώτην βραδιάν, καὶ ὁ βῆχας ἐκόπασεν ἐπ' ὀλίγον. Ἐπὶ πολλὰς νύκτας, ἡ Φραγκογιαννοῦ δὲν εἶχε δώσει ὕπνον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της, οὐδὲ εἰς τὰ βλέφαρά της νυσταγμόν, ἀγρυπνοῦσα πλησίον τοῦ μικροῦ πλάσματος, τὸ ὁποῖον
 10 οὐδ' ἐφαντάζετο ποίους κόπους ἐπροξένει εἰς τοὺς ἄλλους, οὐδὲ πόσα βάσανα ἔμελλε νὰ ὑποφέρη, ἐὰν ἐπέζη, καὶ αὐτό. Καὶ δὲν ἦτο ἱκανὸν νὰ αἰσθανθῆ καὶ τὴν ἀπορίαν, τὴν ὁποίαν μόνη ἡ μάμμη διετύπωνε κρυφίως μέσα της: «Θέ μου, γιατί νὰ ἔλθῃ στὸν κόσμον κι αὐτό;»

Ἡ γραῖα τὸ ἐνανούριζε, καὶ θὰ ἦτον ἱκανὴ νὰ εἶπῃ «τὰ πάθη της
 15 τραγοῦδια» ἀποπάνω ἀπὸ τὴν κούνιαν τοῦ μικροῦ. Κατὰ τὰς προλαβούσας νύκτας, πράγματι, εἶχε «παραλογίσει»* ἀναπολοῦσα ὅλ' αὐτὰ τὰ πάθη της εἰς τὸ πεζόν. Εἰς εἰκόνας, εἰς σκηνὰς καὶ εἰς ὄραματα, τῆς εἶχεν ἐπανέλθει εἰς τὸν νοῦν ὅλος ὁ βίος της, ὁ ἀνωφελὴς καὶ μάταιος καὶ βαρὺς.

Ὁ πατήρ της ἦτον οἰκονόμος καὶ ἐργατικὸς καὶ φρόνιμος. Ἡ μάμνα
 20 της ἦτον κακὴ, βλάσφημος καὶ φθονερά. Ἦτον μία ἀπὸ τὰς στρίγλας τῆς ἐποχῆς της. Ἦξευρε μάγια. Τὴν εἶχαν κυνηγήσει δύο-τρεις φορές οἱ κλέφτες, τὰ παλληκάρια τοῦ Καρατάσου καὶ τοῦ Γάτσου καὶ τῶν ἄλλων ὀπλαρχηγῶν τῆς Μακεδονίας. Ἐπραξαν τοῦτο διὰ νὰ τὴν ἐκδικηθοῦν, ἐπειδὴ τοὺς εἶχε κάμει μάγια, καὶ δὲν ἐπήγαιναν καλὰ οἱ δουλειές των.
 25 Ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἐσχόλαζον ἐν ἀργίᾳ, καὶ δὲν ἠμπούρεσαν νὰ κάμουν τίποτε πλιάτσικο, οὔτε ἀπὸ Τούρκους, οὔτε ἀπὸ χριστιανούς. Οὔτε ἡ Κυβέρνησις τῆς Κορίνθου τοὺς εἶχε στείλει κανὲν βοήθημα.

Τὴν εἶχαν κυνηγήσει τὸν κατήφορον, ἀπὸ τὴν κορυφὴν τ' Ἀι-Θανασοῦ, εἰς τὸ ὄροπέδιον τοῦ Προφήτου Ἡλίας, μὲ τὰς πελωρίας πλατάνους
 30 καὶ τὴν πλουσίαν βρύσιν, κ' ἐκεῖθεν εἰς τὸ Μεροβίλι, στὸ πλάγι τοῦ βουνοῦ, ἀνάμεσα εἰς τὰ ὄρμάνια καὶ τοὺς λόγγους. Αὐτὴ ἐδοκίμασε νὰ κρυφθῆ εἰς μίαν λόχμην βαθεῖαν, πλὴν ἐκεῖνοι δὲν ἐγελάστησαν. Ὁ θραῦς τῶν φύλλων καὶ τῶν κλάδων, ὁ ἴδιος τρόμος της, ὅστις μετέδιδε τρομῶδη κίνησιν εἰς κλῶνας καὶ θάμνους, τὴν ἐπρόδωκεν.
 35 Ἦκουσε τότε ἀγρίαν φωνήν:

—Ἀχ! μωρὴ τσοῦπα*, καὶ σ' ἐπιάσαμε!

14 Ἰσως πάθια

Αὐτὴ ἀνεπήδησε τότε μέσ' ἀπὸ τοὺς θάμνους, κ' ἔτρεξεν ὡς φοβισμένη τρυγῶν μὲ τὸ πτερύγισμα τῶν λευκῶν πλατειῶν χειρίδων της. Δὲν ἦτο πλέον ἐλπὶς νὰ γλυτώσῃ. "Ἄλλοτε, τὴν πρώτην φοράν ὅτε τὴν εἶχον κυνηγήσει, εἶχε κατορθώσει νὰ κρυφθῇ, κάτω εἰς τὸ Πυργί, ἐπειδὴ τὸ μέρος
 5 ἐκεῖνο εἶχε πολλὰ μονοπάτια. Ἐδῶ, στὸ Μεροβίλι, δὲν ὑπῆρχον δρομίσκοι καὶ λαβύρινθοι, ἀλλὰ μόνον συστάδες δένδρων καὶ λόχμαι ἀπάτητοι. Ἡ τότε νεαρὰ Δελχαρῶ, ἡ μήτηρ τῆς Φραγκογιαννοῦς, ἐπήδα ὡς δορκὰς ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον, ἀνυπόδητος, ἐπειδὴ πρὸ πολλοῦ εἶχε πετάξει τὰς ἐμβάδας της ἀπὸ τοὺς πόδας, ὀπισθὲν της, — τὴν μίαν τῶν ὁποίων εἶχεν
 10 ἀναλάβει ὡς λάφυρον ὁ εἰς ἕκ τῶν διωκτῶν — καὶ τ' ἀγκάθια ἐχώνοντο εἰς τὰς πτέρνας της, τῆς ἔσχιζον κ' αἱμάτων τον τοὺς ἀστραγάλους καὶ ταρσούς. Τότε, ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ, τῆς ἤλθε μία ἔμπνευσις.

Ἐκεῖθεν τοῦ λόγγου, εἰς τὸ πλάγι τοῦ βουνοῦ, ἦτον εἰς καὶ μόνος καλλιεργημένος ἐλαιῶν, καλούμενος ὁ Πεῦκος τοῦ Μωραΐτη. Ὁ γερο-Μωραΐτης, ὁ κάππος τοῦ κτήτορος, εἶχε μεταναστεύσει ἀπὸ τὸν Μιστράν εἰς τὸν τόπον αὐτόν, περὶ τὰ τέλη τοῦ ἄλλου αἰῶνος — κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Αἰκατερίνης καὶ τοῦ Ὁρλώφ. Ὁ φημισμένος πεῦκος ἴστατο εἰς τὸ μέσον τῶν ἐλαιῶν, ὡς γίγας μεταξὺ νάνων. Τὸ χιλιετὲς δένδρον ἦτον σκαφιδιασμένον κοντὰ εἰς τὴν ρίζαν, κάτω, εἰς τὸν γιγαντιαῖον κορμόν, τὸν ὅποιον
 20 δὲν ἤμποροῦσαν ν' ἀγκαλιάσουν πέντε ἄνδρες. Οἱ βοσκοὶ καὶ οἱ ἀλιεῖς τὸν εἶχαν σκαφιδιάσει, τοῦ εἶχαν σκάψει τὴν καρδίαν, τοῦ εἶχαν κοιλάνει τὰ ἔγκατα, διὰ νὰ λάβωσιν ἐκεῖθεν ἄφθονον δᾶδα. Καὶ μὲ τὴν φοβερὰν πληγὴν εἰς τὰς Ἰνας, εἰς τὰ σπλάγγνα του, ὁ πεῦκος ἐπέζησεν ἄλλα τρία τέταρτα αἰῶνος, μέχρι τοῦ 1871. Κατὰ Ἰούλιον τοῦ ἔτους ἐκείνου, μέγαν τοπικὸν
 25 σεισμὸν ἠσθάνθησαν οἱ κατοικοῦντες, εἰς ἀπόστασιν μιλίων, κάτω εἰς τὴν παραθαλασσίαν. Τὴν νύκτα ἐκείνην κατέρρευσε ὁ γίγας.

Εἰς τὸ κοίλωμα ἐκεῖνο, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἠδύνατο νὰ καθίσωσιν ἀνέτως δύο ἄνθρωποι, ἔτρεξε νὰ κρυβῇ ἡ τότε νεόνυμφος Δελχαρῶ, ἡ μήτηρ τῆς σημερινῆς Φραγκογιαννοῦς. Τὸ μέσον ἦτο ἄπελπι, καὶ σχεδὸν παιδαριῶδες. Ἐκεῖ δὲν ἐκρύπτετο ἄλλως, εἰμὴ κατὰ φαντασίαν, μὲ παιδικὸν
 30 τρόπον, ὅπως παίζουσι τὸν κρυφτόν. Οἱ διῶκται βεβαίως θὰ τὴν ἔβλεπον, θ' ἀνεκάλυπτον τὸ καταφύγιόν της. Μόνον ἐκ τῶν νῶτων ἦτο ἄόρατος, ἀλλ' ὄχι κατὰ πρόσωπον. "Ἄμα οἱ τρεῖς κλέφται ἐφθانون πέραν τοῦ πεύκου, θὰ τὴν ἔβλεπον ὡς καρφωμένην ἐκεῖ.

35 Οἱ τρεῖς ἄνδρες ἔτρεξαν, τὸ ἐπροσπέρασαν, κ' ἐξηκολούθησαν νὰ τρέχουν. Οἱ δύο ἐξ αὐτῶν οὐδ' ἐστράφησαν ὀπίσω νὰ ἰδοῦν. Ἐφραντάζοντο ὅτι

ἡ «τσούπα» ἔτρεχεν ἐμπρός. Μόνον τὴν τελευταίαν στιγμὴν, ὁ τρίτος ἐστράφη, ὀπωσοῦν σκοτισμένος, πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ ἐκοίταξε παντοῦ ἄλλοῦ, ὄχι ὅμως εἰς τὸν κορμὸν τοῦ πεύκου. Ἔβλεπε καὶ τὸν πεῦκον συλλήβδην, μὲ τ' ἄλλ' ἀντικείμενα, χωρὶς νὰ φαντάζεται ὅτι ὁ κορμὸς του εἶχε κοι-
 5 λίαν, καὶ ὅτι ἐντὸς τῆς κοιλίας ἐκρύπτετο ἄνθρωπος. Καὶ ἂν ἐγνώριζε, καὶ ἂν ἠγνόει τὸ κοίλωμα τοῦ γιγαντιαίου κορμοῦ, ἐκείνην τὴν στιγμὴν δὲν ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν νοῦν του. Ἐκοίταζε νὰ ἰδῆ μὴ ἀνακαλύψῃ που τὸ χάσμα τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον θὰ τὴν εἶχε καταπίει ἐξ ἅπαντος — διότι καμμία πτυχὴ γῆς ὄρατὴ δὲν ὑπῆρχεν ὅπου νὰ κρυβῆ τις. Αἱ Δρυάδες, αἱ νύμφαι τῶν
 10 δασῶν, τὰς ὁποίας αὐτὴ ἴσως ἐπεκαλεῖτο εἰς τὰς μαγείας της, τὴν ἐπροσ-
 τάτευσαν, ἐτύφλωσαν τοὺς διώκτας της, ἔρριψαν πρασινωπὴν ἀχλὺν, χλοερὸν ρὸν σκότος, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς των — καὶ δὲν τὴν εἶδον.

Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἐσώθη ἀπὸ τοὺς ὄνυχάς των. Καὶ ὅλον τὸν καιρὸν ὕστερον ἐξηκολούθησε νὰ κάμνῃ μάγια, μάγια ἐναντίον τῶν κλεφτῶν, καὶ
 15 νὰ φέρνῃ εἰς αὐτοὺς πολλὰ «κεσάτια», ὥστε πουθενὰ πλέον δὲν ὑπῆρχε πλιάτσικο — ἐωσότου, ἔδωκεν ὁ Θεὸς καὶ ἠσύχασαν τὰ πράγματα, καὶ ὁ Σουλτάνος Μαχμούτ ἐχάρισε, καθὼς λέγουσιν, τὰ «Διαβολονήσια» εἰς τὴν Ἑλλάδα, κ' ἔκτοτε ἔπαυσαν νὰ εἶναι ἀσύδοτα. Τὴν πλιατσικολογίαν διε-
 δέχθη ἡ φορολογία, καὶ ἔκτοτε ὅλος ὁ περιούσιος λαὸς ἐξακολουθεῖ νὰ
 20 δουλεύῃ διὰ τὴν μεγάλην κεντρικὴν γαστέρα, τὴν «ῶτα οὐκ ἔχουσαν».

* * *

Ἡ Χαδοῦλα ἡ Φράγκισσα, ἂν καὶ πολὺ μικρά, ἦτον γεννημένη τότε, καὶ τὰ ἐνθυμεῖτο ὅλ' αὐτά, τὰ ὁποῖα διηγεῖτο ἀργότερα ἢ μάννα της. Ὑστερον, ὅταν ἐμεγάλωσε, κ' ἔγινε δεκαεπτὰ χρόνων, καὶ εἰρήνευσαν ὀπωσοῦν τὰ πράγματα, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κυβερνήτου, τὴν ὑπάνδρευ-
 25 σαν οἱ γονεῖς της, καὶ τῆς ἔδωκαν ἄνδρα τὸν Γιάννην τὸν Φράγκον, ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἡ σύζυγός του ἐπωνόμασεν ἀργότερον «τὸν Σκοῦφον» καὶ «τὸν Λογαριασμόν».

Τὰ δύο ταῦτα παραγκώμια δὲν τοῦ τὰ εἶχε δώσει ἀνευ λόγου ἢ σύζυγός του, ἡ Χαδοῦλα. Σκοῦφον τὸν εἶχεν ὀνομάσει, ἀκόμη πρὶν τὸν ὑπαν-
 30 δρευθῆ, ὅταν τὸν εἰρωνεύετο συνήθως, μὲ τὴν παρθενικὴν πονηρίαν της — χωρὶς νὰ προγνωρίζῃ ὅτι αὐτὸς θὰ ἦτον ἡ τύχη της καὶ ὁ καλὸς της — ἐπειδὴ, ἀντὶ φεσίου, ἐφόρει εἶδος μακροῦ σκούφου, τεφροκοκκίνου, μὲ κον-

20 Πβ. Ψαλμ. 113,14 καὶ 134(135),17· Σοφ. Σολ. 15,15

22 ἐνεθυμεῖτο ἀεὶδὸν

τὴν φούνταν. «Λογαριασμὸν» τὸν ὠνόμασεν ἀργότερα, ἀφοῦ τὸν ὑπανδρεύθη, ἐπειδὴ συνήθιζε πολλάκις τὴν φράσιν, «αὐτὸς εἶν' ὁ λογαριασμός», καὶ διότι, ἄλλως, δὲν ἠδύνατο ὀρθῶς νὰ λογαριάσῃ οὔτε ποσὸν δι' ὀλίγους παράδες, οὔτε δύο ἡμεροκάματα. Ἄν ἔλειπεν αὐτῇ, θὰ τὸν ἐγελοῦσαν κα-
 5 θημερινῶς· ποτὲ δὲν θὰ τοῦ ἐδίδαν σωστὸν τὸν κόπον του εἰς τὰ πλοῖα, εἰς τὸ καρινάγιο ἢ εἰς τὸν ἀρσανάν, ὅπου εἰργάζετο ὡς μαραγκὸς ἢ ὡς καλαφάτης.

Εἶχεν ὑπάρξει ἐπὶ μακρὸν χρόνον μαθητῆς καὶ κάλφας τοῦ πατρὸς
 10 τῆς, ἐξασκοῦντος τὴν ἰδίαν τέχνην. Ὅταν τὸν εἶδεν ὁ γέρον τόσον ἀπλοϊκόν, ὀλιγαρκῆ καὶ μετριόφρονα, τὸν ἐξετίμησε, καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸν κάμῃ γαμβρόν. Ὡς προῖκα τοῦ ἔδωκε μίαν οἰκίαν ἐρημον, ἐτοιμόρροπον, εἰς τὸ παλαιὸν Κάστρον, ὅπου ἐκατοικοῦσαν ἓνα καιρὸν οἱ ἄνθρωποι, πρὸ τοῦ 21. Τοῦ ἔδωκε κ' ἓνα ὄνοματι Μποστάνι, τὸ ὅποιον εὐρίσκετο ἀκριβῶς ἔξω τοῦ ἐρήμου Κάστρου, ἐπὶ τινος κρημνώδους ἀκτῆς, καὶ ἀπέειχε
 15 τρεῖς ὥρας ἀπὸ τὴν σημερινὴν πολίχνην. Ὅμοίως κ' «ἓνα πινάκι* χωράφι», ἐν ἀγριοχώραφον, τὸ ὅποιον ἀμφεσβῆται ὁ γείτονας ὡς ἰδικόν του· οἱ δὲ ἄλλοι γείτονας ἔλεγον ὅτι καὶ τὰ δύο χωράφια διὰ τὰ ὅποια ἐμάλωναν οἱ δύο ἦσαν καταπατημένα, καὶ ἦσαν «καλογερικά», ἀνήκοντα εἰς μίαν διαλυθεῖσαν Μονήν. Τοιαύτην προῖκα ἔδωκεν ὁ γερο-Σταθαρόδς εἰς τὴν θυγα-
 20 τέρα του. Ἄλλως αὕτη ἦτο μοναχοκόρη. Διὰ τὸν ἑαυτὸν του, τὴν συμβίαν καὶ τὸν υἱὸν του, εἶχε κρατήσῃ τὰς δύο νεοδημήτους οἰκίας εἰς τὴν νέαν πόλιν, τὰ δύο ἀμπέλια πλησίον ταύτης, δύο ἐλαιῶνας, καὶ ὀλίγα χωράφια — καὶ ὅσα μετρητὰ εἶχεν.

* * *

Ἔως ἐδῶ εἶχαν φθάσει αἱ ἀναμνήσεις τῆς Φραγκογιαννοῦς, τὴν νύκτα
 25 ἐκείνην. Ἦτον ἡ ἑνδεκάτη ἑσπέρα ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ τῆς κόρης τῆς. Τὸ θυγάτριον εἶχεν ὑποτροπιᾶσει πάλιν, κ' ἔπασχε δεινῶς. Εἶχεν ἔλθει ἄρρωστον εἰς τὸν κόσμον. Ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς του, ἡ φθορὰ τὸ εἶχε παρακολουθήσει. . . Τὴν στιγμήν ἐκείνην, σπασμωδικὸς βήχας ἠκούσθη, καὶ τὰ ξυπνητὰ ὄνειρα, αἱ ἀναμνήσεις, διεκόπησαν. Ἐκινήθη ἐπὶ τῆς πενιχρᾶς
 30 στρωμνῆς, ὅπου ἦτο ἀνακεκλιμένη, ἔκυψεν ἐπὶ τοῦ παιδιοῦ, κ' ἐπροσπάθησε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸ πρόχειρον βοήθειαν. Ἐπλησίασεν εἰς τὸ φῶς τοῦ λόχνου μικρὰν φιάλην. Ἐδοκίμασε νὰ δώσῃ μίαν κουταλιάν, εἰς τὰ χεῖλη

τοῦ μωροῦ. Τὸ μικρὸν ἐγεύθη τὸ ρευστόν, καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν πάλιν τὸ ἐξέρασε.

Ἡ λεχώνα ἐκινήθη ἐπὶ τῆς χαμηλῆς καὶ στενῆς κλίνης. Φαίνεται ὅτι δὲν ἐκοιμᾶτο καλά. Ἦτο μόνον ναρκωμένη, καὶ εἶχε κλειστά τὰ βλέφαρα.

5 Ἦνοιξε τὰ ὄμματα, ἀνεσηκώθη δύο ἢ τρεῖς δακτύλους ἄνω τοῦ προσκεφάλου, καὶ ἠρώτησε:

— Πῶς πάει, μάννα;

— Πῶς νὰ πάη!... εἶπεν αὐστηρῶς ἡ γραῖα· ἡσυχάσε τώρα, καὶ σὺ!... Τί θὰ κάμη!... δὲν θὰ βήξῃ;

10 — Πῶς τὸ βλέπεις, μάννα;

— Πῶς νὰ τὸ ἰδῶ;... Μωρὸ παιδί εἶναι... νά, ποῦ ἦρθε στὸν κόσμον κι αὐτό!... ἐπρόσθεσε μὲ στρυφνὸν καὶ ἀλλόκοτον ἦθος ἡ γραῖα.

Καὶ μετ' ὀλίγον ἡ λεχώνα ἀπεκοιμήθη ἡσυχώτερα. Ἡ γραῖα μόλις ἐκλείσεν ὀλίγον τὰ ὄμματα τὴν ὥραν τοῦ ἔρθρου, μετὰ τὸ τρίτον λάλημα 15 τοῦ πετεινοῦ. Ἐξύπνησεν ἀπὸ τὴν φωνὴν τῆς κόρης τῆς, τῆς Ἀμέρσας, ἣτις ἦλθε λίαν πρῶι ἀπὸ τὸν μικρὸν οἰκίσκον, τὸν γειτονικόν, ἀνυπομονοῦσα νὰ μάθῃ πῶς εἶναι ἡ λεχώνα καὶ τὸ μωρόν, καὶ πῶς εἶχε περάσει τὴν νύκτα ἡ μάννα τῆς.

Ἡ Ἀμέρσα, ἡ δευτερότοκος, ἦτον ἀνύπανδρη, γεροντοκόρη ἤδη, ἀλλὰ 20 προκομμένη πολὺ, «μορφοδοῦλα»*, ὀνομαστὴ δὲ ὑφάντρια· ἦτον μελαψή, ὑψηλή, ἀνδρώδης, — καὶ τὰ προικιά τῆς καὶ τὰ στολιδία τὰ κεντητά, τὰ ὅποια μόνη τῆς εἶχε κατασκευάσει, εὐρίσκοντο κλεισμένα ἀπὸ χρόνων πολλῶν εἰς μεγάλην ἄκοιμψον κασσέλαν, καὶ τὰ ἔτρωγεν ὁ σκόρος καὶ τὸ σαράκι.

25 — Καλημέρα!... Πῶς εἶστε;... Πῶς περάσατε;

— Ἐσύ 'σαι, Ἀμέρσα;... Νά, πέρασε κι αὐτὴ ἡ νύχτα.

Ἡ γραῖα μόλις εἶχεν ἐξυπνήσει, κ' ἔτριβε τὰ ὄμματα τραυλίζουσα. Ἦκούσθη θόρυβος εἰς τὸ πλαγινὸν μικρὸν χώρισμα. Ἦτον ὁ Νταντῆς ὁ 30 Τραχήλης, ὁ σύζυγος τῆς λεχώνας, ὅστις ἐκοιμᾶτο ἐκεῖθεν τοῦ λεπτοῦ ξυλοτοίχου, παραπλευρῶς ἐνὸς ἄλλου κορασίου κ' ἐνὸς παιδίου μικρᾶς ἡλικίας, καὶ εἶχεν ἐξυπνήσει τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ἐμάζεψε τὰ ἐργαλεῖά του — σκεπάρνια, πριόνια, ροκάνια, καὶ ἤτοιμάζετο νὰ ὑπάγῃ στὸν ταρσανάν, ν' ἀρχίσῃ τὸ μεροκάματον.

— Ἀκούς, τί σαμαντὰ κάνει! εἶπεν ἡ γραῖα. Δὲν μπορεῖ νὰ μαζώξῃ τὰ 35 σιδερικά του, χωρὶς ν' ἀκουστῇ. Ὅποιος τὸν ἀκούει, θαρρεῖ τί γίνεται!...

— «Γύφτικο σπίτι καίεται», εἶπεν εἰρωνικῶς γελῶσα ἡ Ἀμέρσα.

Ὁ θόρυβος τῶν ἐργαλείων, τὰ ὁποῖα ὁ Νταντής, χωρίς νὰ εἶναι ὁρατός, ὅπισθεν τοῦ ξυλοτοίχου, ἔρριπτεν ἀνά ἐν μέσα στοῦ ζεμπίλι του — σκεπάρινα, πριόνια, τριβέλια, κτλ. — ἐξύπνησε καὶ τὴν λεχώ, τὴν γυναῖκά του.

5 — Τ' εἶναι μάννα;

— Τί νὰ εἶναι! . . . Ὁ Κωνσταντὴς ρίχνει τὰ σύνεργά του μὲς στοῦ ζεμπίλι! . . . εἶπε μετὰ στεναγμοῦ ἢ γραῖα.

— «Καὶ βιὸ λογαριάζεις;» . . . συνεπλήρωσε τὴν παροιμίαν ἢ Ἀμέρσα.

Ἦκουσθη τότε ἡ φωνὴ τοῦ Κωνσταντῆ ὅπισθεν τοῦ μικροῦ διαφρά-

10 γματος.

— Ξυπνήσατε, πεθερά! . . . ἔλεγε πῶς περάσατε;

— Πῶς νὰ περάσωμε! . . . «Σὰν τὴν κόττα στοῦ μύλο. . .» *Ἐλα νὰ πιῆς τὸ ρακί σου.

Ὁ Νταντής ἐφάνη εἰς τὴν θύραν τοῦ χειμερινοῦ θαλάμου. Ἦτο εὐρύ-
15 στερνος, μὲ ἄχαριν τὸν κορμόν, «ἀίσκιωτος»*, ὅπως ἔλεγεν ἡ γραῖα πευθερά του, καὶ σχεδὸν σπανός. Ἡ γραῖα ἔδειξεν εἰς τὴν Ἀμέρσαν τὴν μικρὰν φιάλην μὲ τὸ ρακί, εἰς τὸ μικρὸν ράφι ἄνωθεν τῆς ἐστίας, καὶ τῆς ἔνευσε νὰ βάλῃ στοῦ ποτηράκι, διὰ νὰ πιῇ ὁ Κωνσταντής.

— Δὲν ἔχει κανένα σύκο; . . . ἠρώτησε οὗτος, ἅμα ἔλαβε τὸ ρακοπό-
20 τηρον ἀπὸ τὴν χεῖρα τῆς γυναικαδέλφης του.

— Ποῦ νὰ βρεθῇ τέτοιο πρᾶμα! . . . εἶπεν ἡ γραῖα Χαδοῦλα. «Σαράντα σταχτοκούλουρα» μᾶς χρειάζοντ' ἐδῶ, ἐπρόσθεσεν, ἐνοοῦσα τὴν σπατάλην ἥτις συνήθως γίνεται κ' εἰς τὰ πτωχότερα σπίτια, ἐν καιρῷ ἐνσκήψεως τοιοῦτου «αἰσίου γεγονότος», ὁποῖον εἶναι καὶ ἡ γέννησις κόρης.

25 — Θέλεις ἐσὺ γαμπρὸ μὲ μάτια; εἶπεν ἐνθυμηθεῖσα ἄλλην παροιμίαν ἢ γυναικαδέλφη του, ἢ Ἀμέρσα.

— Τουλόου σ' μὴν τὸν θέλῃς τὸν σαστικό* σου νὰ 'ναι στραβός; εἶπε
χωρὶς νὰ πειραχθῇ, ὁ Νταντής. . . Ἐβίβα! Καλὴ σαράντιση!

Κ' ἔπιεν ἀπνευστὶ τὸ μικρὸν ποτήριον.

30 — Καλὸ σας βράδου!

Ἐφορτώθη τὴν ζεμπίλιαν, κ' ἐπῆγε διὰ τὸν ταρσανάν.

Β'

Τὸ πῦρ ἔφθινεν εἰς τὴν ἐστίαν, ὁ λύχνος ἐτρεμόφεγγεν εἰς τὸ μικρὸν φάτνωμα, ἡ λεχώνα ἐλαγοκοιμᾶτο ἐπὶ τῆς κλίνης· τὸ βρέφος ἔβηχεν εἰς τὸ λίκνον, καὶ ἡ γραῖα Φραγκογιαννοῦ, ὅπως καὶ τὰς προλαβούσας νύ-
35 κτας, ἠγγρύπνει ἐπὶ τῆς στρωμνῆς τῆς.

Ἦτον περὶ τὸ πρῶτον λάλημα τοῦ πετεινοῦ, ὁπότε αἱ ἀναμνήσεις ἔρχονται ἐν εἴδει φαντασμάτων. Ἀφοῦ τὴν ὑπάνδρευσαν, καὶ τὴν «ἐκουκούλωσαν», καὶ τὴν ἐπροίκισαν μὲ τὸ σπίτι τὸ ἐτοιμόρροπον εἰς τὸ παλαιὸν ἀκατοίκητον Κάστρον, καὶ μὲ τὸ μπουστάνι τὸ χέρσον εἰς τὴν ἀγρίαν βορεινήν ἐσχατιάν, καὶ μὲ τὸ ἀγριοχώραφον τὸ διαφιλονικούμενον ἀπὸ τὸν γείτονα καὶ ἀπὸ τὸ Μοναστήρι, ἢ νεόνυμφος μετὰ τοῦ συζύγου τῆς ἑκατοίκησεν εἰς τὸ σπίτι τῆς ἀνδραδέλφης τῆς τῆς χήρας, καὶ ἀνοίξε νοικοκυριὸ μὲ μικρὰ πράγματα. Τὸ προικοσύμφωνόν τῆς, ὡς τόσον, ἔγραφε λεπτομερῶς ὅτι τῆς εἶχαν δώσει τόσες φορεσιᾶς ρούχα, τόσα ὑποκάμισα, τόσες προσκεφαλάδες*, ὅπως καὶ δύο χαλκώματα, ἓνα τηγάνι, μίαν πυροστιάν, κτλ. Ἀκόμη καὶ μαχαιροπίρουνα καὶ κουτάλια ἀνέγραφε τὸ προικοσύμφωνον.

Ἡ ἀνδραδέλφη, ἀμέσως τὴν Δευτέραν, τὴν ἐπιούσαν τοῦ γάμου, τὰ ἐξήλεγξεν ὅλα, καὶ εὔρεν ὅτι ἔλειπον ἐκ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ δύο σινδόνια, δύο μαξιλάρια, ἐν χάλκωμα, καθὼς καὶ μία πλήρης φορεσιά. Αὐθημερὸν δὲ παρήγγειλε τῆς πενθερᾶς νὰ φέρῃ τὰ ἐλλείποντα. Ἡ ἰδιοτελής γραῖα ἀπήντησεν ὅτι «τὰ ὅσα ἔδωσε, εἶναι καλῶς δοσμένα, καὶ εἶναι ἀρκετά». Τότε ἡ ἀνδραδέλφη ἔβαλε στὰ λόγια τὸν ἀδελφόν τῆς· οὗτος παρεπονέθη εἰς τὴν νεόνυμφον, ἐκείνη δὲ τοῦ ἀπήντησεν: «Ἄν ἀγροικοῦσε τὸ συμφέρον, δὲν θὰ ἐδέχετο νὰ τοῦ γράφουν σπίτι στὸ Κάστρο, ὅπου μόνον τὰ στοιχειὰ κατοικοῦν· καὶ τί τὸν ὠφελοῦν τὰ σινδόνια καὶ τὰ ποκάμισα, ἀφοῦ δὲν ἦτον ἱκανὸς νὰ πάρῃ σπίτι κι ἀμπέλι κ' ἐλιώνα;»

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀρραβῶνος, ἡ Χαδοῦλα εἶχε δοκιμάσει τῷ ὄντι νὰ σφυρίξῃ κάτι τοιοῦτον στ' αὐτιά τοῦ γαμβροῦ. «Ἄν καὶ νέα πολὺ ἦτον, ἀλλὰ, χάρις εἰς τὴν φύσιν κ' εἰς τὰ μαθήματα τῆς μητρὸς τῆς, τὰ ἐκούσια καὶ τὰ ἀκούσια, εἶχε γίνει πολὺ πονηρὴ, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τῆς. Ἄλλ' ἡ μάνα τῆς, μυρισθεῖσα τὸ πρᾶγμα, καὶ φοβουμένη μήπως αὐτὴ, ἢ μικρὴ Στριγλίτσα, καθὼς ὠνόμαζε συνήθως τὴν κόρην τῆς, τοῦ σηκώσῃ τὰ μυαλὰ τοῦ γαμβροῦ, ὥστε νὰ πονηρέψῃ οὗτος νὰ ζητῇ προικιὰ περισσότερα, ἐξήσκησε τυραννικὴν ἐπιτήρησιν ἐπὶ τῆς κόρης καὶ τοῦ ἀρραβωνιαστικοῦ, μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν ἐλαχίστην ἰδιαιτέραν συνομιλίαν μεταξὺ τῶν δύο. Τοῦτο ἔκαμνε, προσχήμετι μὲν διὰ τὴν σεμνότητα:

— Δὲν ἔχω... νὰ μοῦ σκαρώσῃ κανένα πρωμάδι*... αὐτὴ ἡ Στριγλίτσα! εἶχεν εἰπεῖ.

35 Βλέπετε, τὴν μεταφορὰν τοῦ ῥήματος τὴν ἐλάμβανεν ἀπὸ τὸ ἐπάγ-

11 μαχαιροπίρουνα αΦ: μαχαιροπήρουνα ΕΒΣ
φέρο Β 33 πρωμάδι ἀέκδδ

21 Στοιχειὰ ἀέκδδ

29 συμ-

γελμα τῆς συντεχνίας. («Σκαρόνω καράβι» ἰσοδυναμεῖ μετὸ «ναυπηγῶ ναῦν»)· ἀλλὰ πράγματι τὸ ἔκαμνε, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῆ νὰ δώσῃ μεγαλυτέραν προῖκα.

Μίαν ἑσπέραν, τὴν παραμονὴν τοῦ ἀρραβῶνος, ὅτε ὁ γαμβρὸς μετὰ
 5 τῆς ἀδελφῆς του εἶχον ἔλθει εἰς τὴν οἰκίαν νὰ συζητήσουν τὰ περὶ προικός, ἐνῶ ὁ γέρον ναυπηγὸς ὑπηγόρευε τὸ προικοσύμφωνον εἰς τὸν Ἐναγνώστην τὸν Συβίαν, ψάλτην τῆς ἐκκλησίας, ὅστις εἶχε βγάλει τὸ ὀρειχάλκινον καλαμάρι του ἀπὸ τὴν ζώνην, τὴν ἐκ πτεροῦ χηνὸς πένναν ἀπὸ τὴν μακρὰν θήκην τοῦ καλαμαριοῦ, τοῦ ὁμοιάζοντος πολὺ μετὰ πιστόλαν, καὶ θέσας ἐπὶ
 10 τῶν γονάτων τὸ βιβλίον τοῦ Ἀποστόλου, κ' ἐπάνω εἰς τὸ βιβλίον τεμάχιον χονδρῶ χαρτίου, εἶχε γράψῃ καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ γέροντος «Εἰς τ' ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος . . . ὑπανδρεύω τὴν κόρην μου Χαδοῦλαν μετὸν Ἰωάννην Φράγκον, καὶ τῆς δίνω, πρῶτον τὴν εὐχὴν μου . . .», ἡ Χαδοῦλα ἴστατο ἀντικρὺ τῆς ἐστίας, δίπλα εἰς τὴν
 15 τέμπλαν* — τὴν στήλην τουτέστι τῶν στρωμάτων, παπλωμάτων καὶ προσκεφαλαίων τὴν σκεπαστὴν μετὰ μεταξωτὴν σινδόνα, καὶ ἐπιστεφομένην μετὰ δύο τεραστίας προσκεφαλάδες — ἀκίνητος καὶ καμαρώνουσα, κατὰ τὸ φαινόμενον, ὅπως ἡ τέμπλα . . . ἀλλ' ὅμως ἔνευε κρυφά, ἀνυπομόνως, καίτοι μετὰ μεγάλην προφύλαξιν, ἔνευεν εἰς τὸν ἀρραβωνιαστικόν, ἔνευεν εἰς τὴν
 20 ἀνδραδέλφην, νὰ μὴ δεχθῶσιν ὡς προῖκα «σπίτι στὸ Κάστρο» καὶ «χωράφι στὸ Στοιβωτό», ἀλλὰ ν' ἀπαιτήσωσι σπίτι εἰς τὴν νέαν πόλιν, καὶ ἀμπέλι κ' ἐλαιῶνα εἰς τὴν περιοχὴν τῆς νέας πόλεως.

Εἰς μάτην. Οὔτε ὁ γαμβρὸς, οὔτε ἡ ἀνδραδέλφη εἶδαν τ' ἀπηλπισμένα νεύματα. Μόνον ἡ γραῖα, ἡ μήτηρ τῆς, ἥτις, ἂν καὶ ἀναγκασμένη ἦτο νὰ
 25 στρέφῃ τὰ νῶτα πρὸς τὴν κόρην, διὰ ν' ἀντιμετωπίξῃ φιλοφρόνως τὴν συμπεθέραν καὶ τὸν γαμβρόν, εἶχε καθίσει ὅμως μετὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἔχῃ μόνον τὴν μίαν πλάτην γυρισμένην πρὸς τὴν νέαν — αἴφνης, ὡς νὰ τὴν ἐπληροφόρησεν ἀόρατον πνεῦμα ὅτι κάτι ἔτρεχεν, ἐστράφη ἀποτόμως πρὸς τὴν θυγατέρα τῆς, καὶ εἶδε τ' ἀπηγορευμένα «καμώματα» τῆς.

30 Πάραυτα ἐτόξευσε βλέμμα φοβερᾶς ἀπειλῆς πρὸς αὐτήν.

— «Ἐ! μωρὴ Στριγλίτσα! ὑπεψιθύρισε μέσα τῆς. Ἐννοια σου! . . . κ' ἐγὼ σὲ σιάζω.

Εὐθύς ὅμως κατόπιν, ἐσκέφθη ὅτι δὲν θὰ ἐσύμφερε νὰ κάμῃ λόγον δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν κόρην τῆς. Διότι ἐφοβήθη μὴν τῆς δώσῃ ἀφορμὴν
 35 νὰ παραπονεθῆ εἰς τὸν πατέρα τῆς. Καὶ τότε τὰ πράγματα θὰ ἐγίνοντο χειρότερα βεβαίως. Ὁ γέρον πιθανῶς θὰ ἐκάμπετο εἰς τὰς ἱεσίας καὶ

13 Φράγκου ἀεκόδ

31 στριγλίτσα ἀεκόδ

τὰ κλαύματα τῆς μοναχοκόρης, καὶ θὰ ἐδίδε περισσοτέραν προῖκα. Ὅθεν ἐσιώπησεν.

Ἡ Χαδοῦλα ἐθαύμασε πῶς, ἐνῶ ἡ μήτηρ της ὀλοφάνερα τὴν εἶχεν ἰδεῖ νὰ κάμνῃ τὰ ριψοκίνδυνα ἐκεῖνα νεύματα, διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν
 5 ζώην της, ὅταν εὐρέθησαν μόναι, δὲν τῆς ἔδωκεν οὔτε νυχιές, οὔτε τσιμπιές, οὔτε δαγκωματιές, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ἄλλως, συχνὰ συνήθιζε. Σημειωτέον ὅτι ἡ προικοδοσία τῆς οἰκίας εἰς τὸ παλαιὸν ἀκατοίκητον χωρίον εἶχε τοῦτο τὸ εὐλογοφανές, ὅτι πολλαὶ οἰκίαι ἐσώζοντο ἀκόμα εἰς τὸ Κάστρον, ὅτι οἰκογένειαι τινες συνήθιζον νὰ διατριβῶσι τὸ θέρος ἐκεῖ, καὶ ὅτι εἰς τὴν
 10 φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων ὑπῆρχε προκατάληψις ὑπὲρ τοῦ «Παλαίου Χωριοῦ», τὸ ὁποῖον ἐπονοῦσαν οἱ γεροντότεροι, καὶ δὲν εἶχαν συνηθίσει ἀκόμα οὔτε εἰς τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων, οὔτε εἰς βίον εἰρηνικόν, χωρὶς ἐπιδρομὰς κλεφτῶν καὶ πειρατῶν καὶ τῆς Τουρκικῆς ἀρμάδας, καὶ ἡ ἐγκατάστασις εἰς τὴν νέαν πόλιν δὲν ἐνομιζέτο ὀριστικῆ, ἀλλ' ὑπῆρχε προσδοκία ὅτι οἱ ἄνθρωποι θὰ ἐβιάζοντο καὶ πάλιν νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὰ παλαιά,
 15 τὰ «μαθημένα» των. Κ' ἐνῶ ὅλο τὸ Κάστρον ἀνεπόλουν, καὶ τὸ Κάστρον ἐλυποῦντο καὶ τὸ ἐρρέμβαζον, καὶ τὸ εἶχον εἰς τὸ στόμα, δὲν ἔπανον ὁμως νὰ κτιζῶσιν οἰκοδομὰς εἰς τὸν νέον συνοικισμὸν — ὅπως ἀποδειχθῆ διὰ μυριοστὴν φοράν ὅτι οἱ ἄνθρωποι συνήθως ἄλλα σκέπτονται καὶ ἄλλα κά-
 20 μουν, καὶ ὅτι μιμοῦνται ἀλλήλους μηχανικῶς.

Οὕτω λοιπόν, μετὰ δύο ἐβδομάδας ἀπὸ τοῦ ἀρραβῶνος ἐτελέσθη ὁ γάμος. Οὕτως ἠθέλησεν ἡ πενθερά. Δὲν τῆς ἤρεσκεν, ὡς ἔλεγε, νὰ ἔχη γαμβρὸν ἀστεφάνωτον νὰ συχνάζῃ στὸ σπίτι, ἀφοῦ εἶχε θάρρος ἀπὸ πρὶν, ὡς συντεχνίτης καὶ παραγυῖός τοῦ ἀνδρός της. Καὶ ἡ ἀνδραδέλφη, χήρα,
 25 ἡλικιωμένη, μὲ ἓνα παῖδα ἔφηβον, ἐργαζόμενον ἐπίσης εἰς τὸ ναυπηγεῖον, καὶ ἓν ἄλλο παιδίον κ' ἓν κοράσιον ἀνήλικα, ἐδέχθη κατ' οἶκον τὸ νέον ἀνδρόγυνον. Εἶτα, μετὰ ἓν ἔτος, ἐγεννήθη τὸ πρῶτον παιδίον, ὁ Στάθης, καὶ δευτέρα ἡ Δελχαρῶ, ἀκολούθως ὁ Γιαλῆς, κατόπιν ὁ Μιχάλης, ἀκολούθως ἡ Ἀμέρσα, μετ' αὐτὴν ὁ Μητράκης, καὶ ἡ τελευταία ἡ Κρινιώ.
 30 Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ἐφαίνετο νὰ βασιλεῦῃ εἰρήνη ἐντὸς τῆς οἰκίας. Εἶτα, ὅταν ἤρχισαν νὰ μεγαλώνουν τὰ δύο πρῶτα παιδιά τῆς νέμφης, εἶχον δὲ μεγαλώσει ἀρκετὰ καὶ τὰ δύο τελευταῖα τῆς ἀνδραδέλφης, ἤρχισε πόλεμος ἐντὸς τοῦ οἴκου. Τότε ἡ Φραγκογιαννοῦ, ἥτις μὲ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν πεῖραν τοῦ κόσμου ἐγένετο πολὺ σοφωτέρα, εἶχεν ἀξιωθῆ, ὡς ἔλεγε
 35 μετριοφρόνως, ν' ἀποκτήσῃ καὶ αὐτὴ ἓνα σπιτάκι δικό της, χάρις εἰς τὴν ἐπιδεξιότητά της καὶ τὴν οἰκονομίαν της. Τὴν μίαν χρονίαν ἤμπόρσε μόνον νὰ κτίσῃ τέσσαρας τοίχους λασποκτίστους, μικροὺς καὶ χαμηλοὺς καὶ νὰ τοὺς στεγάσῃ τὴν δευτέραν χρονίαν κατῶρθωσε νὰ πετσώσῃ κατὰ τὰ

τρία τέταρτα τὸ σπίτι, δηλ. νὰ κατασκευάσῃ μικρὸν πάτωμα, μὲ διάφορα σανίδια, ἀνόμοια, παλαιὰ καὶ νέα, καί, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ἀνυπομονοῦσα, πότε νὰ «ξελευθερωθῆ» ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῆς ἀνδραδέλφης, ἢ ὁποῖα ἐγήραζε κ' ἐγίνετο παράξενη, ἐκουβαλήθη, κ' ἐπῆγε νὰ ἐγκαταστα-
 5 θῆ, μαζὶ μὲ τὸν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα, εἰς τὴν «γωνιάν» τῆς, εἰς τὴν «φω-
 λιάν» τῆς, εἰς τὴν «ἄκρην» τῆς. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅπως ἔλεγεν ἡ ἴδια, ἠσθάνθη τὴν μεγαλυτέραν χαρὰν εἰς τὴν «ζῆσίν» τῆς.

Ἔτσι αὐτὰ τὰ ἐνθυμεῖτο, καὶ οἶονεὶ τὰ ἀνέζη ἡ Φραγκογιαννοῦ, κατὰ τὰς μακρὰς ἐκείνας ἀύπνους νύκτας τοῦ Ἰανουαρίου, ἐνῶ ὁ βορρᾶς ἤκού-
 10 ετο ἐκ διαλειμμάτων νὰ συρίζῃ ἔξω, πλήττων τὰς κεράμους, καὶ κάμνων νὰ ἤχῳσι τὰ παράθυρα, ὅποτε ἠγγρύπνει παρὰ τὸ λίκνον τῆς μικρᾶς ἐγγύ-
 νης τῆς. Ἦτο ἤδη τρίτη ὥρα μετὰ τὰ μεσάνυκτα, καὶ ὁ πετεινὸς ἐλάλησε καὶ πάλιν. Τὸ θυγάτριον, τὸ ὁποῖον μόλις εἶχεν ἠσυχάσει πρὸ μικροῦ, ἄρχισε νὰ βῆχῃ ἐκ νέου ὀδυνηρῶς. Εἶχεν ἔλθει ἀσθενικὸν εἰς τὸν κόσμον,
 15 καὶ προσέτι, φαίνεται ὅτι εἶχε κρυώσει τὴν τρίτην ἡμέραν, εἰς τὰ «κολυμπί-
 δια»*, ὅταν τὸ εἶχαν λούσει ἐντὸς τῆς σκάφης, καὶ κακὸς βήχας τὸ εἶχε κολλήσει. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἀπλήστως ἀπὸ ἡμερῶν παρεμόνευε νὰ ἴδῃ συμ-
 πτώματα σπασμῶν εἰς τὸ μικρὸν ἀσθενὲς πλάσμα — ἐπειδὴ τότε ἤξευρεν ὅτι αὐτὸ δὲν θὰ ἐσώζετο — πλὴν εὐτυχῶς τοιοῦτον πρᾶγμα δὲν ἔβλεπε.
 20 «Εἶναι γιὰ νὰ βασανίζεται καὶ νὰ μᾶς βασανίζῃ», εἶχεν ὑποψιθυρίσει, χω-
 ρὶς κανεὶς νὰ τὴν ἀκούσῃ, μέσα τῆς.

Τὴν στιγμὴν ταύτην, ἡ Φραγκογιαννοῦ ἀνοιξε τὰ κλειστὰ ἀγρυπνοῦντα ὄμματα, κ' ἐκοῦνησε τὸ λίκνον. Συγχρόνως ἠθέλησε νὰ δώσῃ τὸ σύνηθες ρευστὸν εἰς τὸ πάσχον μωρὸν.

25 — Ποιὸς βήχει; ἠκούσθη μία φωνὴ ὀπισθεν τοῦ μεσοτοίχου.

Ἡ γραῖα δὲν ἀπήντησεν. Ἦτο Σάββατον ἑσπέρας, καὶ ὁ γαμβρὸς τῆς εἶχε πῖει ἓνα ρακὶ παραπάνω, πρὶν δειπνήσῃ· ὁμοίως εἶχε πῖει, μετὰ τὸ δεῖπνον, κ' ἓνα μεγάλο ποτήρι ἀπὸ λάκυρον κρασί, διὰ νὰ ξεκουρασθῆ ἀπὸ τὰ μεροκάματα ὅλης τῆς ἐβδομάδος. Λοιπὸν, ὁ Νταντής, ἐπειδὴ εἶχε πῖει
 30 ἄρκετά, ἀναλόγως, ὠμιλοῦσε μέσα στὸν ὕπνον του, ἢ μᾶλλον παραμιλοῦσε.

Τὸ μωρὸν δὲν ἐδέχθη τὴν ρανίδα τοῦ ρευστοῦ εἰς τὸ στόμα, ἀλλὰ τὴν ἐλάκτισε μὲ τὴν γλωσσίτσαν του, ἐν τῇ ὀρμῇ τοῦ βηχός, ὅστις εἶχεν αὐ-
 ζήσει λίαν ἀλγεινῶς.

— Σκασμὸς!... εἶπε πάλιν ὁ Κωνσταντής, ὁ πατὴρ τοῦ βρέφους,
 35 μέσα στὸν ὕπνο του.

— Καὶ πλαντασμὸς!... προσέθηκε μετ' εἰρωνείας ἡ Φραγκογιαννοῦ.

Ἡ λεχὼνα ἐξαφνίσθη μέσα στὸν ὕπνο τῆς, ἀκούσασα ἴσως τὸν βῆχα τοῦ μικροῦ, καὶ ἅμα τὸν ἀλλόκοτον βραχὺν διάλογον, ὅστις διημεΐφθη

μέσῳ τοῦ ξυλοτοίχου μεταξύ τοῦ κοιμωμένου καὶ τῆς ἀγρυπνούσης.

— Τ' εἶναι, μάνα; εἶπεν ἀνασηκωθείσα ἡ Δελχαρῶ. Δὲν εἶναι καλὰ τὸ παιδί;

Ἡ γραῖα ἐμειδίασε στρυφνῶς εἰς τὸ τρομῶδες φῶς τοῦ μικροῦ λύ-
5 χνου.

— Σὰ σ' ἀκούω, δυχατέρα! . . .

Αὐτὸ τὸ «σὰ σ' ἀκούω, δυχατέρα» ἐλέχθη μὲ τόνον πολὺ ἀλλόκοτον. Ἄλλως δὲν ἦτο ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν ἡ νεαρὰ μήτηρ ἤκουε τοιοῦτόν τι ἐκ μέρους τῆς μητρός της. Ἐνθυμεῖτο ὅτι καὶ ἄλλοτε συνέβη, ἡ γραῖα,
10 μεταξύ γυναικῶν καὶ γραιδίων τῆς γειτονιάς, νὰ ἐκφράσῃ, μετὰ σείσματος ἐκφραστικοῦ τῆς κεφαλῆς, εἰς ὥρας καθ' ἃς ἐγίνετο λόγος περὶ τῆς μεγάλης πληθῶρας τῶν νεαρῶν κορασίων, περὶ τῆς σπάνεως, περὶ τοῦ ξενιτευμοῦ καὶ τῶν ὑπερμέτρων ἀπαιτήσεων τῶν γαμβρῶν, περὶ τῶν βασάνων ὅσα ὑπέφερε μία χριστιανὴ διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ «τ' ἀδύνατα μέρη», του-
15 τέστι τὰ θήλα, νὰ ἐκφράσῃ, λέγω, παραπλήσια αἰσθήματα. Ὅταν μάλιστα ἡ μήτηρ της ἤκουε περὶ ἀρρωστίας μικρῶν κορασίδων εἶχεν ἀκουσθῆ, σείουσα τὴν κεφαλὴν, νὰ λέγῃ:

— Σὰ σ' ἀκούω, γειτόνισσα! . . . «Δὲν εἶναι χάρος, δὲν εἶναι βράχος;»* ἐπειδὴ συνήθιζε πολὺ συχνὰ νὰ ἐκφράζεται μὲ παροιμίας λίαν ἐκφραστικ-
20 κάς. Καὶ ἄλλοτε πάλιν τὴν ἤκουσαν νὰ δογματίζῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν συμφέρει νὰ κάμνῃ πολλὰ κορίτσια, καὶ ὅτι τὸ καλύτερον εἶναι νὰ μὴ πανδρεύεται κανεὶς. Ἡ δὲ συνήθης εὐχὴ της πρὸς τὰ μικρὰ κοράσια ἦτο «νὰ μὴ σώσουν! . . . Νὰ μὴν πᾶνε παραπάνω!»

Καὶ ἄλλοτε προέβη ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ εἶπῃ:

25 — Τί νὰ σᾶς πῶ! . . . Ἔτσι τοῦ ῥχεται τ' ἀνθρώπου, τὴν ὥρα ποὺ γεννιῶνται, νὰ τὰ καρυδοπνίγῃ! . . .

Ναὶ μὲν τὸ εἶπεν, ἀλλὰ βεβαίως δὲν θὰ ἦτον ἰκανὴ νὰ τὸ κάμῃ ποτέ . . . Καὶ ἡ ἰδία δὲν τὸ ἐπίστευε.

Γ'

Ὅτῳ εἶχον διαρρεύσει πολλὰ νύκτες ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ τῆς Δελχαρῶς
30 τῆς Τραχήλαινας. Ἀφοῦ τὸ μικρὸν ἐβαπτίσθη, καὶ ὠνομάσθη Χαδούλα, μὲ τ' ὄνομα τῆς μάμμης του — τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ἐκείνην νὰ μορφάζῃ

1 μέσῳ] μέσον αΣυΣ
ΒΣ, διορθ. Συ

2 μάνα, ἐκδὸ

12 σπάνως Β, διορθ. Συ

29 νύκτες

σειούσα τὴν κεφαλὴν, καὶ νὰ ψιθυρίζῃ «μὴν τύχη καὶ χαθῆ τ' ὄνομα!» — πάλιν ἡ γραῖα ἠγγρύπνει, ἂν καὶ τὸ μωρὸν ἐφαίνετο νὰ εἶναι ὀπωσοῦν καλύτερα. Ἄλλως ἡ ἀγρυπνία ἦτο ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ ιδιοσυγκρασίᾳ τῆς Φραγκογιαννοῦς, ἥτις ἐσκέπτετο χίλια πράγματα, καὶ εἶχε τὸν ὕπνον δύσκολον.

5 Οἱ λογισμοὶ καὶ αἱ ἀναμνήσεις τῆς, ἀμαυραὶ εἰκόνες τοῦ παρελθόντος, ἤρχοντο ἀλλεπάλληλοι ὡς κύματα μέσα εἰς τὸν νοῦν τῆς, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς τῆς.

Εἶχε καρπογονήσει, λοιπόν, ἡ Χαδοῦλα τόσα τέκνα, καὶ εἶχε κτίσει μικρὸν ὀσπίτιον διὰ νὰ κατοικήσῃ. Ὅσον ἠϋξάνεν ἡ οἰκογένεια, τόσον ἠϋξάνον καὶ τὰ «φαρμάκια». Naί, ἀπὸ τὰς ἰδίας οἰκονομίας τῆς εἶχεν ἀποκτήσει τὴν μικρὰν οἰκίαν ἡ Γιαννοῦ, καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ περισσεύματα τοῦ συζύγου τῆς. Ὁ μαστρο-Γιάννης ὁ Σκοῦφος, ἢ ὁ «Λογαριασμός», δὲν ἤξευρε, πρᾶγματι, νὰ λογαριάσῃ καλὰ οὔτε πόσα μεροκάματα εἶχε δουλέψει, οὔτε πόσα κάνουν τέσσαρα ἢ πέντε ἢ ἕξ μεροκάματα τῆς ἐβδομάδος πρὸς μίαν
15 καὶ 75 ἢ μίαν καὶ 80 — διότι τόσα ἐπαιρνεν ὡς τρίτης τάξεως μαραγκός. Ὅταν ἐνίοτε, ὡς καλαφάτης, ἐπληρώνετο πρὸς 2.35 ἢ 2.40, πάλιν δὲν ἤξευρε νὰ τὰ λογαριάσῃ.

Μόνον τοῦ ἤρεσκε νὰ τὰ πίνῃ, σχεδὸν ὅλα, τὴν Κυριακὴν. Πλὴν εὐτυχῶς ἡ σύζυγός του εἶχε λάβει τὰ μέτρα τῆς, κ' ἐπαιρνεν αὐτὴ τὰ λεπτὰ
20 στὰ χέρια τῆς τὸ Σάββατον τὸ βράδυ. Ἡ τὰ εἰσέπραττε κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸν πρωτομάστορην, ὄχι ἄνευ ἐριδος καὶ δυσκολίας — ἐπειδὴ ὁ πρωτομάστορὴς δὲν ἤθελε νὰ τῆς τὰ δώσῃ προτιμῶν νὰ τὰ ἐγχειρίσῃ εἰς τὸν μαστρο-Γιάννην τὸν ἴδιον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μάλιστα ἐκράτει, καθὼς καὶ ἀπ' ἄλλους τοὺς ἄλλους, δέκα ἢ δεκαπέντε λεπτὰ ὡς ἕκτακτα ποσοστά, λέγων
25 «ἔχω κορίτσια, βρέ ἀδερφέ, ἔχω κορίτσια!». Ἄλλ' ἡ Φραγκογιαννοῦ ποῦ νὰ γελασθῆ! Αὐτὴ τοῦ ἔδιδε τὴν μόνην λογικὴν καὶ τὴν μόνην πρέπουσαν ἀπάντησιν: «Ἐσὺ μονάχα ἔχεις κορίτσια, μάστορη; Ὁ ἄλλος κόσμος δὲν ἔχουν;»

Ἡ, ἂν δὲν κατάρθωνε νὰ τὰ λάβῃ ἡ ἴδια ἀπὸ τὸν ἀρχιναυπηγόν, ἢ
30 Γιαννοῦ τὰ ἤρπαζε, «σὰ χωρατὰ, σὰν ἀλήθεια», ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ συζύγου τῆς, ἀφοῦ ἐφρόντιζε πρῶτον νὰ τὸν «καλοκαρδίση» καὶ νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν κατάλληλον ψυχολογικὴν θέσιν. Ἡ, τέλος, τὸν ἄφηνε νὰ κοιμηθῆ μισοζαλισμένος, καὶ τὰ ἔκλεπτεν ἀπὸ τὰ φορέματά του, τὴν νύκτα τοῦ Σαββάτου. Μόνον, τὴν Κυριακὴν πρῶί, τοῦ ἔδιδε διὰ «χαρτζιλίκι»
35 πενήντα λεπτὰ.

Λοιπὸν εἶχε κτίσει τὸν οἰκίσκον ἀπὸ τὰς οἰκονομίας τῆς, ἀλλὰ ποία ἦτο ἡ πρώτη βᾶσις τοῦ μικροῦ ἐκείνου κεφαλαίου; Τὴν ὥραν ταύτην, κατὰ τὴν νύκτα τῆς ἀγρυπνίας, διὰ πρῶτην φορὰν τὸ ἐξωμολογεῖτο καθ' ἑαυ-

τήν. Ποτέ δὲν τὸ εἶχεν εἰπῆ οὔτε εἰς τὸν πνευματικὸν τῆς, εἰς τὸν ὁποῖον ἄλλως πολὺ μικρὰ πράγματα ἔλεγεν· ἀκριβῶς ἐκεῖνα μόνον τὰ συνήθη ἁμαρτήματα, ὅσα ἐκεῖνος ἤξευρε προτοῦ νὰ τὰ εἴπη αὐτή· δηλαδὴ κακο-
 λογίαν, θυμούς, γυναικειάς κατάρας καὶ τὰ τοιαῦτα. Ποτέ δὲν τὸ εἶχεν
 5 ὁμολογήσει εἰς τὴν μητέρα τῆς, ἐφ' ὅσον ἔζη ἐκεῖνη — ἥτις ἄλλως ἦτο ἡ
 μόνη ποὺ τὸ ὑπώπτευε καὶ τὸ ἤξευρε χωρὶς νὰ τῆς τὰ εἴπη αὐτή. Ναί,
 εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐμελέτα καὶ εἶχεν ἀπόφασιν νὰ τῆς τὰ εἴπη κατὰ τὰς
 τελευταίας στιγμὰς τῆς. Πλὴν δυστυχῶς ἡ γραῖα, πρὶν ἀποθάνη, συνέβη
 νὰ βωβαθῆ καὶ νὰ κωφαθῆ καὶ νὰ μείνῃ ἀναίσθητη «σὰν πῶμα», ὅπως
 10 περιέγραφε τὴν κατὰστασιν ταύτην ἡ κόρη τῆς, κ' ἔτσι δὲν ἐδόθη εὐκαι-
 ρία νὰ τῆς ὁμολογήσῃ τὸ πταῖσμά τῆς.

Ἀκόμη ὀλιγώτερον, δὲν τὸ εἶπε ποτέ εἰς τὸν πατέρα τῆς, οὔτε εἰς τὸν
 σύζυγόν τῆς. Ἰδοὺ ποῖον ἦτο τὸ μυστικὸν τοῦτο.

Πρὸ τοῦ γάμου τῆς ἡ Χαδοῦλα εἶχεν ἀρχίσει νὰ κλέπτῃ ἀπ' ὀλίγα
 15 ὀλίγα ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ πατρὸς τῆς, ἀπ' ὀλίγους παράδες, ἀπὸ μισὸν
 γρόσι. Τόσον ὀλίγα, ὥστε σχεδὸν δὲν τὸ ἠσθάνθη, οὔτε τὸ ὑπώπτευσεν
 ἐκεῖνος. Μόνον δύο φορές εἶχεν ἐννοήσει ὁ ἴδιος ὅτι εἶχε κάμει ἐσφαλμένον
 τὸν λογαριασμὸν τοῦ μικροῦ θησαυροῦ του. Τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἀπέθετεν
 εἰς μίαν κρύπτῃν, τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀνακαλύψει ἡ γραῖα, μετὰ
 20 χρόνον δὲ ἀνεκάλυψε καὶ ἡ κόρη. Τότε πρὸς καιρὸν, ἡ Χαδοῦλα διέκοψε
 τὰς κλοπὰς, διὰ νὰ μὴ δώσῃ λαβὴν μεγαλυτέρας ὑπονοίας εἰς τὸν πατέρα
 τῆς. Ἀργότερα, πάλιν ἐξανάρχισε νὰ κλέπτῃ περισσότερα, ἀλλὰ δὲν
 «ἔπιανε χαρτωσιὰ» ἐμπρὸς εἰς τὰς κλοπὰς τῆς μητρὸς τῆς.

Αὕτη εἶχε κλέψει πολλὰ, ἀλλὰ μὲ τέχνην καὶ μέθοδον. Ἐκλεπτε τὰ
 25 περισσότερα ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐπιχειρήσεις, εἰς τὰς ὁποίας εἶχε κατὰ μέγα
 μέρος τὴν διαχείρισιν, καθὼς ἀπὸ πώλησιν ἐλαίου καὶ οἴνου, προαῖοντων
 τῶν κτημάτων τῆς οἰκογενείας, καὶ ὀλίγα, σχεδὸν ὅσα καὶ ἡ κόρη τους, ἀπὸ
 τὰ μεροκάματα τοῦ γέρου. Μετὰ χρόνους, ὅταν ἀνοιξάν οἱ δουλειές, καὶ ὁ
 γερο-Στάθης ἔγινε μικρο-αρχιναυτηγὸς — ἐσκάρωνε βάρκες καὶ καΐκια μο-
 30 ναχὸς του, βοηθούμενος ἀπὸ τὸν υἱὸν καὶ ἀπὸ τὸν παραγιὸν του, εἰς τὸ
 προαύλιον τῆς οἰκίας — τότε ἡ γραῖα ἠμπόρεσε νὰ κλέψῃ ἄρκετὰ καὶ ἀπὸ
 τὰ κέρδη τῆς ναυπηγικῆς τέχνης.

Τελευταῖον, ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ γάμου τῆς, ἡ Χαδοῦλα εἶχε κατορ-
 θώσει ν' ἀνακαλύψῃ τὴν κρύπτῃν ὅπου εἶχε τὸ κομπόδεμα ἡ μητέρα τῆς.
 35 Εἰς μίαν ὀπὴν τοῦ κατωγείου, ἀνάμεσα εἰς τὰ πιθάρια τὰ μισογεμᾶτα καὶ
 τὰ βαρέλια τ' ἀδειανὰ, εὐρίσκειτο μία πλατεῖα καὶ μακρὰ λωρὶς μαύρης

μανδήλας, ὅπου ἡ γραῖα εἶχε δεμένα «σὰν σκυλιά» ἑκατὸν ἐβδομήντα τόσα ἀργυρᾶ τάλληρα, ἄλλα κολωνᾶτα, ἄλλα ρηγῖνες, καὶ ἄλλα τουρκικὰ, ὅλα κλεμμένα ἀπὸ τὰ κέρδη τοῦ γέρου καὶ τὰ προϊόντα τῶν κτημάτων. Ἡ κόρη μὲ φαιδρὰν ἐκπληξιν, καὶ μὲ συγκίνησιν τρομώδη, ἐμέτρησε τὰ τάλ-
 5 ληρα, τὰ σκυλοδεμένα, καὶ εἶτα τὰ ἔβαλε πάλιν εἰς τὴν ὀπὴν των, χωρὶς νὰ τοιμήσῃ νὰ τὰ πειράξῃ.

Ἄλλὰ τὴν παραμονὴν τοῦ γάμου, τὸ βράδυ, τὴν ὥραν πού ἐνύχτωνεν — ὅταν εἶδε τὴν ἐπιμονὴν τῶν γονέων της, νὰ μὴ θέλουν νὰ τῆς δώσουν ἀρκε-
 10 τὴν προῖκα, καὶ εἶδε τὴν ἀπονιὰν τῆς μητρὸς της — παραφυλάξασα τὴν ὥραν ὅποτε ἡ γραῖα ἐξῆλθε πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τὴν οἰκίαν δι' ἐν θέλημα, κατέβη μὲ παλμὸν καρδίας κρυφὰ στὸ κατώγι· ἔψαξε καὶ ἀνεῦρε τὸ κομπό-
 δεμα, τὸ σκυλοδεμένο, καὶ τὸ ἔλυσεν. Αὐτὴν τὴν φορὰν τῆς ἐφάνησαν ὡσὰν ὀλίγα. Καιρὸν δὲν εἶχε νὰ τὰ μετρήσῃ. Ἴσως ἡ γραῖα νὰ εἶχεν ἀφαι-
 15 ρέσει μερικὰ ἐκ τῶν ταλλήρων, καὶ εἶχε κάμει χρῆσιν δι' ἀγνώστους σκο-
 πούς. Τῆς ἦλθεν ἡ ἰδέα νὰ πάρῃ τὸ κομπόδεμα ὅλον, αὐτοῦσιον μαζὶ μὲ τὴν λωρίδα τῆς παλαιᾶς μανδήλας τῆς μητρὸς της, ἀλλ' ἐφοβήθη· ἔλαβε μόνον ὀκτὼ ἢ ἑννεὰ τάλληρα, καταρχὰς — τόσα, ὅσα ἐφαντάζετο ὅτι ἡ ἀπουσία των δὲν θὰ ἐπέφερε μεγάλην διαφορὰν εἰς τὸν ὄγκον καὶ δὲν θὰ ἦτο ἀμέσως ἐπαισθητὴ, εἶτα ἔκαμε νὰ τὸ δέσῃ· ἀκολούθως πάλιν τὸ ἦνοι-
 20 ξε, ἔλαβεν ἄλλα πέντε ἢ ἕξ, τὸ ὅλον δεκαπέντε. Κατόπιν πάλιν, ἐνῶ τὸ ἔδενε, ἐκ νέου ἔκαμε κίνημα νὰ τὸ λύσῃ, μὲ σκοπὸν νὰ πάρῃ ἄλλα δύο ἢ τρία ἀκόμη. Αἰφνης τότε ἤκουσε τὸ βῆμα τῆς μητρὸς της ἐξω. Βιαστικὰ ἔδωσε τὸ κομπόδεμα, καὶ τὸ ἔβαλεν εἰς τὴν θέσιν του.

Ὅλιγας ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον, ἡ γραῖα ἀνεκάλυψε τὴν κλοπὴν.
 25 Ἄλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ εἶπῃ τίποτε εἰς τὴν κόρην της. Ἐμεινεν εὐχαριστη-
 μένη διότι ἐκείνη δὲν τὰ ἐπῆρεν ὅλα. «Στραβωμάρα εἶχεν!» εἶπε μεταξὺ τῶν ὀδόντων της.

Τὸ ποσὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἡ Χαδοῦλα εἶχε κλέψῃ κατὰ καιροὺς ἀπὸ τοὺς γονεῖς της, ἀνερχόμενον περίπου εἰς τετρακόσια γρόσια, τὸ νό-
 30 μισμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐκρυπτεν ἐπὶ τόσα ἔτη ἐπιμελῶς. Ἄλλὰ διὰ νὰ κτίσῃ τὴν οἰκίαν, τὸ ηὔξησε μὲ τὴν ἱκανότητά της. Ἦτον βεβαίως ἐργατικὴ καὶ ἐπιδεξία. Ὅσον τῆς ἐπέτρεπον αἱ μέριμναι τῆς ἀνατροφῆς τόσων ἀλλεπαλλήλων τέκνων, ἐξενοδοῦλε. Πλὴν, εἰς τοὺς μικροὺς τό-
 35 πους «δὲν ὑπάρχουσιν εἰδικοί, ἀλλὰ πολυτεχνῖται» καὶ ὅπως ἕνας μπακά-
 λης κωμοπόλεως εἶναι συγχρόνως καὶ ἔμπορος ψιλικῶν, καὶ φαρμακοπώ-
 λης, ἀλλὰ καὶ τοκογλύφος, οὕτω καὶ μία καλὴ ὑφάντρια, ὅποια ἦτο ἡ

Φραγκογιαννού, οὐδὲν ἐκώλυε νὰ κάμνη συγχρόνως καὶ τὴν μαμμὴν ἢ τὴν ψευδογιάτρισσαν, καὶ ἄλλα ἐπαγγέλματα ἀκόμη νὰ ἐξασκῆ, ἤρκει νὰ εἶναι ἐπιτηδεῖα. Καὶ ἡ Φραγκογιαννού ἦτο ἐπιτηδειοτάτη μεταξύ ὄλων τῶν γυναικῶν.

5 Ἐδίδε βότανα, ἔκαμνε κηραλοιφάς*, ἐξετέλει ἐντριβάς, ἐθεράπευε τὴν βασκανίαν, παρεσκευάζε φάρμακα διὰ τὰς πασχούσας, διὰ τὰς χλωρωτικὰς καὶ ἀναιμικὰς κόρας, διὰ τὰς ἐγκύους καὶ τὰς λεχούς, καὶ τὰς ἐκ μητρικῶν ἀλγηδόνων πασχούσας. Μὲ τὸ καλάθιον ὑπὸ τὸν ἀγκῶνα τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἀκολουθουμένη ἀπὸ τὰ δύο τελευταῖα τέκνα τῆς, τὸν Δημη-
10 τράκην, οἰκτῶ ἐτῶν, καὶ τὴν Κρινιώ, ἐξαέτιδα, ἐξήρχετο εἰς τοὺς ἀγρούς, ἀνέβαινε εἰς τὰ ὄρη, διέτρεχε φάραγγας, κοιλάδας καὶ ρεύματα, ἔψαχνε νὰ εὔρη τὰ βότανα, ὅσα αὐτὴ ἐγνώριζε — τὴν ἀγριοκρομμύδα, τὴν δρακοντιά*, τὸ τρίμερο* καὶ ἄλλ' ἀκόμη — τὰ ἔκοπτεν ἢ τὰ ἐξερρίζωνε, ἐγέμιζε τὸ καλάθιόν τῆς, κ' ἐπέστρεφε τὸ βράδυ εἰς τὴν οἰκίαν.

15 Μὲ αὐτὰ τὰ βότανα κατεσκευάζε διάφορα μαντζούνια, τὰ ὁποῖα ἐσύσταινε ὡς ἀλάνθαστα ἱατρικὰ κατὰ τῶν χρονίων πόνων, τοῦ στήθους, τῆς κοιλίας, τῶν ἐντέρων κτλ. Τῇ βοήθειᾳ ὄλων αὐτῶν τῶν μέσων, ὀλίγα κερδίζουσα, ἀλλ' οἰκονόμος, κατώρθωσε, μὲ τὸν καιρόν, νὰ κτίσῃ τὴν μικρὰν φωλεάν τῆς. Ἄλλ' οἱ νεοσοὶ εἶχαν ἀρχίσει νὰ ξεπετοῦν ἤδη, νὰ φεύ-
20 γουν εἰς τὰ ξένα!

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὁ πρῶτος υἱὸς τῆς, εἰκοσαέτης ἤδη, ὁ Σταθαρός, εἶχε ξενιτευθῆ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἀφοῦ δὲ ἔστειλεν ἐν ἡ δύο γράμματα, ἐσιώπησε, καὶ ἔκτοτε δὲν εἶχε δώσει σημεῖον ζωῆς. Μετὰ τρία ἔτη, ὁ δεῦτερος υἱὸς τῆς, ὁ Γιαλῆς, εἶχε μεγαλώσει κι αὐτός, κ' ἐμβαρκαρίσθη.

25 Καὶ οἱ δύο, εἰς τὰ μικρά των χρόνια, εἶχον δοκιμάσει τὴν τέχνην τοῦ πατρὸς των, ἀλλ' οὔτε ὁ εἷς οὔτε ὁ ἄλλος ἐπρόκοψαν πολὺ, οὐδὲ ἤρκεσθησαν εἰς αὐτήν. Ὁ Γιαλῆς, ὡς φιλόστοργος υἱὸς καὶ ἀδελφός, ἔγραψε πρὸς τὴν μητέρα του ἐκ Μασσαλίας, ὅπου εἶχεν ὑπάγει μ' ἓνα πατριώτικον καράβι, ὅτι ἀπεφάσισε κι αὐτὸς νὰ ὑπάγῃ στὴν Ἀμερικὴν, νὰ ἰδῆ τί γίνεται ὁ μεγάλος ἀδελφός του ἴσως τὸν ἀνακαλύψῃ κάπου. Ἄλλὰ παρῆλθον
30 καιροὶ καὶ χρόνοι ἔκτοτε καὶ οὔτε ὁ εἷς οὔτε ὁ ἄλλος ἠκούσθησαν πλέον.

Τότε ἔλαβεν ἀφορμὴν ἡ μητέρα των νὰ ἐνθυμηθῆ ἓνα παραμῦθι τοῦ λαοῦ ἐκ τῶν ἀστειοτέρων, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ στρώματος ἀπὸ μέλι, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκόλλησαν διαδοχικῶς καὶ ὁ πρῶτος ἀποσταλεὶς υἱὸς τῆς
35 Γριάς, διὰ νὰ συλλέξῃ καὶ φέρῃ ἐκεῖθεν τὸ μέλι, καὶ ὁ δεῦτερος υἱὸς, ὅστις

12-13 δροκοντιά αΦΕ

17 κοιλιάς ΒΣ

21 εικοσαετής Β, διορθ. Συ

εἶχε σταλῆ διὰ νὰ ξεκολλήσῃ τὸν πρῶτον, καὶ ὁ τρίτος, ὅστις ἐστάλῃ διὰ νὰ φέρῃ ὀπίσω καὶ τοὺς δύο, καὶ ὁ Γέρος, ὅστις ἐπῆγε νὰ ἰδῆ τί γίνονται οἱ υἱοὶ τοῦ τέλους, αὐτὴ ἡ Γριά, ἡ ὁποία εἰς τὸ ὕστερον ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ νὰ ἰδῆ, μακρόθεν ὁμως — διότι, ὡς γριά, εἶχε τόσῃ πονηρίαν —
 5 τί ἔγιναν ὁ Γέρος καὶ τὰ παιδιὰ καὶ δὲν ἐγύρισαν ὀπίσω ἀπὸ τὸ «θέλημα», εἰς τὸ ὁποῖον τοὺς εἶχε στείλει, μόλις αὐτὴ ἐγλύτωσε καὶ δὲν ἐκόλλησε. Τότε στραφεῖσα πρὸς τοὺς τέσσαρας, κολλημένους τοὺς εἶπεν: «Ἄ! αὐτὸ σᾶς μέλει; Ἐμένα δὲν με μέλει!»

Ἐν τῷ μεταξύ, ἐνῶ ὁ Σταθαρός κι ὁ Γιαλῆς εἶχαν ξενιτευθῆ εἰς τὴν
 10 Ἀμερικὴν, καὶ εἶχαν φάγει λωτόν, ἢ εἶχαν πῖει τὴν Λήθην, ἢ Δελχαρῶ, ἢ πρώτη κόρη, πρωτότοκος μετὰ τοὺς ξενιτευμένους ἀδελφούς της, ἐμεγάλωνεν, ὀλονὲν ἐμεγάλωνε. Κ' ἡ Ἀμέρσα, σχεδὸν τέσσαρα ἔτη μικροτέρα τῆς ἀδελφῆς της, ἐμεγάλωνε κι αὐτὴ ἐναμίλλως με τὴν Δελχαρῶ, κι «ἔρριχνε μπόι» ἐγίνετο ἀνδρώδης, μελαψὴ καὶ ζωηρά, κ' οἱ γειτόνισσες τὴν
 15 ὠνόμαζον «τὸ σερνικοθήλυκο». Κ' ἐκείνη ἡ μικρά, τὸ Κρινάκι, ἧτις δὲν εἶχε φεῦ! τοῦ κρίνου τὸ χρῶμα, ἂν καὶ φυσικὰ ἰσχνή, ἐδείκνυεν ἤδη συμπτώματα ἀναπτύξεως.

Πῶς μεγαλώνουν, Θεέ μου! ἐσκέπτετο ἡ Φραγκογιαννού. Ποῖος κῆπος, ποῖον λιβάδι, ποία ἀνοιξιὲς παράγει αὐτὸ τὸ φυτόν! Καὶ πῶς βλαστάνει
 20 καὶ θάλλει καὶ φυλλομανεῖ καὶ φουντώνει! Καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ βλαστοί, ὅλα τὰ νεόφυτα, θὰ γίνουν μίαν ἡμέραν πρασιαί, λόχμαι, κῆποι; Καὶ οὕτω θὰ ἐξακολουθῆ; Καὶ πᾶσα οἰκογένεια εἰς τὴν γειτονιάν, καὶ εἰς τὴν συνοικίαν καὶ εἰς τὴν πόλιν εἶχαν ἀπὸ δύο ἕως τρία κοράσια. Μερικαὶ εἶχαν τέσσαρα, ἄλλαι πέντε. Μία μητέρα εἶχεν ἕξ θυγατέρας χωρὶς κανένα υἱόν, ἄλλη μία
 25 εἶχεν ἑπτὰ κ' ἓνα υἱόν, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο προωρισμένος νὰ φανῆ ἄχρηστος.

Λοιπὸν ὅλοι αὐτοὶ οἱ γονεῖς, ὅλα τὰ ἀνδρόγυνα, ὅλαι αἱ χῆραι, ἀνάγκη πᾶσα καὶ χρέος ἀπαραίτητον, νὰ ὑπανδρεύσουν ὅλας αὐτὰς τὰς κόρας — καὶ τὰς πέντε, καὶ τὰς ἕξ, καὶ τὰς ἑπτὰ! Καὶ νὰ δώσουν εἰς ὅλας προῖκα. Πᾶσα πτωχὴ οἰκογένεια, πᾶσα μήτηρ χῆρα, με δύο στρέμματα ἀγρούς,
 30 μ' ἓνα πενιχρὸν οἰκίσκον, ταλαιπωρουμένη, ξενοδουλεύουσα — εἴτε κολλήγισα ἄλλων εὐπορωτέρων οἰκογενειῶν εἰς τὰ κτήματα, εἰς τὰς συκᾶς καὶ τὰς μορέας — συλλέγουσα φύλλα, παράγουσα ὀλίγην μέταξον — ἢ τρέφουσα δύο ἢ τρεῖς αἰγας ἢ ἀμνάδας — γινομένη κακὴ με ὅλους τοὺς γείτονας, πληρώνουσα πρόστιμα διὰ μικρὰς ζημίας — φορολογουμένη
 35 ἀσπλάγχχνως, τρώγουσα κρίθινον ἄρτον ποτισμένον με ἰδρώτα ἀλμυρὸν —

8 σᾶς μέλλει αΦΒΣ

11 ξενιτευμένους αΦΒΣ

22 ἐξακολουθεῖ: α

ᾠφειλεν ἐξ ἅπαντος «ν' ἀποκαταστήσῃ» ὅλα τὰ θήλεα ταῦτα, καὶ νὰ δώσῃ πέντε, ἕξ, ἢ ἑπτὰ προῖκας! Ὡ Θεέ μου!

Καὶ ὁποῖας προῖκας, κατὰ τὰ νησιωτικὰ ἔθιμα. «Σπίτι στὰ Κοτρώνια, ἀμπέλι στὴν Ἀμμουδιά, ἐλιώνα στὸ Λεχούνη, χωράφι στὸ Στροφλιά». 5 Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, περὶ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος, εἶχε κολήσει καὶ ἄλλη ψώρα. Τὸ «μέτρημα», ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον εἰς Κωνσταντινούπολιν ὠνομάζετο «τράχωμα»*, συνήθειαν τὴν ὁποῖαν, ἂν δὲν ἀπατώμαι, εἶχεν ἀφορίσει ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία. Ὡφειλεν ἕκαστος νὰ δώσῃ καὶ μετρητὴν προῖκα. Δισχιλίας, χιλίας, πεντακοσίας, ἀδιάφορον. Ἄλλως, ἂς εἶχε 10 τὰς κόρας του νὰ τὰς καμαρώνῃ. Ἄς τὰς ἔβαζε στὸ ράφι. Ἄς τὰς ἐκλείε στὸ δουλάπι. Ἄς τὰς ἔστελνε στὸ Μουσεῖον.

Δ'

Ἔως ἐδῶ εἶχον φθάσει αἱ ἀναμνήσεις καὶ οἱ λογισμοὶ τῆς ἀγρυπνότητος γραίας. Ἐλλάγησε τὸ δεύτερον ὁ πετεινός. Θὰ εἶχον περάσει δύο μετὰ τὰ μεσάνυκτα. Ἰανουάριος ὁ μὴν. Χρόνος ἡ νύκτα. Βορρᾶς ἐφύσα. Ἡ φωτιά 15 εἰς τὴν ἐστίαν ἔσβηνε. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἠσθάνθη ρῖγος εἰς τὴν ράχιν, καὶ παγωμένους τοὺς πόδας τῆς. Ἦθελε νὰ σηκωθῇ νὰ φέρῃ ὀλίγα ξύλα ἔξω ἀπὸ τὸν πρόδομον, διὰ νὰ τὰ ρίψῃ εἰς τὴν ἐστίαν, νὰ ξανάψῃ τὸ πῦρ. Ἄλλ' ἤργοπόρει· καὶ ἠσθάνετο μικρὰν νάρκην, ἴσως τὸ πρῶτον σύμπτωμα τοῦ εἰσβάλλοντος ὕπνου.

20 Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, τόσον παράωρα, ἐνῶ εἶχε κλειστὰ τὰ ὄμματα, ἐκρούσθη παραδόξως ἔξωθεν ἡ θύρα. Ἡ γραία ἐξαφνίσθη. Δὲν ἤθελε νὰ φωνάξῃ «ποῖος εἶναι», διὰ νὰ μὴν ἐξυπνήσῃ τὴν λεχώ, ἀλλ' ἀπετίναξε τὴν νάρκην τῆς, διακοπεῖσαν ἤδη ἀποτόμως διὰ τοῦ κρότου τῆς θύρας τὸν ὅποῖον εἶχεν ἀκούσει, ἐσηκώθη σιγά, ἐξῆλθε τοῦ θαλάμου. Πρὶν φθάσῃ 25 εἰς τὴν ἔξω θύραν, ἤκουσε διακριτικὴν, ψίθυρον φωνήν:

— Μάννα!

Ἄνεγνώρισε τὴν φωνὴν τῆς Ἀμέρσας. Ἦτο ἡ δευτερότοκος κόρη τῆς.

— Τί ἐπαθες, ἀρή; . . . Τί σοῦ ἤρθε, τέτοια ὦρα;

Καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν.

30 — Μάννα, ἐπανέλαβε μετ' ἀσθμαινούςσης φωνῆς ἡ Ἀμέρσα. Τί κάνεις τὸ κορίτσι; . . . μὴν πέθανε;

— Ὅχι. . . κοιμᾶται· τώρα ἠσύχασε, εἶπεν ἡ γραία. Πῶς σοῦ ἤρθε;

— Εἶδα στὸν ὕπνο μου πῶς πέθανε, εἶπε μὲ πάλλουσαν ἀκόμη φωνὴν ἡ ὑψηλὴ γεροντοκόρη.

—'Λμμ' σὰν εἶχε πεθάνει, τάχα τί; εἶπε κυνικῶς ἡ γραῖα. . . Κ' ἐσηκώθης. . . κ' ἤρθες νὰ ἰδῆς;

Ἡ οἰκία τῆς Γιαννοῦς, ὅπου αὐτὴ συνήθως ἐκατοῖκει μετὰ τῶν δύο ἀγάμων θυγατέρων της — καθότι προσωρινῶς τώρα διενυκτέρευε πλησίον τῆς λεχοῦς — ἐκεῖτο ὀλίγας δεκάδας βημάτων βορεινότερα, παρέκει. Αὐτὴ ἡ οἰκία τῆς Δελχαρῶς εἶχε δοθῆ προικῶα εἰς ταύτην, ἦτο δὲ αὐτὴ ἡ παλαιὰ οἰκία, ἡ κτισθεῖσα ἀπὸ τὰς οἰκονομίας τῆς Χαδοῦλας, καὶ ἀπὸ τὸν πρῶτον πυρῆνα τὸν ὁποῖον εἶχε σχηματίσει ἀπὸ τὸ κομπόδεμα τῶν ἀειμνήστων γονέων της. Ὑστερον, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν γάμον τῆς Δελχαρῶς, εἶχε κατορθώσει ἡ μήτηρ της ν' ἀποκτήσῃ καὶ δευτέραν φωλεάν, μικροτέραν καὶ ἀθλιεστέραν τῆς πρώτης, εἰς τὴν αὐτὴν συνοικίαν. Δύο ἢ τρεῖς οἰκίαι ἐχώριζον τὴν δευτέραν ἀπὸ τῆς πρώτης.

Ἀπὸ ἐκείνην λοιπὸν τὴν νεόκτιστον οἰκίαν εἶχεν ἔλθει τόσον παράωρα ἡ Ἀμέρσα, ἣτις δὲν ἐφοβεῖτο τὰ στοιχειὰ τὴν νύκτα, ἦτο δὲ τολμηρὰ καὶ ἀποφασιστικὴ κόρη.

— Κ' ἐσηκώθης; . . . κ' ἤρθες νὰ ἰδῆς;

— Ξαφνίστηκα μὲς στὸν ὕπνο μου, μαννούλα. Εἶδα πὼς πέθανε τὸ κορίτσι, καὶ πὼς ἐσὺ εἶχες ἓνα μαῦρο σημάδι στὸ χέρι σου.

— Μαῦρο σημάδι; . . .

— Ἦθελες, τάχα, νὰ σαβανώσῃς τὸ κορίτσι. Καὶ τὴν ὥρα πού τὸ σαβάνωνες, μαύρισε τὸ χέρι σου. . . καὶ πὼς ἔβαλες, τάχα, τὸ χέρι σου στὴ φωτιά, γιὰ νὰ ξεμαυρίσῃ.

— Μπά! ἀλαφροίσκιωτη! εἶπεν ἡ γραῖα Χαδοῦλα. . . Κ' ἔκαμες κουτουράδα, κ' ἤρθες, τέτοιαν ὥρα. . .

— Δὲν μποροῦσα νὰ ἡσυχάσω, μάννα.

— Καὶ δὲ σ' ἐνοιωσε τὸ Κρινιώ, πὺ ἐφυγες;

— Ὅχι κοιμᾶται.

— Κι ἂν ξυπνήσῃ, κ' ἰδῆ νὰ λείπῃς ἀπὸ κοντὰ της, πὼς θὰ τῆς φανῆ; . . . Δὲ θὰ βάλῃ τίς φωνές; . . . Θὰ τρελαθῆ, τὸ κορίτσι!

Αἱ δύο ἀδελφαὶ ἐκοιμῶντο τῶ ὄντι μόναι εἰς τὴν μικρὰν οἰκίαν. Ἡ Ἀμέρσα ἦτο ἄφοβος, κ' ἐνέπνεε πεποίθησιν, ὡς νὰ ἦτο ἀνὴρ. Ὁ πατὴρ των εἶχεν ἀποθάνει πρὸ πολλοῦ, οἱ δὲ ἐπιζῶντες υἱοὶ διαρκῶς ἔλειπον εἰς τὰ ξένα.

— Πάω πίσω, μάννα, εἶπεν ἡ Ἀμέρσα. . . Ἀλήθεια, δὲν ἐσυλλογίστηκα πὼς μπορεῖ νὰ ξυπνήσῃ τὸ Κρινιώ, αὐτὴν τὴν ὥρα, νὰ τρομάξῃ, πὺ θὰ λείπω.

— Μποροῦσες νὰ μείνῃς κ' ἐδῶ, εἶπεν ἡ μητέρα· μόνο, μὴ ξυπνήσῃ ἄξαφνα τὸ Κρινιώ, καὶ πάρῃ φόβο.

Ἡ Ἀμέρσα ἐκοντοστάθη πρὸς στιγμὴν.

— Μάννα, εἶπε, θέλεις νὰ καθίσω ἐγὼ ἴδῳ, νὰ πᾶς ἐσὺ στὸ σπίτι; . . .
γιὰ νὰ ξεκουραστῆς, νὰ ἡσυχάσης.

— Ὅχι, εἶπεν, ἀφοῦ ἐσκέφθη πρὸς στιγμὴν ἢ γραῖα. Τώρα, κ' ἡ νύχτα
5 αὐτὴ πέρασε. Αὐριο βράδου, πηγαίνω ἐγὼ στὸ σπίτι, καὶ κάθεσαι σὺ ἐδῶ.
Μόνο, τώρα πῆγαινε. Καλὸ ξημέρωμα!

Ἔλος ὁ διάλογος ἐγένετο εἰς μικρὸν, στενὸν πρόδομον, κατέμπροσθεν
τοῦ θαλαμίσκου, ὅπου ἤκούοντο ἤχηροι καὶ πολύχορδοι οἱ ρογγαλισμοὶ τοῦ
Κωνσταντῆ. Ἡ Ἀμέρσα, ἥτις εἶχεν ἔλθει ζυπόλυτη, μ' ἐλαφρότατον, ἄψο-
10 φον βῆμα, ἐξῆλθε, καὶ ἡ μήτηρ της ἐκλείδωσεν ἐσωθεν τὴν θύραν.

Ἡ Ἀμέρσα ἔφυγε τρέχουσα. Αὐτὴ νὰ φοβηθῆ τὰ στοιχεῖα, ἥτις δὲν
εἶχε φοβηθῆ τὸν ἀδελφὸν της τὸν Μῆτρον, τὸν κοινῶς καλούμενον Μῶρον
ἢ Μοῦρον ἢ Μοῦτρον — τὸν σκιάν* ἐκεῖνον, τὸν τρίτον υἱὸν τῆς μητρὸς
της, τὸν ὁποῖον ἡ τεκοῦσα ὠνόμαζε συνήθως «τὸ σκυλὶ τ' Ἀγαρηνό!» —
15 τὸν κατὰ τρία ἔτη μεγαλύτερον ἀδελφὸν της, ὅστις τὴν εἶχε μαχαιρώσει
ἤδη ἅπαξ — ἀλλ' αὐτὴ τὸν εἶχε σώσει, μὴ θέλουσα νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς
τὴν ἐξουσίαν — καὶ θὰ τὴν ἐμαχαίρωνε βεβαίως καὶ δευτέραν φοράν, ἐὰν
ἔμμενεν ἔκτοτε ἐλεύθερος. Εὐτυχῶς, εἶχεν ἄλλοῦ ἐξασκήσει τὰς φονικὰς
ὀρμάς του, ἐν τῷ μεταξύ, καὶ εἶχε κλεισθῆ ἐγκαίρως εἰς τὰς βενετικὰς
20 εἰρκτάς τοῦ παλαιοῦ φρουρίου, εἰς τὴν Χαλκίδα.

Ἴδου πῶς συνέβη τὸ πρᾶγμα. Ὁ Μῶρος ἢ Μοῦρος ἦτο φύσει ὀρμητι-
κὸς καὶ παράφορος, ἂν καὶ εἶχε πολὺ δεξιόν, θηλυκὸν νοῦν, ὅπως ἔλεγεν
ἡ μάννα του — νοῦν ὁ ὁποῖος ἐγέννα. Παιδιόθεν ἦτο ἱκανὸς μόνος του, νὰ
πλάττῃ, αὐτοδίδακτος, πολλὰ ὠραῖα μικρὰ πράγματα· καραβάκια, προσω-
25 πίδαας, ἀγαλμάτια, κοῦκλες καὶ ἄλλα ἀκόμη. Ἦτο σκιὰς τῆς γειτονιάς, ὁ
σημαιοφόρος ὅλων τῶν μαγικῶν, καὶ εἶχεν εἰς τοὺς ὀρισμούς του ὅλους
τοὺς ἀγιοπαιδας, ὅλα τὰ ζυπόλυτα τοῦ δρόμου. Εἶχε συνηθίσει ἐνωρὶς
τὴν μέθην καὶ τὴν ἀσωτίαν, ἐξετέλει θορυβώδεις παιδιὰς, διαδηλώσεις,
παιδικὰς ὀχλαγωγίας, μαζί μὲ τοὺς μικροὺς φίλους του· ἐπροκάλει καυ-
30 γάδες εἰς τὸν δρόμον, ἐπετροβόλει ὄσους συνήντα γέροντας καὶ γραίας,
ὄσους πτωχοὺς καὶ ἀδυνάτους. Δὲν ἄφηνε σχεδὸν κανένα ἄνθρωπον ἀπεί-
ρακτον.

Εἶχε κλέψει μὲ τὸ μάτι, ἀπὸ ἓνα διαβατικὸν μαχαιροποιόν, τὴν τέ-
χνην του. Ἐπροσπάθει ἀτελῶς νὰ κατασκευάζῃ μαχαίρια. Εἶχε μέγαν
35 τροχὸν εἰς τὴν αὐλήν, τὴν σκεπαστὴν ἀπὸ τὸ μέγα χαγιάτι, καὶ τὸ κατόγι
τῆς οἰκίας σχεδὸν τὸ εἶχε μεταβάλει εἰς ἐργοστάσιον — κ' ἐτρόχιζεν ὅλα
τὰ μαχαίρια καὶ τοὺς ξυραφάδες* τῶν ἀγιοπαιδῶν, καὶ ὅταν δὲν εἶχεν
ἄλλα νὰ τροχίσῃ, ἐτρόχιζε τὸ ἰδικόν του. Ἐφιλοτιμεῖτο νὰ τὸ κάμῃ δίκο-

πον, ἂν καὶ ἐξ ἀρχῆς δὲν ἦτον οὕτω σχεδιασμένον. Προσέτι ἐδοκίμαζε νὰ κατασκευάζῃ κουμποῦρες, πιστόλια, μικρὰ κανονάκια, καὶ ἄλλα φονικά ὄργανα. Ὅλα τὰ λεπτά, ὅσα ἐκέρδιζεν ἀπὸ τὶς κοῦκλες, τ' ἀγαλμάτια καὶ τὰς προσωπίδας, καὶ δὲν τὰ ἔπινε, τὰ ἠγόραζε πυρίτιδα. Καὶ ὁ ἴδιος εἶχε
 5 δοκιμάσει νὰ κατασκευάζῃ ἓν τοιοῦτον προϊόν. Τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα, καὶ δύο ἐβδομάδας ἀκόμη ὀψιμώτερα, ἦτο φόβος καὶ τρόμος νὰ τολμήσῃ τις νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν γειτονιάν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐβασίλευε διὰ τοῦ τρόμου ὁ Μοῦτρος. Οἱ πιστολισμοὶ ἔπιπτον ἀδιάλειπτοι.

Μίαν Κυριακὴν, ὁ Μοῦρος μεθυσμένος εἶχε κάμει παραπολλάς ἀτα-
 10 ξίας εἰς τὸν δρόμον. Δύο χωροφύλακες, ἀκούσαντες τὰ παράπονα πολλῶν ἀνθρώπων, τὸν ἐκυνήγησαν διὰ νὰ τὸν πιάσουν, καὶ τὸν πάρουν «μέσα» ἢ «στὴν καζάρμα»*. Ἄλλ' ὁ Μῶρος, λίαν εὐκίνητος, τοὺς ἔφυγεν, ἐγύρισε καὶ τοὺς ἐμυκθίρισε μακρόθεν, καὶ πάλιν τραπεῖς εἰς φυγὴν, ἐκρύβῃ εἰς μέρος ἀπρόσιτον — εἰς τὸ μέσα μέρος τοῦ ὑποστέγου ταρσανᾶ ἐνὸς ναυ-
 15 πηγοῦ, ἐξαδέλφου του. Εἶτα, ἐπειδὴ οἱ δύο ἄνδρες παρήτησαν τὴν καταδίωξιν, ἀνέλαβε θάρρος κ' ἐξῆλθεν εἰς τὸν δρόμον.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὁ Μῶρος, ἐπειδὴ δὲν εἶχε ξεμεθύσει ἀκόμα, κατήντησε νὰ κυνηγήσῃ εἰς τὸν δρόμον καὶ τὴν ἰδίαν μητέρα του, ἀπειλῶν νὰ τὴν σφάξῃ. Παρεπονεῖτο ὅτι ἡ γραῖα τοῦ εἶχε κλέψει λεπτὰ ἀπὸ τὴν
 20 τσέπην. Τὴν ἔφθασεν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας, ὅπου ἔτρεχεν αὐτὴ διὰ νὰ κρυφθῇ, τὴν ἄρπαξεν ἀπὸ τὰ μαλλιά, καὶ τὴν ἔσυρεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ὁδοῦ, εἰς διάστημα πενήντα βημάτων.

Αὐτὴ εἶχε βάλει τὰς φωνάς, κ' ἐξῆλθον οἱ γείτονες. Ἦτον ὥρα ἐσπε-
 ρινοῦ, μικρὸν πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Εἰς τὰς φωνάς τῶν γειτόνων,
 25 ἔφθασαν οἱ δύο χωροφύλακες, οἵτινες ἀπὸ πρὶν κατεζήτουν τὸν Μοῦρον, καὶ μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον εἶχον παραιτήσει τὸ κυνήγημα — ἐξ ἐναντίας μάλιστα ἦσαν λίαν ἐξωργισμένοι ἐναντίον τοῦ ταραξίου. Ὁ Μοῦρος, ἅμα τοὺς εἶδεν, ἄφησε τὴν μητέρα του κ' ἐτρέπη εἰς φυγὴν. Ἐτρέξε νὰ κρυφθῇ εἰς τὴν οἰκίαν, ἐξ ἀνάγκης, ἐπειδὴ εὐρέθη «στὰ στενά», καὶ δὲν
 30 ἔβλεπεν ἄλλο ἄσυλον πλέον μακρυσμένον ἀλλ' ἀσφαλέστερον.

Ἡ γραῖα, ἅμα ἐσηκώθη, καταμωλωπισμένη, πλήρης κονιορτοῦ, εἶδε τοὺς χωροφύλακας, κι ἄρχισε νὰ τοὺς ἰκετεύῃ.

— Ἀφήστε τον, παιδιά! Παλαβὸς εἶναι, δὲν εἶναι τίποτε. Μὴν τόνε σκοτώνετε, παιδιά, μὲ τὸ καμτσί!

35 Τοῦτο εἶπε διότι εἶδε τὸν ἓνα χωροφύλακα ἐξηγριωμένον, κρατοῦντα εἰς τὴν χεῖρα φοβερὸν μαστίγιον. Οἱ δύο ἄνδρες δὲν ἔδωκαν προσοχὴν εἰς

τὰς ἰκεσίας της, ἀλλ' ἐξηκολούθησαν νὰ τρέχουν πρὸς καταδίωξιν τοῦ Μῶρου. Παρεβίασαν τὸ ἄσυλον, τὸ κατώγι τῆς οἰκίας, ὅπου εἶχε τὸ ἐργαστάσιον τοῦ ὁ Μῶρος. Ἐκεῖ εἶχε τρέξει διὰ νὰ κρυφθῆ, καὶ μόλις ἐπρόφθασε νὰ μακταλώσῃ τὴν θύραν. Ἄλλ' ἡ σανὶς ἦτο ὑπόσαθρος, κακῶς προσαρμο-

5 ζομένη, καὶ ὁ Μῶρος δὲν εἶχεν ἀγαπήσει τὰς εἰρηνικὰς τέχνας διὰ νὰ φροντίσῃ νὰ τὴν διορθώσῃ. Ἐκεῖνοι ἔσπασαν τὸν μικρὸν σύρτην καὶ εἰσῆλθον.

Ἄλλοι οὖτοι ταχὺς ὡς αἴλουρος ἀνερχομένη εἰς τὴν κλαβανὴν, εἰς τὸ πάτωμα. Ἡ κλαβανὴ ἦτο σιμὰ εἰς τὸν βόρειον τοῖχον, ὁ δὲ βόρειος τοῖχος ἦτο ἐν μέρει θεμελιωμένος εἰς τὸν βράχον, ὁ βράχος ἐξεῖχε, καὶ παρεῖχε

10 πάτημα εἰς τοὺς πόδας τοῦ Μῶρου τοὺς γοργούς, καὶ ἄλλας ἐσοχὰς ἐπὶ τοῦ τοίχου εἶχε σκάψει ὁ ἴδιος κατὰ καιροὺς, διὰ μόνων τῶν ποδῶν του. Ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι συνήθιζε πολὺ συχνὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς γυμναστικῆς.

Ἡ σανὶς τῆς καταρρακτῆς ἦτο κλειστή. Ὁ Μῶρος τὴν ἤνοιξε μὲ ἓνα κτύπον τῆς κεφαλῆς του καὶ μὲ μίαν προσπάθειαν τοῦ ἀριστεροῦ του βρα-

15 χίονος. Εἶτα ὡς ὁ κολυμβητής, ὁ ἀναδυόμενος ἐκ τοῦ κύματος, ἐπήδησεν ἐπάνω εἰς τὸ πάτωμα, ἐκλείσε μετὰ κρότου τὴν κλαβανὴν, κ' ἐφάνη ὅτι ἔθεσεν ἐν βάρος, ἴσως μικρὰν τινα κασσέλαν, ἐπὶ τῆς σανίδος.

Οἱ δύο χωροφύλακες, ἐν ὀργῇ καὶ μὲ πολλὰς βλασφημίας, ἤρχισαν νὰ ψάχνουν εἰς τὸ ἰσόγειον. Κατέσχον ὄσα μαχαίρια καὶ κουμπούρια εὔρον

20 ἐκεῖ, ὅπως καὶ τὸν τροχόν, καὶ δύο ἄλλας μικρὰς ἀκόνας καὶ ἠτοιμάζοντο νὰ ἐξέλθουν ἴσως διὰ νὰ φύγουν, ἴσως καὶ διὰ ν' ἀνέλθουν, ἐπάνω εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἄλλοι οὖτοι ἢ Μοῦρτος, ἐπάνω στὸ πάτωμα, ἦτον πλήρης ὀργῆς, μεθῶν ἀκόμη, καὶ ἀφορισμένος. Ἐφύσα ἀπὸ μανίαν καὶ λύσσαν. Ἐκεῖ ἐπά-

25 νω εὐρέθη μόνη ἡ ἀδελφή του ἢ Ἀμέρσα, παιδίσκη δεκαεπτὰ ἐτῶν τότε, ἣτις ἐτρόμαξεν ἄμα τὸν εἶδε ν' ἀναρριχᾶται εἰς τὴν κλαβανὴν μὲ τοιοῦτον ἀλλόκοτον τρόπον. Εἶχεν ἀκούσει κάτω τὰ βήματα καὶ τὰς βλασφημίας τῶν δύο χωροφυλάκων. Ἐκυψεν εἰς μικρὰν σχισμάδα, μεταξύ δύο σανίδων τοῦ κακῶς ἡρμοσμένου πατώματος, ἢ εἰς ἓνα ρόζον μιᾶς σανίδος, χάσκοντα,

30 κενόν, καὶ εἶδε κάτω τοὺς δύο ἀνθρώπους τῆς ἐξουσίας, εἰς τὸ φῶς τὸ εἰσδῶον διὰ τῆς θύρας τοῦ κατωγείου τὴν ὅποιαν εἶχον ἀνοίξει ἐκεῖνοι.

— Μωρὴ! σ' ἔφαγα... τώρα θὰ πιῶ τὸ αἷμά σου! ἔκραξεν ὁ Μοῦρτος, μὴ ἔχων ποῦ ἄλλοῦ νὰ ζεθυμάνῃ, καὶ ἀπειλῶν ἄνευ αἰτίας τὴν ἀδελφὴν του.

35 — Σιώπα!... σιώπα! ἐψιθύρισεν ἡ Ἀμέρσα. Πῶ πῶ, Θεέ μου! Δυὸ

«ταχτικοί!» κάτω στὸ κατώι... ψάχνουν... ψάχνουν... Τί γυρεύουν;

Ἔβλεπε τοὺς δύο χωροφύλακας ν' ἀποκομίζουν τὰ μικρά, ἄξεστα ὄπλα, τὰ ἔργα τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, ὡς καὶ τὸν τροχὸν καὶ τὰς ἀκόντας. Εἶτα αἰφνης τοὺς εἶδε νὰ κύπτουν πρὸς τὴν γωνίαν, ὅπου ἴστατο ὁ ὑφαντικός

5 ἱστός τῆς μητρὸς τῆς, καὶ εἶδε τὸν ἕνα χωροφύλακα νὰ λαμβάνῃ εἰς τὰς χεῖράς του τὴν σαίτταν ἢ κερκίδα, ἣτις θὰ τοῦ ἐφάνῃ ἴσως καὶ αὐτὴ ὡς ὄπλον — ἀφοῦ μάλιστα καλεῖται καὶ σαίττα. Ὁ ἄλλος ἐδοκίμασε ν' ἀπο-

10 σπάσῃ ἀπὸ τὸν ἐργαλεῖον τὸ ἀντίον, τὸ μέγα κυλινδρῶδες ξύλον, περὶ τὸ ὁποῖον τυλίγεται τὸ νεοῦφαντον πανίον· ἴσως δὲν εἶχεν ἰδεῖ παρόμοιον πρᾶ-

15 γμα εἰς τὴν ζωὴν του, κ' ἐφαντάζετο ὅτι καὶ αὐτὸ ἴσως θὰ ἦτο καλὸν διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὄπλον.

Ἡ Ἀμέρσα, ἰδοῦσα, ἀφῆκε κραυγὴν πεπνιγμένην. Ἡθέλησε νὰ φωνάξῃ ν' ἀφήσουν τὸ ἀντί καὶ τὴν σαγίττα, ἀλλ' ὁ ἦχος ἐξέπνευσεν εἰς τὸ στόμα τῆς.

15 — Σκάσε, μωρὴ! ἔγρυξεν ὁ Μοῦρτος. Τί λογιάζεις; Τί γλέπεις καὶ γελαῖς;

Ὁ Μοῦρτος, ἐν τῇ μέθῃ του, εἶχεν ἐκλάβει ὡς γέλωτα τὴν ἀναρθρον ἐκείνην κραυγὴν τῆς ἀδελφῆς του.

Μετ' ὀλίγα λεπτά, οἱ δύο χωροφύλακες, ἀφοῦ ἔρριψαν τελευταῖον

20 βλέμμα πρὸς τὴν κλαβανὴν — τὴν ὁποῖαν εἶχον ἰδεῖ νὰ κλείεται ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν εἰσῆρχοντο εἰς τὸ ἰσόγειον — ἐξῆλθον. Ἡ Ἀμέρσα ἀνεσηκώθη. Τῆς ἐφάνῃ ὅτι ἤκουσε τριγμὸν εἰς τὸ κάτω σκαλοπάτι τῆς ἐξωτερικῆς σκάλας, ἣτις ἦτο ξυλίνη, σκεπαστὴ ὑπὸ τὸ εὐρύχωρον χαγιάτι, τὸ ὑπόστεγον. Ἐτρεξε πρὸς τὴν θύραν.

25 Ἐφαντάσθη ὅτι οἱ δύο «ταχτικοί», ὅπως τοὺς ὠνόμαζεν, ἀνέβαινον τὴν σκάλαν, καὶ ἴσως θὰ παρεβιάζον καὶ τὴν θύραν τῆς οἰκίας. Ἐκυψεν εἰς τὴν κλειδότηρπαν, κ' ἐπροσπάθει νὰ ἴδῃ κ' ἐννοήσῃ τὰ συμβαίνοντα διὰ τῆς μικρᾶς ὀπῆς, ἐπειδὴ τὸ μόνον παράθυρον τῆς προσόψεως ἦτο κλεισμένον, καὶ δὲν εἶχεν ἄλλο μέσον διὰ νὰ ἴδῃ.

30 Ὁ Μοῦρτος βλέπων τὴν Ἀμέρσαν νὰ τρέχῃ πρὸς τὴν θύραν, ἐφαντάσθη, ἐν τῷ παραλογισμῷ τῆς μέθης του, ὅτι ἡ ἀδελφὴ του ἤθελε ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν καὶ τὸν παραδώσῃ εἰς τοὺς χωροφύλακας. Τότε, τυφλὸς ἐκ μανίας, ἔσυρεν ὀπισθεν, ἀπὸ τὰ νῶτα τῆς ὀσφύος του, τροχισμένην μάχαιραν, τὴν ὁποῖαν εἶχε, καὶ ὀρμήσας ἐκτύπησε τὴν ἀδελφὴν του εἰς τὸ πλευρὸν ὀπι-

35 σθεν, κατὰ τὴν δεξιὰν μασχάλην.

18 ἐκείνην παραλ. Β, προσθ. Συ
Ἐπειδὴ α

27 ἐπροσπάθει] ἐπροσποιήθη ἀεκόθ

28 ὀπῆς.

Αἰσθανθεῖσα τὸν ψυχρὸν σίδηρον, ἡ Ἀμέρσα ἀφῆκε σπαρακτικὴν κραυγὴν.

Οἱ δύο χωροφύλακες δὲν εἶχον ἀκόμη ἀπομακρυνθῆ, ἀλλ' εἶχαν κοντοσταθῆ ἔξω τῆς θύρας τοῦ ἰσογείου, ὡς νὰ ἐσυμβουλευόντο τί νὰ κάμουν.

5 Ἦκουσαν τὴν κραυγὴν ἐκείνην τοῦ τρόμου, ἐκοίταξαν ἐπάνω, κ' ἔτρεξαν.

Τότε ἀνέβησαν μετὰ κρότου τὴν σκάλαν κ' ἔφθασαν εἰς τὸ χαγιάτι. Ἔσεισαν βιαίως τὴν θύραν.

— Ἐν ὀνόματι τοῦ Νόμου! Ἀνοίξατε!

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἦλθεν εἰς τὸν ἕνα τῶν χωροφυλάκων ἡ ὑπόνοια
10 ὅτι ὁ ἔνοχος θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ δραπετεύσῃ διὰ τῆς καταρακτικῆς καὶ τοῦ ἰσογείου. Στραφεῖς εἰς τὸν δεύτερον χωροφύλακα τοῦ λέγει.

— Ἐχε τὸν νοῦ σου, σὺ! Μὴ μᾶς τὸ στρίψῃ ἀπὸ κάτ' ἀπ' τὸ καταχυτό*, ἀπ' τὴν καταρρήχωση*! . . . Κ' ὕστερις ποῦ νὰ τὸν χαλεύουμε;

— Τί κρένεις; εἶπεν ὁ δεύτερος, μὴ ἐννοήσας ἀμέσως.

15 — Αὐτὸ ποῦ σοῦ κρένω! ἐπέμενεν ὁ πρῶτος. . . Κάμε κεῖνο ποῦ σὲ χουιάζουνε*!

Ὁ δεύτερος χωροφύλαξ, καίτοι νωθρὸς ὀλίγον, ἔτρεξε κάτω ὅσον ταχύτερα ἠμπόρεσε, διὰ νὰ κλείσῃ τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου, ἢ διὰ νὰ παραμονεύσῃ. Ἄλλ' ἦτον ἤδη ἀργά. Ὁ Μοῦρος ἐν τῷ μεταξῷ εἶχεν ἀνοίξει τὴν
20 κλαβανὴν, ἀποσύρας τὴν μικρὰν κασσέλαν τὴν ὁποίαν εἶχε βάλει ἐπάνω τῆς, καὶ εἶχε πηδήσει κάτω. Ἦτον ὑπὲρ τὰ δύο μέτρα τὸ ὕψος, ἀλλ' ὁ Μοῦρος ἦτον ἐλαφρὸς, εὐκίνητος, κάτω δὲ τὸ ἔδαφος ἦτο στρωμένον μὲ πελεκούδια καὶ πριονίδια, κ' ἔφθασε κάτω ὀρθος καὶ ἀβλαβῆς.

Τρέχων ὡς ἄνεμος, ἀνέτρεψε τὸν χωροφύλακα, ὅστις ἔπεσε βαρὺς
25 ἔμπροσθεν τῆς ἐξωτερικῆς σκάλας, κ' ἔφυγεν, ὁ Μοῦρος, ὡς ἀστραπή. Ἐτρεξεν ἐπάνω εἰς τὰ Κοτρώνια, εἰς τὴν κατοικίαν τῶν γλαυκῶν. Ἦτο βραχῶδης λόφος ὑψόμενος ὑπεράνω, ἐκ τῶν νώτων τῆς οἰκίας, ὅπου ἤξευρεν ὅλα τὰ «κατατόπια» ὁ Μοῦρος. Οὔτε κατάρθωσε τις ποτέ, χωροφύλαξ ἢ ἄλλος νὰ τὸν συλλάβῃ.

30 Τὴν ὥραν ποῦ εἶχε πηδήσει ὁ Μοῦρος ἀπὸ τὴν καταρακτικὴν, παραδόξως εἶχεν ἐνθυμηθῆ — ἴσως διότι εἶχε ξεμεθύσει ἤδη ἀπὸ τὰ συμβάντα, ἢ εἶχε «ξεμουστώσει»* ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ ἴδιος — εἶχεν ἐνθυμηθῆ, λέγει, ὅτι, ἀφοῦ ἐμαχαίρωσε τὴν ἀδελφὴν του, ἡ μάχαιρα τοῦ ἔπεσε ἀπὸ τὴν χεῖρα, καὶ ἔκειτο εἰς τὸ πάτωμα. Τοῦτο συνέβη ἴσως διότι τοῦ εἶχον ἔλθει

3 δὲν εἶχαν ΒΣ

10 καταπακτικῆς Β

16 χουγιάζουνε Β

30 καταπακτικῆς Β

τύψεις καὶ φόβος, τὴν στιγμὴν ἐκείνην — διὸ καὶ ἐπιπολῆς μόνον εἶχε θίξει μὲ τὴν λεπίδα τὴν σάρκα τῆς ἀδελφῆς του.

Καθὼς τοῦ ἦλθεν ἡ ἰδέα νὰ φύγη, κ' ἔτρεξε ν' ἀνοίξῃ τὴν κλαβανὴν, ἐπειδὴ ἐνόησε πλέον ὅτι οἱ χωροφύλακες ἀνέβαινον εἰς τὸ πάτωμα, μὴ
5 ἔχων καιρὸν νὰ ἐπανέλθῃ πρὸς τὸ μέρος τῆς θύρας, διὰ νὰ κύψῃ καὶ ἀναλάβῃ τὴν μάχαιραν, ἔτοιμος νὰ πηδήσῃ κάτω, ἐφώναζε πρὸς τὴν ἀδελφὴν του:
— Τὸ «χαμπέρ'» μωρή! . . . Κοίταξε νὰ κρύψῃς κεῖνο τὸ «χαμπέρι»!

Τὴν ἔκφρασιν ταύτην ἐπροτίμησε, διὰ νὰ μὴ ἀκούσουν οἱ χωροφύλακες τὸ ὁμοιοτέλευτον «μαχαίρι». Κατὰ τὴν φοβερὰν στιγμὴν, πταίστης
10 καὶ ἐνοχος, ἐπεκαλεῖτο τὴν φιλοστοργίαν τῆς ἀδελφῆς του διὰ νὰ τὸν σώσῃ, καθότι εἶχε πεποίθησιν εἰς αὐτήν. Ἡ μάχαιρα θὰ ἦτο αἱματωμένη, καὶ θὰ ἔβλεπον τὸ αἷμα οἱ διώκται. Καὶ συνιστῶν τὴν ἀπόκρυψιν τοῦ ὄργανου, ἤλπιζε τὴν ἀπόκρυψιν τοῦ ἐγκλήματος.

Τῷ ὄντι ἡ Ἀμέρσα, ἐνῶ τὸ αἷμα ἔρρεεν ἤδη ἐκ τῆς πληγῆς της, βλέ-
15 πουσα ὅτι ἐξ ἅπαντος θὰ παρεβιάζετο ἡ θύρα, ἐκ παλαιᾶς λεπτῆς σανίδος, μ' ἐσκωριασμένους σύρτας καὶ μάνδαλα, σχεδὸν λιποθυμοῦσα ἤδη, ἔκυψε καὶ ἀνέλαβε τὴν μάχαιραν. Εἶτα ἐσύρθη μέχρι τῆς γωνίας ὅπου ἦτο μικρὰ τέμπλα*, ἥτοι σωρὸς ἐκ διπλωμένων σινδόνων, προσκεφάλων καὶ στρωμνῶν.

Ἐκρυψε τὴν αἱματωμένην μάχαιραν κάτωθεν ὄλου αὐτοῦ τοῦ σωροῦ
20 τῶν ὀθονίων, ἐτυλίχθη αὐτὴ μὲ παλαιόν, ἐμβαλωμένον, ἀλλὰ καθαρὸν πάπλωμα, κ' ἐκάθισεν ἄπάνω εἰς τὸν χαμηλὸν σωρὸν, ὅστις ἐβυθίσθη ἀκόμη χαμηλότερα. Ἐφερε τὴν ἀριστερὰν χεῖρα εἰς τὴν μασχάλην της, κ' ἐπροσπάθει νὰ σταματήσῃ τὸ αἷμα. Παραδόξως δὲν εἶχε δειλιάσει ὅταν εἶχεν
25 ἰδεῖ τὸ αἷμα, ἂν καὶ πρώτην φοράν τῆς συνέβαινε τὸ πάθημα. Τὸ ὅλον τῆς ἐφαίνετο ὡς ὄνειρον. Μόνον ἔσφιγγε τοὺς ὀδόντας καὶ ἠπόρει πῶς δὲν ἠσθάνετο ἀκόμη πόνον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγα δευτερόλεπτα, ἠσθάνθη ὀξεῖαν ἀλγηδόνα.

Τὴν ἰδίαν στιγμὴν, ἡ θύρα ἐβυθίσθη πρὸς τὰ ἔσω. Ὁ εἰς χωροφύλαξ
30 εἰσεπήδησε μετὰ κρότου εἰς τὸ πάτωμα.

Ἡ Ἀμέρσα δὲν ἀνεσήκωσε τὴν κεφαλὴν, ἔκυπτε, καὶ ἦτο τυλιγμένη ἕως τὴν μύτην εἰς τὸ πάπλωμα.

— Ποῦ εἶν' αὐτός, ὁ σκιάς; ἔκραζεν ἀπειλητικῶς ὁ χωροφύλαξ.

Ἡ Ἀμέρσα δὲν ἀπήντησεν.

35 Ὁ στρατιωτικὸς, ὅστις δὲν εἶχεν ἀντιληφθῆ οὔτε τὴν φυγὴν τοῦ Μούρου, οὔτε τὴν ἀνατροπὴν καὶ πτώσιν τοῦ ἰδίου συστρατιώτου του, ἴσως

1 τύψεις αΦΕ 23-24 ἐπροσπάθει Β

διότι ἡ στιγμή ἐκείνη συνέπεσε ἀκριβῶς μὲ τὴν παραβίασιν τῆς θύρας, καὶ ὁ εἷς κρότος ἐπνιγε καὶ ἐβώβαινε τὸν ἄλλον, ἐξήτασεν ἕλον τὸν πρόδομον ὅπου εὐρίσκετο ἡ Ἀμέρσα, εἶτα μετέβη δρομαίως εἰς τὸν χειμερινὸν θάλαμον, εἶτα εἰς τὸν θαλαμίσκον. Κανένα δὲν εὔρε. Μόνον ἡ κλαβανὴ

5 ἦτον ἀνοικτή.

Μετὰ μίαν στιγμήν, ἀνήρχετο καὶ ὁ δεύτερος ὁμόσκηρός του.

— Τό 'στριψε;

— Τὸδωκε ἀπ' τὴν καταρρήχωση, χάμου...

— Καὶ τὸν ἐχοῦιαζες;... Δὲν τὸν ἐπρόκαμες;

10 —"Ἐφαγα καταραπακιά!... "Α! μὰ φευγάλα... Ἐφτά μίλια τὴν ὥρα!...

—"Αχ! ἔκαμεν ὁ πρῶτος χωροφύλαξ, κάμπτων τὸν λιχανὸν τῆς δεξιᾶς χειρός, καὶ φέρων αὐτὸν εἰς τὸ στόμα, ὡς διὰ τὸν δαγκάση, μετὰ σεισματος βιαίου τῆς κεφαλῆς. Μᾶς πρέπει γιὰ τὰ μᾶς τὰ ξηλώσουνε!

15 Ὁ δεύτερος χωροφύλαξ, θέλων νὰ κάμη τὸν αὐστηρόν, ἀπέτεινε τὸν λόγον πρὸς τὴν κόρην:

— Γιὰ ποῦ τὸ 'βαλε ὁ ἀδερφός σου, μωρή; τῆς εἶπεν.

Ἡ Ἀμέρσα δὲν ἀπήντησε. Πλὴν μέσα της μὲ ἀκουσίαν εἰρωνείαν ἴσως θὰ ἐψιθύρισε μὲ ἕλον τὸν δεινὸν πόνον καὶ τὴν ἀγωνίαν ἣν ἠσθάνετο:

20 «Ἐσὺ ξέρεις».

— Τί κάθεσαι αὐτοῦ, κορίτσι μου; εἶπεν ἡμερώτερος ὁ πρῶτος χωροφύλαξ. Μὴ σ' ἐχτύπησε, τίποτα;

Ἡ Ἀμέρσα ἀνένευσε.

— Τ' εἶχε καὶ σ' ἐχάλευε;... Γύρευε νὰ σὲ μαχαιρώσῃ;

25 — Γιατί φώναζες; προσέθηκεν ὁ δεύτερος.

Ἡ Ἀμέρσα ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ πρώτου χωροφύλακος:

—"Ὁχι!

— Ἀλήθεια, μὴ σ' ἐμαχαιρώσε; ἐπέμενε ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ Ἀμέρσα, μὲ φυσικὴν ἐπιφώνησιν, εἶπεν:

30 — Ὁ ἀδελφός μου, θελὰ μὲ μαχαιρώσῃ!

— Γιατί κάθεσ' αὐτοῦ, τί ἔχεις; Εἶσαι ἄρρωστη;

— Ἐχω θέρμη!

Ἡ Ἀμέρσα δὲν εἶχε συλλογισθῆ ὅτι τὸ πάτωμα, ἣ καὶ ἡ ψάθα, θὰ εἶχαν ἴσως κηλιδωθῆ μὲ αἷμα. Ἦδη εἶχε δύσει ὁ ἥλιος, καὶ ἦτο ἀμφιλύκη

5 ἐχοῦιαζες Β 10 "Α! μὰ Β: "Αμα! (sic) Σὺ μὲ τὴν ἐξήγησιν «(θανμαστικὸν ἐπίρρ.)»

14 πείσματος αΦΒΣ: σείσματος Ε 25 φώναζες! ΦΒΣ

ἐντὸς τῆς οἰκίας. Ἐκτὸς τούτου τὸ μέρος ὅπου εἶχε πέσει ἡ αἵματωμένη μάχαιρα, εὐρίσκειτο τὴν στιγμὴν ταύτην εἰς τὴν σκιάν, ὀπισθεν τῆς μονοφύλλου θύρας, ἀνοικτῆς κατὰ τὰ δύο τρίτα, καὶ φθανούσης μέχρι τοῦ τοίχου, ὥστε οἱ δύο ἄνδρες δὲν εἶδον τὰς κηλίδας τὰς ἐρυθράς.

5 — Γιατί εἶχες βάλει μιὰ φωνή; ἐπέμεναν ὁ πρῶτος χωροφύλαξ.

— Εἶχα πόνον καὶ ζάλη, εἶπεν ἡ Ἀμέρσα.

Καὶ τὴν ἰδίαν στιγμὴν, ὡς διὰ τὰ ἐπικυρωθῆ ὁ λόγος τῆς, τῆς ἦλθε πράγματι λιποθυμία. Ἐκαμιν ὦχ! σφίγγουσα τοὺς ὀδόντας κ' ἔκυψε κάτω.

Οἱ δύο ἄνθρωποι τῆς ἐξουσίας, συγκινηθέντες, ἐκοιτάχθησαν, καὶ ὁ πρῶ-

10 τος εἶπε:

— Μά, ποῦ εἶν' ἡ μάνα τῆς;

Ἦς ὑπακούουσα εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην, ἔφθασε τρέχουσα ἡ Φραγκογιαννού.

15 — Νά ἐκεῖν' ἡ γριά, πού τὴν τράβηξ' ἀπ' τὰ μαλλιά ὁ γυιός τῆς, μὲς στὸ σοκάκι! εἶπεν ὁ δεῦτερος χωροφύλαξ.

Εἶτα προσέθηκε:

— Δὲν μ' κρένεις, γερόντισσα, ποῦ εἶν' ὁ γυιόκας σου;

Ἡ Φραγκογιαννού δὲν ἀπήντησε κ' ἔτρεξε πλησίον τῆς Ἀμέρσας.

Ἦτο ἐπιτηδεῖα λάτρισσα, καὶ ἦτο ἱκανὴ νὰ περιποιηθῆ τὴν κόρην τῆς.

20 "Ὅλα ταῦτα ἤρχοντο συχνὰ εἰς τὴν μνήμην τῆς Ἀμέρσας, κ' ἐπανῆλθον ἀκόμη καὶ κατὰ τὰς μακρὰς ὥρας τῆς νυκτός, τὰς ἐσπερινὰς καὶ ὀρθρίας, ὅποτε αὐτὴ ἔχανε τὸν ὕπνον τῆς εἰς τὸν οἰκίσκον, πλησίον τῆς κοιμωμένης Κρινιώ, τῆς μικρᾶς ἀδελφῆς, ἐνῶ ἡ μήτηρ των ἀποῦσα κατὰ τὰς αὐτὰς ὥρας ἠγγρύπνει ἐπὶ νύκτας τώρα, εἰς τὸν θάλαμον τῆς λεχοῦς,

25 εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἄλλης, τῆς μεγάλης κόρης τῆς, καὶ ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἰκίσκον μετὰ τὴν νυκτερινὴν ἐξοδον, τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἐπιχειρήσει, ὡς «ἀλαφροῖσκιωτη» ποῦ ἦτον, κατ' ἀκολουθίαν τοῦ ὀνείρου ἐκείνου, εἶδεν εἰς τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς κανδήλας, τῆς καιούσης ἐμπρὸς εἰς τὴν μικρὰν παλαιὰν καὶ μαυρισμένην εἰκόνα τῆς Παναγίας, εἶδεν ὅτι ἡ μικρὰ ἀδελφὴ

30 τῆς, τὸ Κρινιώ, ἐκοιμάτο ἀκόμη, καὶ δὲν ἐφαίνετο νὰ εἶχε σεισθῆ ἀπὸ τὴν θέσιν τῆς. Μόνον, ἅμα εἰσῆλθεν ἡ Ἀμέρσα, ἡ Κρινιώ, ὡς νὰ ἤκουσε τὸν μικρὸν θροῦν ἀμυδρῶς μέσα εἰς τὸν ὕπνον τῆς, ἐκινήθη ἠρέμα, ἐστέναξε, κ' ἐγύρισεν ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρόν, χωρὶς ἄλλως νὰ ἐξυπνήσῃ.

Ἄλαφροῖσκιωτη! τῷ ὄντι. Ἡ λέξις τὴν ὁποῖαν εἶχε προφέρει ἀρτίως

35 ἡ μήτηρ τῆς, τῆς ἐπανῆλθε πράγματι εἰς τὸν νοῦν, τὴν ὥραν καθ' ἣν, μετὰ τὸ τρίτον λάλημα τοῦ πετεινοῦ, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν, πλησίον τῆς

- κοιμωμένης μικρᾶς ἀδελφῆς της. Ἄλλ' ἦτο ἄρα αὐτὴ πράγματι «ἀλαφροῦ-
σκιωτη»; Αὐτὴ τῆς ὁποίας τὰ ὄνειρα, αἱ πλάναι καὶ αἱ παρακρούσεις πολ-
λάκις συνέβη νὰ σημαίνωσιν, ἢ νὰ δηλώσῃ τι ἢ ν' ἀφήνωσι παράδοξον ἐν-
τύπωσιν. Καὶ αὐτὰ τὰ ψεύματά της, ὅσα ἔλεγε, ἐγίνοντο ἀκούσθαι ἀλή-
5 θειαὶ δι' αὐτήν. Ὅπως, φέρ' εἰπεῖν, ὅταν, μετὰ τὸ μαχαίρωμα τὸ ὁποῖον
εἶχεν ὑποστῆ ἀπὸ τὸν ἀδελφόν της, ἀπαντῶσα εἰς τὰς ἐταστικὰς ἐρωτήσεις
τοῦ χωροφύλακος, ἔλεγεν: «Εἶχα πόνον καὶ ζάλη!» Καὶ συγχρόνως ἅμα τῷ
λόγῳ αὐτῷ, τῆς ἤρχετο ἀληθῆς λιποθυμία, ὡσεὶ ἀνωτέρα τις, δαιμονία θέ-
λησις νὰ ἤθελε νὰ καλύψῃ τὸ ψεῦδός της.
- 10 Ἡ Ἀμέρσα, κατεκλίθη ἐκ νέου πλησίον τῆς ἀδελφῆς της καὶ δὲν ἐκοι-
μήθη. Αἱ ἀναμνήσεις ἐξηκολούθουν νὰ τῆς ἔρχωνται, ραγδαία, καίτοι ὀλι-
γώτερον τυραννικαὶ καὶ μελανόπτεροι ἢ ὅσον εἰς τὴν μητέρα της. Καὶ
κατὰ τὰς μακρὰς ἐκείνας ὥρας δὲν ἔπαυσε ν' ἀναλογίζεται καθ' ἑαυτήν
τὴν τύχην τοῦ ἀδελφοῦ της, τοῦ Μούρου, ὅστις εὕρισκετο τώρα εἰς τὸ
15 δεσμοτήριον τῆς Χαλκίδος.

Ε'

- Ἄμα ἀπῆλθεν ἡ Ἀμέρσα, ἡ Φραγκογιαννοῦ, ζαρωμένη πλησίον τῆς
γωνίας, μεταξὺ τῆς ἐστίας καὶ τοῦ λίκνου, ἔχασεν ἐκ νέου τὸν ὕπνον της,
καὶ ἤρχισε νὰ συνεχίζῃ τοὺς πικροὺς καὶ πόρρω πλανωμένους διαλογισμοὺς
της. Ὅταν λοιπὸν ἐξενιτεύθησαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν οἱ δύο μεγαλύτεροι
20 υἱοί, καὶ ἡ Δελχαρὼ ἐμεγάλωσεν, ἀνάγκη ἦτο αὐτῇ ἡ μήτηρ νὰ φροντίσῃ
διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς κόρης, καθότι ὁ γέρον, ὁ «Λογαριασμός»,
δὲν διέπρεπεν ἐπὶ δραστηριότητι. Λοιπὸν ἤξεύρει ὁ κόσμος τί σημαίνει
μία μήτηρ νὰ εἶναι συγχρόνως καὶ πατὴρ διὰ τὰς κόρας της, καὶ νὰ μὴν
εἶναι τοῦλάχιστον μήτε χήρα. Ὅφειλε ἡ ἰδίᾳ καὶ νὰ ὑπανδρεύσῃ καὶ νὰ
25 προικίσῃ καὶ προξενήτρια καὶ πανδρολόγισσα νὰ γίνῃ. Ὡς ἀνὴρ ὀφείλει
νὰ δώσῃ οἰκίαν, ἄμπελον, ἀγρόν, ἐλαιῶνα, νὰ δανεισθῆ μετρητά, τὰ τρέξῃ
εἰς τοῦ συμβολαιογράφου, νὰ ὑποθηκεύσῃ. Ὡς γυνή, πρέπει νὰ κατα-
σκευάσῃ ἢ νὰ προμηθευθῆ «προϊκα», τουτέστι παράφερνα, ἦτοι σινδόνας,
χιτώνια κεντητά, μεταξωτὰς ἐσθῆτας μὲ χρυσοῦφαντα ποδογύρια*. Ὡς
30 προξενήτρια πρέπει ν' ἀνιχνεύσῃ γαμβρόν, νὰ τὸν κυνηγήσῃ, νὰ τὸν ἀλιεύ-
σῃ, νὰ τὸν ζωγήσῃ. Καὶ ὁποῖον γαμβρόν!

Ἐνα ὡσάν τὸν Κωνσταντῆν, ὅστις ἐρρογαλίζεε τώρα, πέραν τοῦ μεσο-
τοίχου, εἰς τὸν πλαγιῶν θαλαμίσκον, ἀνθρωπον σπανόν, «ἀίσκιωτον»*,
ἀγαρμπον. Καὶ ὁ τοιοῦτος νὰ ἔχῃ «καπρίτσια», ἀπαιτήσεις, πείσματα· σή-

μερον νὰ ζητῆ τοῦτο καὶ αὐριον ἐκεῖνο· τὴν μίαν ἡμέραν νὰ ζητῆ τόσα, τὴν ἄλλην περισσότερα· καὶ συχνὰ («νὰ τὸν βάζουν στὰ λόγια») ἄλλοι ἰδιο-
 5 τελεῖς ἢ φθονεροί, ν' ἀκούη ἐντεῦθεν κ' ἐκεῖθεν διαβολὰς, ραδιουργίας, «μαναφούκια»* καὶ νὰ μὴ θέλῃ («νὰ ταιριασθῆ»). Καὶ νὰ ἐγκαθίσταται μετὰ
 τὸν ἄρραβώνα στῆς πενθερᾶς τὸ σπίτι, καὶ νὰ «σκάρωνῃ» ἕξαφνα «πρωι-
 μάδι»*. Κι ὅλον τὸν καιρὸν («κόττα-πίττα»).

Κι αὐτὸν τὸν γαμβρόν, μὲ μυρίους κόπους, μὲ ἀνεκδιήγητα βάσανα, μόλις, μετὰ πολὺν καιρὸν, νὰ τὸν πείθῃ τις νὰ στεφανωθῆ ἐπὶ τέλους. Κ' ἡ νύφη νὰ καμαρώνῃ, φέρουσα στολισμὸν πολυτελεῆ, καρπὸν πολλῆς
 10 νηστείας καὶ οἰκονομίας, κ' ἡ νύφη νὰ μὴν ἔχῃ πλέον μέσην, διὰ ν' ἀναδει-
 κνύεται τὸ πάλαι λιγυρὸν ἀνάστημά της.

Καὶ τρεῖς μῆνας μετὰ τὸν γάμον νὰ γεννᾷ κόρην — μετὰ τρία ἀκόμη ἔτη ἕναν υἱὸν — μετὰ δύο ἔτη πάλιν κόρην — αὐτὴν τὴν νεογέννητον, χάριν
 τῆς ὁποίας ἠγγρύπνει τώρα τόσας νύκτας ἢ γηραιὰ μάμμη.

Καὶ δι' ὅλ' αὐτὰ τὰ θυγάτρια νὰ μέλλῃ νὰ ὑποφέρῃ ἢ μήτηρ των τόσα
 15 — κι ἄλλα τόσα — κι ἄλλα τόσα, ἀπὸ ὅσα ἔχει ὑποφέρει ἢ μάμνα της δι' αὐτήν.

Ἔμεινεν ἡ καχημένη, ἡ ἀνδροκόρη, ἡ Ἀμέρσα, ἀνύπανδρη (ἄς ἔχῃ τὴν
 εὐχὴν της). Εἶδε τὴν γλύκα. Τῶ ὄντι, φρόνιμη νέα. Τί θ' ἀπῆλαυνεν ἀπὸ
 20 τὰ βάσανα τοῦ κόσμου; Καὶ οὐτ' ἐζήλευε κἄν! Τί νὰ ζηλέψῃ; Ἔβλεπε τὴν
 μεγάλην ἀδελφὴν της καὶ τὴν ἐλυπεῖτο — τὴν ἐκαίετο.

Ἄσπον διὰ τὴν μικράν, τὴν Κρινιώ, ἄμποτε κι αὐτὴν ὁ Θεὸς νὰ τὴν φω-
 τίσῃ! Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, ἢ μάμνα της δὲν ἔχει σκοπὸν — δὲν βαστᾷ πλέον,
 δὲν ἀντέχει — νὰ ὑποφέρῃ διὰ νὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ καὶ τὸ πολλοστημόριον
 25 ὅσων διὰ τὴν μεγάλην ἀδελφὴν της ὑπέφερε. Ἄλλὰ σᾶς ἐρωτῶ, ἔπρεπε
 πράγματι νὰ γεννῶνται τόσα κοράσια; Καὶ ἂν γεννῶνται, ἀξίζει τὸν κόπον
 ν' ἀνατρέφωνται; «Δὲν εἶναι», ἔλεγεν ἡ Φραγκογιαννοῦ, «δὲν εἶναι χάρος,
 δὲν εἶναι βράχος;»* Καλύτερα («νὰ μὴ σώνουν νὰ πᾶνε παραπάνω»). «Σὰ
 σ' ἀκούω γειτόνισσα!»

Μεγάλην καὶ ἱερὰν ἀνακούφισιν ἠσθάνετο ἡ πολυπαθὴς γυνή, ὅταν
 συνέβαινε, μετὰ τῆς μικρᾶς πομπῆς τοῦ ἱερέως, προπορευομένου τοῦ Σταυ-
 30 ροῦ, ν' ἀκολουθῆ βαστάζουσα εἰς τὰς χεῖράς της ἡ ἰδία, ὡς φιλεούπλαγ-
 χνος καὶ συμπονετικὴ ὁποῦ ἦτον, τὸ ἐν εἶδει λίκνου μικρὸν φέρετρον.
 Προέπεμπε τὸ θυγάτριον μιᾶς γειτόνισσας, ἡ μακρινῆς συγγενοῦς, μέχρι
 35 τοῦ τάφου. Δὲν ἤμποροῦσε νὰ καταλαμβάνῃ τί ἐμορμύριζεν ὁ ἱερεὺς μα-
 σῶν τὰς λέξεις μὲ τοὺς ὀδόντας του. «Οὐδὲν ἐστὶ πατρὸς συμπαθέστερον,

οὐδέν ἐστι μητρός ἀθλιώτερον. . . Πολλάκις γὰρ τοῦ μνήματος ἔμπροσθεν τοὺς μαστοὺς συγκροτοῦσι καὶ λέγουσιν· ὦ υἱέ μου καὶ τέκνον γλυκύτατον, οὐκ ἀκούεις μητρός σου τί φθέγγεται; Ἴδου καὶ ἡ γαστήρ ἡ βαστάσασά σε. Ἴνα τί οὐ λαλεῖς ὡς ἐλάλεις ἡμῖν. Ἀλληλούια!» Καὶ πάλιν
 5 αὖ ὦ τέκνον, τίς ποτε μὴ θρηνήσει βλέπων σου τὸ ἔμφανές, πρόσωπον εὐμάραντον, τὸ πρὶν ὡς ῥόδον τερπνόν!»

Ἄλλὰ μεγάλως εὐφραίνεται ὅταν ἡ μικρὰ πομπή, μετὰ δέκα λεπτῶν τῆς ὥρας δρόμον ἐφθάνεν εἰς τὰ «Μνημοῦρια». Ὠραία ἐξοχή, παντοτινὴ ἀνοιξίς, θάλλουσα βλάστη, ἀγριολούλουδα, ἐμύριζε κήπος. Ἴδου ὁ περί-
 10 βολος τῶν νεκρῶν! ὦ! ὁ Παράδεισος, ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμον ἤδη, ἤνοιγε τὰς πύλας διὰ νὰ δεχθῆ τὸ μικρὸν ἄκακον πλάσμα, τὸ ὅποιον ἠτύχησε νὰ λυτρώσῃ τοὺς γονεῖς του ἀπὸ τόσα βάσανα. Χαρήτε, ἀγγελούδια πού πετᾶτε γύρω-τριγύρω μὲ τὰ φτερά σας τὰ χρυσόλευκα, καὶ σεῖς, ψυχαὶ τῶν Ἀγίων, ὑποδεχθῆτέ το!

Ὅταν ἐπέστρεφεν εἰς τὴν νεκρώσιμον οἰκίαν ἡ γραῖα Χαδοῦλα, διὰ
 15 νὰ παρευρεθῆ τὴν ἐσπέραν εἰς τὴν παρηγορίαν, — παρηγορίαν καμμίαν δὲν εὗρισκε νὰ εἴπῃ, μόνον ἦτο χαρωπὴ ὅλη κ' ἐμακάριζε τὸ ἀθῶον βρέφος καὶ τοὺς γονεῖς του. Καὶ ἡ λύπη ἦτο χαρὰ, καὶ ἡ θανὴ ἦτο ζωὴ, καὶ ὅλα ἦσαν ἄλλα ἐξ ἄλλων.

Ἄ! ἰδοῦ. . . Κανὲν πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀκριβῶς ὅ,τι φαίνεται, ἀλλὰ
 20 πᾶν ἄλλο — μᾶλλον τὸ ἐναντίον.

Ἄφοῦ ἡ λύπη εἶναι χαρὰ, καὶ ὁ θάνατος εἶναι ζωὴ καὶ ἀνάστασις, τότε καὶ ἡ συμφορὰ εὐτυχία εἶναι καὶ ἡ νόσος ὑγεία. Ἄρα ὅλαι αἱ μᾶστι-
 25 βρέφη, ἡ εὐλογία κ' ἡ ὀστρακιά κ' ἡ διφθερίτις, καὶ ἄλλαι νόσοι, δὲν εἶναι μᾶλλον εὐτυχήματα, δὲν εἶναι θωπεύματα καὶ πλήγματα τῶν πτερῶν τῶν μικρῶν Ἀγγέλων, οἵτινες χαίρουν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὅταν ὑποδέχωνται τὰς ψυχὰς τῶν νηπίων; Καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἐν τῇ τυφλώσει μας, νομίζομεν ταῦτα ὡς δυστυχήματα, ὡς πληγὰς, ὡς κακὸν πρᾶγμα.

Καὶ χάνουν τὸν νοῦν τῶν οἱ ταλαίπωροι γονεῖς, καὶ πληρώνουν τόσον
 30 ἀκριβὰ τοὺς ἡμιαγύρτας ἰατροὺς καὶ τὰ τριωβολιμαῖα φάρμακα, διὰ νὰ σώσουν τὸ παιδί τους. Δὲν ὑποπτεύονται ὅτι, ὅταν νομίζουν ὅτι «σώζου», τότε πράγματι «χάνουν» τὸ τεκνίον. Καὶ ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὅπως εἶχεν ἀκούσει ἡ Φραγκογιαννοῦ νὰ τῆς ἐξηγῆ ὁ πνευματικὸς τῆς, ὅτι ὅποιος

1-6 Βλ. Κανὼν ἀναπαύσιμος εἰς νήπια τελευτήσαντα, ὁ.π., σελ. 481

ἀγαπᾷ τὴν ψυχὴν του, θὰ τὴν χάσῃ, κι ὅποιος μισεῖ τὴν ψυχὴν του, εἰς ζωὴν αἰώνιον θὰ τὴν φυλάξῃ.

Δὲν ἔπρεπε τῷ ὄντι, ἂν δὲν ἦσαν τυφλοὶ οἱ ἄνθρωποι, νὰ βοηθοῦν τὴν μάστιγα, τὴν διὰ πτερῶν Ἀγγέλων πλήττουσαν, ἀντὶ νὰ ζητοῦν νὰ τὴν ἐξορκίσουν; Ἄλλ' ἰδοῦ, τ' Ἀγγελοῦδια δὲν μεροληπτοῦν οὔτε χαρίζονται, καὶ παίρνουν ἀδιακρίτως εἰς τὸν Παράδεισον ἀγόρια καὶ κοράσια. Περισσότερα μάλιστα ἀγόρια — πόσα χαδευμένα καὶ μοναχογέννητα! — ἀποθνήσκουν ἄωρα. Ἐὰ κορίτσια εἶν' ἐφτάψυχα, ἐφρόνει ἢ γραῖα. Δυσκόλως ἀρρωστοῦν, καὶ σπανίως ἀποθνήσκουν. Δὲν ἔπρεπεν ἡμεῖς ὡς καλοὶ 10 χριστιανοί, νὰ βοηθῶμεν τὸ ἔργον τῶν Ἀγγέλων; Ὡ, πόσα ἀγόρια, καὶ ἀρχοντόπουλα μάλιστα, ἀρπάζονται ἄωρα. Ἀκόμη καὶ τ' ἀρχοντοκόριτσα εὐκολώτερον ἀποθνήσκουν — ἂν καὶ τόσον σπάνια μεταξὺ τοῦ φύλου — παρ' ὅσον τὰ ἀπειράριθμα θηλυκὰ τῆς φτωχολογιᾶς. Τὰ κορίτσια τῆς τάξεως ταύτης εἶναι τὰ μόνα ἐφτάψυχα! Φαίνονται ὡς νὰ πληθύνονται ἐπί 15 τηδες, διὰ νὰ κολάζουν τοὺς γονεῖς των, ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμον ἤδη. Ἄ! ὅσον τὸ συλλογίζεται κανεὶς, «ψηλώνει ὁ νοῦς του»*!

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἄρχισε τὸ θυγάτριον νὰ βήχῃ καὶ νὰ κλαυθμυρίζῃ. Ἡ γραῖα ἀφοῦ εἶχε συλλογισθῆ ὅλα τ' ἄνωτέρω, ὅσον καὶ ἂν εἶχεν 20 ἐξαφθῆ ἀπὸ τὰ κύματα τῶν ἀναμνήσεων, ἠσθάνθη αἰφνης ζάλην, ἀπὸ τὸν σάλον οἶονεϊ καὶ τὴν ναυτίαν τῆς ζωῆς της, καὶ ἄρχισε νὰ ναρκώνεται, κ' ἐνύσταζεν ἀκρατήτως.

Τὸ μικρὸν κοράσιον ἔβηχε κ' ἔκλαιε κ' ἐθορύβει ὡς νὰ ἦτον μεγάλος ἄνθρωπος». Ἡ μάμμη του ἐσκίρτησεν, ἐστράφη, κ' ἔχανε πάλιν τὸν 25 ὕπνον της.

Ἡ λεχώνα ἐκοιμᾶτο βαθέως, καὶ οὔτε ἤκουσε τὸν βῆχα καὶ τὰ κλαύματα.

Ἡ γραῖα ἤνοιξε βλοσυρὰ ὄμματα, κ' ἔκαμε χειρονομίαν ἀνυπομονησίας καὶ ἀπειλῆς.

30 — Ἐ! θὰ σκάσῃς; εἶπε.

Τῆς Φραγκογιαννοῦς ἄρχισε πράγματι «νὰ ψηλώνῃ ὁ νοῦς της». Εἶχε «παραλογίσει»* ἐπὶ τέλους. Ἐπόμενον ἦτο, διότι εἶχεν ἐξαρθῆ εἰς ἄνωτερα ζητήματα. Ἐκλινεν ἐπὶ τοῦ λίκνου. Ἐχῶσε τοὺς δύο μακροὺς, σκληροὺς δακτύλους μέσα εἰς τὸ στόμα τοῦ μικροῦ, διὰ νὰ «τὸ σκάσῃ».

1-2 Βλ. Ἰωάν. 12,25

16 κανεὶς! α || νοῦς του α

Ἦξευρεν ὅτι δὲν ἦτο τόσον συνήθεια («νὰ σκάζουν») τὰ πολὺ μικρὰ παιδιά. Ἄλλ' εἶχε «παραλογίσει» πλέον. Δὲν ἐνόει καλὰ τί ἔκαμνε, καὶ δὲν ὠμολόγει εἰς ἑαυτὴν τί ἤθελε νὰ κάμη.

Καὶ παρέτεινε τὸ σκάσιμον ἐπὶ μακρόν· εἶτα ἐξάγουσα τοὺς δακτύλους τῆς ἀπὸ τὸ μικρὸν στόμα τοῦ ὁποῖου εἶχε κοπῆ ἢ ἀναπνοή, ἔδραξεν ἔξωθεν τὸν λαϊμὸν τοῦ βρέφους, καὶ τὸν ἔσφιγγεν ἐπ' ὀλίγα δευτερόλεπτα.

Αὐτὸ ἦτο ὄλον.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ δὲν εἶχεν ἐνθυμηθῆ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸ ὄνειρον τῆς Ἀμέρσας, τὸ ὁποῖον αὐτὴ ἐλθοῦσα πρὸ μιᾶς ὥρας, μεταξὺ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου λαλήματος τοῦ πετεινοῦ, εἶχε διηγηθῆ εἰς τὴν μητέρα τῆς!

Εἶχε «ψηλώσει» ὁ νοῦς τῆς!

ζ'

Ἀφοῦ ἡ Ἀμέρσα εἶχε χάσει τὸν ὕπνον τῆς, μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς οἰκίας τῆς λεχώνας καὶ εἶχε πλαγιάσει πάλιν, χωρὶς νὰ κοιμηθῆ, εἰς τὸ πλάγι τῆς μικρᾶς ἀδελφῆς τῆς, ἐπὶ μακρόν ἐξηκολούθησε νὰ σκέπτεται καὶ πάλιν τὸν ἀδελφὸν τῆς, τὸν δυστυχῆ καὶ ἔνοχον ἐκεῖνον. Ἐκτοτε, μετὰ τὸ πῆδημα ἀπὸ τῆς κλαβανῆς καὶ τὴν ἀπόδρασίον του, δὲν τὸν εἶχεν ἰδεῖ πλέον. Οἱ χωροφύλακες τὸν κατεζήτουν ἐπὶ ἡμέρας, ἀλλ' οὐδαμοῦ τὸν εὔρον.

Εὐθὺς τότε μετὰ τὰς ἐρωτήσεις τῶν χωροφυλάκων, εἰς τὰς ὁποίας ἀπήντησεν ὅπως ἀπήντησεν ἡ Ἀμέρσα, ἅμα ἔφθασεν ἡ μήτηρ εἰς τὴν οἰκίαν, ἠῦρε τὴν κόρην τυλιγμένην εἰς τὸ πάπλωμα, κάτω νεύουσαν, καὶ πολὺ χλωμὴν ἐκ τῆς λιποθυμίας τὴν ὁποίαν εἶχε φέρει ἢ ροῆ τοῦ αἵματος.

Εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ ἐνὸς χωροφύλακος, ἐκεῖνου τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀνατρέψει φεύγων ὁ Μοῦρος, «γερόντισσα ποῦ εἶν' ὁ γυιόκας σου», δὲν εἶχεν ἀπαντήσει ἡ Φραγκογιαννοῦ. Ἄλλ' ὁ ἄλλος, ὅστις ἐφαίνετο ἀνθρωπινώτερος, μὲ ἤρεμον τόνον εἶπε:

— Κοίταξε κυρά, τί ἔχ' ἡ κόρη σου. Μᾶς λέει πῶς εἶναι ἄρρωστη.

— Ἄρρωστη εἶναι! πῶς νὰ μὴν εἶναι! ἀπήντησε μεθ' ἐτοιμότητος ἡ Φραγκογιαννοῦ. Ἐπῆρε φρίζη* ἀπ' τὰ καμώματα ἐκεῖνοῦ τοῦ προκομμένου, τοῦ γυιοῦ μου. . . Κοιτάξετε, παιδιά! . . . ἀνίσως τὸν πιάσετε, νὰ μὴν τὸν τυραγήσετε πολὺ. . .

— Τὸν εἶδες πουθενὰ νὰ τρέχη; Κατὰ ποῦ ἔκαμε;

2 παιδιά ἐκδδ., διορθ. Συ

14 μικρῆς ΒΣ, διορθ. Συ

— Τὸν εἶδ' ἀπ' ἀλάργα! . . . Ἔκαμε κατὰ τὰ Πηγάδια, πέρα στ' Ἀλώνια.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐφεύδετο διπλᾶ. Δὲν εἶχεν ἰδεῖ τὸν Μοῦρον, ἀλλ' ἦτο βεβαία ὅτι αὐτὸς θὰ ἐτράπη κατὰ τὴν διεύθυνσιν τὴν ἀντίθετον ἧς αὐτὴ ἔλεγε, κατὰ τὰ Κοτρώνια, ἄνωθεν τῆς οἰκίας, πρὸς ἀνατολάς, ἐκεῖ 5 ὅπου ἦτον μαθημένος ἀπ' τὰ μικρὰ του χρόνια νὰ κυνηγᾷ τις κουκουβάγιες.

Οἱ δύο ἄνδρες ἀπῆλθον δρομαῖοι. Ὁ εἷς, φεύγων, ἔρριψε τελευταῖον φιλύποπτον βλέμμα ὀπίσω διὰ τῆς ἡμιανοικτῆς θύρας.

Ἡ Χαδοῦλα ἐκλείσει τὴν θύραν. Συγχρόνως δὲ ἤνοιξε τὸ παράθυρον.

— Μ' ἐμαχαίρωσε, μάννα! ἐστέναξε μετὰ πόνων ἡ Ἀμέρσα, αἰσθανθεῖσα τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρος τὸ εἰσρεῦσαν διὰ τοῦ ἀνοιχθέντος παραθύρου πλησίον της, καὶ συνελθούσα ἐκ τῆς λιποθυμίας.

Συγχρόνως δὲ ἀπέρριψε τὸ πάπλωμα, κ' ἐφάνη αἱματωμένη ἡ φανέλα τὴν ὁποίαν ἐφόρει ἐξῶθεν τοῦ ὑποκαμίσου.

— ὦ! ἄχ! ὁ φονιάς! . . . Ὁ Θεὸς κ' ἡ γῆς νὰ τὸν εὔρη! κατηράσθη ἰδοῦσα τὸ αἷμα ἢ μάννα της.

Καὶ ἄρχισε νὰ ψαύῃ τὴν κόρην, καὶ νὰ ζητῇ νὰ σταματήσῃ τὸ αἷμα, καὶ νὰ ἐπιδέσῃ τὴν πληγὴν. Ἀφῆρσε τὴν φανέλαν, ἐξέσυρε τὴν χειρῖδα τοῦ ὑποκαμίσου, κ' ἐφάνη ὁ δεξιὸς βραχίον τῆς Ἀμέρσας, ἰσχνὸς καὶ 20 ὑπωχρὸς ἀλλὰ καλοδεμένος καὶ νευρώδης.

Τὸ τραῦμα ἦτο μᾶλλον ἐπιτόλαιον, ἀλλ' οὐχ ἦττον τὸ αἷμα ἔρρεε. Ἡ Χαδοῦλα μετεχειρίσθη ὅ,τι ἰσχυαῖμον ἐγνώριζεν, ἴσως τὸν «αἱματοστάτην»* ἂν εἶχε, κ' ἐπέδεσε τὴν πληγὴν. Μετ' ὀλίγον ἔπαυσε τὸ αἷμα.

Ἡ Ἀμέρσα εἶχεν ἀδυνατήσῃ ὀπωσοῦν, ἀλλ' ἦτο ἰσχυρά, θαρραλέα, 25 καὶ δὲν ἐφοβεῖτο. Πράγματι μετ' ὀλίγας ἡμέρας, χάρις εἰς τὰς φροντίδας τῆς μητρὸς της, ἐπουλώθη τὸ τραῦμα.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ποτὲ δὲν θὰ ἐκάλει τὸν ἰατρόν. Δὲν ἤθελε νὰ γνωσθῇ ὅτι ὁ υἱὸς της εἶχε μαχαίρωσῃ τὴν ἀδελφὴν του. Εἰς ὄλας τὰς καλοθελητρίδας μεταξὺ τῶν γειτοнисσῶν, ὅσαι τὴν ἠρώτων, πότε μετὰ προσποιητῆς ἀγανακτήσεως, πότε μετὰ γέλωτος βεβιασμένου, διέψευσεν ὅτι ὁ 30 Μοῦρος εἶχε τραυματίσει τὴν κόρην της. Ἐνδιεφέρετο πρὸ πάντων νὰ μάθῃ ἂν ὁ Μιχάλης θὰ ἐγλύτωνεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν χωροφυλάκων, καὶ ἄς ἐπήγαιεν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ!

Τῷ ὄντι, μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ υἱὸς της ἐμβαρκάρησε 35 κρυφὰ τὴν νύκτα, μὲ ἓν πλοῖον, ὡς αὐτῆς, κ' ἔφυγεν ἀπὸ τὴν νῆσον. Ὁ

14 ἐξῶθι ΦΕΒ, διορθ. Συ

δειξῆ «(λάθος τοῦ πρωτοτύπου)»

32 Μιχάλης αΣ: Μητρος ΦΕΒ: Μιχάλης Συ με τὴν ἐν-

γραμματεὺς τοῦ Λιμεναρχείου ἦτον βολικός καὶ καλοπροαίρετος ἄνθρωπος, καὶ δὲν ἐδίστασε νὰ τὸν ναυτολογήσῃ. Ἦτο δὲ τότε ὁ Μῶρος σχεδὸν εἰκοσαέτης, ἡ δὲ Ἀμέρσα ἦτο μόλις δεκαεπτὰ ἐτῶν.

- 5 Παρῆλθε χρόνος ἐωσότου ἡ οἰκογένεια λάβῃ εἰδήσεις περὶ τοῦ φυγάδος. Τέλος, μετὰ ἔτος καὶ πλεόν, ἠκούσθη μία ἀόριστος φήμη, ὅτι ὁ Μῶρος διέπραξε φόνον ἐντὸς τοῦ πλοίου, μὲ τὸ ὅποιον ἀρμένιζε. Αἱ ἀδελφαὶ του, ὅταν τὸ ἤκουσαν, εἰς τὸν κόσμον εἶπαν ὅτι δὲν ἤξεύρουσαν τίποτε, καὶ ὀλοψύχως ἠύχοντο νὰ ἦτο ψευδὴς ἡ φήμη. Ἀλλ' ἡ μήτηρ ἐνδομύχως ἐπίστευεν εἰς τὸ ἀληθὲς τῆς εἰδήσεως.
- 10 Ὀλίγας ἡμέρας ὕστερον, ἔλαβον ἐπιστολὴν φέρουσαν τὴν ταχυδρομικὴν σφραγίδα Χαλκίδος. Ὁ Μιχάλης ἔγραφεν ἀπὸ τῶν εἰρκτῶν τῆς πόλεως ἐκείνης. Κατὰ σχῆμα πρωθύστερον, ἐξετραγῶδει ἐν πρώτοις τὰ βάσανά του καὶ τὰ πάθη του εἰς τὰ βουδρούμια τοῦ βενετικοῦ φρουρίου. Εἶτα, μετὰ συντριβῆς καρδίας, ἀλλὰ μὲ διαφορουμένας φράσεις καὶ οἰονεὶ
- 15 μεταξὺ τῶν γραμμῶν, ἐξωμολογεῖτο ὅτι ἴσως νὰ ἐφόνευσε πράγματι τὸν ἄνθρωπον, τὸν γερο-Πορταίτην, τὸν λοστρόμον τοῦ πλοίου, ἀλλὰ χωρὶς καλὰ νὰ τὸ ἐνοήσῃ, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ. (Πράγματι, δὲν θὰ ἤθελε νὰ τὸν εἶχε φονεύσει). Ὁ ἐχθρὸς τὸν ἔβαλεν, αὐτὸς δὲν ἔπταιε τίποτε, τὸ φονικὸ ἔγινε στὸν καυγᾶν ἐπάνω. Αὐτὸς εἶχεν εὑρεθῆ «εἰς βρασμὸν ψυχῆς».
- 20 Ἀπεδείχθη μάλιστα ὅτι ἡ μάχαιρα ἦτον «τοῦ παθόν». Ἰσως νὰ εἶχεν ἀποσπάσει, ἀλλὰ δὲν ἐνθυμεῖτο πῶς, τὴν μάχαιραν ἀπὸ τὴν μέσην τοῦ θύματος. Αὐτὸς ἐπίστευεν ὅτι τοῦ τὴν εἶχεν ἀρπάσει μᾶλλον ἀπὸ τὴν χεῖρα.

Εἶτα καὶ πάλιν ἐπανήρχετο εἰς τὰ βάσανά του, ὅσα ὑπέφερε δύο μῆνας τώρα, εἰς τὰς φυλακάς. Ἀκολουθῶς ἐπεκαλεῖτο τὴν φιλοστοργίαν τῆς μητρὸς του, καὶ τὴν ἐξώρκιζε «νὰ σηκωθῆ, — τὸ δίχως ἄλλο — νὰ πάη νὰ βρῆ τὴν Πορταίτινα», τὴν χήραν τοῦ φονευθέντος καὶ τὴν θυγατέρα του, καὶ νὰ τὰς παρακαλέσῃ μετὰ δακρύων, «νὰ κάμῃ νόμο-τρόπο»*, νὰ τὰς καταφέρῃ ὅπως αἱ ἴδιαι ζητήσουν τὴν ἀθώωσιν τοῦ φονέως!

- 30 «Νὰ σηκωθῆς, μάννα, νὰ μαρκάρῃς, νὰ πᾶς πέρα, στὴν Πλατάνα, νὰ τὴν περικαλέσῃς, τὴν Πορταίτινα, ὡς καθὼς καὶ τὴν κόρη της, τὴν Καρρίκλεια, νὰ τίς καταφέρῃς νὰ ζητήσουν νὰ βγῶ ἀθῶος, κ' ἐγὼ νὰ γίνω παιδί τους, νὰ πάρω καὶ τὴν Καρρίκλεια γυναῖκά μου, χωρὶς προῖκα, καὶ νὰ ζήσουμε καλὰ κι ἀγαπημένα ὅλοι μας. . . Καὶ νὰ δοῦν πῶς ἐγὼ θὰ τὴν
- 35 ἀγαπῶ, τὴν Καρρίκλεια, καὶ πῶς θὰ τὴν ἔχω τὴν πεθερά μου, νὰ δουλεύω σὰ σκλάβος νὰ τίς ζωοθρέφω, μὲ πολλὰ καλὰ, γιατί ἐγὼ εἶμαι ἄξιος καὶ

11 Μιχάλης] Μῶρος ΦΕ

27,31 Πορταίτηνα αἰκδδ

μπορῶ νὰ βγάλω λεπτά...» Περαινῶν ὁ φονεὺς, ἐπανήρχετο ἐκ τρίτου εἰς τὰ βάσανά του, καὶ ὑπέσχετο ὅτι, ἅμα ἐξέλθῃ τῶν φυλακῶν, θὰ φέρῃ πολλὰ ὠραῖα πράγματα καὶ στολίδια, διὰ νὰ προικίσῃ τὰς δύο ἀδελφὰς του, ἀκόμη καὶ κοῦκλες καὶ παιγνίδια διὰ τὰ μικρὰ κοράσια τῆς μεγάλης
5 ἀδελφῆς του, τῆς Δελχαρῶς.

Λοιπὸν δὲν εἶναι παράδοξον ἂν ἡ Φραγκογιαννοῦ δὲν ἐδίστασεν. Ἐχρεώθη ὀλίγα χρήματα, δοῦσα ἐνέχυρον ὅ,τι ἀσημικὸν εἶχε, κ' ἐμβαρκάρισε, κ' ἐπέρασε πέρα εἰς τὴν ἀντικρινὴν νῆσον, εἰς τὸ χωρίον Πλατάναν, κ' ἐπῆγε νὰ εὔρῃ τὴν Πορταῖταιναν. Ἀλλὰ παράδοξον εἶναι ὅτι, μετὰ τὴν
10 εὐγλωττίαν τῆς τὴν περιπαθῆ, μετὰ τὴν στωμυλίαν τῆς τὴν γυναικείαν, μετὰ τὰ χίλια ψεύματα ὅσα ἤξευρεν — ἦτο δὲ τότε ἡ Φραγκογιαννοῦ 55 ἐτῶν, ἀλλ' ἀκμαία γυνὴ καὶ μετὰ ζωηροῦς χαρακτῆρας — κατόρθωσε νὰ πείσῃ τὴν γραῖαν, τὴν χήραν τοῦ φονευθέντος (σημειώσατε ὅτι ἡ μήτηρ καὶ ἡ κόρη ἔδωκαν καὶ ξενίαν ἀκόμη εἰς τὴν μητέρα τοῦ φονεύου), νὰ τὴν πείσῃ,
15 λέγω, καταβάλλουσα τὰ ἔξοδα τοῦ ταξιδίου αὐτῆ, ν' ἀπέλθωσιν ὁμοῦ εἰς τὴν Χαλκίδα, μετὰ σκοπὸν νὰ ἐνεργήσωσιν ἀπὸ κοινοῦ πλησίον τῆς Εἰσαγγελίας, τοῦ Δικαστηρίου καὶ τῶν Ἐνόρκων ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς ἢ τῆς ἀθωώσεως τοῦ ὑποδίκου. «Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κόρην, «τὴν Καρίκλειαν», αὐτὴ ἐδήλωσεν ὅτι ἐκδίκησιν δὲν ἐπιζητεῖ, ἐπειδὴ «ὁ πατέρας τῆς δὲν ἔρχεται
20 πίσω», μόνον ποτὲ δὲν θὰ θελήσῃ τὸν φονεὴ ὡς ἄνδρα τῆς προτιμᾷ νὰ μένῃ ἀνύπανδρη εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἐπῆγαν ὁμοῦ, αἱ δύο γραῖαι, κ' ἔμειναν εἰς Χαλκίδα τρεῖς μῆνας, κατοικοῦσαι εἰς τρώγλην, εἰς ἓνα τουρκόσπιτον — κοντὰ εἰς τὰ Ἑβραίικα, παρὰ τὴν Ἄνω Πύλῃν τοῦ φρουρίου. Καὶ καθημερινῶς ἡ Χαδοῦλα ἐπῆ-
25 γαινεν εἰς τὰς εἰρκτάς, τὰς πρωινὰς ὥρας, κατὰ τὴν ἔξοδον τῶν φυλακισμένων, συνοδευομένη συνήθως ἀπὸ τὴν Πορταῖταιναν, ἥτις ὅμως ἐκάθητο ἀντικρὺ τῆς εἰρκτῆς κ' ἐπερίμενε, μὴ θέλουσα νὰ ἴδῃ κατὰ πρόσωπον τὸν φονεὴ. Διερχόμεναι ἔξω ἀπὸ τὸν μέγαν καὶ ἀκομφον παλαιὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἔκαμναν τὸν σταυρὸν των, καὶ ἡ μήτηρ ἔφερεν εἰς
30 τὸν ὑπόδικον σιμίθια καὶ σῦκα καὶ σαρδέλες, καὶ καπνὸν διὰ τὴν πίπαν του. Καὶ μέσα εἰς τὴν βαθεῖαν τσέπην τοῦ φουστάνιου τῆς, κρυφά, εἶχε χωμένην μικρὰν φιαλίδα μετὰ ῥώμι ἢ ρακί, πρὸς παρηγορίαν τοῦ φυλακισμένου.

Ἀλλὰ δις ἢ τρίς τῆς ἐβδομάδος διὰ τῆς Ἄνω Πύλης τοῦ φρουρίου ἐξήρχοντο κ' ἔβλεπαν κρεμάμενα ἐκεῖ, εἰς τὸν σκοτεινὸν πυλῶνα, τὴν
35 κνήμην τοῦ «Ἑλληνοῦ γίγαντος», καὶ τὸ «τσαρούχι του», τεραστίου μεγέθους, ἐπιφυλαττόμεναι, ὅταν θὰ ἐπανεκάμπτον μετὰ τὸ καλὸν εἰς τὴν πα-

τρίδα, νὰ διηγῶνται κ' αἱ δύο τὸ πρᾶγμα εἰς τὰ ἐγγόνια των. Εἶτα διη-
θύνοντο κατὰ τὴν συνοικίαν Σουβάλαν, ἢ κατὰ τὸν Ἅγιον Δημήτριον, κ'
ἐπεσεκέπτοντο τὸν Εἰσαγγελέα, ὅστις διὰ τοῦ γραφέως του τὰς ἀπεδίωκε,
καὶ τοὺς δικαστάς, οἵτινες ἐνίοτε κατεδέχοντο νὰ γελῶσι μαζί των.

5 Τέλος ὅταν ὠρίσθη ἡ δίκη, ἐζήτησαν νὰ πλησιάσουν τοὺς ἐνόρκους,
οἵτινες εἶχον ἔλθει, ἄλλοι φουστανελάδες, ἀπὸ τὰ ὄρεινὰ χωριά, ἄλλοι
βρακαάδες, ἀπὸ τὰς νήσους καὶ τὰ παραθαλάσσια. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ὑπέ-
σχετο χίλιων λογιῶν δῶρα εἰς ὄλους, καὶ θὰ ἦτον ἱκανὴ νὰ τὰ δώσῃ, ἂν
εἶχε μοσχᾶτα κρασιά, ὠραῖα λάδια «κεχρμιπάρι», ἀστακουρές, παστὰ
10 κεφαλόπουλα, αὐγοτάραχα, ξεροχτάποδα, ἐκλεκτὰ σῦκα, καὶ πᾶν ὅ,τι ἠδύ-
νατο νὰ παράγῃ ἡ νῆσός της.

Εἰς ἓνα τῶν ἐνόρκων, ἄνθρωπον κίτρινον καὶ βήχοντα, ὅστις ἐφαίνετο
νὰ πάσχη, ὑπεσχέθη αὐτῇ νὰ τὸν ἰατρεύσῃ, μ' ἓνα μαντζούνι ποῦ ἤξευρεν.
Ἔολ' αὐτὰ δὲν ἴσχυσαν, καὶ ὁ φονεὺς κατεδικάσθη εἰς εἰκοσαετῆ δεσμὰ.
15 Ἐναυάγησαν ὅλα τὰ σχέδια, ὡς καὶ αὐτῇ ἡ συμπεθεριά μεταξὺ τῆς μητρὸς
τοῦ φονεῦς καὶ τῆς χήρας τοῦ θύματος.

Τώρα ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλὰ τὰ ὀλίγα
χρήματά των εἶχον ἐξαντληθῆ, καὶ ὅσα εἶχον κομίσει μεθ' ἑαυτῶν καὶ ὅσα
εἶχε στείλει ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Ἀμέρσα ξενοδουλεύουσα καὶ ὑφαίνουσα εἰς
20 τὴν πατρίδα. Ἀφοῦ ἡ Φραγκογιαννοῦ μάτην παρεκάλεσεν ὅσα πλοῖα ἐβλε-
πεν ἐτοιμαζόμενα νὰ πλεύσωσι πρὸς τὸν Μαλιακὸν κόλπον ἢ πρὸς τὴν
Ἰστιαίαν, νὰ παραλάβωσιν τοῦλάχιστον τὴν Πορταῖταιναν, ὡς γεροντο-
τέραν καὶ ἀσθενεστέραν — αὐτῇ διὰ τὸν ἑαυτὸν της εἶχε τὸ σχέδιόν της —
ὅταν εἶδεν ὅτι οἱ διάφοροι κυβερνῆται ἀπήτουν ὄχι μόνον τὸν ναῦλον,
25 ἀλλὰ νὰ ἔχη καὶ τροφίμα ἢ ἐπιβάτης, καὶ ἂν τὴν ἄφηναν εἰς τὴν Στυλίδα
ἢ τοὺς Ὠρεοὺς, ἃς κάμη καλὰ νὰ εὔρη πλοῖον διὰ τὴν πατρίδα της — ἐξε-
μυστηρεύθη τὸ σχέδιόν της εἰς τὴν Πορταῖταιναν.

— Ἐγὼ, εἶπεν, εἶμαι ἱκανὴ νὰ πάω στεριά, μὲ τὰ ποδάρια μου, ἀποδῶ
ὡς τὴν Ἁγίαν Ἄννα — λένε πῶς εἶναι δυὸ μέρες δρόμος — κ' ἐκεῖ θὰ
30 βροῦμε τὸ ταχύπλο, τὸ δικό μας ποῦ θὰ μᾶς γνωρίσῃ ὁ καπετὰν Πετσε-
ρέλος, ὁ ταχυδρόμος, καὶ θὰ μᾶς πάρῃ. Τὰ ἔξοδά μου στὸ δρόμο θὰ τὰ
οἰκονομήσω μαζεύοντας βότανα, χορτάρια, κι ἀγριολάχανα, κι ὅποια χρι-
στιανῆ βρῶ κ' ἔχη τὸ παιδί της ἄρρωστο, ἢ τὸν ἄνδρα της, θὰ τῆς κάμω
ψευτογιατρικὰ νὰ βοηθῆσω τὸν ἄνθρωπό της, νὰ τὴν ὑποχρεώσω. . . Μπο-
35 ρεῖς ἐσύ; Βαστοῦν τὰ κότσια σου;

— Τί θὰ κάμω; μπορῶ, δὲν μπορῶ, ἀπήντησεν ἡ Πορταῖταινα. Κα-
λύτερα νὰ πᾶμε συντροφιά, ὅπως ἤρθαμε.

Κ' ἐξεκίνησαν. Ἡ Χαδούλα ἔκαμεν ὅπως εἶπε, μόνον πῶς ἀργοπό-

ρησαν περισσότερο εἰς τὸν δρόμον, ἕνεκα τῆς βραδυποδίας τῆς Πορταΐταινας. Κ' ἐπέτυχε μάλιστα ὑπὲρ τὰς ἐλπίδας τῆς. Ὄταν, μετὰ μίαν ἑβδομάδα, ἔφθασεν εἰς τὴν πατρίδα, εἶχε καὶ περίσσευμα ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν. Ἐφερην εἰς τὴν οἰκίαν τῆς, ἐξ ὧων τῆς ἔδιδον δι' ἀμοιβὴν τῶν ἐκδουλεύ-
 5 σεῶν τῆς, ἓνα σάκκον μὲ σίτον, ὡς μίαν ὀκτὸν τυρίου, δύο ὄρνιθας, ἓνα μάλλινο χράμι, τὸ ὁποῖον τῆς ἐχάρισαν, καὶ ὀλίγας δραχμὰς μετρητά. Ἐκ τούτων ἐπλήρωσε γενναιοφρόνως καὶ τὸν ναῦλον τῆς Πορταΐταινας, διὰ νὰ ὑπάγη καὶ αὐτὴ εἰς τὴν ἐστίαν τῆς.

Ἄλλα ταῦτα τὰ ἐνθυμεῖτο καλῶς ἡ Ἀμέρσα, ἐπειδὴ ἡ μάνα τῆς δὲν
 10 εἶχε παύσει νὰ τὰ διηγῆται ἔκτοτε. Τώρα, εἶχον παρέλθει δώδεκα ἔτη, ὁ ἀδελφός τῆς εὐρίσκειτο ἀκόμη εἰς τὰς φυλακάς, ὁ πατήρ τῆς πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀποθάνει, ὁ Σταθαρὸς καὶ ὁ Γιαλῆς δὲν ἐπανήλθον ποτὲ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, ὁ μικρὸς ὁ Γιωργάκης κ' ἐκεῖνος εἶχε πάρει μεγάλα πέλαγα, ἡ Κρινιώ καὶ αὐτὴ εἶχε μεγαλώσει, ἡ Δελχαρῶ εἶχε γεννήσει καὶ πάλιν κό-
 15 ρην, καὶ αὐτὴ, ἡ Ἀμέρσα, εἶχε μείνει γεροντοκόρη.

Ζ'

Ἄκρα σιγὴ καὶ ἡσυχία ἐπεκράτησεν ἐντὸς τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου, μετὰ τὸν τελευταῖον βῆχα καὶ τὸν κλαυθμυρισμὸν τοῦ θυγατρίου, τὰ ὁποῖα τόσον ἀποτόμως διεκόπησαν. Ἡ Φραγκογιαννοῦ εἶχε κύψει τὸ πρόσωπόν τῆς, καὶ εἶχε στηρίξει μὲ τὰς δύο χεῖρας τὸ μέτωπον, καὶ εἶχε παύσει
 20 νὰ σκέπτεται. Τῆς ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἔζη πλέον. Οὔτε ἡ πνοὴ τῆς ἤκούετο. Πᾶς θόρυβος εἶχε παύσει. Οὔτε φλόξ ἔβρεμεν εἰς τὴν ἐστίαν, οὔτε βόμβος ἤκούετο, καὶ τὸ ἡμίκαυστον φυτόλιον τοῦ λύχνου ἔφεγγε θλιβερῶς. Ἡ μικρὰ κανδήλα πρὸ πολλοῦ εἶχε σβῆσει εἰς τὸ εἰκονοστάσιον, καὶ αἱ μορφαι τῶν ἀγίων δὲν ἐφαίνοντο πλέον.

25 Ἀἴφνης ἡ λεχώνα ἐξύπνησε μετὰ τιναγμοῦ, ἐν μέσῳ τῆς ἄκρας ἡρεμίας.

— Τ' εἶναι, μάνα; εἶπε.

Ἡ μήτηρ τῆς βλοσυρά, καὶ ὡς ἐν φρεναπάτῃ, τὴν ἐκοίταξεν εἰς τὸ φῶς τοῦ λυχναρίου.

30 — Τ' εἶναι! εἶπε, τίποτα. Ξύπνησες;

— Μοῦ φάνηκε πὼς κάτι εἶπες. . . πὼς μ' ἐφώναξες, μὲς στὸν ὕπνο μου.

12 Στάθαρὸς αέκδδ

22 φυτόλιον αΦ: φυτίλιον ΕΒΣ

- Ἐγώ; . . . ὄχι. Τ' αὐτιά σου κάμανε.
 — Τί ὥρα νὰ εἶναι, μάννα;
 — Τί ὥρα; ξέρω ἴγώ; . . . Τόσες φορές λάλησε καὶ ξαναλάλησε τ' ὀρνίθι.
- 5 — Καὶ σὺ δὲν ἐκοιμήθης, μάννα;
 — Ἐχόρτασα τὸν ὕπνο καλά. . . Τρύπησε τὸ πλευρό μου, εἶπεν ἡ Φραγκογιαννοῦ, ἣτις δὲν εἶχε κλείσει ὄμμα. "Ὅπου εἶναι θὰ φέξῃ.
 Ἐλεχὼνα ἐχασμήθη, κ' ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ στόματος. Συγχρόνως δὲ ὕψωσε τὸ βλέμμα πρὸς τὸ μικρὸν εἰκονοστάσιον, τὸ
- 10 ὁποῖον ἀντίκρουζεν.
 — Ἐχει σβῆσει τὸ καντήλι, μάννα· δὲν τὸ ἀναβες;
 — Δὲν τὸ ἀγροίκησα, θυγατέρα, εἶπεν ἡ γραῖα· ἐκοιμώμουν βαθιά.
 — Καὶ τὸ παιδί κοιμᾶται, βλέπω, ἤσυχα. Πῶς τὸ ἴπαθε;
 — Ἦσύχασε κι αὐτὸ τώρα πλιά, εἶπεν ἡ γραῖα.
- 15 — Κ' ἐμένα μοῦ πονεῖ τὸ βυζί μου, εἶπεν ἡ λεχὼ· ἄρχισε νὰ κατεβάξῃ πολὺ τώρα. Ἦθελα νὰ ἦτον ξυπνητὸ νὰ τὸ βύζαινα.
 — Ἐ! τί νὰ γίνῃ. . . Θὰ βροῦμε κανένα παιδί, εἶπεν ἡ γραῖα.
 — Τί λές, μάννα;
 Ἐ γραῖα δὲν ἀπήντησεν. Ἦθελε κάτι νὰ εἶπῃ. Δὲν ἤξευρε τί νὰ εἶπῃ.
- 20 — Δὲν κάνεις τὸν κόπο ν' ἀνάψῃς τὸ καντήλι, μάννα;
 — Ἄν θέλῃς, σηκώσου σὺ κι ἀναψέ το· δὲν ἔχω χέρια. . .
 — Πῶς!
 — Πιάστηκε πλιά τὸ χεράκι μου.
 — Τί λές; Σὲ καλὸ σου, μάννα· ἐγώ, ποῦ δὲν ἔχω πάρει εὐχή, κάνει
- 25 ν' ἀνάψω τὸ καντήλι;
 Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, καθὼς εἶπε «πιάστηκε τὸ χεράκι μου», ἐπαινῆθε πρώτην φοράν εἰς τὸν νοῦν τῆς γραίας τὸ ὄνειρον τῆς Ἀμέρσας. Δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ, καὶ ἐπνιξεν εἰς τὰ στήθη της βαθὺν λυγμόν.
- Τί ἔχεις, μάννα;
- 30 Καὶ ἡ λεχὼ ἐπήδησε κάτω ἀπὸ τὴν χαμηλὴν κλίνην.
 — Δὲν εἶναι καλά, τὸ παιδί;
 Φωναὶ καὶ σπαραγμοὶ καὶ κλαύματα ἠκούσθησαν. Ἐ μήτηρ εὗρισκε τὸ θυγάτριόν της νεκρὸν ἐντὸς τοῦ λίκνου.
 Ἀπὸ τὸν θόρυβον, ἐξύπνησεν εἰς τὸ διπλανὸν χώρισμα ὁ Κωνσταντῆς,
- 35 ὅστις εἶχε χορτάσει καλά τὸν ὕπνον.
 — Τί εἶναι; ἔκραξε τρίβων τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐχασμήθη, ἐτανύσθη, ἐτινάχθη, κ' ἔτρεξεν εἰς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου.

— Βρέ! τί κάνετε σεῖς;... Θὰ σηκώσετε τὸν κόσμον στὸ ποδάρι... .

Μήγαρις μᾶς ἀφήνετε, μπάρεμ*, νὰ πάrouμ' ἕνα ὕπνο ἀπ' τὶς φωνές σας;

Κανείς δὲν ἀπήντησεν εἰς τὰς διαμαρτυρίας τοῦ Κωνσταντῆ. Ἡ σύ-
5 ζυγός του ἔκυπτε, πνίγουσα τοὺς λυγμούς της, ἐπὶ τοῦ λίκνου. Ἡ πενθερά
του ἐκάθητο, συνάπτουσα τὰς χεῖρας, αἰνιγματώδης, σφίγγουσα τοὺς ὀδόν-
τας, μὲ ἀπλανές τὸ βλέμμα. Μετὰ τὸν πρῶτον ἀκούσιον λυγμὸν της, δὲν
εἶχεν ἐκβάλει πλέον ἄλλην φωνήν.

— Τί!... πέθανε τὸ παιδί; Βρέ!... ἔκαμεν ὁ Κωνσταντῆς, μείνας
10 μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα.

Εἶτα προσέθηκε:

— Γιὰ ταῦτο ἔβλεπα κάτι ἀνάποδα ὄνειρα, ζάβαλε*!...

Ἡ Δελχαρώ, ἀνακύφασα πρὸς στιγμὴν ἀπὸ τοῦ λίκνου, συνέχουσα
τοὺς λυγμούς της, εἶπε:

15 — Μάννα, δὲν θὰ φέρῃς τὰ ρουχάκια του, νὰ τ' ἀλλάξουμε;... Ποῦ
εἶν' ἡ Ἀμέρσα;

Ἡ Φραγκογιαννοῦ δὲν ἀπήντησε.

— Ποῦ εἶναι ἡ Ἀμέρσα, μάννα; ἐπανελάβε, ψαύσασα τὸν ἀγκῶνα
τῆς μητρὸς της ἡ Δελχαρώ.

20 Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἀνετινάχθη ὡς νὰ τὴν ἔθιξεν ἀκανθα ἢ κέντρον
νάρκης.

— Ἡ Ἀμέρσα, ποῦ εἶναι; στὸ σπίτι μας... ἀπήντησε.

— Δὲν εἶχεν ἔρθει ἔδῳ ἡ Ἀμέρσα; Μοῦ φάνηκε πῶς ἄκουσα τὴ φωνή
της μὲς στὸν ὕπνο μου, εἶπεν ἡ λεχῶνα.

25 — Ἄς πάῃ νὰ τὴν φωνάξῃ, εἶπεν ἡ γραῖα, νεύουσα μὲ τὸν κανθὸν
τοῦ ὀμματος πρὸς τὸν γαμβρὸν της.

— Κωσταντῆ, πᾶς νὰ φωνάξῃς τὴν Ἀμέρσα; εἶπεν ἡ λεχῶ πρὸς
τὸν σύζυγόν της.

30 — Πάω. Ἀκοῦς, λέει!... Ὠχ! κρῖμα, ζάβαλε!... Καλὰ ποῦ τὸ
βαφτίσαμε κιόλας.

Ἄς πρὸς τὸν Κωνσταντῆ ἐκυψεν εἰς τὸ πάτωμα τοῦ μικροῦ προδόμου εἰς τὸ σκό-
τος, ψηλαφῶν νὰ εὕρῃ τὰ παλιοπάπουτσά του νὰ τὰ φορέσῃ. Ἐκαμε
μικρὸν θόρυβον, κρούων διάφορα ζεύγη παλαιῶν τσοκάρων πρὸς ἄλληλα
καὶ ἐπὶ τῶν σανίδων τοῦ πατώματος.

35 — Ποῦ εἶναι τὰ παλιοκατσάρια μου; εἶπε.

Τέλος ἐφόρεσεν ἓν ζευγὸς πατημένων γυναικείων ἐμβάδων, τὰς ὁποίας

9 Κωσταντῆς α

12 τοῦτο Σ

27 Κωνσταντῆ ΕΒΣ

36 πατημένον αΦΒ

εὔρε, καὶ αἵτινες ἐκάλυπτον μόνον τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν καὶ μέρος τοῦ ταρσοῦ, ἀφήνουσαι ἔξω ὅλην τὴν πτέρναν. Ἄλλον θόρυβον ἔκαμε διὰ ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν, μὴ εὐρίσκων εἰς τὸ σκότος τὸν σύρτην οὔτε τὸ μάνδαλον. Ἄφοῦ ἤνοιξε τὴν θύραν, ἐπανῆλθεν αἰφνης ὀπίσω.

5 — Ἀκοῦς, Δελχαρῶ, εἶπε, τῆς Ἀμέρσας μονάχα νὰ πῶ νὰ ῥθῆ, ἢ νὰ ῥθῆ καὶ τὸ Κρινιώ μαζί; Τί λὲς ἐσύ, πεθερά;

Καὶ ἡ Φραγκογιαννοῦ ἀνυπόμονος:

— Πήγαινε τώρα, τί φέρνεις γῦρο; εἶπε. Ἄς ἐρθῆ ὁποῖος ἐρθῆ!

Ἡ Δελχαρῶ ἐθρήνει ἡρέμα κύπτουσα ἐπὶ τοῦ λίκνου. Ὁ Νταντῆς
10 πρὶν ἐξέλθῃ, ἔρριψε βλέμμα εἰς τὸ λίκνον καὶ εἰς τὴν σύζυγόν του.

— Ἀχ! κρῖμα, ζάβαλε! εἶπε... Κ' ἔβλεπα κάτι ὄνειρα!... βρέ, παιδιά!

Κ' ἐξῆλθε δρομαῖος.

Η'

Τὴν ἐβδομάδα τῶν Βαίων, μίαν πρωίαν, ἀπῆλθεν ἡ Φραγκογιαννοῦ
15 ὀλομόναχη εἰς τὴν ἐξοχὴν, πρὸς τῆς Μαμοῦς τὸ ρέμα. Ἦθελε νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν μικρὸν ἐλαιῶνα, τὸν ὁποῖον ὡς «ψυχομοῖρι»* εἶχε λάβει ἀπὸ μίαν εὐπορον ὁπωσοῦν κουμπάραν της, ἀποθανοῦσαν ἀκληρον, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε προσφέρει ἐκδουλεύσεις. Τὸ ἡμισυ τοῦ ἐλαιῶνος τούτου εἶχε δώσει ὡς προῖκα εἰς τὴν Δελχαρῶ, τὸ ἄλλο ἡμισυ κατεῖχεν ἀκόμη ἡ γραῖα.

20 Ὀλίγια ἐβδομάδες εἶχον παρέλθει ἀπὸ τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα διηγήθημεν. Οὐδεὶς δυσανάλογος θόρυβος εἶχε γίνῃ διὰ τὸ μικρὸν θυγάτριον τῆς Δελχαρῶς τῆς Τραχήλαινας, τὸ ὁποῖον ἔθαψαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν. Ἡ μήτηρ τοῦ βρέφους, ἂν καὶ εἶδε μέλανά τινα σημεῖα περὶ τὸν λαϊμὸν τοῦ μικροῦ παιδίου, δὲν θὰ ἐτόλμα ποτὲ νὰ κάμῃ λόγον, οὔτε ἄλλος θὰ
25 ἐπίστευε τὸ ἔγκλημα τῆς μητρός της. Προφανῶς τὸ παιδίον εἶχεν ἀποθάνει ἀπὸ τὸν κοκκίτην.

Ὁ μόνος ἰατρός, ὅστις ὑπῆρχεν ἀπὸ χρόνων εἰς τὸ χωρίον, ὁ φιλό-
θρωπος Βαυαρὸς Β., ἔτυχεν ἀπών. Εἶχεν ἀκουσθῆ καὶ πάλιν χολέρα εἰς
τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν συνήθιζε ν' ἀποστέλ-
30 λη κατ' ἐκλογὴν τὸν ἰατρὸν τοῦτον εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Δήλῳ λοιμοκαθακτηρίου.

Ἄντ' αὐτοῦ ἡ κυβέρνησις εἶχε στείλει προσωρινῶς ὡς ὑγειονόμον γη-

17 καὶ παραλ. Β, προσθ. Συ

23 μελανὰ τινα ΒΣ

24 ἄλλος] ἴσως ἄλλως

5 ραίον τινα ἰατρόν, τὸν κ. Μ., ὅστις δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη. Ἐν τῷ μεταξὺ ὑπῆρχεν εἰς ἀπόφοιτος τῆς ἰατρικῆς, διατρίβων ἐν τῇ νήσῳ. Οὗτος κληθεὶς ὑπὸ τῆς δημοτικῆς ἀστυνομίας ὅπως βεβαιώσῃ τὸν θάνατον, ἐκοίταξεν ἐπιπολαίως τὸ πρόσωπον τοῦ νεκροῦ βρέφους, παρεπονέθη διατὶ νὰ μὴν
5 τὸν φωνάζουν ἐνόσῳ τοῦτο ἔζη κ' ἔδωκε τὸ «ἐνταφιαστήριον», γράψας «ἐκ σπασμώδους βηχός».

Ἡ γραῖα Χαδοῦλα ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔζησε ζῶν ἰσχυρῶς, ἀνη-
συχίας, καὶ μ' ἐξωτερικὸν σχῆμα ὡς νὰ εἶχε τέφραν ἐπὶ τῆς κόμης τῆς
ψαφᾶς, τόσον ἐλαφρῶς κυπτὴν καὶ ἀκίνητον ἐτήρει τὴν κεφαλὴν της, καὶ
10 ὡς νὰ ἐφόρει τὴν μακρὰν μαύρην μανθῆλαν της ὡς σάκκον μετανοίας.
«Ὅταν ἐμβῆκεν ἡ Μεγάλῃ Σαρακοστή, ἄρχισε νὰ συχνάζῃ εἰς τὴν ἐκκλη-
σίαν, ἔκαμνε πολλὰς καὶ βαθείας γονυκλισίας, ἐμελέτα νὰ ἐξομολογηθῇ,
καὶ ἀνέβαλλεν. Ἐνήστευεν ἄνευ ἐλαίου ξηροφαγοῦσα τὰς πέντε ἡμέρας
ἐκάστης ἐβδομάδος, καὶ εἶχε βαστάξει «τρίμερον» τὴν πρώτην ἐβδομάδα
15 καὶ τὸ μεσοσαράκοστον. Ἐντρέπετο νὰ βλέπῃ τὴν κόρην της, τὴν Δελ-
χαρώ, καὶ ἀπέφευγε ν' ἀντικρύσῃ τὸ βλέμμα της.

Τὴν ἡμέραν λοιπὸν ἐκείνην, τῆς ἐβδομάδος τῶν Βαΐων, ἔφθασεν ἡ
Φραγκογιαννοῦ λίαν πρῶτ' εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψηλοῦ πετρώδους λόφου,
τοῦ ἀντικρύζοντος ἐκ δυσμῶν τὴν πολίχνην, καὶ ὀπίθεν μελαγχολικὸν πί-
20 πτει τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ μικροῦ κοιμητηρίου, ἀπλουμένου κάτω, ἐπὶ ὑψη-
λῆς θαλασσοπλήκτου λωρίδος γῆς, μὲ τὰ λευκὰ μνήματα, καὶ εὐθὺς φεύγει
ζητοῦν φαιδρότητα καὶ ζῶν εἰς τὰ γαλανὰ κύματα, εἰς τὸν εὐρὺν τριπλοῦν
λιμένα, καὶ εἰς τὰ χλοερά, χαρίεντα νησίδια, τὰ φράττοντα τοῦτον ἐξ ἀνα-
τολῶν καὶ μεσημβρίας. Ἐπάνω τῆς κορυφῆς ἐκείνης ἴστατο ἐρημικόν,
25 ἀποπτον, ὡς φανὸς τὴν ἡμέραν λάμπων, τὸ ἐξωκκλήσιον τοῦ Ἁγίου
Ἀντωνίου. Ἡ Φραγκογιαννοῦ διῆλθεν ἔξωθεν, ποιῶσα τὸ σημεῖον τοῦ
Σταυροῦ, κ' ἐνῶ εἶχε σκοπὸν νὰ εἰσέλθῃ, τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἐδίστασε,
κ' ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της. «Δὲν εἶμαι ἄξια», εἶπε μέσα της, «νὰ
μπῶ σ' ἓνα ξωκκλήσι πού τόσο συχνὰ λειτουργιέται. . . Ἄς πάω καλύ-
30 τερα στὸν Ἁι-Γιάννη τὸν Κρυφό».

Μετὰ τοῦτο ἔφθασε εἰς τὸν ἐλαιῶνα, ἐπεθεώρησεν ἐν πρός ἐν δλα τὰ
ἐλαιόδενδρα διὰ νὰ ἰδῇ ἂν ἦσαν φουσκωμένα ἤδη. Ἦτο ἤδη περὶ τὰ μέσα
Ἀπριλίου, τὸ δὲ Πάσχα ἤρχετο ὄψιμον. Παρεκάλει μέσα της τὸν Χριστὸν
«νὰ δώσῃ λαδάκι, γιὰ ν' ἀναπλέψῃ* ἢ φτώχεια». Ἀπὸ δύο ἐτῶν, τῷ ὄντι,
35 δὲν εἶχαν καρπίσει οἱ ἐλιές, εἶχε δὲ ἀναφανῆ καὶ μία ὑπουλος ἀσθένεια,
φθειρούσα τὸν καρπὸν, καὶ μαυρίζουσα τοὺς κλῶνας τῶν δένδρων.

11 μεγάλη αἰκδὸ || σαρακοστή αΦΕ

15 μεσοσαράκοστον αἰκδὸ

Ἐπιπέσει ἐπὶ ὀλίγον εἰς τὸν ἐλαιῶνα, ἐσηκώθη, στρέφουσα πολ-
 λάκις τὴν κεφαλὴν ὀπίσω, ὡς διὰ ν' ἀποχαιρετίση τὰ ἐλαιόδενδρα καὶ ἀπε-
 μακρύνθη. Ἐφθασε κάτω εἰς τὸ ρεῦμα καὶ ἤρχισε νὰ τὸ ἀνέρχεται, καθὼς
 πολλάκις συνήθιζε. Φέρουσα τὸ καλάθιόν της ὑπὸ τὸν ἀριστερὸν ἀγκῶνα,
 5 κρατοῦσα τὸ μαχαιράκι της μὲ τὴν χεῖρα τὴν δεξιάν, ἔκυπτε παντοῦ, εἰς
 ὅσα μέρη αὐτὴ ἐγνώριζε, κ' ἔφαχνε νὰ εὖρη καυκαλῆθρες καὶ ζοχάρια καὶ
 μυρόνια καὶ ἄνηθον διὰ νὰ γεμίση τὸ καλάθιόν της, νὰ κάμη πίτταν τὸ
 Σάββατον τοῦ Λαζάρου, νὰ φάγη αὐτὴ κ' αἱ θυγατέρες της, ἀλλὰ νὰ προσ-
 φέρη κ' εἰς τὶς γειτόνισσες, ἀπὸ τὰς ὁποίας χάσιμον δὲν εἶχεν.

10 Ἐκτὸς τῶν ἀγριολαχάνων τούτων, τὰ ὁποῖα ὄλαι ἐγνώριζον νὰ συλ-
 λέγουν, ἡ Χαδοῦλα ἤξευρεν ἄλλα βότανα, χρήσιμα ὡς φάρμακα διὰ τοὺς
 ἀσθενεῖς, τὸ τρίμερο, καὶ τὴν δρακοντιά καὶ τὴν ἀγριοκρομμίδα, ἀνάμεσα
 εἰς τὰς κομάρους καὶ τὰς πτέριδας, καὶ παρὰ τὰς ρίζας τῶν ἀγρίων δέν-
 δρων, καὶ τοὺς μύκητας καὶ τὰς ἀκάνθας καὶ τὰς κνίδας, καθὼς καὶ τὸ
 15 πολυτρίχι εἰς τοὺς μικροὺς καταρράκτας τοῦ ρεύματος — τὸ ὅποιον λέγουν
 ὅτι εἶναι φάρμακον διὰ τὰς λεχοὺς τὰς πυρεσσούσας.

Ἐπιπέσει συνέλεξεν ἱκανὰ βότανα καὶ ἐκ τοῦ εἶδους τῶν ἱαματικῶν τού-
 των, τὰ ὁποῖα ἐτύλιξεν εἰς χωριστὸν μανδῆλι ἐντὸς τοῦ καλάθιου, καὶ ἡ
 ὥρα ἔκλινεν ἤδη πρὸς τὸ δειλινόν, καὶ ὁ ἥλιος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν κορυφὴν
 20 τοῦ βουνοῦ· ἐντὸς τοῦ ρεύματος βαθεῖα ἦτο ἡ σκιά, καὶ ὁ θροῦς τῶν βη-
 μάτων της ἀντήχει ὡς δοῦπος σκληρὸς εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς της.

Ἡ γραῖα ἀνέρχεται ἤδη ὑψηλότερα, πρὸς τὴν ἀπότομον κορυφὴν τοῦ
 ρεύματος. Κάτω ἐχαράττετο βαθὺ τὸ ποτάμιον, τ' Ἀχειλᾶ τὸ ρεῦμα, καὶ
 ὅλην τὴν βαθεῖαν κοιλάδα μετὰ ἡρέμου μορμυρισμοῦ διέτρεχε τὸ ρεῦμα,
 25 κατὰ τὸ φαινόμενον ἀκίνητοῦν, λιμνάζον, ἀλλὰ πράγματι ἀενάως κινού-
 μενον ὑπὸ τὰς μακρὰς βαθυκόμους πλατάνους· ἀνάμεσα εἰς βρύα καὶ θά-
 μνους καὶ πτέριδας, ἐφλοίσβιζε μυστικά, ἐφίλει τοὺς κορμούς τῶν δένδρων,
 ἔρπον ὄφιοειδῶς κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος, πρασινωπὸν ἀπὸ τὰς ἀνταυ-
 γείας τὰς χλοεράς, φιλοῦν καὶ ἅμα δάκνον τοὺς βράχους καὶ τὰς ρίζας,
 30 νᾶμα μορμύρον, ἀθόλωτον, βρῖθον ἀπὸ μικρὰ καβουράκια, τὰ ὁποῖα ἔτρε-
 χον νὰ κρυβῶσιν εἰς τὸ θόλωμα τῆς ἄμμου, ἅμα κανὲν βοσκοπούλον, ἀφῆ-
 νον τὰς ὀλίγας ἀμνάδας νὰ βόσκουν εἰς τὴν δροσερὰν χλόην, ἤρχεται νὰ
 κύβη εἰς τὸ ρεῦμα, καὶ ἀνεσῆκωνε πέτραν τινὰ διὰ νὰ τὰ κυνηγήσῃ. Τὸ
 35 λάλλον, ἀσίγητον κελάδημα τῶν κοσσύφων ἀντήχει ἀρμονικὸν εἰς τὸ δά-
 σος, τὸ περιστέφον ὅλην τὴν δυτικὴν κλιτύν, καὶ ἀνέρπον εἰς τὴν κορυφὴν
 τοῦ Ἀναγύρου, ἕως τὴν Ἀετοφωλιὰν ἐπάνω — ὅπου ἐλέγετο ὅτι εἰς θα-

λασσαετὸς εἶχε κατοικήσει ἐπὶ τρεῖς γενεάς ἀνθρώπων ἐκεῖ, καὶ τέλος ἐξέλιπε χωρὶς ν' ἀφήσῃ ἀετόπουλα. Εἰς τὴν ἐρημοθεΐσαν φωλεάν του εὐρέθη ὀλόκληρον μουσεῖον ἀπὸ τεράστια κόκκαλα θαλασσίων ὄφρων, φωκῶν, καρχαριῶν καὶ ἄλλων ἐναλίων θηρίων, τὰ ὁποῖα εἶχε ξεφαντώσει
5 κατὰ καιροῦς ὁ μέγας καὶ κραταῖος ὄρνις τῶν θαλασσῶν, μὲ τὸ γρυπὸν ράμφος του τὸ κυανωπὸν, καὶ μὲ τὸ τεφρὸν μεγαλοπρεπὲς πτέρωμα.

Ἐπάνω, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ρεύματος, εἰς ἓνα ζυγὸν σχηματιζόμενον μεταξὺ δύο βουνῶν, ἀνάμεσα εἰς τοῦ Κονόμου τὰ ρόγγια* καὶ εἰς τὸν Μικρὸν Ἀνάργυρον, ἐκεῖ εὐρίσκειτο ἀπὸ παλαιὸν καιρὸν τὸ ἀρχαῖον, ἔρημον μονύδριον, ὃ Ἄις Γιάννης ὁ Κρυφός. Ἦτο πράγματι κρυφός, κείμενος ὀπισθεν τοῦ μικροῦ ἀγένοσ, καλυπτόμενος ἀπὸ τὰ δύο βουνά, καὶ ἀπὸ πυκνὴν λόχμην. Εἶτε ἐκ τοῦ βορείου μέρους ἤρχετο τις, ὅπως τῶρα ἢ Φραγκογιαννοῦ ἀπὸ τ' Ἀχειλᾶ τὸ ρέμα, εἶτε ἐκ τοῦ μεσημβρινοῦ, ἐκ τῆς τοποθεσίας τῆς καλουμένης τοῦ Κονόμου τὰ ρόγγια, καὶ ἂν ἐγγύτατα
10 διήρχετο πλησίον τοῦ παλαιοῦ σεβάσματος, ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποπτεύσῃ τὴν ὑπαρξίν του, ἂν δὲν ἐγνώριζε καλῶς τὰ μέρη, ὅπως τὰ ἐγνώριζεν ἢ Φραγκογιαννοῦ.

Ὁ περίβολος καὶ τὰ ὀλίγα κελλία ἦσαν ἐρείπιον ἀπὸ πολλοῦ. Ὁ ναῖσκος ὠρθοῦτο ἀκόμη, ἀλλ' ἦτον ἔρημος καὶ ἀλειτούργητος. Τὸ καθολικὸν
20 ἐστεγάζετο ἀκόμη, ἀλλ' εἰς τὸ ἅγιον βῆμα ἢ στέγη εἶχε καταρρεῦσει πρὸς τὸ βόρειον, αἱ δὲ πλάκες τῆς σκεπῆς καὶ τὰ συντρίμματα εἶχον καλύψει τὸ θυσιαστήριον ὑπῆρχε ξύλινον τέμπλον, πάλαι ποτὲ γλυπτόν καὶ χρυσομένον, ἐφθαρμένον καὶ δυσγνώριστον, ἀλλ' αἱ εἰκόνες ἔλειπον. Αἱ ὀλίγαι τοιχογραφίαι εἶχον φθαρῆ ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, καὶ τὰ πρόσωπα τῶν Ἀγίων
25 δὲν διεκρίνοντο πλέον.

Μόνον δεξιόθεν τοῦ χοροῦ ὑπῆρχε μία τοιχογραφία παριστώσα τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον μαρτυροῦντα τὸν Χριστόν· «Ἴδε ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου». Τὸ πρόσωπον καὶ ἡ χεὶρ τοῦ Βαπτιστοῦ, τεινομένη καὶ δεικνύουσα, διεκρίνοντο ὀπωσοῦν καλῶς.
30 Τὸ πρόσωπον τοῦ Σωτῆρος λίαν ἀμυδρῶς ἐφαίνετο ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ τοίχου.

Τὸν Ἄι-Γιάννην τὸν Κρυφὸν ἐπεκαλοῦντο τὸν παλαιὸν καιρὸν ὅλοι ὅσοι εἶχον «κρυφὸν πόνον» ἢ κρυφὴν ἁμαρτίαν. Ἡ γραῖα Χαδοῦλα ἐγνώριζε τὴν δοξασίαν ἢ τὸ ἔθμιον τοῦτο, καὶ διὰ τοῦτο ἐνθυμήθη νὰ ἔλθῃ σήμερον εἰς τὸν παλαιόν, ἔρημον ναῖσκον, ὅπως προσφέρῃ τὰς ἱκεσίας τῆς.

27-28 Ἰωάν. 1,29

15 Ἄι- ΦΕΒ: Ἄη- Σ

Προέκρινε τὸν ναὸν τὸν ἀλειτούργητον, ἀφοῦ καὶ εἰς τὴν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐσύχναζεν ὅλην τὴν σαρακοστήν, ἐτόλμα μόνον νὰ εἰσέρχεται μᾶλλον εἰς τὸν νάρθηκα, ὅπισθεν τοῦ ἐνὸς φύλλου τῆς γυναικείας πύλης, τοῦ κλεισμένου μὲ τὸν σύρτην — ὡς νὰ ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ εἶν' 5 ἐτοίμη πρὸς φυγὴν, ἅμα τὴν ἐδίωκέ τις! Καὶ δὲν ἐφοβεῖτο τόσον μὴ τὴν διώξῃ ὁ Παπανικόλας, ὁ αὐστηρὸς καὶ ἀσκητικὸς ἐφημέριος, ἢ ὁ κύρ Δημητρὸς ὁ ἐπίτροπος, ὅστις πάντοτε ἐγόγγυζε καὶ ἦτο τραχὺς πρὸς τὰς γραίας, αἵτινες ἐπέμενον μὴ θέλουσαι ν' ἀνέρχωνται εἰς τὸν γυναικωνίτην, καὶ ἀπήτουν νὰ ἔχουν διαρκῶς μικρὸν, περίφρακτον μὲ σειρὰς στασιδίων 10 διαμέρισμα, εἰς τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ ναοῦ· ἀλλ' ἐφοβεῖτο τὸν Ἀρχάγγελον, τὸν ἀγριωπὸν, ὅστις ἦτο ζωγραφισμένος μεγαλωστὶ ἐπὶ τῆς βορείας πύλης τοῦ ναοῦ, μὲ τὴν ρομφαίαν του τὴν φλογίνην εἰς τὴν χεῖρα.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἔρημον ναῖσκον, ἀναψεν ἐν κηρίον, τὸ ὁποῖον εἶχεν εἰς τὸ καλάθι τῆς μαζῆς μὲ ὀλίγα πυρεῖα, κ' ἔκαμε τρεῖς στρωτὰς γονυκλι- 15 σίας ἐμπρὸς εἰς τὴν τοιχογραφίαν τὴν ἡμισφαιραμένην. Εἶτα, ἀνακυκλοῦσα εἰς τὸν νοῦν τὴν ἔμμονον ιδέαν, ἣτις τῆς εἶχε κολλήσει, χωρὶς νὰ τὴν ἐκφράξῃ μεγαλοφώνως, εἶπε μὲ φωνὴν, τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ τις, ἂν παρίστατο μάρτυς τῆς σκηνῆς ἐκείνης: «Ἄν ἔκαμα καλὰ, Ἄι- 20 Γιάννη μου, νὰ μοῦ δώσῃς σημεῖο σήμερον... νὰ κάμω μιὰ καλὴ πράξῃ, ἓνα ψυχικὸ, γιὰ νὰ γαληνιάσῃ ἡ ψυχὴ μου κ' ἡ καρδοῦλα μου!...»

Θ'

Ἄφοῦ εἶχε γεμίσει τὸ καλάθι τῆς, καὶ ὁ ἥλιος ἔκλινε πολὺ χαμηλὰ, καθὼς ἐξῆλθε τοῦ ἐρήμου ναῖσκου, ἡ γραῖα Χαδοῦλα ἐκίνησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πολίχνην. Κατῆλθε πάλιν τὸ ρέμα-ρέμα εἰς τὰ ὀπίσω, ἐστράφη δεξιὰ, ἄρχισε ν' ἀνηφορίζῃ πρὸς τὸν λόφον τοῦ Ἄγ. Ἀντωνίου, ὁπότεν 25 εἶχεν ἔλθει. Μόνον πρὶν φθάσῃ ἀκόμη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἴσταται τὸ παρεκκλήσιον, καὶ ὁπόθεν ἀνοίγεται μεγάλη θέα πρὸς τὸν λιμένα καὶ τὴν πόλιν, εἶδεν ἐκεῖ δεξιὰ τῆς χαμηλὰ εἰς τὸ βάθος μικρᾶς κοιλάδος, ἣτις καλεῖται τῆς Μαμοῦς τὸ ρέμα, καὶ τέμνει κατ' ἀμβλείαν γωνίαν τὴν ἄλλην βαθεῖαν κοιλάδα τοῦ Ἀχειλᾶ, τὸν εὐρὺν καὶ καλῶς καλ- 30 λιεργημένον κῆπον τοῦ Γιάννη τοῦ Περιβολᾶ, καὶ εἶπε μέσα τῆς:

«Ἄς πάω στὸν μπαχτσέ τοῦ Γιάννη, νὰ τοῦ γυρέψω κανένα μάτσο χρομμύδια, ἢ κανένα μαρούλι, νὰ μὲ φιλέψῃ... Τί θὰ χάσω;»

Συγχρόνως, ἀνεπόλησεν τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὅτι πρὸ ἡμερῶν εἶχεν ἀκούσει· ὅτι ἡ γυναῖκα τοῦ Γιάννη τοῦ Περιβολᾶ ἦτον ἄρρωστη. Ἦγόνει ἂν αὕτη εὐρίσκετο τώρα εἰς τὴν καλύβην τὴν ἐντὸς τοῦ κήπου, παρὰ τὴν εἴσοδον, ἢ ἂν ἐνοσηλεύετο εἰς τὴν πόλιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ κηπουρὸς ὁ ἴδιος

5 θὰ εὐρίσκετο ἐξ ἄπαντος ἐδῶ, (συνεπέρανεν, ἐπειδὴ ἔβλεπε μακρόθεν ἀνοικτὴν τὴν θύραν τοῦ περιβόλου) ἐσυλλογίσθη νὰ τοῦ πουλήσῃ δούλευσιν, μὲ τὰ βότανα ποῦ εἶχε στὸ καλαθάκι τῆς, ὑποσχομένη αὐτῷ «μαντζούνια» πρὸς ἴασιν τῆς γυναικὸς του. Εἶτα εὐθὺς πάλιν εἶπε καθ' ἑαυτὴν:

«Τί δούλεψη νὰ κάμη κανεὶς στὴ φτώχεια!... Ἡ μεγαλύτερη κλωσὴνὴ ποῦ μποροῦσε νὰ τοὺς κάμη θὰ ἦτον νὰ εἶχε κανεὶς στερφοβότανο νὰ τοὺς δώσῃ. (Θέ μ', σχώρεσέ με!) Ἄς ἦτον καὶ παλληκαροβότανο! ἐπέφερε. Γιατὶ κάνει ὄλο κοριτσακία, κι αὐτὴ ἡ φτωχιά!... Θαρρῶ πὼς ἔχει πέντ' ἔξι ὡς τώρα. Δὲν ξέρω ἂν τῆς ἔχη πεθάνει κανένα... ἀπ' αὐτὰ τὰ ἐφτάψυχα!»

15 Εἶχεν ἐρευνήσει, τῷ ὄντι, ἐπὶ χρόνους πολλοὺς, εἰς τὰ βουναὶ καὶ τὰς φάραγγας, ὅπως εὕρη «παλληκαροβότανο» διὰ τὴν κόρην τῆς, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον τῆς εἶχε δώσει δὲν ἐπέτυχεν· ἐξ ἐναντίας, ἐνήργησε μᾶλλον ὡς «κοριτσοβότανο». Καὶ ὅμως εἰς αὐτὴν ἄλλοτε, ὅταν τῆς τὸ ἔδωκεν ἡ ἀνδραδέλφη τῆς, εἶχε τελεσφορήσει, διότι ἔκαμε τέσσαρας υἱούς, καὶ μόνον

20 τρεῖς θυγατέρας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ «στερφοβότανο», ὁ πνευματικὸς τῆς εἶχεν εἰπεῖ πρὸ χρόνων ὅτι εἶναι μεγάλη ἁμαρτία.

Πρὶν φθάσῃ εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου, καθὼς κατῆρχετο τὸν δρομίσκον τῆς κλιτύος, εἶδεν ὅτι ὁ Γιάννης ὁ Περιβολᾶς δὲν εὐρίσκετο ἐντὸς τοῦ κήπου, ἀλλ' ἦτο τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὸν γειτονικὸν ἀγρόν, τὸν ὅποιον

25 εἶχε φαίνεται ἐνοικιάσει ὡς κολλήγας ἀπὸ τὸν γείτονα. Ὁ ἀγρὸς ἦτον σπαρμένος κριθὴν λίαν χλοάζουσαν καὶ σπιθαμιαίαν ἤδη, ἔκειτο δὲ ἐπὶ χαμηλοτέρου ἀπὸ τὸν κῆπον ἐπιπέδου, εἰς ὕψος γόνατος. Ὁ Γιάννης, σκυμμένος εἰς μίαν ἄκρην τοῦ ἀγροῦ, ὡς φαίνεται, ἐβοτάνιζεν, ἦτοι ἐξερρίζωνε τ' ἄσχημα χόρτα καὶ τὰ ζιζάνια ἀνάμεσα εἰς τὸ σπαρτόν, ἐνόσω ἦτο ἀκόμη

30 ἐνωρίς, καὶ ὁ ἥλιος ἔδυν ἤδη. Εὐρίσκετο πέραν τῆς ἄλλης ἄκρας τοῦ κήπου, καὶ ὅταν ἡ Γιαννοῦ ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν τοῦ περιβόλου, δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον, κρυπτόμενον ὀπισθεν τοῦ πυκνοῦ φράκτου, εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν, ὥστε δὲν ἤμπόρεσε νὰ τοῦ φωνάξῃ μακρόθεν τὴν καλησπέραν. Ἐκεῖνος, κύπτων, ὄλος ἐκδοτος εἰς τὴν ἐργασίαν του, οὔτε τὴν εἶδεν.

35 Ἡ γραῖα Χαδοῦλα εἰσηῆθε. Πλησίον τῆς θύρας ἦτον ἡ καλύβη, ἰκανῶς λευκάζουσα, μὲ ἐξωτερικὸν ὄχι πολὺ ἀχμαῖον οὔτε καθάριον. Ἐφαί-

νετο ὅτι πρὸ πολλοῦ χρόνου δὲν εἶχεν ἀσβεστωθῆ, κ' ἐμαρτύρει περὶ τῆς ἀρρωστίας τῆς οἰκοκυρᾶς. Ἄταξία ἐργαλείων, χόρτων καὶ δεμάτων ὑπῆρχεν ἔμπροσθεν ταύτης. Ἡ θύρα ἦτο κλειστή. Τὰ δύο παράθυρα κλειστά. Μόνον εἰς φεγγίτης μὲ ὕαλον ὑπῆρχε πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλὰ διὰ νὰ φθάσῃ ὡς

5 ἐκεῖ ἐπάνω ἡ Φραγκογιαννοῦ, διὰ νὰ στηλώσῃ τὸ ἀνάστημά της καὶ ἴδῃ ἂν ἦτον ἄνθρωπος μέσα, ἔπρεπε ν' ἀνέλθῃ τὰς δύο ἢ τρεῖς βαθμίδας, καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ μικρὸν, ἀφρακτον σανίδωμα, τὸ καλούμενον «χαγιατί».

Ἐνῶ ἐδίσταζεν, ἂν ἔπρεπε οὕτω νὰ κάμῃ, ἢ μᾶλλον ν' ἀνέλθῃ ἀπλῶς εἰς τὸ χαγιατί καὶ νὰ κρούσῃ τὴν θύραν, ἤκουσε φωνὰς μικρῶν κορασίων.

10 Ὀλίγον παρέκει ἦτον τὸ πηγᾶδι μὲ τὸν μάγγανον, καὶ δίπλα, ἢ στέρνα, χαμηλῆ, βαθεῖα, μὲ τὰς ὄχθας μόλις ἀνεχούσας ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν κτιστὴν ὄχθην, παρὰ τὸ χεῖλος τῆς στέρνας, ἐκάθηντο δύο μικρὰ κοράσια, τὸ ἓν ὡς πέντε ἐτῶν, τὸ ἄλλο ὡς τριῶν ἐτῶν, καὶ ἔπαιζαν μὲ μίαν καλαμιᾶν καὶ μὲ σπάγγον καὶ ἓν καρφίον δε-

15 μένον εἰς τὴν ἄκρην, ὡς νὰ ἐψάρευαν τάχα ἐντὸς τῆς στέρνας.

— Νά! . . . μοῦ ἔδωκε τὸ σημεῖο ὁ Ἄις-Γιάννης, εἶπε μέσα της, σχεδὸν ἀκουσίως ἡ Φραγκογιαννοῦ, ἅμα εἶδε τὰ δύο θυγάτρια. . . Τί λευθεριά θὰ τῆς ἔκαναν τῆς φτωχιάς, τῆς Περιβολοῦς, ἀνίσως ἔπεφταν μὲς στὴ στέρνα κ' ἐκολυμποῦσαν! . . . Νὰ ἰδοῦμε, ἔχει νερό;

20 Πλησιάσασα, ἔκυψε, καὶ εἶδεν ὅτι ἡ στέρνα ἦτον σχεδὸν γεμάτη ὡς δύο τρίτα ὀργυιᾶς νεροῦ.

— Τί τ' ἀφήνει ἐδῶ, κείνος ὁ πατέρας τους, μικρὰ κορίτσια, εἶπε πάλιν ἡ Φραγκογιαννοῦ. Τάχα δὲν μποροῦν νὰ πέσουν καὶ μοναχὰ τους μέσα; . . .

25 Ἔστρεψεν ἀνήσυχον βλέμμα πρὸς τὴν καλύβην. Ἄλλ' αὐτὴ εἶχε τὴν ὄψιν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος μέσα.

Ἐκοίταξε μετὰ περιεργείας τὰ δύο κοράσια. Τὸ μεγαλύτερον τούτων ὠραῖον, ξανθόν, ἂν καὶ σχεδὸν ἀνιπτον, ἔκαμνεν ὠραίαν ἐντύπωσιν. Τὸ μικρότερον, χλωμόν, κακονδυμένον, ἐφαίνετο μᾶλλον νὰ πάσχη ἀπὸ «ζού-

30 ραν»*, ἤτοι παιδικὸν μαρασμόν.

— Κοριτσάκια, εἶπεν ἡ Φραγκογιαννοῦ, τί ἐκάνετ' δῶ; . . . Ποῦ εἶν' ἡ μάνα σας;

Τὸ μεγαλύτερον κοράσιον ἀπήντησε:

— Πίτι.

35 — Στὸ σπίτι, ἤρμήνευσεν ἡ γραῖα. Μὰ ποῦ στὸ σπίτι; Ἐδῶ ἢ στὸ χωριό;

16 Ἄι- ("Ἀη- Σ) ἐκόδδ

20 γεμάτη, ΒΣ

29 ἴσως κακοντυμένον

— Ζὲν εἶναι ζῶ, εἶπε πάλιν τὸ μικρόν.

Φαίνεται ὅτι ἐξετέλει ἐντολὴν τοῦ πατρὸς της, μὴ θέλοντος νὰ ἐνοχλῶσιν οἱ διαβάται τὴν ἄρρωστην. Αὕτη, ἄλλως, εὐρίσκετο πράγματι ἐντὸς τῆς καλύβης, καίτοι τὰ παράθυρα ἦσαν κλειστά, ἴσως διὰ νὰ μὴ τὴν βλάβη ὁ ἑσπερινὸς ἀήρ τοῦ ρεύματος. Φαίνεται ὅτι ὁ σύζυγός της πρὸ ὀλίγου μόνον εἶχε κατέλθει εἰς τὸν γειτονικὸν ἀγρόν, πρὸς μικρὰν συμπληρωτικὴν ἐργασίαν, καὶ εἶχεν ὀκνήσει ἢ νομίσει περιττὸν νὰ κλείσῃ καὶ τὴν θύραν τοῦ περιβόλου τοῦ λαχανοκήπου.

Ἡ γραῖα Χαδοῦλα ἠρώτησε καὶ πάλιν:

10 — Κ' εἶναι στὸ χωριό, ἢ μάννα σας; Καὶ σεῖς πῶς εἴστε 'δῶ μοναχά σας;

— Εἶναι πατέλας ζῶ, εἶπεν ἡ μικρά.

— Ποῦ;

— Ἐκεῖ κάτω, ἔδειξεν ἡ μικρά.

15 — Καὶ τί κάνεις;

Ἡ παιδίσκη ἔσειε τοὺς ὤμους. Δὲν ἤξευρε τί νὰ εἶπῃ. Τέλος ἐπρόφερεν:

— Ἐχει ζ'λειά· (ἔχει δουλειά).

— Πῶς σὲ λένε, κορίτσι μου;

20 — Μένα; Μ'σούδα (Μυρσούδα).

— Καὶ τὴν ἀδερφή σου;

— Τούλα ('Αρετούλα).

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐσκέφθη:

25 «Θὰ φωνάξουν, τάχα;... Θ' ἀκουστῆ; Ποῦ ν' ἀκουστῆ!... Πρέπει νὰ κάμω γλήγορα, προσέθηκε μέσα της. Αὐτός, ὅπου εἶναι, τώρα σὲ λίγο, θὰ ῥθῃ δῶ, γιατί θὰ σουρουπώσῃ, καὶ δὲ θὰ βλέπῃ νὰ κάνῃ δουλειά ἐκεῖ κάτω... Καὶ πρέπει νὰ φεύγω τὸ γληγορότερο, χωρὶς νὰ μὲ ἰδῆ, ὅπως δὲν μὲ εἶδε ὡς τώρα».

Ἐδίστασε πρὸς στιγμήν. Ἡσθάνθη μέσα της φοβερὰν πάλιν. Εἶτα 30 εἶπε, σχεδὸν μεγαλοφώνως: «Καρδιά!... αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀπόφαση».

Καὶ δράξασα μὲ τὰς δύο χεῖρας τὰ δύο κοράσια, τὰ ὠθῆσε μὲ μεγάλην βίαν.

Ἡκούσθη μέγας πλαταγισμός.

Τὰ δύο πλάσματα ἔπλεαν εἰς τὸ νερὸν τῆς στέρας.

2 θέλοντας Β, διορθ. Συ
16 ἤξερε Β || εἶπῃ ἐκδδ

6-7 συμπληρωματικὴν ΒΣ
25 γρήγορα ἐκδδ

9 καὶ παραλ. ΦΕΒ
30 ἀπόφασις α

Ἡ μεγαλύτερα κορασὶς ἔρρηξεν ὀξεῖαν κραυγὴν, ἥτις ἀντήχησεν εἰς τὴν μοναξιάν τῆς ἑσπέρας.

— Μᾶ* . . . !

Ἐξ ἐμφύτου ὀρμῆς, ἡ Φραγκογιαννοῦ ἔστρεψε τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν
5 λευκὴν καλύβην, ὅπου μέχρι τοῦδε εἶχεν ἐστραμμένα τὰ νῶτα.

Καὶ συγχρόνως ἠτοιμάζετο νὰ φύγῃ, καὶ συνάμα ἔστρεψε τὸν κανθὸν τοῦ ὀμματος πρὸς τὴν στέρναν, διὰ νὰ ἰδῇ ἂν διήρκει ἡ ἀγωνία.

Ἀνέλαβε τὸ καλάθι τῆς, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποθέσει καταγῆς, καὶ ἀπεμακρύνθη δύο βήματα.

10 Τὰ δύο μικρὰ πλάσματα ἠσπαιρον μέσα εἰς τὸ νερόν. Ἡ μικρὰ εἶχε βυθισθῆ ἤδη. Ἡ μεγαλύτερα ἐπάλαιε.

Μετ' ὀλίγα δευτερόλεπτα, ἡ γραῖα ἤκουσεν ὀπισθὲν τῆς κρότον θύρας ἀνοιγομένης, καὶ ἀσθενῆ φωνήν.

Ἐστράφη. Ἡ θύρα τῆς καλύβης εἶχεν ἀνοιχθῆ. Ἡ ἄρρωστη γυνή,
15 ἡ μήτηρ τῶν δύο κορασιῶν, ὠχρά, καὶ τυλιγμένη μὲ μαλλίνην σινδόνα, ὁμοία μὲ φάντασμα, ἴστατο εἰς τὸ χάσμα τῆς θύρας.

— Τί εἶναι; εἶπε μετὰ τρόμου ἡ πάσχουσα γυνή.

Τότε ἡ Φραγκογιαννοῦ, μὲ μεγάλην ἐτοιμότητα, καθὼς ἴστατο ὀρθία, δύο βήματα πρὸς τὴν στέρναν, ἔρριψε τὸ καλάθι τῆς κάτω, τὸ ὁποῖον εἶχεν
20 ἀναλάβει ἀρτίως, καὶ ἄρχισε νὰ τρέχῃ, νὰ πηδᾷ, καὶ νὰ φωνάζῃ:

— Τὰ κορίτσια! . . . Τὰ κορίτσια! . . . Πέσανε μέσα! . . . Κοίταξε! . . . Δὲν ἔχετε τὸ νοῦ σας, χριστιανοί; . . . Πῶς κάμανε; . . . Καὶ τ' ἀφήνετε μοναχά τους, κοντὰ στὴν στέρνα, νερὸ γεμάτη! . . . Καλὰ ποὺ βρέθηκα! . . . Νά, τώρα πέρασα κ' ἐγώ . . . Ὁ Θεὸς μ' ἔστειλε!

25 Κ' ἐν τῷ ἅμα κύψασα, καὶ ἀφαιρέσασα ἐν ἀκαρεῖ τὴν φουστάνα* τῆς, μείνασα μὲ τὴν λεγομένην «μαλλίναν»*, τὴν ἐν εἶδει μεσοφορίου, ἀπορρίπτουσα τὰς πατημένας χονδρὰς ἐμβάδας, μείνασα μὲ τὰς κάλτσας τὰς τρυπημένας εἰς τὴν πτέρναν, ἐρρίφθη βαρεῖα, μετὰ πατάγου μέσα εἰς τὸ νερόν τῆς στέρνας.

30 Ἡ γυνὴ ἡ ἄρρωστη εἶχεν ἀφήσει βραχνὴν κραυγὴν, κ' ἔτρεξε νὰ κατέλθῃ τὰ δύο ἢ τρία λίθινα σκαλοπάτια τῆς εἰσόδου, παραπατοῦσα καὶ μόλις δυναμένη νὰ βαδίξῃ ἐκ τῆς ἀδυναμίας. Πρὶν αὕτη φθάσῃ πλησίον τῆς στέρνας, ἡ Γιαννοῦ εἶχε πιάσει τὸ μικρότερον κοράσιον, τὸ ὁποῖον τῆς ἐφαίνετο μᾶλλον πνιγμένον ἤδη, καὶ τὸ ἔσυρε βραδέως πρὸς τὰ ἔξω, μὲ
35 τὴν κεφαλὴν πάντοτε ἐπίστομα εἰς τὸ νερόν. Εἶτα σηκώσασα τὸ μικρὸν

1 ἔρριξεν Β, διορθ. Συ

22 ἴσως κάματε

σῶμα, ἀφοῦ ἀπέθεσε τοῦτο ἐπὶ τῆς λιθίνης κρηπίδος, ἔκυψε κ' ἐπίασε τὴν ἄλλην κορασίδα, τὴν μεγαλύτεραν. Τὴν ἔδραξεν ἀπὸ τὸ κράσπεδον τοῦ φορέματός της, καὶ ἀπὸ τὸν ἓνα πόδα, κ' ἐνῶ ἐτράβα πρὸς τὰ ἄνω τὸ σῶμα, ἡ κεφαλὴ ἔμεινε κάτω, ὅσον τὸ δυνατὸν μακροτέραν ὥραν ἐντὸς τοῦ νεροῦ.

5 Τέλος ἡ μήτηρ εἶχε φθάσει πλησίον τῆς σκηνῆς, καὶ ἡ Φραγκογιαννοῦ ἔσυρεν ἀποφασιστικῶς τὸ σῶμα πρὸς τὰ ἔξω. Ἀπέθηκε τοῦτο πλησίον τοῦ ἄλλου σώματος.

Τὰ δύο μικρὰ πλάσματα ἐφαίνοντο ἀναίσθητα.

10 Ἡ Φραγκογιαννοῦ μετὰ προσπάθειας, ψάξασα μὲ τοὺς πόδας εἰς τὸ νερόν, ἀνεῦρεν ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τὸ στόμιον τῆς στέρνας, τὸ φραγμένον διὰ πλατείας σανίδος μὲ ὑψηλὴν ὡς κοντάριον λαβὴν, καὶ πατήσασα τὸν ἓνα πόδα ἐπὶ τῆς ἐσοχῆς ἐκείνης τοῦ τοίχου ἀνῆλθε μετὰ κόπου εἰς τὴν κρηπίδα ὅλη στάζουσα.

— Εἶδες! Δὲν τὸ ἐσυλλογίστηκα! ἀνέκραξεν ἐπιδεικτικῶς ἡ Φραγκογιαννοῦ. Τάχα δὲν ἔπρεπε νὰ τραβήξω τὸν κόπανο* ἐπάνω, νὰ ξεφράξω τὴ μπούκα, γιὰ ν' ἀδειάσῃ μονομιᾶς ἡ στέρνα, πρὶν πνιγοῦν τὰ κοριτσάκια, τὰ καημένα!

Ἦτο ἀληθές, ἄλλως, ὅτι δὲν τὸ εἶχε σκεφθῆ. Πλὴν ὑπάρχει ὑποκρισία καὶ ἐν τῇ εὐκρινείᾳ.

20 Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐτίναξε τὰ κράσπεδα τῶν ἐνδυμάτων της, τὰ διάβροχα, καὶ ρίπτουσα βλέμμα ἐπὶ τὰ δύο ἀναίσθητα σώματα, ἤρχισεν ἐν βίᾳ καὶ σπουδῇ νὰ λέγῃ:

— Κρέμασμα ἀνάποδα θέλουνε... Χτύπημα μὲ τὸ καλάμι, γιὰ νὰ ξεράσουν μαθές!... Καλὰ ποὺ εἶναι γλυκὸ τὸ νερό... Ποῦ εἶναι ὁ ἄνδρας σου, χριστιανὴ μου;... Ἔτσι τ' ἀφήνουν, μικρὰ κορίτσια, μοναχὰ τους, νὰ παίζουσι μὲ τὸ νερὸ τῆς στέρνας;... Καλὰ ποὺ ἤρθα! Ὁ Θεὸς μ' ἔστειλε... Ἀπὸ τὸν Ἀνάγυρο ἔρχομαι, ἀπ' τὸν ἐλιώνα... Καλὰ ποὺ ἦτον ἡ πόρτα τοῦ μπαχτσέ ἀνοικτὴ!... Ποῦ 'ναι ὁ ἄνδρας σου; Ποῦ 'ν' τος; Ὅ, τι μπῆκα ἀπ' τὴν πόρτα, ἀκούω μπλοῦμ! Τρέχω... Τί νὰ ἰδῶ! Δὲν 30 πρόφθασα... Οὔτε ἤξευρα πὼς εἶσ' ἐδῶ. Σὲ εἶχα στὸ χωριὸ πὼς βρίσκεσαι... Εἶχα μάθει πὼς ἦσουν ἄρρωστη... Τὴν τρομάρα ποὺ πῆρα!... Τώρα, κρέμασμα ἀνάποδα, καὶ γλήγορα... Δὲν πιστεύω νὰ εἶναι καλὰ πνιγμένα... Ποῦ 'ναί... τος ὁ ἄνδρας σου; Ποῦ 'ν' τος;

Καὶ δράξασα μετὰ βίας τὸ ἐν σῶμα, τὸ μικρότερον, περὶ τοῦ ὁποίου 35 ἦτο σχεδὸν βεβαία ὅτι ἦτο νεκρὸν ἤδη, τὸ μετέφερε πλησίον ἐνὸς δένδρου, διὰ νὰ τὸ κρεμάσῃ ἀνάποδα, ὡς ἔλεγε.

1 ἐπίασε αΣυ

25 κορίτσια α

29 μπόρτα α

— Ποῦ εἶν' ἓνα σκοινάκι; . . . Νά, βλέπω ἓνα σπάγγον μὲ καλαμιά! Καλά, θὰ χρειαστῆ.

Ἐνευεν ἀνυπομόνως εἰς τὴν ἄρρωστην γυναῖκα, νὰ τῆς φέρῃ πλησίον τὴν καλαμιά, μὲ τὴν ὁποίαν ἔπαιζαν πρὸ μικροῦ αἱ δύο κορασίδες.

5 Ἡ γυνή, ζαλισμένη, παραλογισμένη, συμπλέκουσα τὰς χεῖρας ἐν ἀπορίᾳ, ἐν τρόμῳ, ἐν ἀγωνίᾳ, μὲ ἀσθενῆ φωνὴν εἶπε:

— Μὰ ποῦ 'ναι ὁ πατέρας τους;

— Ἐμένα ρωτᾷς; εἶπεν ἡ Γιαννοῦ.

— Δὲν φωνάζεις; . . . Δὲν μπορῶ νὰ σκούξω, δὲν ἔχω καρδίτσα, χρι-
10 στιανή μου. . . Ἴσως νὰ εἶναι ἀποκάτω, στὸ χωράφι.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ, ἀποθέσασα πρὸς ὦραν τὸ μικρὸν σῶμα καταγῆς, εἶχε τρέξει δύο βήματα, καὶ λύσει τὴν καλαμιὰν μὲ τὸν σπάγγον, κ' ἐπροσπάθει νὰ τὸν λύσῃ ἢ τὸν κόψῃ, ὅπως δέσῃ δι' αὐτοῦ τοὺς πόδας τῆς μικρᾶς πνιγμένης εἰς τὸν κλῶνα τῆς κερασέας, καὶ κρεμάσῃ τὸ σῶμα κατὰ
15 κεφαλῆς.

Συγχρόνως, ἀπαντῶσα εἰς τὴν ἐπίκλησιν τῆς γυναικὸς, ἐφώναζε μὲ ἀγρίαν, ἀλλόκοτον φωνήν:

— Γιάννη! . . . Γιάννη!

Ἡ κραυγὴ ἀντήχησεν ἀνὰ τὴν κοιλάδα. Ἄλλ' ὁ Γιάννης δὲν ἐφαίνετο.

20 Ἡ Γιαννοῦ ἔδρασε τοὺς πόδας τῆς μικρᾶς, κ' ἐπροσπάθει νὰ τὴν κρεμάσῃ, συγχρόνως δὲ ἐπανέλαβε τὴν κραυγὴν τῆς:

— Γιάννη! . . . Ποῦ εἶσαι; . . . Ἐλα! . . . Τὰ κορίτσια πέσανε μὲς στὴν στέρνα! . . .

(Καλύτερα ποῦ ἀργεῖ), ἔλεγε μέσα τῆς.

25 — Δὲν ἀκούει, θὰ πῶ*, αὐτὸς ὁ χριστιανός; Τόσο ταμάχι, στὴ δουλειά! Τώρα νύκτωσε πλιά. . . Γιάννη! Γιάννη! . . .

Συγχρόνως συνησθάνθη ὅτι σχεδὸν ἐπροδίδετο, καθότι ἡ γυνὴ ρητῶς δὲν τῆς εἶχεν εἰπεῖ ὅτι ὁ Γιάννης εἰργάζετο στὸ χωράφι, ἀλλὰ μόνον ἡ ἰδίᾳ τὸν εἶχεν ἰδεῖ, καὶ ἂν τῆς τὸ εἶπέ τις, ἢ πνιγεῖσα παιδίσκη τῆς τὸ
30 εἶπεν. Ὅθεν ἐπέφερε:

— Μὰ ποῦ εἶναι; . . . Στὸ χωράφι, εἶπες; Καὶ τί κάνει; . . . Ποιὸς νὰ τρέξῃ, χριστιανή μου, ὡς ἐκεῖ; . . . Σὺ εἶσαι ἄρρωστη γυναῖκα. . . Γιάννη! . . . Ποῦ εἶσαι, Γιάννη;

Τέλος ἠκούσθη φωνή, πέραν τοῦ ἀκρινοῦ φράκτου, ἀπὸ τὴν ἐσχατιὰν
35 ἐρχομένη.

— Τί εἶναι; . . . Ποιὸς φωνάζει;

— Τρέξε, Γιάννη! . . . Τὰ κορίτσια πνιγήκανε! Ἐκραξε μὲ μέγαν κόπον ἡ ἄρρωστη γυνή.

Μετὰ ἐν λεπτόν ἔφθασε τρέχων ὁ Γιάννης.

5 Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐν τῷ μεταξύ εἶχε κρεμάσει τὸ μικρὸν σῶμα, εἶτα ἐσήκωσε καὶ τὸ σῶμα τὸ ἄλλο, τῆς μεγαλυτέρας παιδίσκης, καὶ τὸ ἐψηλάφει μὲ τὰς δύο χεῖρας, ζητοῦσα νὰ βεβαιωθῇ ἂν ἦτο νεκρὸν ἤδη. Καὶ συγχρόνως ἔρριπτε λοξὸν ὕπουλον βλέμμα πρὸς τὴν δύστηνον μητέρα, τὴν ὠχρὰν καὶ ριγοῦσαν ὑπὸ τὴν λευκὴν, μαλλίνην συνδὸνα της, κ' ἔσεισε

10 τὴν κεφαλὴν, ἀκουσίως οἰκτείρουσα τὴν γυναῖκα ἐκείνην.

Ὅταν εἶδε μακρόθεν τὸν πατέρα, τὸν κηπουρόν, νὰ τρέχῃ πρὸς τὰ ἐδῶ, ἐγύρισε τὸ σῶμα μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω, καὶ τὸ ἐκράτει προσωρινῶς οὕτω διστάζουσα καὶ ἔντρομος.

— Τί εἶναι; . . . Τί τρέχει; ἔκραξεν ἐν ἄκρα ἀπορίᾳ ὁ Γιάννης.

15 — Νά! καλὰ ποῦ βρέθηκα! ἐφώναξε πρὸς τοῦτον ἡ Φραγκογιαννοῦ. . .

Ἡρχόμενον ἀπὸ τὸν Ἀνάγυρο, μὲ τὸ κοφίνι μου. Ἔλεγα νὰ σοῦ δώσω κανένα βότανο, ἀπ' αὐτὰ ποῦ μάζωξα σήμερα στὸ ρέμα, γιὰ νὰ κάμετε ματζούνι γιὰ τὴν γυναῖκά σου! . . . ἐπειδὴ εἶχα μάθει πὼς ἦτον ἄρρωστη. . .

20 Καλὰ ποῦ βρέθηκε ἡ πόρτα ἀνοιχτή! . . . Μπαίνω μέσα. . . Ἀκούω, μπλοῦμ! τὴν τρομάρα ποῦ πῆρα! Τὰ δύο κορίτσια, καθὼς ἐπαιζαν μὲ τὴν καλαμιὰ, ἔπεσαν στὴ στέρνα. . . Κατὰ πῶς φαίνεται, ὅσο μπόρεσα νὰ καταλάβω, εἶχαν πιάσει καυγὰ ποιά νὰ κρατῇ τὴν καλαμιὰ, γιὰ νὰ βγάλῃ τάχα τὰ ψάρια. . . Ἡ μικρὴ ἤθελε ν' ἀρπάξῃ τὴν καλαμιὰ ἀπ' τὴ μεγάλη. . .

25 Σπρώχνοντας ἡ μεγάλῃ τὴ μικρὴ, τὴν ἔρριξε μὲς στὸ νερό, καὶ πιάνοντας ἡ μικρὴ τὴν μεγάλῃ, κατὰ πῶς φαίνεται, τὴν ἐτράβηξε μαζί της μὲς στὴ στέρνα. (Ἡ Φραγκογιαννοῦ εἶχε αὐτοσχεδιάσει τὴν ἐρμηνεῖαν ταύτην ἐκ τοῦ προχείρου, καὶ ἐξ ἐμπνεύσεως). Ἄχ! τὴν τρομάρα ποῦ πῆρα! Ἀκούω ἓνα μπλοῦμ! Καλὰ ποῦ βρέθηκα! Ὁ Θεὸς μ' ἔστειλε. . . Ἀμμή, ἔτσι ἀφήνουνε, χριστιανοί μου, μικρὰ κορίτσια, νὰ παίζουν μοναχὰ τους κοντὰ στὴ

30 στέρνα, γεμάτη νερό! . . . Ὁ Γιάννης, ἰδὼν τὰ δύο ἀνάισθητα σώματα εἰς τὰς ὠχρὰς ἀκτῖνας τῆς ἀμφιλύκης, τραβῶν τὰ μαλλιά του, δάκνων τοὺς ἄρμούς τῶν δακτύλων του, ἀπήντησεν:

— ὦ! . . . τί ἁμαρτίες! . . . ἔχεις δίκιο, χριστιανή μου! Ἄχ! . . . καὶ

35 τί ἦτον αὐτό! . . . Κ' ἐγὼ ἤμουν κάτω στὸ χωράφι, κ' ἔβγαζα τὰ χορτάρια. . . καὶ δὲν μποροῦσα νὰ ἡσυχάσω, τὸ ἔρμο! . . . Ἐνα σαράκι μ' ἔτρωγε! . . .

Καὶ δὲν ἐσυλλογίστηκα πὼς ἡ στέρνα ἦτον γεμάτη. Κ' εἶχα ἓνα φόβο, μιὰν ὑποψία... ἔλεγα ν' ἀφήσω τὸ βοτάνισμα, νά 'ρθω, νά τρέξω, στὸν μπαχτσῆ πίσω... Κ' ἔλεγα, ὁ ἐξαποδῶ κάτι μοῦ σκαρώνει, κάτι μοῦ μαγειρεύει... Καὶ δὲ μοῦ 'κανε καρδιά, ν' ἀφήσω τὴ δουλειά, τὸ ἔρμολο!

5 "ὦχ! δίκιο ἔχεις, ὅ,τι καὶ νά πῆς, χριστιανή μου. Ἄχ! ἄχ! τί ἁμαρτίες;

Καὶ ἐν πολλῇ ἀγωνίᾳ, ὁ κηπουρὸς συνειργάσθη εἰς τὰ πρόχειρα ἐναντίον τοῦ πνιγμοῦ μέσα, τὰ ὁποῖα συνίστα ἡ πολύπειρος Φραγκογιαννοῦ.

.....

Ἡ γραῖα Χαδοῦλα ἐξ ἀνάγκης ἔμεινε καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα

10 εἰς τὴν καλύβην, ὅπου ἐδοκίμασεν ὅλα τὰ σπάνια καὶ ἀπερίγραπτα συναισθήματα τῆς φόνισσας μεταβαλλομένης αἴφνης εἰς ἰατρίσσαν τῶν ἰδίων θυμάτων τῆς. Μὲ ὅλα τὰ κρεμάσματα καὶ τὰς ἐντριβάς, τὰ ὁποῖα ἐφήρμοσεν αὐτῇ, τὰ δύο κοράσια ἀπέθαναν. Τὸ πρῶτον ἔτρεξεν ὁ Γιάννης εἰς τὴν πολίχνην διὰ νὰ δώσῃ εἰδήσιν εἰς τὰς ἀρχάς, ἐνῶ ἡ Φραγκογιαννοῦ μείνασα

15 ὀπίσω ἐσυντρόφευε τὴν ἄρρωστην μητέρα, κλαίουσα καὶ ὀδυρομένη, ἐξασκοῦσα καὶ τὸ ἔργον τῆς παρηγορητρίδας, σιμὰ εἰς τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἰατρίσσας.

Ὁ εἰρηνοδίκης καὶ ὁ «ἐκπληρῶν τ' ἀστυνομικὰ» πάρεδρος ἦλθον ἐπὶ τόπου. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἀνακρινομένη διηγήθη τὴν χθεσινήν ἐκδρομὴν

20 τῆς, καὶ τὴν τυχαίαν διέλευσίν τῆς ἀπὸ τὸν λαχανόκηπον. Εἶτα ἐπανέλαβε σχεδὸν κατὰ λέξιν ὅσα εἶχεν εἰπεῖ εἰς τὸν πατέρα τῶν δύο κορασίων: «Ἡ μικρότερη ἤθελε ν' ἀρπάξῃ τὴν καλαμιὰ ἀπ' τὴν μεγαλύτερη. Σπρώχοντάς ἡ μεγάλη τὴν μικρὴ τὴν ἔρριξε μέσα στὸ νερό, καὶ πιάνοντας ἡ μικρὴ τὴν μεγάλη, κατὰ πῶς φαίνεται, τὴν ἐτράβηξε μαζί τῆς μὲς στὴ στέρνα».

25 Ταῦτα ἐξέφερε μᾶλλον ὡς συμπερασμοὺς ἢ ἀνακρινομένη· διότι μόλις ἐπάτησε τὸ κατώφλιον τῆς θύρας, ἔλεγε, κι ἄκουσε ἓνα μπλοῦμ! καὶ δὲν ἐπρόφθασε νὰ προλάβῃ τὴν καταστροφὴν, μόνον ἐπῆρε «μεγάλῃ τρομάρᾳ».

Ὁ παρῆλυτον ἰατρός, κ. Μ., ἦλθεν, εἶδε τὰ πτώματα καὶ συνέταξε

30 τὸ ὕδωρ.

Οὐδεμίαν ἔνδειξιν οὔτε ὑποψία ὑπῆρχε κατὰ τῆς Φραγκογιαννοῦς. Τὰ δύο μικρὰ πλάσματα τὰ ἐδιάβασεν εἰς ἱερεὺς ἐλθόν, εἰς τὸν ναῖσκον τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου, καὶ τὰ ἔθαψαν ἐκεῖ ἔξω, μεταξύ σχοίνων καὶ θάμνων, πλησίον εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ ναῖσκου.

Γ'

Παρήλθον αἱ ἑορταὶ τοῦ Πάσχα. Τὴν ἐβδομάδα τοῦ Θωμᾶ, ἡ γραῖα Χαδοῦλα, βοηθουμένη ἀπὸ τὴν μικρὰν κόρην της, τὴν Κρινιώ, ἐπλυνεν ἐντὸς τῆς εὐρείας αὐλῆς τοῦ κύρ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ροσμαῆ, γέροντος προκρίτου, ὅστις ἦτο σύντεκνός της, καὶ τῆς εἶχε βαπτίσει σχεδὸν ὅλα τὰ τέκνα. Εἰς τὸ ὑπόστεγον μέρος τῆς αὐλῆς τὸ καλούμενον λαδαρειό*, δίπλα εἰς τὴν πελωρίαν ξυλίνην καρούταν*, ὁμοιάζουσαν πολὺ μὲ τὴν Κιβωτὸν τοῦ Νῶε, ὅπως τὴν ζωγραφίζουσι, πλησίον εἰς τὸ φρέαρ, καὶ ὅπου ἡ ἀναθάλλουσα τεραστία μορέα ἐξέτεινε τοὺς μεγάλους καταπρασίνους κλώνάς της, ὡς χιαστὴν εὐλογίαν διδομένην σταυροειδῶς εἰς ἀξίους καὶ ἀναξίους, ὁ μικρὸς κῆπος φραγμένος μὲ δρύφακτα ἐξεδίπλωνε πολυχρῶμα μεθυστικὰ ἄνθη εἰς δρόσον γλυκασμοῦ καὶ τρυφὴν ὀμμάτων δι' ὅλα τοῦ Θεοῦ τὰ πλάσματα· δίπλα εἰς τὴν μικρὰν κάμινον μὲ τὴν κτιστὴν στέρναν τῶν στεμφύλων, εἶχεν ἡ Φραγκογιαννοῦ τὴν μεγάλην, βαθεῖαν σκάφην της, παραπλεύρως ταύτης ἄλλην σκάφην ἢ Κρινιώ, καὶ ἀκούραστοι αἱ δύο ἀπὸ δύο ἡμερῶν ἐπλυνον, ἐμπουγάδιαζαν, ἐξέβγαιναν, ἄπλωναν, ἐστέγνωσαν, ἐμάζευαν, καὶ ἀκόμα δὲν εἶχον τελειώσει τὴν καλὴν τῶν ἐργασίαν.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἡ Φραγκογιαννοῦ εἶχεν ἐνοχληθῆ μεγάλης ἀπὸ τὰ τρεξίματα, τοὺς θορύβους, καὶ τὰ καμώματα ἐνὸς σμήνους μικρῶν παιδίων καὶ κορασιῶν, τὰ ὅποια εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς αὐλῆς· κ' ἐθορύβουν. Σχεδὸν ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιάς, δέκα ἢ δεκαπέντε τὸν ἀριθμὸν, εἰσέβαλλον εἰς τὴν αὐλήν, ἔτρεχαν ἐδῶ-ἐκεῖ, ἐχοροπηδοῦσαν, ἐκνηγοῦντο γύρω-γύρω εἰς τὴν καρούταν, ἔπαιζον τὸ κρυφτάκι, ἐκυπταν εἰς τὸ φρέαρ, Νάρκισσοι διὰ νὰ ἴδουσι τὴν σκιάν των εἰς τὸ ὕδωρ, μὲ κίνδυνον νὰ πέσουν μέσα, ἐξέβαλλον μεγάλας, ἀνάρθρους φωνάς, ὡς Ἡχοῖ, θυγάτρια κρυπτόμενα ὀπισθεν τῆς καρούτας, εἰς τὰ σκοτεινὰ στενώματα, ὅπου τὰ ἐβελγεν ὁ παιγνιώδης φόβος — καὶ ὅλα ταῦτα μὲ μεγάλην παιδικὴν ἀδιακρισίαν καὶ φορτικότητα, μὴ ἀφήνοντα τὴν φίλεργον γραῖαν καὶ τὴν κόρην της νὰ κάμουν ἡσυχαι τὴν ἐργασίαν των.

Δύο πύλας εἶχεν ἡ εὐρεῖα αὐλή, τὴν μεγάλην καὶ τὴν μικρὰν. Καὶ τὰς δύο τὰς εἶχε κλείσει ἐπανειλημμένως ἡ Γιαννοῦ μὲ τὸν μοχλόν, ἧ μὲ τὸ μάνδαλον, ἐλπίζουσα νὰ εὕρῃ ἡσυχίαν· κ' αἱ δύο εὐρίσκοντο μετ' ὀλίγον ἀνοικταὶ ἐκάστοτε· τοῦτο διότι καὶ οἱ ἔνοικοι ἐλάμβανον συχνὰ ἀνάγκην νὰ εἰσέλθουν ἢ νὰ ἐξέλθουν, καὶ ἄλλοι ἐκτὸς τῶν παιδίων ἐξωθεν ἤρ-

2 μικρὴν ΒΣ, διορθ. Συ   5 Λαδαρειό αΦΒΣ   8 κλώνους ΦΕΒ   22 ἐσκυπταν αεκόδ
24 Ἡχοῖ Σ   31 τὸν μάνδαλον αεκόδ

χοντο, συγγενεῖς ἢ φίλοι τῆς οἰκίας. Ἔκαμε παραστάσεις εἰς τὴν σεβασμίαν γερόντισσαν, τὴν οἰκοκυράν, ἣτις ἐπανειλημμένως ἐμάλωσε τὰ παιδία, ὅλως ἀλυσιτελῶς. Παρεπονέθη εἰς δύο γειτόνισσες, μητέρας τινῶν ἐκ τῶν θορυβούντων παιδιῶν. Αὗται τῆς ἀπήντησαν ὅτι «νά κοιτάζῃ τὴ
5 δουλειά της, καὶ νὰ μὴν κάνῃ κουμάντο σὲ ξένο βιό».

Κοντὰ τὸ μεσημέρι, ἡ Γιαννοῦ ἔστειλε τὴν Κρινιώ στὸ σπίτι, διὰ νὰ φέρῃ ψωμί καὶ φάβα, τὴν ὁποῖαν εἶχεν εἰπῆ ὅτι θὰ ἔβραζεν ἡ Ἀμέρσα — ἣτις εἶχε πάντοτε τὸν ἐργαλεῖόν της εἰς τὸ σπίτι, καὶ δὲν συνήθιζε νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν πλύσιν καὶ ἄλλας ἐξωτερικὰς ἐργασίας — διὰ νὰ
10 γευματίσουν.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἔμεινε πρὸς ὥραν μόνῃ, ἐξακολουθοῦσα νὰ πλύῃ. Τὴν ὥραν ἐκείνην ὑπῆρχον ἐντὸς τῆς αὐλῆς μόνον δύο ἢ τρία κοράσια, τὰ ὁποῖα δὲν ἐθορύβουν κι αὐτὰ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰ παιδία. Ἀφότου μάλιστα εἶχεν ἰδρυθῆ εἰς τὸ χωρίον σχολεῖον τῶν θηλέων, τὰ κοράσια εἶχον μεγά-
15 λως ξυπνήσει. Ἡ κυρὰ δασκάλα πολλὰ γράμματα δὲν τὰ ἐδίδασκεν, ἀκόμη ὀλιγώτερα χειροτεχνήματα, ἀλλὰ μόνον τὰ ἐμάνθανε «νά λάβουν θάρρος» καὶ νὰ μὴν κάνουν «σὰν σκιασμένα» καὶ σὰν «βουνίσια», καὶ ἐκῆρυττεν ὅτι ἦτο καιρὸς πλέον νὰ «χειραφετηθῶσιν».

Ἡ Φραγκογιαννοῦ τὰ ἐμάλωσεν ἐπανειλημμένως, ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἄκουαν. Τὸ ἐν μάλιστα θυγάτριον, μόλις ἐπτὰ ἐτῶν, τῆς γειτόνισσας τῆς Προπαντίνας, ἡ Ξενοῦλα, ἄρχισε νὰ περιγελαῖ τὴν γραῖαν μὲ μιμικὰς κινήσεις τῶν χειρῶν καὶ τοῦ στόματος.

Στιγμὴν τινα, τὰ δύο ἄλλα κοράσια ἔτρεξαν ἔξω τῆς αὐλῆς, ἡ δὲ Ξενοῦλα, μείνασα, ἔκυπτεν εἰς τὸ φρέαρ, κ' ἐζητοῦσε, μὲ μίαν βέργαν, νὰ φθάσῃ καὶ ταραξῆ τὸ νερόν. Ἐκυπτεν ἐπιμόνως, ἀλλ' ἡ βέργα ἦτο
25 πολὺ κοντὴ καὶ δὲν ἔφθανε.

—Ἐ! Θέ μου, καὶ νὰ 'πεφτες μέσα, Ξενοῦλα! εἶπε μὲ ἀλλόκοτον γέλωτα ἡ Φραγκογιαννοῦ. Τί λευθεριά θὰ 'κανες τῆς μάννας σου!

—Ἐ! Σέ μου, τσαὶ νὰ 'μπεμπες μπέσα! ἐμμῆθη παρωδοῦσα τὴν
30 φωνὴν ἡ Ξενοῦλα! Τσαὶ λελυγιά τσάκαλες τσῆ μπάμιας σου!

Εἶχεν ἀνασηκωθῆ ὀλίγον, καὶ πάλιν ἔκυψε βαθύτερον ἢ πρὶν.

Τὸ στόμιον τοῦ πηγαδιοῦ, τετράγωνον, ἦτο φραγμένον μὲ σανίδας ἀνίσου πλάτους, ὥστε αἱ πλευραὶ δὲν εἶχον τὸ αὐτὸ ὕψος. Ἡ μικρὰ σανίς, ἐφ' ἣς ἔκυπτεν ἡ Ξενοῦλα, ἦτο χαμηλοτέρα τῶν ἄλλων τριῶν, φθαρμένη, ὀλι-
35 σθηρά, φαγωμένη ἀπὸ τὴν προστριβὴν τοῦ σχοινοῦ τοῦ κουβᾶ, δι' οὗ ἤντλουν ὕδωρ, μὲ σκουριασμένα καρφία, σαπρὰ καὶ κινουμένη. Καθὼς ἔκυψεν

4 νὰ «κοιτάζῃ αἰκῶδ»

36 σκουριασμένα αΦΕ

36 ἔσπυφεν αἰκῶδ

ἡ παιδίσκη, ἐστηρίχθη ὅλη, μὲ τὸ βάρος τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν σανίδα, ἐγλίστρησεν, ἢ σανὶς ἐνέδωκεν, ἐξεκόλλησεν ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν, καὶ ἡ Ξενοῦλα ἔπεσε κατακέφαλα μέσα εἰς τὸ χάσκον στόμα τοῦ φρέατος. Ἡκούσθη πνιγμένη κραυγὴ, κτύπος,

5 καὶ εἶτα μέγας πλαταγισμὸς εἰς τὸ ὕδωρ.

Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ ἦτο μίαν καὶ ἡμίσειαν ὀργυιὰν κάτω τοῦ στομίου, τὸ δὲ βάθος τοῦ νεροῦ πρέπει νὰ ἦτο μιᾶς ὀργυιᾶς.

Ἐξ ἐμφύτου ὀρμῆς, ἡ Φραγκογιαννοῦ ἠθέλησε νὰ φωνάξῃ καὶ νὰ τρέξῃ εἰς βοήθειαν. Ἀλλὰ τὴν μὲν κραυγὴν τῆς ἡ ἰδία ἐπνίξεν εἰς τὸν λάρυγγα,

10 πρὶν τὴν ἐκβάλλῃ, αἱ δὲ κινήσεις παρέλυσαν καὶ τὸ σῶμά τῆς ἐπάγωσεν. Ἀλλόκοτος στοχασμὸς τῆς ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν. Ἴδου ὅτι μόλις σχεδὸν ὡς ἀστείσιμον εἶχεν ἐκφέρει τὴν εὐχὴν, νὰ ἐπιπτεν ἡ παιδίσκη μέσα στὸ πηγάδι, καὶ ἰδοῦ ἔγινεν! Ἄρα ὁ Θεὸς (ἐτόλμα νὰ τὸ σκεφθῇ;) εἰσήκουσε τὴν εὐχὴν τῆς, καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπιβάλλῃ πλέον χεῖρας, ἀλλὰ μόνον

15 ἤρκει νὰ ἤυχετο, καὶ ἡ εὐχὴ τῆς εἰσηκούετο.

Μετὰ μίαν στιγμὴν, ἔλαβεν ἀπόφασιν νὰ ἔλθῃ μέχρι τοῦ στομίου τοῦ φρέατος, νὰ κύψῃ καὶ νὰ ἰδῇ εἰς τὸ βάθος. Εἶδε τὴν ἀγωνίαν τῆς μικρᾶς κόρης, ἀσπαιρούσης μέσα εἰς τὸ νερόν, εἶπε καθ' ἑαυτὴν ὅτι, καὶ ἂν ἤθελε, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν σώσῃ. Ἀλλὰ βεβαίως, ἂν ἐπνίγετο... αὐτὴν θὰ

20 κατηγοροῦν! Νὰ κράξῃ τώρα βοήθειαν, ἦτο ἀργά. Ἀργὰ ἴσως θὰ ἦτο διὰ νὰ σωθῇ ἡ μικρά, ἀλλὰ πιθανῶς δὲν θὰ ἦτο ἀργὰ διὰ νὰ δείξῃ αὐτὴ τὴν ἀθρότητα τῆς. Καὶ ὅμως δὲν ἀπεφάσισε νὰ κράξῃ. Καλύτερον θὰ ἦτο, ἂν ἀμέσως τὸ εἶχε κάμει. Ἄλλ' ὅποια κακὴ τύχη! Πῶς τὴν ἐπαίδευεν ἡ ἁμαρτία! Ἄν ἦτον τώρα ἡ Κρινιώ ἐδῶ, πόσον εὐκταῖον θὰ ἦτο! Ἐκεῖνη

25 βεβαίως θὰ ἦτον ἱκανὴ νὰ κατέλθῃ ζυπόλυτη εἰς τὸ νερόν — διότι τὸ πηγάδι, ὅπως συνήθως συμβαίνει, εἶχε πατήματα εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς τοίχους, ἔσοχὰς ἐντὸς τοῦ κτιρίου τῶν λίθων, ἂν καὶ ἴσως πολὺ ἐπικινδύνους καὶ ὀλισθηρὰς — καὶ πιθανόν ἦτο νὰ κατάρθωνεν ἡ Κρινιώ νὰ σώσῃ τὴν μικρὰν κορασίδα. Τώρα ὅμως ἦτο ἀπελπισία καὶ θάνατος!

30 Εἰς αὐτὰς τὰς στιγμάς, ἡ Φραγκογιαννοῦ εἶχε λησμονήσει τὴν πρώτην ιδέαν τῆς — ὅτι ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ εἰσακουσθῇ ἡ εὐχὴ τῆς καὶ νὰ πνιγῇ ἡ παιδίσκη. Εἶτα εὐθύς πάλιν ὁ λογισμὸς οὗτος τῆς ἐπανῆλθεν εἰς τὸν νοῦν — καὶ ἀκουσίως ἐγέλασε πικρὸν γέλωτα.

Ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ἀπεφάσισε τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ.

35 «Ἄς πάω στὸ σπίτι, εἶπε μέσα τῆς. Θὰ προφασισθῶ, ἐπειδὴ τὸ Κρινιώ ἀργεῖ νὰ ἔλθῃ — ἴσως νὰ μὴν εἶν' ἔτοιμο τὸ φαῖ — πῶς πείνασα τάχα πολὺ, κ' ἐπροτίμησα νὰ φᾶμε ὅλοι στὸ σπίτι, γιὰ νὰ βγάλω ἀπ' τὸν κόπο καὶ τὸ Κρινιώ, νὰ κουβαλᾷ».

Καὶ ἐν ἀκαρεῖ, ἀφοῦ ἐτοποθέτησε τὴν σκάφην μὲ ὄσα ροῦχα εἶχε μισο-
 πλυμένα ἀκόμη ὀπισθεν τῆς καρούτσας, εἰς μέγα ξύλινον ἀμπάριον, τὸ
 ὁποῖον ἐκλείδωσε, κ' ἔβαλε τὸ κλειδίον στὴν τσέπην της, ἐξῆλθε τρέχουσα
 ἀπὸ τὴν αὐλὴν, διὰ τῆς μικρᾶς πύλης, τὴν ἐκλείσεν ἔξωθεν μὲ τὸ μάνδα-
 5 λον, καὶ ἀπῆλθεν.

ΙΑ'

Ἄφοῦ τὸ σῶμα τῆς Ξενοῦλας ἀνεσύρθη ἀπὸ τὸ φρέαρ, πνιγμένον καὶ
 νεκρόν, ἡ γραῖα Χαδοῦλα δὲν ἦτο πλέον ἡσυχη, κρυερὸς φόβος ἤρχισε νὰ
 τὴν κατατρύχῃ. . . Ἐλεγεν ὅτι τῶρα, ἂν καὶ δὲν ἔπταιε, δὲν θὰ ἐγλύτωνε
 πλέον.

- 10 Τῶ ὄντι, ἡ ἐξουσία εἶχεν ἀρχίσει νὰ συλλαμβάνῃ ὑποψίας. Ἡ σύμ-
 πτωσις ὅτι ἡ γραῖα ἐκείνη εἶχεν εὐρεθῆ δευτεραγωνιστοῦσα εἰς τὸν πνι-
 γμὸν τῶν δύο κορασίων τοῦ Γιάννη τοῦ Περιβολᾶ, εἰς τῆς Μαμοῦς τὸ
 ρέμα ὅπου ὅλη ἡ ὑπόθεσις, καίτοι δὲν προέκυψαν στοιχεῖα ἐνοχῆς ἢ καὶ
 νύξεις πρὸς ὑποψίαν, εἶχέ (τι) τὸ παράδοξον καὶ τὸ ἀλλόκοτον, καὶ ὅτι
 15 αὐτὴ πάλιν ἡ γραῖα εὐρίσκετο εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ γέροντος Ροσμαῆ, κατὰ
 τὰς ὥρας περίπου ὅτε ἐπνίγετο εἰς τὸ φρέαρ ἡ μικρὰ Ξενοῦλα, ἡ θυγάτηρ
 τοῦ Προπαντῆ, παρεῖχε νύξεις τινὰς ὑποψίας εἰς τὸν εἰρηνοδίκην, ὅστις
 ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ παρέδρου, τοῦ «ἐκπληροῦντος τ' ἀστυνομικά».
 Καὶ τότε ὁ πάρεδρος, ὅστις ὡς δημόσιος κατήγορος περιωρίζετο μόνον
 20 ν' ἀγορεύῃ κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῶν ποινικῶν, λέγων: «Κατὰ τς μαρτυ-
 ρίες πού εἶπαν οἱ μαρτύροι, φαίνεται νὰ ἔκαμε, ἢ φαίνεται νὰ μὴν ἔκαμε
 τὴν πράξιν», ὅλον δὲ τὸν ἄλλον καιρὸν δὲν ἐλάμβανεν ἀφορμὴν ν' ἀναπτύξῃ
 τὴν δραστηριότητά του ἢ νὰ τροχίσῃ τὴν γλῶσσάν του, ἀπλῶς ἀπήντησεν
 ὅτι «ἀφοῦ ἔτσι τὸ λέει ὁ εἰρηνοδίκης, ἔτσι θὰ εἶναι, κ' ἔτσι μοῦ φαίνεται».
 25 Καὶ τότε οἱ δύο ἀπεφάσισαν ν' ἀνακρίνωσιν αὐστηρότερον τὴν Χαδοῦλαν,
 χήραν Ἰωάννου Φράγκου, κ' ἐν ἀνάγκῃ νὰ τὴν προσωποκρατήσωσι.

Κατὰ τὴν πρώτην ἀνάκρισιν, ἥτις εἶχε γίνε ἐπὶ ποδὸς κ' ἐπιτοπίως
 — τότε ὁ εἰρηνοδίκης καὶ ὁ ἀστυνόμος δὲν εἶχον συλλάβει ἀκόμη ρητὰς
 ὑποψίας, ἢ δὲν τὰς εἶχον ἀνακοινῶσαι πρὸς ἀλλήλους (ὅποτε διὰ τῆς συνε-
 30 πινεύσεως τοῦ ἑνὸς ἢ πεποίθησις τοῦ ἄλλου, ὡς πάντοτε συμβαίνει, ἐδε-
 καπλασιάζετο) — ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐν ἀταραξίᾳ εἶχε καταθέσει τὰ γνωστὰ
 ἤδη γεγονότα, ἀνευ τῆς ἐσωτερικῆς ψυχολογίας των· ὅτι δηλ. αὐτῆ, ἐκεῖ

4 μὲ τὸ] εἰς τὸ ἀεὶδὸδ
 πρόεδρος Β, διορθ. Συ

12 Μαμοῦς αΦΕ

14 πρόσθεσα τι

19 πάρεδρος]

πού ἐπλυνε, «σὺν ἀπέρασε τὸ μεσημέρι, κ' ἐπέινασε, κ' ἡ κόρη της ἡ Κρι-
 νιώ εἶχεν ὑπάγει στὸ σπίτι νὰ φέρῃ τὸ φαί, καὶ σὺν ἀργοῦσε, κι αὐτὴ εἶχε
 παραπεινάσει — καὶ τὴν εἶχαν καταζαλίσει τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τὰ παιδιὰ
 καὶ τὰ κορίτσια, πού ἐχαλνοῦσαν τὸν κόσμον μὲ τὰ παιγνίδια καὶ τίς ἀτα-
 5 ξίες τους μὲς στὴν αὐλή, καὶ γύρω-γύρω στὸ λαδαρειῶ, καὶ γύρω-τριγύρω
 στὴν καρούτα, καὶ στὸ πηγᾶδι σιμά· εἰς τὰς φρονίμους νοθεσίας της
 αὐτά, κακομαθημένα, τὴν ἐπεριγελοῦσαν καὶ τὴν ἠρέθιζαν, καὶ τὴν ἔχαμνον
 νὰ χάσῃ τὴν ὑπομονὴν — ὅλα τ' ἀνωτέρω ἐπεβεβαίωσε κ' ἡ Κρινιώ, ἡ
 κόρη της — τότε αὐτὴ, καταζαλισμένη καὶ μὴ δυναμένη νὰ σταθῇ στὰ πό-
 10 δια της ἀπ' τὴν πείνα, ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ στὸ σπίτι, διὰ νὰ φάγουν ὅλοι
 μαζί ἐκεῖ, ν' ἀπαλλάξῃ καὶ τὴν Κρινιώ ἀπὸ τὸν περισσὸν κόπον τῆς μετα-
 φορᾶς τοῦ φαγητοῦ, κι αὐτὴ νὰ ἡσυχάσῃ πρὸς ὥραν καὶ νὰ ζαποστάσῃ.
 Ἐξῆλθε λοιπὸν τῆς αὐλῆς, κ' ἔκλεισε τὴν θύραν μὲ τὸ μάνδαλον. Ὅταν,
 μετὰ τὸ γεῦμα, ὡς μίαν ὥραν ἀργότερα, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν αὐλήν, μαζί
 15 μὲ τὴν Κρινιώ, κατ' ἀρχὰς δὲν ὑπώπτευσαν τίποτε, κ' ἐπανελάβον τὴν
 ἐργασίαν των. Ὁ θόρυβος τῶν παιδιῶν εἶχε κοπάσει πρὸς ὥραν τότε.
 Ὅταν ὅμως μετ' ὀλίγον ἐχρειάσθη ν' ἀντλήσουν νερὸν ἀπὸ τὸ φρέαρ, τότε
 τὸ «γιουρδέλι»*, ἦτοι τὸ ἀντλήμα τῆς Κρινιώς, προσέκρουσεν εἰς στερεὸν
 σῶμα ἐντὸς τοῦ ὕδατος, κι αὐτὴ ἐν ἐκπλήξει καὶ φόβῳ ἔκραξε τὴν μητέρα
 20 της. Τότε αἱ δύο ὁμοῦ ἀνεκάλυψαν τὸ σῶμα τῆς μικρᾶς κόρης ἐπιπλέον,
 ἢ μᾶλλον βυθισμένον ἤδη ἐντὸς τοῦ ὕδατος.

Ἡ Κρινιώ ἦτον ἐντελῶς εἰλικρινῆς βεβαιοῦσα τ' ἀνωτέρω. Ὁ εἰρηνο-
 δίκης ἤκουσεν εὐμενῶς τὴν κατάθεσιν ταύτης. Ἄλλ' ὅμως ἔκαμε μορφα-
 σμὸν εἰς τὴν μητέρα της. Ἐκεῖνος ὁ μορφασμὸς — ἐκεῖνα τὰ «μοῦτρα»
 25 τοῦ εἰρηνοδίκου — δὲν τῆς ἤρσαν, τῆς Φραγκογιαννοῦς, ἦτις ἦτο λίαν πε-
 πειραμένη, καὶ τότε μεγάλη ἀγωνία τὴν ἐκυρίευσεν.

Εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Τραχήλαινας τῆς κόρης της, ὅπου εὐρίσκετο μικρὸν
 πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, δὲν ἔπαυε νὰ κοιτάζῃ ἀνήσυχος ἀπὸ τὸ παράθυ-
 ρον. Διεύθυνε τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἰδίαν της μικρὰν οἰκίαν, ἦτις καίτοι
 30 μὴ ἀντικρύζουσα, ἀλλὰ πλαγίως κειμένη, ἦτο ὄρατὴ, ἐπειδὴ ἐξεῖχε πέραν
 τῶν ὀλίγων μεσολαβουσῶν οἰκιῶν, δύο ἢ τρεῖς πῆχες πρὸς τὸν δρόμον.
 Ἡ Γιαννοῦ, ἀν καὶ συχνὰ ἐκοίταζε, δὲν ἔβλεπε τίποτε.

Ἡ κόρη της ἡ Δελχαρώ, εἶδε τὴν ἀνησυχίαν της, κι ἄρχισε νὰ κοιτά-
 ζῃ, ὅπως ἡ μήτηρ της, καὶ αὐτὴ. Τὴν ὥραν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, αἴφνης
 35 μετὰ κρυφίου φόβου τὴν ἔκραξε:

1 ἐπέρασε ΦΕΒ, διορθ. Συ

16 παιδιῶν ἐκδδ

25 δὲν ἤρσαν ΒΣ

- Μάννα! Μάννα!
 — Τί εἶναι;
 — Ἔλα νά ἰδῆς!
 — Τί;
- 5 — Δυὸ ταχτικοὶ στέκονται καὶ κοιτάζουν ἔξω ἀπ' τὴν αὐλή, στὸ σπίτι σας. . .
- Ἡ γραῖα Χαδαύλα ἐσηκώθη, καὶ εἶδεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐφοβεῖτο. Δύο «ταχτικοί», ἤτοι χωροφύλακες, ὅπως εἰς τοὺς χρόνους τοῦ υἱοῦ της, τοῦ Μώρου — ὅποτε οὗτος, πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν περίπου εἶχε σύρει ἐκ τῆς
- 10 κόμης ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου τῆς ὁδοῦ τὴν μητέρα του, καὶ εἶχε μαχαιρώσει τὴν ἀδελφήν του — ἴσταντο παραμονεύοντες, κοιτάζοντες ἀπλήστως πρὸς τὴν οἰκίαν.
- Ἡ Φραγκογιαννοῦ εἶδε καὶ ἐπέισθη ὅτι μέγας καὶ ἐπικείμενος κίνδυνος τὴν ἠπειλεῖ.
- 15 — Πρέπει νά πάρω τὰ βουνά, δυχατέρα! εἶπεν αἴφνης. Ἄν προφτάσω!
 — Γιατί, μάννα; εἶπεν ἐν ἀγωνίᾳ ἡ Δελχαρώ.
 — Γιατί. . . με γυρεῦουν γιὰ νά με φυλακώσουν.
 — Ἀλήθεια; . . . Ἐσὺ τὸ ἔρριξες, μάννα, τὸ κορίτσι στὸ πηγάδι;!
 — Ὁχι, μάρτυς μου ὁ Θεός!. Αὐτὸ δὲν τὸ ἔκαμα, εἶπεν ἡ Φραγκο-
- 20 γιαννοῦ.
 — Τότε; . . .
 — Σιώπα!
 — Ἡ ἀμαρτία σὲ κυνηγᾷ, μάννα, εἶπε δειλῶς ἡ Δελχαρώ.
 — Σιώπα! Μουρλάθηκες; εἶπε βλοσυρά ἡ μάννα της, ὑποπτεύσασα
- 25 ὑπαινιγμὸν τινὰ εἰς τὸν τόνον μεθ' οὗ ὠμίλει ἡ κόρη της.
 — Τί νά πῶ κ' ἐγώ, ἡ καημένη! εἶπε συμπλέκουσα τὰς χεῖρας ἐν ἀμηχανίᾳ, ἡ Δελχαρώ.
 — Ἄ! αὐτὸ μὴν τὸ λές! ὄχι! Δὲν κάνει νά τὸ λές!
 Καὶ τρομερὰ, κατῆλθε τὴν σκάλαν νά φύγη.
- 30 — Ποῦ πᾶς, μάννα;
 — Στὰ βουνά, σοῦ εἶπα! . . . Δῶσέ μου λίγο παξιμάδι.
 Ἡ Δελχαρῶ ἔτρεξε ν' ἀνοίξῃ τὸ ἐρμάριον, κ' ἔλαβεν ἐκεῖθεν ὀλίγα παξιμάδια.
 — Δῶσέ μου καὶ τὸ καλάθι μου. . . κ' ἕνα μαχαιράκι, ἐπανέλαβεν ἐν
- 35 ἄκρᾳ βίᾳ ἡ Φραγκογιαννοῦ. . . Βάλε μου κ' ἕνα χράμι μάλλινο μέσα. . .

καὶ τὴ μανθῆλα μου... τὰ παλιοτσόκαρά μου... Δῶσέ μου καὶ τὸ ραβδί μου... ψάξε νὰ τὸ βρῆς!

Ἡ Δελχαρώ, ἐν ἄκρῃ σιγῇ καὶ ὑπομονῇ, ἐπροσπάθει νὰ ἐκτελέσῃ ὅλας τὰς ἐτοιμασίας ταύτας.

5 — Ποῦ θὰ πᾶς, μάννα; ἐπανέλαβε κλαίουσα. ὦ! καίετ' ἡ καρδιά μου!

— Μὴν κλαῖς!... Κάπου θὰ κρυφτῶ, σὲ καμμιὰ τρύπα... Ἦσυχία, ἔσεῖς, φρόνιμα! ὡς πού νὰ περάσῃ ἡ ὄργη τοῦ Κυρίου!

Καὶ λαβοῦσα τὸ καλάθιον καὶ τὸ ραβδίον τῆς, κατῆλθε σιγά. Ἐκαμε
10 τὸν σταυρόν τῆς.

Αἴφνης ἐκοντοστάθη εἰς τὴν τρίτην βαθμίδα τῆς σκάλας, καὶ στραφεῖσα πρὸς τὴν Δελχαρώ, τῆς εἶπε:

— Ἐέρεις τί νὰ κάμῃς;... Θὰ πάω ἀπ' τὸν ἀπάνω δρόμο, γιὰ νὰ
γλυτώσω, νὰ μὴ μὲ ἴδοῦν, τὰ σκυλιά... Καὶ σύ, αὐτὴν τὴ στιγμή, νὰ
15 τρέξῃς στὸ σπίτι... νὰ καμωθῆς πὼς δὲν τοὺς βλέπεις, τοὺς ταχτικούς...
καὶ νὰ φωνάξῃς τῆς Ἀμέρσας ἀποκάτ' ἀπ' τὸ δρόμο: «Ἀμέρσα, εἶναι
ἀπάνω ἡ μάννα;»...

... Ὅχι, μὴ λὲς «εἶν' ἀπάνω ἡ μάννα»... μόνο νὰ πῆς: «Ἀμέρσα,
πὼς εἶναι ἡ μάννα, εἶναι καλύτερα; ἔχει σηκωθῆ;... Στὸ στρῶμα εἶν'
20 ἀκόμα;» Γιὰ νὰ πιστέψουν πὼς βρίσκομαι ἀπάνω στὸ σπίτι, καὶ πὼς
εἶμαι ἄρρωστη... Γιὰ νὰ μὴν ὑποπτευθοῦν τίποτα, καὶ μὲ κυνηγήσουν
τὰ σκυλιά!... Τρέξε, γλήγορα!

Εἶτα προσέθηκε:

— Ἐχετε γειά... καὶ καλὴ ἀντάμωση!...

25 Εὐθύς ὕστερον ἐξῆλθε κ' ἡ Δελχαρώ, τρέχουσα, μ' ἐλαφρόν βῆμα,
καὶ διευθύνθη πρὸς τὴν μητρικὴν τῆς οἰκίαν, νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολήν.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐπῆρε τὸν ἀπάνω δρόμον, κατὰ τὰ Κοτρώνια, μὲ
δρομαῖον βῆμα. Εἰς τὴν τελευταίαν ἀπήχησιν τοῦ «καλὴ ἀντάμωση», τὸ
ὅποιον εὐχῆθη εἰς τὴν κόρην τῆς, ἀκουσίως προσέθηκε καθ' ἑαυτὴν μετὰ
30 πικρᾶς εἰρωνείας: «Ἡ ἐσᾶς θ' ἀνταμώσω ἐδῶ — ἦ, τὸν ἀδελφό σας στὴν
φυλακὴ θὰ πάω ν' ἀνταμώσω — ἦ, στὸν ἄλλο κόσμον θ' ἀνταμώσω τὸν
πατέρα σας... κι αὐτὸ εἶναι ἀπ' τὰ τρία τὸ σιγουρότερο!»

Καθὼς ἀνέβαινεν ἀσθμαίνουσα τὸν πετρώδη λόφον, «Ἐλα, Παναγία
μου, ἔλεγε μέσα τῆς, ἄς εἶμαι κι ἀμαρτωλή». Εἶτα εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς
35 ψυχῆς τῆς εἶπε: «Δὲν τὸ ἔκαμα γιὰ κακό».

Μόλις ἐπροχώρησεν ὀλίγα βήματα, καὶ εἰς τοὺς τελευταίους σποραδικοὺς οἰκίσκους τῆς πολίχνης, ἐπάνω στοὺς βράχους, καθὼς ἐκατηφόριζε νὰ φθάσῃ στὸν αἰγιαλόν, βλέπει τὸν Κυριάκον, τὸν κλητορὰ τῆς ἀστυνομίας, μὲ τὸ φέσι του μὲ τὴν κοντὴν φούνταν, ἢ «γαλίπαν»*, ὅπως τὴν ἔλεγον, μὲ
5 τὸν καστανόν του στριμμένον μύστακα, καὶ κρατοῦντα εἰς τὴν χεῖρα τὸ κοντὸν ρόπαλόν του, περίξ τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο σκυταλοειδῶς ἡ ἐπιγραφή «Ἴσχυς τοῦ Νόμου». Οὗτος, συνοδευόμενος ἀπὸ ἓνα γέροντα ἀπόμαχον, μὲ στρατιωτικὴν στολήν, ἤρχετο ἀπὸ ἓνα πλάγιον δρομίσκον, διευθυνόμενος εἰς τὸν αἰγιαλόν, ὅπου κατήρχετο καὶ ἡ Φραγκογιαννοῦ, καὶ μετὰ μικρὸν
10 ἐξ ἅπαντος θὰ τὴν ἐφθανον, ἢ θὰ τῆς ἐπαιρνον τὰ νῶτα.

Ἔτσι ἡ παρουσία τοῦ Κυριάκου ἐκεῖ, μαζί μὲ τὸν ἀπόμαχον, νὰ ἦτο τυχαία. Ἄλλ' ἡ ἔνοχος γυνή, ὡς τοὺς εἶδεν, ἐταράχθη, κ' ἐτάχυνε τὸ βῆμα. Τῆς ἐφάνη δὲ ὅτι κ' ἐκεῖνοι τὸ αὐτὸ ἔκαμαν.

Τότε ἡ Γιαννοῦ, καθὼς ἐφθασεν εἰς τὸν αἰγιαλόν, κατ' ἀγαθὴν συγκυρία, αἴφνης εἶδεν ἐνώπιόν της ἀνοικτὴν τὴν θύραν μιᾶς οἰκίας, λίαν γνωρίμου εἰς αὐτήν, καὶ οὐδὲ στιγμὴν ἐδίστασε νὰ ὑπερβῇ τὸ κατώφλιον.
15 Ἄμα εἰσῆλθε, τεταραγμένη, ἔβαλε τὸ μάνδαλον καὶ τὸν σύρτην.

— Μαρουσῶ, εἰς' ἐπάνω; ἔκραξε μὲ σιγανήν, ἀλλὰ συριστικὴν φωνήν, ἀνερχομένη τὴν σκάλαν.

20 Μία γυνὴ κοντούλα, ροδοκόκκινη, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν θύραν ἐνὸς θαλάμου, κ' ἐπαρουσιάσθη μειδιῶσα, ἀλλὰ καὶ ἀνήσυχος τὸ βλέμμα.

— Ποῦ σ' αὐτὸν τὸν κόσμον, θεια-Χαδοῦλα; ἠρώτησε.

— Μὴν τὰ ρωτᾶς, παιδί μου... Μεγάλῃ συφορᾷ μοῦ ἐπενέβηκε, ἤρχισε νὰ λέγῃ ἡ Γιαννοῦ.

25 Εἶτα ἀνήσυχος ἠρώτησε:

— Μὴν εἶν' ἐδῶ ὁ κύρ Ἀναγνώστης;

— Ὅχι, δὲν εἶν' ἐδῶ· τόσο νωρὶς δὲν ἔρχεται, εἶναι στὸν καφενέ... .

Ἄχ! θεια-Χαδοῦλα κ' ἐγὼ ἔλεγα πῶς νὰ κάμω νὰ ῥθῶ στὸ σπίτι νὰ σοῦ πῶ τὰ τρέχοντα... .

30 — Ἐμαθεὶς τίποτα;

— Τὰ ἔλεγον τώρα τὸ ἀπόγευμα, ὁ ἀφέντης μου, μαζί μὲ τὸν κουμπάρο μας τὸν Ἀιμερίτη, πού ἦρθε γιὰ νὰ φουμάρῃ ἓνα τσιμποῦκι καὶ νὰ κουβεντιάσουν, ὅπως συνηθίζουν.

— Καὶ τί λέγανε;

35 — Ὁ ρηνοδίκης μαζί μὲ τὸν ἀστυνόμον, θέλουν νὰ σὲ συλλάβουν... .

Ἔλεγαν νὰ στείλουν τοὺς χωροφύλακες... Σ' ἔχουν ὑποπτη γιὰ τὸ κοριτσάκι ποὺ πνίγηκε χθὲς μὲς στὸ πηγάδι.

—Ὦ! τρομάρα μου...

—Κ' ἔλεγα νὰ ῥθω νὰ σοῦ πῶ, γιὰ νὰ κρυφτῆς, ἂν μπορέσης...

5 Μὰ πῶς βρέθηκες ἐδῶ;

Ἡ Φραγκογιαννοῦ διηγῆθη ὅτι, ἀφοῦ, μετὰ τὴν χθεσινὴν ἀνάκρισίν της, ἐκατάλαβεν ὅτι ὁ εἰρηνοδίκης ἄρχισε νὰ τὴν ἔχη «στὴν μπούκα τοῦ τουφεκιοῦ», ἠσθάνθη κι αὐτὴ φόβον μὴ κακοπέση ἄδικα, καὶ ὅτι ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς κόρης της, τῆς Δελχαρῶς, ὅπου ἔτυχε νὰ εὐρίσκεται σήμερον τὸ δει-
 10 λινόν, εἶχεν ἰδεῖ τοὺς χωροφύλακας νὰ κατασκοπεύουν τὸ δικό της τὸ σπίτι· ὅτι ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ στὰ βουνά· ὅτι, καθὼς ἔτρεχεν ἐδῶ κάτω, κατὰ τὸν αἰγιαλόν, σκοπεύουσα νὰ πάρῃ τὸ κρυφὸν μονοπάτι τοῦ βουνοῦ, ὀπίσω ἀπὸ τὰ Κοτρώνια, εἶδε τὸν Κυριάκον τὸν κλήτορα μαζί μ' ἓνα γερο-
 15 ταχτικόν, νὰ ἔρχωνται κατόπιν της, ἀλλ' ὅτι κατὰ θείαν νεύσιν, εὐρέθη κοντὰ στὸ σπίτι τῆς Μαρουσῶς, ἡ ὁποία ξεύρει καλὰ ἀπὸ παλαιὸν καιρὸν «τὰ πάθια της», ἐφρόντισε νὰ προσθέσῃ, καὶ ἰδοῦσα τὴν θύραν ἀνοικτὴν, ἔσπευσε νὰ εἰσέλθῃ, ὅπως εὖρη ἄσυλον.

—Ἐχὼ κλειδώσει τὴν πόρτα ἀπὸ μέσα παιδάκι μου... ἀπ' τὸ σαστι-
 σμό μου, τί νὰ κάμω! Μοῦ ἦτανε γραφτὸ νὰ πάθω, τὰ παθα. Ἔτσι νὰ ᾄχης
 20 πολὺ καλὸ, Μαρουσῶ μου, δὲν κοιτάζεις κρυφά, κρυφά ἀπὸ τὸ παντζούρι ἐκεῖνο;... νὰ ἰδῆς ἂν εἶναι ὁ Κυριάκος κάτω ἢ ἔχει τραβῆξει;

Ἡ Μαρουσῶ ἤλθε πρὸς τὸ ὑποδειχθὲν παράθυρον, κ' ἐκοίταξε κατὰ τὸν δρόμον. Εἶτα ἐπιστραφεῖσα εἶπεν:

—Εἶναι παραπέρα, ἐκεῖ... Στέκονται στὸ δρόμο μαζί μ' ἓνα γέρο
 25 ἀπόμαχον... Ἔχουν πιάσει κουβέντα μὲ τὸν γείτονά μας τὸν ψαρά, τὸν Φραγκούλη.

—Καὶ κοιτάζουν κατὰ δῶ;

—Κοιτάζουν στὴν ἀμμουδιά, πέρα.

Ἡ γραῖα ἦτο ἔμφοβος, κ' ἔφερε τὰς χεῖρας περὶ τὸ πρόσωπον, ὡς διὰ
 30 νὰ τραβῆξῃ τὰ τσουλούφια της, ἢ νὰ σχίσῃ τὰ μάγουλά της.

Ἡ Μαρούσα τὴν ἔκτειρε.

—Δὲν κάθισαι, θεια-Χαδούλα;... Μὴ φοβᾶσαι... Ὅ,τι εἶναι, θὰ περάσῃ... Κάθισε, νὰ σοῦ κάμω καφεδάκι νὰ πιῆς.

Ἡ Γιαννοῦ μετὰ δισταγμοῦ ἐρρίφθη ἐπὶ τινος χαμηλοῦ σκαμνίου, εἰς
 35 τὰ πρόθυρα τοῦ μαγειρείου, ὅπου ἐγίνετο ὁ διάλογος.

Ἡ οἰκία ἐφαίνετο εὐπορούσης οἰκογενείας, καὶ εἶχε πολλὰ χωρίσμα-
 τα, κ' ἐπίπλωσιν εὐπρεπῆ.

—Δὲ θυμᾶσαι τὰ δικά μου, θεια-Χαδούλα;... εἶπε μυστηριωδῶς ἡ

Μαρούσα, καὶ τὸ πρόσωπόν της ἀφ' ὅ,τι ἦτο ἐγινεν ἀκόμη ἐρυθρότερον. . .
 Θυμήσου τί τρομάρες, τί βάσανα πέρασα τότε κ' ἐγώ! Κι ἄς εἶσαι καλά,
 πόσο μ' ἐβοήθησες! Ἔτσι θὰ περάσουν καὶ τὰ δικά σου.

— Γιατί εἶπα ἐγὼ πὼς ἐσύ ξέρεις τὰ πάθια μου! ἐπανελάβην ἡ Φραγ-
 5 κογιαννοῦ μετρίοφρων.

— Ἐκεῖνα ποῦ λές, ἦταν πάθια δικά μου, διώρθωσε φιλαλήθης ἡ
 Μαρουσῶ.

Ἐψῆσε τὸν καφὲν καὶ τὸν ἐκένωσε.

— Ὁ ἀφέντης μου, ὅπου εἶναι, θὰ ῥθῃ. . . Πιὲ τὸν καφέ σου. Βού-
 10 τῆξε καὶ τὸ ψωμάκι, προσέθηκε κόπτουσα μεγάλην φέταν ψωμίου.

Ἡ γραῖα ἄρχισε νὰ βουτᾶ τὸ ψωμί καὶ νὰ τὸ μασᾷ χωρὶς ὄρεξιν.

— Πολὺ καλὸ νὰ ᾗχης, ἔλεγε. Δὲν πάει κάτω, παιδί μου. . . Ἄπ' τὸ
 χολοσκασμὸ ποῦ ἔχω. . . Φαρμάκι βγάζ' ὁ οὐρανίσκος μου.

Εἶτα ἐπέφερε:

— Δὲν κάνεις τὸν κόπο νὰ κοιτάξῃς πάλι ἀπ' τὸ παραθυράκι, ἔξω; . . .
 15 Εἶναι ἀκόμη ὁ Κυριάκος κάτω;

Ἡ Μαρούσα ὑπήκουσεν.

— Ἐκεῖ εἶναι θεῖα-Χαδοῦλα. . . Ἐπιασαν μεγάλην κουβέντα μὲ τὸν
 Φραγκούλη.

— Καὶ τώρα, ποῦ νὰ πάω; . . . Σὰν ἔρθ' ὁ πατέρας σου; . . . Βασίλειψ'
 20 ὁ ἥλιος. . . σουρούπωσε. . . θὰ νυχτώσῃ.

Ἡ Μαρούσα ἐσκέφθη ἐπὶ στιγμὴν, εἶτα εἶπεν:

— Ἐγὼ ἔχω μεγάλην ὑποχρέωση σὲ λόγου σου, θεῖα-Χαδοῦλα. . .
 Πῶς νὰ τὸ ξεχάσω!

— Θυμᾶσαι; εἶπεν ἀκουσίως μειδιῶσα ἡ γραῖα.

— Καὶ μπορῶ νὰ τ' ἀστοχήσω; . . . Ὅ,τι μπορέσω νὰ κάμω, θὰ κάμω
 25 γιὰ σένα.

— Ἄς εἶσαι καλά.

— Μοῦ φαίνεται πὼς τὸ καλύτερο εἶναι νὰ σὲ κρύψω ἐδῶ τὴν νύχτα,
 30 τώρα, πρὶν ἔλθῃ ὁ ἀφέντης μου.

— Ποῦ;

— Κάτω, στὸ μικρὸ κατωγάκι, στὸ σοφὰ*. . . ξέρεις;

— Ἄ! εἶπεν ἡ Φραγκογιαννοῦ, ὡς νὰ τῆς ἦλθε μία ἀνάμνησις.

— Καὶ τὰ μεσάνυκτα, σὰν λαλήσῃ τ' ἀρνίθι. . .

35 — Ἐ; . . .

— Κοντὰ νὰ φέξῃ, ὅ,τι ὥρα νοιώσῃς. . .

— Καλά!

— Ἄν θέλῃς, σηκώνεσαι, καὶ πᾶς στὸ καλὸ, ὅπου σὲ φωτίσῃ ὁ Θεός.

—“Ας εἶναι! εἶπε μετὰ στεναγμοῦ ἢ γραῖα.

—Τὴν ἄλλη νύχτα πάλι, ἀνίσως καὶ δὲν εὗρης ἄλλο καταφύγιο εἰς μέρος πλιὸ κρυφόν, καὶ πλιὸ σίγουρο, ἔρχεσαι, καὶ μοῦ ρίχνεις ἓνα πετραδάκι σ’ αὐτὸ τὸ παράθυρο, ἢ στὸ μικρὸ μπαλκονάκι κατὰ τὸ γιάλδ, κατε-
5 βαίνω, σοῦ ἀνοίγω, καὶ σὲ κρύφτω πάλι στὸ κατωγάκι.

—Καλά!... Μά, γιὰ κοίταξε, ἔφυγε ὁ Κυριάκος;

Ἡ Μαρούσα ἐπῆγε πέραν τοῦ μεσοτοίχου, εἰς τὸ παράθυρον πρὸς τὸν δρόμον, ἀργοπόρησεν ὀλίγον, ἴσως διότι εἶχε σκοτεινιάσει πλέον καὶ δὲν διέκρινε καλῶς ἔξω, καὶ ἐπανῆλθε.

10 — Δὲν ἔφυγαν... ἐκεῖ εἶναι κ’ οἱ τρεῖς.

—Τώρα ἓνα πρᾶμα δὲν ξέρω, εἶπε σύννους ἢ Φραγκογιαννοῦ. Δὲν ξέρω ἂν μὲ εἶδε ὁ Κυριάκος νὰ ἔμβαίνω ἐδῶ, ἢ ὄχι... Ἄν δὲν μ’ ἔχη ἰδεῖ, καὶ δὲν μοῦ κάνει καρτέρι, καλύτερα ἔχω νὰ φύγω, νὰ σᾶς σηκώσω τὸ βάρος ἀπὸ τώρα.

15 “Ἐλεγε τοῦτο εἰλικρινῶς. Ἔστενοχωρεῖτο, ἐπόθει τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ. Ἐκεῖ ἠσθάνετο ὅτι θὰ εὕρισκεν ἄνεσιν, ἤλπιζε δὲ καὶ ἀσφάλειαν.

—“Ὅ,τι κι ἂν εἶναι, δὲν πρέπει νὰ φύγης ἀπόψε, εἶπε προθυμότερα γινομένη ἡ Μαρούσα, καθ’ ὅσον ἐθερμαίνετο ἐκ τῆς ἀναμνήσεως. Κάθισε, θεια-Χαδοῦλα, ἀπόψε, στὸ κατωγάκι, γιὰ νὰ μὲ κάμης νὰ θυμηθῶ τὰ
20 παλιά μου βάσανα. Θὰ μοῦ ἔρθουν, τάχα, σὰν ὄνειρο στὸν ὕπνο μου;

—Ἔτσι τὰ θυμᾶται, πλιόν, κανεῖς, παιδάκι μου, εἶπε μὲ πονηρὰν ἀφέλειαν ἡ γραῖα. Ἄχ! κάθε ἀμαρτία ἔχει καὶ τὴ γλύκα της.

—Ἀλήθεια!... καὶ πόση πίκρα φέρνει στὸ τέλος! συνεπλήρωσε μελαγχολικῶς ἡ Μαρουσά.

25 Ἡ οἰκία ἦτο διπλῆ. Ἐκτὸς τοῦ κυρίως κτιρίου, εἶχε μικρὸν παράρτημα πρὸς βορρᾶν, ὅπου ἦτο τὸ μαγειρεῖον, καὶ ὑπὸ τὸ μαγειρεῖον εὕρισκετο «τὸ μικρὸ κατωγάκι». Ἐκεῖ διὰ τῆς καταπακτῆς καὶ μικρᾶς σκάλας ὠδήγησεν ἡ Μαρούσα τὴν ξένην της, πρὶν ἔλθῃ ὁ κύρ Ἀναγνώστης, ὁ οἰκοδεσπότης. Τῆς ἔφερον ἄρτον, τεμάχιον κρύου βραστοῦ, ὑπόλοιπον τοῦ

30 γεύματος, τυρίον, νερόν, ποτήριον οἴνου, καὶ τὴν ἐγκατέστησεν ἐπάνω εἰς τὸν σοφᾶν τοῦ μικροῦ κατωγείου, τοῦ χρησιμεύοντος ὡς ἀποθήκη διαφόρων οἰκιακῶν σκευῶν. Τῆς ἔστρωσεν ἓνα παλαιὸν κιλίμι, μίαν τριμμένην τσέργαν*, ἓνα μικρὸν σινδόνι, τῆς ἔβαλε μίαν προσκεφαλάδα* σκληράν, μὲ γέμισμα ἀπὸ λινόξυλα, καὶ τῆς εὐχάθη καλὴν νύκτα καὶ αὔπνον ἐλαφρόν».

35 Ἐλαφρὸς ἦ βαρὺς, ὁ ὕπνος τῆς Φραγκογιαννοῦς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἦτο εὐκόλος οὔτε εὐάρεστος, εὕρισκομένης εἰς τοιαύτην ταραχὴν καὶ τοιοῦτον τρόπον. Ἀλλὰ τὸ περιβάλλον τὴν ἔκαμε πρὸς ὥραν νὰ λησμονῇ σχεδὸν τὰ ἐνεστῶτα καὶ τὴν ἰδίαν τρομερὰν θέσιν της, καὶ ν’ ἀναπολῆ τὰ

παρελθόντα. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μετριοφρόνως ἢ Γιαννοῦ εἶχεν ὀνομάσει δις «τὰ πάθια της», ἢ δὲ Μαρούσα εἰλικρινῶς εἶχεν ἀναγνωρίσει μᾶλλον ὡς «πάθια» καὶ «βάσανα» ἰδικά της, εἶχε συμβῆ πρὸ ὀκτώ ἢ δέκα ἐτῶν.

Ἄκουσον ὁ κύριος Ἀναγνώστης Μπενίδης, ἄτεκνος, εἶχε λάβει ὡς ψυχοκόρη
 5 τὴν Μαρούσαν, καὶ τὴν εἶχεν ἀναθρέψει ὅσον αὐστηρὰ ἠδυνήθη ἢ σύζυγός
 του, ἥτις ἦτον ἀποθαμένη πρὸ δέκα πέντε ἐτῶν. Ὁ κ. Μπενίδης ἦτον εἰς
 τὸν καιρὸν τοῦ τὸ σημαντικώτερον πρόσωπον τοῦ τόπου του. Εἶχε διατε-
 λέσει δημογέρον πρὸ τοῦ Ἀγῶνος, πληρεξούσιος εἰς τὰς πρώτας Συνε-
 λεύσεις Τροϊζῆνος, Προνοίας, Ἀργους, κτλ., δήμαρχος πρὸ τοῦ Συντάγμα-
 10 τος. Εἶτα μετὰ τὸ Σύνταγμα διετέλεσεν ὡς ἀνώτερος ὑπάλληλος εἰς πολ-
 λά μέρη. Τὴν Μαρούσαν, Ἐβραιοπούλαν, ἢ κατ' ἄλλους Τουρκοπούλαν,
 εἶχε προσλάβει εἰς ἡλικίαν σχεδὸν βρεφικὴν, καὶ τὴν εἶχε βαπτίσει.

Εἶτα, ὅταν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ὡς συνταξιούχος ἀπεσύρθη εἰς
 τὸν τόπον του, τὴν ὑπάνδρευσε μ' ἓνα ἀνεψιὸν του, καὶ τῆς ἔδωκεν ὡς προῖ-
 15 κα τὸ μικρὸν αὐτὸ κολλητὸν σπιτάκι, εἰς τὸ ἰσόγειον τοῦ ὁποῖου εὐρίσκετο
 τώρα ἢ Φραγκογιαννοῦ, ἱκανὰ ἀγροτικὰ κτήματα, καὶ ὀλίγα μετρητά,
 ὑποσχεθεὶς νὰ τῆς ἀφήσῃ ὡς κληρονομίαν καὶ τὴν κυρίως οἰκίαν, καὶ
 ὅ,τι ἄλλο ἤθελεν εὐρεθῆ παρ' αὐτῷ μετὰ θάνατον.

Ἄκουσον ὁ κύριος γαμβρός, ἀφοῦ ἀπέκτησεν ἓν τέκνον, ἔλειπεν ὅλον τὸν καιρὸν.
 20 Ἐταξίδευσεν λοστρόμος μὲ τὰ καράβια. Ἦτον φημισμένος ναυτικός, ἀλλὰ
 σπάταλος καὶ ἀξένοιαστος. Τώρα τελευταῖα, εἶχεν ἀργήσει τρία ἔτη νὰ
 ἔλθῃ εἰς τὸν τόπον. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ γηραιὸς κύριος Ἀναγνώστης εἶχε χη-
 ρεύσει, καὶ ἡ ψυχοκόρη, κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ συζύγου ὑπηρετεῖ διαρ-
 25 σμένη. Ὁ σύζυγος ἔγραφεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπιστολάς, ὑποσχόμε-
 νος ὅτι θὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ δὲν ἤρχετο. Τὸ θυγάτριον τῆς Μαρούσας ἦτο ἤδη
 τεσσάρων ἐτῶν, καὶ οὔτε ὁ πατὴρ εἶχεν ἰδεῖ ποτὲ τὸ τέκνον, οὔτε αὐτὸ
 ἐγνώριζε τὴν ὄψιν τοῦ πατρὸς.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, μαζὶ μὲ τὴν ἀνάπτυσιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς
 30 συγκοινωνίας, εἶχεν ἀρχίσει νὰ ξανοίγουν κάπως καὶ τὰ ἤθη εἰς τὸν μι-
 κρὸν, ἀπόκεντρον τόπον. Ξένοι ἐρχόμενοι ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος,
 τὰ «πλέον πολιτισμένα», εἶτε ὑπάλληλοι τῆς κυβερνήσεως, εἶτε ἔμποροι,
 ἐκόμιζον νέας, ἐλευθέρας θεωρίας περὶ ὄλων τῶν πραγμάτων. Οὗτοι τὴν
 αἰδῶ καὶ τὴν συστολὴν ὀνόμαζον βλακείαν, τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν σω-
 35 φροσύνην εὐήθειαν. Τὴν διαφθορὰν καὶ τὴν λαγνείαν ὀνόμαζον «φυσικὰ
 πράγματα». Ἡ δύστηνος Μαρούσα, ἥτις δὲν εἶχε γεννηθῆ εἰς τὸν τόπον,
 ἀρχῆθεν δὲν ἦτο πολὺ αὐστηρὰ οὔτε σεμνοπρεπής, εἶχε δὲ μικρὰν δόσιν
 ἐλαφρότητος.

Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον εὐρίσκοντο εἰς τὴν νῆσον ἓνας γραμματεὺς τοῦ εἰρηνοδικείου, ἄγαμος, φουστανελάς· ἓνας γραμματεὺς τοῦ Λιμεναρχείου, βρακάς, ἀξιωματικὸς τοῦ οἰκονομικοῦ Ν. κλάδου, γεροντοπαλλήκαρο· ἓνας ἐνωμοτάρχης κομψευτής, μὲ λιγνὴν μέσην καὶ ἀγκιστροειδῆ μύστακα·
 5 ἓνας τελωνοφύλαξ ἔχων τριπλάσιον εἰσόδημα ἀπὸ τὸν μισθὸν του, καὶ δύο ἢ τρεῖς πράκτορες ξένων ἐμπορικῶν οἰκῶν ἢ ἄλλοι μέτοικοι. Ὅλοι οὗτοι εἶχον παντοτινὴν συντροφίαν μὲ δύο ἢ τρεῖς ἄλλους νεαροὺς ἐμπορευομένους, κομψευομένους, μ' «ἐλληνικοῦρες» πολλὰς εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ μὲ πολλὰς «προσρήσεις». Μὲ τοὺς τελευταίους τούτους ἠναγκάζοντο νὰ ἐρ-
 10 χωνται συχνὰ εἰς ἐπαφὴν πολλὰι γυναῖκες, καὶ σώφρονες ἄλλως, τοῦ τόπου, χάριν τῶν ἀφεύκτων καὶ ἀτελειώτων ὀψωνισμάτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀδύνατον ν' ἀπαλλαγῇ ποτὲ ὁ γυναικεῖος κόσμος.

Ἀπὸ τὰ τόσα βρόχια, τὰ ὁποῖα τῆς εἶχαν ρίψει εἰς τὸν δρόμον της, ἀπὸ τὰς τόσας ἐλεπόλεις, τὰς ὁποίας τῆς εἶχον στήσει περὶ τοὺς τοίχους
 15 της ὅλοι οἱ εἰρημένοι ἐπιχειρηματίαι, δὲν ἠδυνήθη νὰ γλυτώσῃ ἡ Μαρούσα· καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν αὕτη, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ συζύγου, εὐρέθη ἔγκυος. Καὶ τὸ ἐνόησεν ὅτε ἦτο ἡδῆ δύο μηνῶν. Ἀλλὰ πρὶν τὸ ἀνακαλύψῃ αὕτη, ὅλη ἡ γειτονιά, ὡς εἰκός, τὸ ἤξευρεν, ἴσως καὶ προτοῦ νὰ συμβῇ τὸ πρᾶγμα. Μόνον ὁ κύρ Ἀναγνώστης εὐρίσκετο ἐν ἀγνοίᾳ. «Ὁ κόσμος», ὅπως εἶπε
 20 τότε ἡ πονηρὴ Κοκκίτσα, μία γειτόνισσα «τό'χε τούμπανο, κι αὐτὸς κρυφὸ καμάρι».

Ἐπῆρξαν κ' αἱ κακαὶ γλῶσσαι, αἵτινες εἶπον ἄνευ τῆς ἐλαχίστης πιθανότητος, ὡς εἰκός, ὅτι ὁ κύρ Ἀναγνώστης ἐφήρμοζε τὴν παλαιὰν μέθοδον τοῦ Δαβίδ, καὶ ὅτι διὰ νεαρᾶς πνοῆς καὶ θερμοῦ αἵματος ἐζήτει νὰ
 25 «Ξανακνιώσῃ». Ἀλλ' ἡ εἰρημένη Κοκκίτσα καὶ δύο ἢ τρεῖς ἄλλαι γειτόνισσαι, αἵτινες τὰ ἔλεγον σιγανά, κ' ἐγέλων συριστικὰ μεταξὺ των, ἰσχυρίζοντο ὅτι, δῆθεν «ἀπ' τὸ παιδί ἔχουν πολλοὶ μερδικό»· ὅτι τὸ κεφάλι πρέπει νὰ εἶναι τοῦ γραμματικοῦ, τοῦ φουστανελά μὲ τὸ τεράστιον φέσι καὶ τὴν μακροτάτην φούντα, ἡ μέση, θὰ εἶναι βέβαια τοῦ νωματάρχου, τοῦ
 30 σεβταλῆ, τὸ ἓνα τὸ ποδάρι (στὸ λάκκο!) τοῦ γέρο-κολασμένου, τοῦ βρακά, τὸ ἓνα χέρι (μακρὸ χέρι!) τοῦ τελωνοφύλακα, καὶ τὸ ἄλλο χέρι (παστρι-κὸ χέρι!) τοῦ φιλικατζῆ, μὲ τίς ἄλληγοῦρες.

Πρώτη ἡ ρηθεῖσα Κοκκίτσα εἶχε προσκληθῆ μυστηριωδῶς ἀπὸ τὴν Μαρούσαν (σημειωτέον ὅτι αὕτη, ὅσον καὶ ἂν ἐφαίνετο ἀπονήρευτη, εἶχεν
 35 ἐννοήσει ὅτι ἡ Κοκκίτσα τὴν ὑπωπτεύετο πρὸ πολλοῦ, ὅθεν ἐπροσποιήθη κι αὕτη εὐθηνὴν, ἀναγκαστικὴν ἐμπιστοσύνην διὰ νὰ τὴν κολακεύσῃ, ἐλπί-

2 φουστανελλάς. (-λλάς. Β) αἰκδδ

20 μιὰ ΒΣ

25 «Ξανακνιώσῃ» αΦΕ

ζουσα ὅτι θὰ τὴν ἐπειθε, καὶ διὰ δώρων, νὰ σιωπήσῃ) εἶχε προσκληθῆ, λέγω, νὰ λάβῃ γινῶσιν τοῦ μυστηρίου. Ἡ Μαρούσα, «ἀδερφή νὰ τὴν κάμῃ, ἀπ' τὸ Θεὸ καὶ στὰ χέρια της», ἔπεσε στὸν τράχηλόν της καὶ τὴν ἰκέτευε νὰ κάμῃ ἔλεος ἂν ἤξεύρῃ τίποτε ψευτογιατρικά, διὰ νὰ ἐξαφανισθῇ, εἰ δυνατόν, ὁ καρπὸς τῆς ἁμαρτίας, κι ὁ Θεὸς πλέον ἄς ἐγίνετο ἔλεος! Διότι
 5 ἄλλως αὐτὴ βέβαια — τί τὴν ἤθελε τέτοια ζωὴ; — θὰ ἔπερτε βέβαια, στὸν γαιῶν νὰ πινηῖ, καθὼς ἦτον μάλιστα καὶ σιμά, ἀπὸ κάτω ἀπ' τὸ σπίτι, ἢ θάλασσα. Ἡ Κοκκίτσα τὴν καθυσύχασε μὲ λόγια παρηγορίας, καὶ ἄρχισε νὰ ἐφαρμόζῃ ἐπ' αὐτῆς διαφόρους ἀλοιφὰς καὶ ἔμπλαστρα, τὰ ὅποια οὐδό-
 10 λως ἔτελεσφόρου.

Δευτέρα προσεκλήθη ἡ Σταμάτω, πτωχὴ χήρα, κ' ἡ Κονδύλω ἡ ἀδελ-
 φή της, ἀλβανόγλωσσοι αἱ δύο, καταγόμεναι ἀπὸ μίαν τῶν νήσων τοῦ Σα-
 ρωνικοῦ. Αὗται ἐξῆσκον ἐντριβάς ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς ἀτυχοῦς γυναι-
 κός. Καὶ τὰς τρεῖς μὲ ὅ,τι ἐκλεπτεν ἀπὸ τὰς οἰκονομίας τοῦ κυρ' Αναγνώ-
 15 στη, τὰς ἀντήμειβε. Κ' ἐκεῖναι ἐμάκρυνον τὰς ἀλοιφὰς, καὶ παρέτεινον τὰς ἐντριβάς, ἀλυσιτελῶς πάντοτε.

Τὴν ἐσπέραν, ἀνερχόμεναι αἱ τρεῖς εἰς τὴν αὐλὴν τῆς κυρα-Θω-
 μαῆς, ὀλίγα σπίτια παραμέσα, ὅπου ἤρχοντο κ' ἡ γρια-Χιόνω, κ' ἡ θεια-
 Κυράνω, ὄλαι μετανάστιδες ἐκ Μακεδονίας τοῦ 1821, τὰ ἔλεγαν με-
 20 ταζύ των. Αἱ τρεῖς πρῶται ἐδίδον καθ' ἐσπέραν τακτικὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν κυρα-Θωμαῆν καὶ εἰς τὰς δύο ἄλλας γραίας; καὶ ὄλαι μαζὶ ἐχασκο-
 γελοῦσαν.

Μάλιστα τὰ ὄψιμα ἐλληνικὰ τῆς Σταμάτως, καθὼς περιέγραφε τὴν
 κατάστασιν τῆς ἐγκύου («αὐτὴ ὅλη κοντὸ εἶναι καὶ τὰ πόδια της κοντὴ
 25 τὸ ἔχει!... θὰ μὴν τὸ ρίχνῃ, τάχατες!...») ἐπέτεινον τοὺς γέλωτάς των.
 Καὶ εἰς τὰς ἐκθέσεις τῆς Σταμάτως, ἡ γρια Κυράνω ἐπρόσθετε τὰ σχό-
 λιὰ της, μὲ τὴν Μακεδονικὴν της διάλεκτον.

— Αὐτηνιές, σὶ λιέου, εἶνι παλιοφουράδες!... Ἀχιλῶνις, μαρή...
 Ποῦ στὰ χουργιά, τὰ θ'κάμας! νὰ τοῦ φτιάξ' καμμιά αὐτ'νό, θε τ' βγάλ'νι,
 30 σὶ λιέου, στοῦ γουμαρουπάζαρου!...

Τελευταία ἀπ' ὄλας ἐκλήθη νὰ λάβῃ μέρος ἡ Φραγκογιαννοῦ, ὡς σο-
 φωτέρα ὄλων τῶν ἄλλων. Ἡ Μαρούσα εἶχεν ἀρχίσει ν' ἀπελπίζεται ἀπὸ
 τὰς τρεῖς πρῶτας «ψευτομαμμές», καὶ κατέφυγεν εἰς ταύτην ὡς εἰς τελευ-
 35 ταίαν ἐλπίδα. Τῷ ὄντι ἡ γρια Χαδοῦλα μὲ τὰ φάρμακά της, μὲ τὰ μαν-
 τζούνια της καὶ μὲ τὰ ζεστά ἢ κρύα ὄσα ἔδιδε νὰ πῆι εἰς τὴν πάσχουσαν,
 τῇ βοηθεῖα καὶ τῶν ἐντριβῶν τὰς ὁποίας ἐξετέλει μ' ἐπιδειξιότητα πολὺ
 ὑπερτέραν ἀπὸ τὰς ἄλλας, κατῶρθωσεν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν νὰ ἐπιφέρῃ
 τὴν ἔκτρωσιν. Ὁ κυρ' Αναγνώστης οὐδέποτε ἔμαθε τίποτε.

Αὐτὴ ἦτον ἡ παλαιὰ ἐκδούλευσις, καὶ αὐτὴ ἡ εὐγνωμοσύνη τὴν ὁποίαν εἶχον ὑπαινεχθῆ σήμερον αἱ δύο. Αὐτὰ ἦσαν τῆς Φραγκογιαννοῦς «τὰ παλιὰ τὰ πάθια τῆς», καὶ αὐτὰ ἦσαν τῆς Μαρούσας «τὰ βάσανά τῆς».

Ἡ ἀνάμνησις κατεῖχε τὸν νοῦν τῆς Φραγκογιαννοῦς ὅλην τὴν ὥραν, ἐνῶ ἐκείτο ἐπὶ τοῦ σοφᾶ, εἰς τὸ σκότος· διότι λύχνον δὲν τῆς εἶχε φέρει ἡ φιλοξενουῖσα, μόνον ἓνα κηράκι καὶ ὀλίγα σπέρτα τῆς εἶχεν ἀφήσει. Ὅλην αὐτὴν τὴν παλαιάν ἱστορίαν ἀνελογίζετο, καὶ ὁ ὕπνος ποτὲ δὲν τῆς ἤρχετο. Ἐρευνῶσα τὴν συνειδήσιν τῆς, ἐν πράγμα εὗρισκεν ὅτι εἶχε κάμει καὶ τότε καὶ τώρα τὸ εἶχε κάμει διὰ τὸ καλόν. Ἐκουλουριάζετο ὑποκάτω εἰς τὸ μάλλινον σκέπασμα, ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ κειμένη, κ' ἔκυπτε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ στέρνον, κ' ἐπροσπάθει νὰ ζαλισθῆ, νὰ ναρκωθῆ, νὰ τῆς ἔλθῃ λήθαργος. Τότε, μετὰ χρόνους, ἐνθυμήθη καὶ τὴν σύντομον προσευχὴν, τὴν ὁποίαν τῆς εἶχεν ἐπιβάλει ἄλλοτε νὰ λέγῃ συχνὰ ἓνας γέρον πνευματικός· τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με».

Ἡ συχνὴ ἐπανάληψις τῆς εὐχῆς ἐνήργησε, καὶ ἡ Χαδοῦλα ἐναρκώθη ἐπ' ὀλίγα λεπτά καὶ ἀπεκοιμήθη. Πλὴν πάραυτα εἰς τὸν ὕπνον τῆς, ἢ εἰς τὰ ξύπνα τῆς, (δὲν ἤξευρε καλά), τῆς ἐφάνη ὅτι μέσα, εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς τῆς, ἤκουε φωνὴν βρέφους, κλαῦμα, μινυρισμὸν θρηνώδη· τοῦτο ὁμοίαζε μὲ τὴν φωνὴν τῆς μικρᾶς ἐγγονῆς τῆς, τῆς πρὸ ὀλίγων μηνῶν, διὰ χειρὸς αὐτῆς... τελειωθείσης.

Ἡ γραῖα ἐξύπνησεν ἔντρομος, ἀνετινάχθη ὅλη. Ἀνεσηκώθη καὶ ἤσθάνετο μέγαν σπαραγμὸν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ καλύτεραν σωματικὴν ἄνεσιν. Ὁ σύντομος ἐκεῖνος ὕπνος εἶχεν ἐξαλείψει παρ' αὐτῇ τὸ νευροπαθὲς καὶ τὸ ἀνήσυχον. Ἐψηλάφησεν, εὔρε τὰ σπέρτα, ἤναψε τὸ κηρίον, ἐπῆρε τὸ ραβδί τῆς, τὸ καλάθι τῆς, ἔβαλε μέσα εἰς αὐτὸ καὶ τὰς ἐμβάδας τῆς, καὶ ἀνυπόδητη, μὲ τίς κάλτσες, ἐκίνησε νὰ φύγῃ.

IB'

Ἡ Μαρούσα τῆς εἶχε δώσει τὸ κλειδί τοῦ μικροῦ κατωγείου, τῆς εἶπε νὰ ἐξέλθῃ διὰ τῆς ἰδιαιτέρας θύρας τούτου πρὸς τὴν ὁδόν, νὰ κλειδώσῃ ἔξωθεν, καὶ νὰ πάρῃ τὸ κλειδί μαζί τῆς, διὰ νὰ τὸ μεταχειρισθῆ πάλιν τὴν ἄλλην νύκτα, ἂν ἐμελλε νὰ ἐπανέλθῃ. Ὅσον δι' αὐτὴν, ἂν ἐλάμβανεν ἀνάγκην νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ κατωγάκι, θὰ κατήρχετο διὰ τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς

εἶχεν ὀδηγήσει ἐκεῖ τὴν ξένην τῆς, τῆς ἐσωτερικῆς σκάλας καὶ τῆς θύρας τοῦ μεσοτοιχοῦ.

Τῷ ὄντι, ἡ Φραγκογιαννοῦ ἠσθάνετο πλέον μεγάλην σφλομονήν*, καὶ τὸ στενὸν καταγάκι μὲ τὸν ὑγρὸν ἀέρα του τὴν ἐστενοχώρει. Καιρὸς ἦτο
5 ν' ἀναπνεύσει πλέον τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ, πρὶν οἱ διῶκται χωροφύλακες τὴν κλείσωσιν, ἴσως διὰ βίου, εἰς τὸ ὑγρὰ καὶ ἀνήλια ὑπόγεια τῆς ἀνθρωπίνης θέμιδος.

Ἐξῆλθε, καί, κάτω εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς τῆς, ἐμινύριζεν ἀκόμη ἡ θρηνώδης φωνὴ τοῦ βρέφους, τοῦ μικροῦ κορασίου τοῦ ἀδικοθανατίσαντος.
10 Ἐστάθη εἰς τὸ χάσμα τῆς θύρας, ἐκοίταξε μετὰ προφυλάξεως ἔξω, δεξιὰ, ἀριστερά, ἄνω, κάτω τοῦ δρόμου· δὲν εἶδε ψυχὴν οὔτε σκιάν. Ἐβαλε πετρά εἰς τοὺς πόδας τῆς.

Δὲν ἦτο ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν ἤκουε μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῆς, ὅπου ὑπῆρχε σκοτεινὴ, σπηλαιώδης ἠχώ, τὸ πένθιμον ἐκεῖνο κλαῦμα τοῦ βρέ-
15 φους. Κ' ἐνόμιζεν ὅτι ἔφευγε τὸν κίνδυνον καὶ τὴν συμφορὰν, καὶ τὴν συμφορὰν καὶ τὴν πληγὴν τὴν ἔφερε μαζί τῆς. Κ' ἐφαντάζετο ὅτι ἔφευγε τὸ ὑπόγειον καὶ τὴν εἰρκτὴν, καὶ ἡ εἰρκτὴ καὶ ἡ Κόλασις ἦτο μέσα τῆς.

Ἦρα ἦτον ὡς δύο μετὰ τὰ μεσάνυκτα, νύξ ἀσέληνος, ἀστροφεγγῆς. Ἀρχὰς Ματοῦ, δευτέραν ἐβδομάδα μετὰ ὄψιμον Πάσχα. Ἡ ἐξοχὴ εὐωδιά-
20 ζεν, ἡ αὔρα ἐμυροβόλει. Ὀλίγα ἄγρυπνα πουλάκια ἐμελπον τὸ ὄρθριον ἐπάνω εἰς τὰ κλαδιά. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐπῆρε τὸν δρομίσκον, τὸν λίαν γνωστὸν εἰς αὐτὴν, στενὸν καὶ ἔρποντα, ὅπισθεν τῶν κήπων καὶ κάτωθεν τῶν βράχων. Ὁ δρομίσκος μόλις ἦτον ὄρατὸς εἰς τὴν ἀστροφεγγιάν, καλυπτόμενος ἐν μέρει ἀπὸ τοὺς προεξέχοντας ράμνους τῶν θάμνων καὶ
25 τῶν βάτων, οἵτινες προέκυπτον ἀπὸ τοὺς φράκτας τῶν κήπων. Ἡ εὐκίνητος γραῖα ἐπάτει ἐπὶ χόρτων καὶ χαμαιμήλων, κ' ἐπὶ χλωρῶν ἀκανθῶν, ἀνήρχετο δὲ μὲ βῆμα κόρης, νεαρᾶς βοσκοπούλας τοῦ βουνοῦ, τὸν ἀνηφορικὸν δρομίσκον.

Εἶχε τελειώσει ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν κήπων καὶ τῶν περιβολίων πρὸς
30 τὰ δεξιὰ τῆς, ἐνῶ ἀριστερά τῆς παρετείνετο ἀκόμη ὁ μικρὸς βραχῶδης λόφος, τὰ Κοτρώνια, μὲ τὰς τρεῖς γραφικὰς κορυφὰς τῶν τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης, τὰς ἐπιστεφεόμενας ἀπὸ ἀνεμομύλους καὶ μικρὰ λευκὰ καλύβια καὶ σπιτάκια, ἔρποντα γύρω των. Τώρα πλέον ἔφθασεν εἰς μέρος ὅπου ἀρχίζαν ἀμπέλια, ἀγροὶ μὲ ὀπωροφόρα δένδρα, ὅσων ἦτον ἀκόμη
35 πλαγινοὺς ὁ ἀνήφορος, καὶ ἐλαιῶνες, ἡ ἀγροὶ μὲ ὑψηλοὺς στάχους, σειομένους ἀπὸ τὴν νυκτερινὴν αὔραν, ἐκεῖθεν, ὅπου ὁ ἀνήφορος καθίστατο ἀπο-

8 ἀκόμα αΣυ

15-16 καὶ τὴν συμφορὰν παραλ. ΦΕΒ, προσθ. Συ

τομώτερος, καὶ ἄνω. Ἡ Φραγκογιαννοῦ, μὲ ἐλαφρὸν ἄσθμα, ἔτρεχεν, ἔτρεχε, μαστιζομένη τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὸ ἀπόγειον τὸ πρῶνόν, τὸ ἀντίπνοον, τοῦ Βορρᾶ τὸ χαϊδευόμενον ἐωθινὸν τέκνον.

Ἔσπευδε νὰ φθάσῃ τὸ ταχύτερον, πρὶν ἀνατείλῃ ἡ ἡμέρα, εἰς τὰ μέρη
5 τὰ ὅποια αὐτὴ ἐγνώριζε. Ὑπῆρχον, κατὰ τοὺς βορείους αἰγιαλοὺς τῆς νήσου, πολλοὶ κλεφτότοποι, μέρη ἀπάτητα, σπήλαια καὶ βράχοι ὅπου ἐφύτρωνε τὸ ἀγριοβότανον καὶ ἡ κάππαρις, καὶ τὰ κρίταμα καὶ ἡ ἀρμυρήθρα, καὶ ὅπου τοὺς ὑπάρχοντας ὀλίγους δρόμους κατέστρεφον καθημερινῶς τὰ κοπάδια τῶν ἐρίφων καὶ τῶν αἰγῶν. Ἐκεῖ θὰ ἦτο τὸ ἄσυλόν της, ἐκεῖ ὅπου
10 ἦσαν αἱ ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας της. Εἰς ἐκείνους τοὺς βορείους αἰγιαλοὺς, σιμὰ εἰς τὸ ἀγριον καὶ γαλανὸν πέλαγος, εἰς τὸ παλαιὸν Κάστρον, τὸ κτισμένον ἐπὶ γιγαντιαίου θαλασσοπλήκτου βράχου, ἐκεῖ εἶχε γεννηθῆ ἡ Χαδοῦλα, κ' ἐκεῖ εἶχεν ἀνατραφῆ ὡς δέκα ἐτῶν κόρη.

Εἶτα, ὅταν εἰρήνευσαν τὰ πράγματα, καὶ ἡ νέα πολίχνη ἐκτίσθη εἰς
15 τὸν λιμένα τὸν μεσημβρινόν, ἡ μάνα της, ἡ μάγισσα, ἡ πολυκυνηγημένη ἀπὸ τοὺς κλέφτες καὶ τοὺς λιάπηδες, συχνὰ τὴν εἶχεν ἐπαναφέρει εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, τῆς εἶχε δείξει ὅλους τοὺς κλεφτότοπους, τοὺς ἀβάτους βράχους καὶ τὰ ἄντρα, καὶ τῆς εἶχε διηγηθῆ δι' ἕνα ἕκαστον τῶν τόπων ἐκείνων ἀνὰ μίαν ἱστορίαν, φανταστικὴν ἢ ἀληθῆ. Εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, ὅταν
20 τὴν ὑπάνδρευσαν καὶ τὴν ἀέκουκούλωσαν, καὶ τὴν ἐνεκροβλόγησαν κατὰ τὴν συνήθη φρασεολογίαν τῆς μητρὸς της, τῆς εἶχαν δώσει ἀκόμη καὶ τὴν προῖκά της. Τὸ σπίτι, στὸ Κάστρο τὸ ἔρημο, καὶ τὸ χωράφι στὸ Μποστάι, στὸν ἀπάτητον κρημνόν. Ὑστερον, ὅταν αὐτὴ ἐνοικοκυρεῖσθαι, κ' ἔμαθε πολλά, κ' ἐπρόκοψεν εἰς γυναικειάν σοφίαν, κ' ἐσυνήθισε νὰ θηρεύῃ
25 τὰ βότανα καὶ τὰ τρίφυλλα καὶ τὰς δρακοντιὰς εἰς τοὺς λόγγους καὶ τὰ βουνά, πολὺ συχνὰ εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὰ μέρη ἐκεῖνα, χάριν τῶν ἐρευνῶν της.

Ἐκεῖ λοιπὸν ἐπήγαινε καὶ τώρα, ἂν ἔδιδεν ὁ Θεὸς νὰ φθάσῃ ἀσφαλῶς, ἀλλ' εἰς ποῖαν δεινотάτην περίστασιν. Καὶ ποῖα ἄρα θὰ ἦτον ἡ τύχη της ἀπὸ τοῦδε; Μόνος ὁ Θεὸς τὸ ἤξευρε.

Πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ μέρος, ὅπου ὁ δρόμος ἀποτόμως ἀνηφόριζε, καθὼς
30 διήρχετο ἔξω ἀπὸ ἕνα περιβόλι, φραγμένον μὲ πυκνοὺς βάτους καὶ θάμνους ὑψηλοὺς καὶ ἐν μέρει μὲ τοιχογύρισμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον πολλῶν εἰδῶν ὀπωροφόρα δένδρα, ἡ Φραγκογιαννοῦ κατὰ τύχην ἐσιόνταψεν εἰς τὸν δρόμον, ἔκαμε δὲ μικρὸν θροῦν, πεσοῦσα ἐλαφρῶς ἐπάνω εἰς ἕνα θάμνον. Ἀφῆκε μικρὰν φωνὴν ὁμοίαν μὲ στεναγμόν.

Τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἤκουσε πολὺ πλησίον της, ἀλλ' ἔσωθεν τοῦ φρά-

κτου, δυνατὸν γαύγισμα σκύλου. Ἀνωρθώθη, καὶ μὲ ταχύτερον βῆμα ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της.

— «Ποῖος νὰ εἶναι;» εἶπε μέσα της.

Ἦκούσθη τότε μία φωνὴ βραχνή καὶ νυσταλέα, ἀλλ' ἀπότομος.

5 — «Ἐ! βάρδ' ἀπ' τὰ περιβόλια! Ἀνοιχτά!... Ἀνοιχτά!

Ἀνεγνώρισε τὴν φωνὴν τοῦ Ταμπούρα, τοῦ δραγάτη. Ἐνόησε τότε τί συνέβαινε. Τὸ περιβόλι, ἐξωθεν τοῦ ὁποίου εἶχε σκοντάψει, ἀνῆκεν εἰς τὸν τότε Δήμαρχον τοῦ τόπου. Ἐντὸς αὐτοῦ, σιμὰ εἰς τ' ἄλλα δένδρα, ὑπῆρχον καὶ ὀλίγαι κερασεαί, μὲ καρπούς σχεδὸν ὠρίμους ἤδη καὶ περκά-
10 ζοντας, μελανωπούς εἰς τὴν ἀστροφεγγιάν, ἀνάμεσα εἰς τὰ μαυροπράσινα φύλλα. Ὁ Ταμπούρας, μὴ ἔχων τί ἄλλο νὰ φυλάξῃ, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ἀκόμη ἢ ὥρα τῶν ὀπωρῶν οὔτε τῶν καρπῶν, ἐκοιμᾶτο εἰς τὸ περιβόλι τοῦ Δημάρχου, ἐντὸς μικρᾶς καλύβης μὲ τὸν σκύλον του, κ' ἐφύλαγε τὰ κεράσια, μὴν τὰ κλέψουν οἱ δημόται τοῦ ἄρχοντος.

15 Φεύγουσα, ἤκουεν ἀκόμα τὸ γαύγισμα τοῦ σκύλου, συγχρόνως δὲ «αὐτιάσθη», καὶ τῆς ἐφάνη ὅτι ἤκουεν ἀνθρώπινα βήματα. Ἀλλ' ἠπατήθη. Ἴσως ἦτο μᾶλλον ἀντίκτυπος καὶ ἠχώ τῶν ἰδίων βημάτων της. Φαίνεται ὅτι ὁ ἀγροφύλαξ μόλις εἶχε μισοξυπνήσει, κ' ἔβαλεν, ὡς ἐν ὑπνοβασίᾳ, μηχανικῶς, τὴν συνήθη φωνὴν του. Εἶτα εὐθὺς πάλιν ἀπεκοιμήθη.

20 Ἡ Χαδούλα ἔγινεν ἄφαντη εἰς τὸ ὕψος τοῦ λόφου, ὅπισθεν τῶν δένδρων. Ἐκεῖ ἐστάθη μίαν στιγμὴν κ' ἔτεινε τὸ οὖς. Τίποτε δὲν ἤκουεν εἰμὴ τὸ λάλημα ἐνὸς πουλιοῦ, τὸ σύριγμα ἐνὸς νυκτερινοῦ ἐντόμου, καὶ τὸ φύσημα τῆς αὔρας. Τότε τῆς ἤλθαν εἰς τὸν νοῦν τὰ κεράσια, τὰ ὁποῖα εἶχε διακρίνει ἀμυδρῶς στίλβοντα εἰς ἓνα κρεμάμενον κλῶνα, ἐξέχοντα ὀλίγον ἔξω τοῦ φρά-
25 κτου τοῦ δημαρχικοῦ περιβολίου, σιμὰ ἐκεῖ ὅπου εἶχε σκοντάψει, καὶ εἶπεν:

— Ἀχ! καὶ δὲν ἔκαμα νὰ φτάσω ἓνα κεράσι, νὰ δροσίσω τὸ στόμα μου, ποῦ εἶναι φαρμάκι. Ξέχασα νὰ πιῶ μιὰ σταξιά νερὸ πρὶν φύγω... Ἄς φτάσω στὴ βρύση, μιά!

30 Τότε μόνον ἐνθυμήθη ὅτι δὲν εἶχε πῖει νερὸν πρὶν ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ κατωγάκι, ὅπου εἶχε διέλθει ὀλίγας ἀλλὰ τόσον μακρὰς ἐναγωνίους ὥρας. Ἡ Χαδούλα ἀνελογίσθη μετὰ πικρίας ὅτι ὅλα, καὶ τὰ μικρότερα πράγματα, προωθώστερα καὶ ἀνάποδα τῆς ἤρχοντο εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον. Ἐὰν εἶχε προμελετήσῃ νὰ κλέψῃ ὀλίγα κεράσια ἀπὸ τὴν κερασιὰ τοῦ Δημάρχου, θὰ ἐπάτει μετὰ προσοχῆς, θὰ ἐπλησίαζε μετὰ προφυλάξεως, καὶ τότε
35 πιθανῶς οὔτε ὁ δραγάτης ἤθελεν ἐξυπνήσει, οὔτε ὁ σκύλος ἴσως θὰ ἐγαύγιζε. Ἀλλὰ διὰ νὰ εὐρεθῇ ἀπρόσεκτη καὶ ἀλλοφρονοῦσα, διὰ νὰ μὴν κοι-

τάξῃ καλὰ ποῦ πλησίον εὐρίσκετο, ἐπαραπάτησεν, ἔκαμε μικρὸν θόρυβον, ἀρκοῦντα διὰ τὰ ξυπνήση τὸν σκύλον καὶ τὸν ἄνθρωπον. "Ὅλα ἔτσι τῆς ἤρχοντο!

"Ἄλλως, ἡ δίψα τῆς τώρα εἶχεν ἐρεθισθῆ μετὰ τὸν δρόμον τὸν ἀνωφερῆ.

5 "Ἐκοψε φύλλα ἐλαιοδένδρων καὶ τὰ ἔβαλε μὲς στὸ στόμα τῆς.

"Ἐβάδισεν ἐπὶ μίαν ὥραν ἀκόμη. Ἦτον ἤδη χαραυγῆ. Ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, κατῆλθε πάλιν εἰς τὸ ρεῦμα, εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ βουνοῦ μετὰ τὰς πολυσχιδεῖς πλευράς, τὸ ὅποιον ἐκαλεῖτο οἱ Βίγλες. Τίς οἶδε ποῖοι παλαιοὶ κλέφτες ἐφύλαγαν ἄγρυπνοι καρπούλια ἐκεῖ, καὶ
10 ἐντεῦθεν εἶχε λάβει τὸ ὄνομα. Ἐφθασεν εἰς τὴν μικρὰν βρύσιν, εἰς τὴν ρίζαν τοῦ βουνοῦ. Ἐφεγγεν ἤδη. Ἐπὶ νερόν, ἐδροσίσθη, κ' εὐθὺς ἔφυγεν. Εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐσύχναζον πολλοὶ ἄνθρωποι, βοσκοὶ καὶ ξωμεριῖται*
κι ἄλλοι. Ἡ Γιαννοῦ ἤθελεν ὅσον τὸ δυνατόν νὰ μείνῃ ἀόρατος. Ἐκατηφό-
ρισεν ἀκόμη, εἰσῆλθεν εἰς τὸ κάτω ρεῦμα τὸ βαθύ, τὸ βαῖνον πρὸς τὴν
15 θάλασσαν, τὸ καλούμενον Λεχούνη.

"Ἐκεῖ ἔφθασε μικρὸν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ὑπῆρχον ἐκεῖ δύο ἢ
ἢ τρεῖς νερόμυλοι, μᾶλλον παλαιοὶ καὶ ἄχρηστοι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἰς
μόνον ἐδοῦλευε, καὶ τοῦτο σπανίως. "Ὅλα ἐδείκνυον τὴν ἐρημίαν, δὲν ἐφαί-
νετο ἴχνος ἀνθρώπου ἐκεῖ. Ἡ Φραγκογιαννοῦ, ἀπὸ περισσὴν προφύλαξιν,
20 δὲν ἠθέλησε νὰ πλησιάσῃ. Ἀπέφυγε τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἐβάδισεν ὀπισθεν
λόχμης, κ' ἔφθασεν εἰς γούρναν βαθεῖαν, μετὰ διαυγῆς νερόν, γνωστὴν εἰς
ὀλίγους. Ἦτο μέρος κρυφὸν καὶ ἀπάτητον. Ἐσχηματίζετο ἐκεῖ οἰοῦναι ἄν-
τρον, ἀποτελούμενον ἐκ χλόης, ἐκ κορμῶν καὶ κισσοῦ. Ἄντρον νύμφης,
Δρυάδος τῶν παλαιῶν χρόνων ἢ Ναϊάδος, εὐρούσης ἴσως καταφύγιον
25 ἐκεῖ.

Διὰ τὰ κατέλθη τις εἰς τὴν μικρὰν πτυχὴν τῆς γῆς, ὅπου ἦτο ἡ γούρ-
να τοῦ νεροῦ, ἔπρεπε νὰ ἔχη τὴν τύχην διώκτριας καὶ τοὺς πόδας τῆς Φραγκο-
γιαννοῦς, τοὺς ἀνυποδῆτους, τοὺς σχισμένους κ' αἱματομένους ἀπὸ τὰς
κνίδας καὶ τὰς ἀκάνθας. Ἐκεῖ ἐκάθισε ν' ἀναπαυθῆ. Ἐβγαλεν ἀπὸ τὸ κα-
30 λάθι τῆς τὸ ψωμί καὶ τὸ τυρὶ καὶ ὀλίγον κρέας, τὰ ὅποια τὴν εἶχε φιλεύσει
ἡ Μαρούσα, ἐπειδὴ τὴν ἐσπέραν δὲν εἶχε δυνηθῆ νὰ φάγῃ τίποτε, μετὰ
τὸν καφέ ὅπου εἶχε πίνει εἰς τὸ μαγειρεῖον. Ἐφύλαξε μόνον τὰ δίπυρα, τὰ
ὅποια εἶχε λάβει ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς κόρης τῆς, τῆς Δελχαρῶς. Ἐφαγεν,
ἔπιε δροσερὸν νερόν, κ' ἔλαβε μικρὰν ἀναψυχὴν.

35 Ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ἀνέτελλεν ὁ ἥλιος. Ὁ δίσκος του ἐφάνη ν' ἀνα-
δύεται ἀπὸ τὰ κύματα, ἀντικρῦ, εἰς τὸ μακρινὸν πέλαγος, τοῦ ὁποίου μίαν
λωρίδα ἔβλεπεν ἀπὸ τὴν κρύπτῃ τῆς ἡ Χαδοῦλα. Τὰ δρυεα τοῦ βουνοῦ,

τοῦ πετρώδους καὶ ἠχώδους, τὸ ὁποῖον ἠγεῖρετο ὑπισθὲν τῆς, ἔρρηξαν μακροὺς κρωγμούς, καὶ τὰ πουλάκια τῆς κοιλάδος, τῆς λόχμης, τοῦ μικροῦ δάσους, ἀφῆκαν φαιδράς μελωδίας.

Μία ἀκτίς θερμῆ, ἐρχομένη μακράν, ἀπὸ τὸ φλεγόμενον πέλαγος, διέσχιζε τὴν πυκνὴν φυλλάδα καὶ τὸν κισσὸν τὸν περισκέποντα τὸ ἄσυλον τῆς ταλαιπώρου γραίας, καὶ ἔκαμνε νὰ στίλβῃ ὡς πλήθος μαργαριτῶν ἢ δρόσος ἢ πρῶνι, ἢ βρέχουσα τὸν πλοῦσιον σμαράγδινον πέπλον, κ' ἐφυγάδευεν ὅλον τὸ ρῆγος τῆς ὑγρασίας, καὶ ὅλον τὸ κρύος τοῦ φόβου τοῦ πελιδνοῦ, φέρουσα πρόσκαιρον ἐλπίδα καὶ θάλασος.

Ἡ Γιαννοῦ ἔβγαλε τὸ χράμι τὸ μάλλινον, τὸ διπλωμένον εἰς πολλὰς πτυχάς, ἀπὸ τὸ καλάθι τῆς, τὸ ἐξεδίπλωσεν, ἐτυλίχθη μ' αὐτό, κ' ἔκλινε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν ρίζαν τοῦ γηραιοῦ πλατάνου. Ἀπεκοιμήθη.

Τῆς ἐφάνη εἰς τὸν ὕπνον τῆς ὅτι ἦτον νέα ἀκόμα· ὅτι ὁ πατήρ τῆς καὶ ἡ μάνα τῆς τὴν ὑπάνδρευον, ὅπως τὴν εἶχαν ὑπανδρεύσει καὶ τὴν εἶχαν ἀνεκροβλοῆσει τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, καὶ τὴν ἐπροίκιζαν, δίδοντες αὐτῇ καὶ τὸν κῆπον τὸν πατρῶον, ὅπου αὐτὴ ἐσκάλιζε κ' ἐπότιζε τὰ κουκιὰ καὶ τὰ λάχανα, ὅταν ἦτον μικρῆ· καὶ ὁ πατήρ τῆς τὴν ἐφίλευε τάχα, διὰ τὸν κόπον τῆς καὶ τῆς ἔδιδε «τέσσερα κεφάλια», κεφάλια ἀπὸ λαχανίδες. Ἡ Χαδοῦλα μετὰ χαρᾶς ἔλαβε τὰ τέσσαρα φυτὰ εἰς τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὅταν τὰ ἐκοίταξε, εἶδεν, ὦ φρίκη! ὅτι ἦσαν τέσσαρα μικρὰ κεφάλια ἀνθρώπινα νεκρικά...

Ἀνεταράχθη, ἐσκίρτησεν, εἶπε «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ!...» Πάλιν ἀπεκοιμήθη. Ὁνειρεύθη ὅτι ἡ μητέρα τῆς τὴν συνελάμβανεν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐρευνώσαν νὰ εὔρῃ τὸ κομπόδεμα, κάτω εἰς τὸ ἰσόγειον, ἀνάμεσα εἰς τὰ βαρέλια καὶ τὰ πιθάκια καὶ τὸν σωρὸν τῶν καυσοξύλων· ὡς τὴν εἶδεν, ἐμειδίασε πικρῶς, τὸ σύνθηρος μειδιάματός τῆς, καὶ διὰ νὰ τὴν ἐβγάλῃ τάχα ἀπὸ τὸν κόπον, ἐπῆρε μοναχῆ τῆς τὸ κομπόδεμα, ἔβγαλε καὶ τῆς ἐχάρισεν ἀπὸ τὰ τόσα τάλληρα, τὰ σκυλοδεμένα, τρία γερμανικὰ τάλληρα, τρεῖς ρηγῖνες, ἀπ' ἐκεῖνας ποὺ εἶχαν καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας ἐπάνω, μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν «Patrona Bavariae»*. Ἡ Φραγκογιαννοῦ, μετὰ χαρᾶς μειγμένης μ' ἐντροπήν, ἐπῆρε τὰ τρία νομίσματα, ἀπὸ τὰ χέρια τῆς μητρὸς τῆς, πλὴν ὅταν τὰ ἐκοίταξεν, εἶδεν ὅτι τὰ τρία ἐκεῖνα νομίσματα, μετὰ τὰ πρόσωπα ποὺ ἔφερον ἐπάνω, ἦσαν τρία προσωπάκια, μικρὰ, πελιδνά, μετὰ σθησιμένα ματάκια... ὦ! τρόμος! προσωπάκια μικρῶν κορασίδων!

Ἐξύπνησε περίτρομος, δυστυχῆς, φρενιασμένη. Ἦτον ἤδη μεσημβρία.

Ὁ ἥλιος ἔκαιεν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τῆς ἄνωθεν τῆς κορυφῆς τοῦ δροσεροῦ πλατάνου. Μὲ ὄλον τὸ θάλλπος τοῦ ἡλίου, καὶ τὴν φαιδρότητα τῆς ἡμέρας τῆς μαγιάτικης, ἡ ἐντύπωσις τοῦ ὄνειρου ἔμεινεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸν νοῦν τῆς. Τῆς ἐφαίνετο παράξενον μάλιστα πῶς, ἐν ἡμέρᾳ, εἶδε τὰ ὄνειρα αὐτά. Ὅσακις εἶχε κοιμηθῆ ἐν καιρῷ ἡμέρας, εἰς τὴν ζωὴν τῆς, δὲν ἐνθυμείτο ποτὲ νὰ εἶδεν ὄνειρον.

Ἐβρεξεν εἰς τὴν γούρναν δύο δίπυρα, τὰ ἀπέθηκεν ἐπὶ τῆς πέτρας, τῆς πλακαρῆς* παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ λάκκου, καὶ τὰ ἐλησμόνησεν ἐκεῖ ἐπὶ μακρὸν, ἕως ὅτου ἔλυωσαν ἀπὸ τὸ βρέξιμον κ' ἐσάπισαν. Μετὰ ὥραν, ἐγένετο μισε τὴν φύχταν τῆς μὲ τὰ ψυχία, καὶ τὰ ἔφαγε.

Ὅταν ὁ ἥλιος ἐκρύβη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βραχώδους βουνοῦ, κ' ἐσίασεν ἡ κοιλάς, καὶ ἦτο δειλινὸν πλέον, ἐστενοχωρήθη καὶ προέκυψε τὴν κεφαλὴν ἔξω τῆς κρύπτῃς. Ἐκοίταζεν ἄνω καὶ κάτω, εἰς τὴν κοιλάδα τὴν κατάφυτον ἀπὸ ἐλαιῶνας, ἀλλὰ ψυχὴ δὲν ἐφαίνετο. Τότε ἐσκέφθη νὰ πάρῃ τὸ καλάθι τῆς καὶ τὸ ραβδί τῆς, νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν μικρὰν κόγχην, ν' ἀναβῆ ἐπάνω εἰς τὴν λόχμην τὴν σύνδενδρον, καὶ νὰ πάρῃ σιγὰ τὸ ρέμα-ρέμα, καὶ ν' ἀρχίσῃ πάλιν τὴν παλαιάν τῆς τέχνην, νὰ ψάχνῃ πρὸς ἀνεύρεσιν βοτάνων — τὰ ὅποια δὲν ἤξευρε πλέον εἰς τί θὰ τῆς ἐχρησίμευον, ἀφοῦ δὲν εἶχε πλέον εἰς τὸν κόσμον ἄλλο ἄσυλον, εἰμὴ τὴν εἰρκτὴν καὶ μόνην.

Ἄλλ' ὅμως ἔτρεφεν ἀόριστον ἐλπίδα, ὅτι θὰ εὔρισκεν ἴσως ξενίαν εἰς καμμίαν μάνδραν ἢ καλύβην βοσκοῦ, καὶ τότε τὰ βότανα θὰ τὰ ἐπρόσφερον εἰς τὴν σύζυγον τοῦ φιλοξενουῦντος ὡς μικρὸν ἀντάλλαγμα. Τὸ περισσότερον ὅμως, θὰ τὸ ἔκαμνε διὰ νὰ περάσῃ ἡ βαρεῖα ἀνία, ἣτις ἐβασάνιζε τὴν ψυχὴν τῆς.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἤκουσε μεμακρυσμένους κωδωνίσκους νὰ ἤχοῦν, καὶ συγχρόνως εἶδε μακρόθεν νὰ κατέρχεται ἓνα κοπάδι. Πάραυτα ἐσκέφθη ὅτι, ἂν δὲν προλάβῃ εὐθὺς νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν μικρὰν χαράδραν, μετ' ὀλίγον ἢ κρύπτῃ τῆς θ' ἀνακαλυφθῆ ἐξ ἅπαντος. Διότι, καὶ ἂν τὰ πολλὰ τῶν ἀρνίων ἢ τῶν ἐριφίων ἐσκορπίζοντο, κ' ἐπήγαινον νὰ πῶσιν εἰς τὸ μέγα ρεῦμα, τὸ ὅποιον ἔρρεεν ἐπάνω μέχρι τῆς στέρνας, καὶ ὕστερον κάτω ἀπὸ τὸν νερόμυλον, μερικὰ ἐξ αὐτῶν βεβαίως θὰ κατήρχοντο εἰς τὸ μικρὸν ρεῦμα, τὸ γεῖτον τῆς γούρνας. Εἶτα τὰ ζῶα θὰ ἐσικιάζοντο, θὰ ἐξαφνίζοντο, θὰ ὠπισθοχώρουν πηδῶντα, καὶ ὁ βοσκός, ὅστις καὶ ἂν ἦτο, θὰ τὴν ἀνεκάλυπτε, θὰ ἐπαρᾶξενεῦετο, καὶ ἴσως θὰ συνελάμβανεν ὑποψίας.

Τὸ καλύτερον ἄρα θὰ ἦτο ν' ἀντιμετωπίσῃ, μὲ τὴν ἄφευκτον προσ-

16 σῦδενδρον αΦΒΣ

ποίησιν, μὲ τὸ ψεῦδος εἰς τὰ χεῖλη, τὴν παρουσίαν τοῦ βοσκοῦ. Ἄλλως ἦτο πολὺ πιθανόν, ὁ ἀγροδίαιτος ἐκεῖνος νὰ μὴν εἶχε πρὸ ἡμερῶν εἰδήσεις ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ νὰ μὴν ἐγνώριζε τίποτε περὶ τοῦ διωγμοῦ, τὸν ὁποῖον ὑπέφερον ἡ Φραγκογιαννοῦ.

ΙΓ'

- 3 Μετ' ὀλίγον τῷ ὄντι, ἀφοῦ ἡ Γιαννοῦ ἐξῆλθε τῆς κρύπτης, καὶ βαίνουσα παρὰ τὸ ρεῦμα ἔνευεν ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀναζητοῦσα βότανα, ἐπλησίασε τὸ κοπάδι τῶν προβάτων μεικτὸν μετὰ τινων αἰγῶν καὶ ὁ βοσκὸς ἐνεφανίσθη. Ἡ Γιαννοῦ τὸν ἀνεγνώρισεν ἀμέσως. Ἦτον ὁ καλούμενος Γιάννης Λυρίγκος.
- 10 "Ἄμα εἶδε τὴν γραῖαν, ἄρχισε νὰ φωνάζῃ μακρόθεν:
— Καὶ ποῦ σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, θεια-Γαρουφαλιά; (Ὁ Λυρίγκος ἀνεγνώρισε τὸ πρόσωπον, ἀλλά, φαίνεται, δὲν ἐνθυμεῖτο καλῶς τὸ ὄνομα). Καλὰ ποῦ σ' ἡῶρα!... Ὁ Θεὸς σ' ἔστειλε!
- Τί νὰ τρέχῃ; εἶπε μέσα τῆς ἡ Φραγκογιαννοῦ. Κάτι θέλει νὰ μοῦ πῆ.
- 15 Βέβια, ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἔχῃ ἀκούσει τίποτε γιὰ τὰ πάθια τὰ δικά μου.
— Ξέρεις τίποτε, θεια-Γαρουφαλιά; ἐπανελάβεν ὁ Λυρίγκος πλησιέστερον ἐρχόμενος.
— Τί νὰ ξέρω, γυιέ μου; εἶπεν ὑποκριτικῶς ἡ Φραγκογιαννοῦ, ἀπέχουσα νὰ ἐξαγάγῃ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς πλάνης ὅσον ἀφορᾷ τὸ βαπτιστικόν τῆς ὀνομα, εἶτα ἐπέφερον: — Ἀπὸ τὰ ψὲς λείπω ἀπ' τὸ χωριό. Ἦρθα νὰ μαζώξω βότανα στὰ ρέματα.
— Ἄκουσε, θεια-Γαρουφαλιά, ἐπανελάβε μὲ ἀπλότητα ὁ ἄνθρωπος. Ἄπόψε γεννήσαμε, στὸ καλύβι.
— Γεννήσατε;
- 25 — Σπαργανίσασαμε*! Εἶναι τὸ τρίτο κοριτσάκι ποῦ μᾶς ἤρθε στὰ πέντε χρόνια... ὅλο κοριτσούδια, τὸ ἔρμο!
— Νὰ σᾶς ζήσῃ! εἶπεν ἡ γραῖα. Καλὴ σαράντιση τῆς φαμιλιάς* σου!
— Ὡς τόσο, τὸ κοριτσάκι ἤρθε στὸν κόσμον ἄρρωστο, κι ὅλο κλαίει, καὶ στὸ βυζὶ δὲν κολλάει. Κ' ἡ μάνα του ἡ καφερῆ, τόσο καλὰ δὲν εἶναι...
30 "Ὅλο κάψῃ καὶ σεκλέτι, τὸ ἔρμο!
— Ἀλήθεια;
— Νὰ ἤθελες νὰ μᾶς ἔκανες τὴ χάρη, νὰ περνοῦσες ἀπ' τὸ καλύβι,

15 Βέβια (βέβηα αΦΕ: βέβηα ΒΣ) ὑποπτο

νά ἔκανες κανένα ψευτογιατρικό, θεια-Γαρουφαλιά;... Ἐκείνη ἡ πεθερά μου δὲ φελάει τίποτα, τί σοῦ κάμη;

— Μὰ τώρα κοντεύει νὰ νυχτώσῃ... εἶπε μὲ ὑποκρισιάν ἡ Φραγκογιαννού.

5 Καὶ μέσα τῆς ἔλεγε: «Τὸ ριζικό μου εἶναι πλιό! Ὡχ Θεέ μου!»

— Ἄς νυχτώσῃ... Ἄν θέλῃς, κοιμᾶσαι στὸ καλύβι.

Ἡ Φραγκογιαννού ἐστάθη ὡς νὰ ἐδίσταζεν. Ἄλλ' ἦτον ἐτοίμη νὰ συναινέσῃ.

10 Τὴν ἰδίαν στιγμὴν, μὲ τὴν τελευταίαν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου, ἥτις ἐχρῶσωνε τὴν κορυφὴν τοῦ ἀνατολικοῦ λόφου μὲ τοὺς ἐλαιῶνας τοὺς πολλοὺς, κ' ἔκαμνε νὰ στίλβῃ τὸ φύλλωμα τῶν ἐλαιῶν, ἐφάνησαν δύο ἄνθρωποι κατερχόμενοι δρομαῖοι ἀπὸ ἓνα μονοπάτι μεταξὺ δύο ἐλαιῶνων.

15 Ἡ Φραγκογιαννού τοὺς εἶδε πρώτη κ' ἐτρόμαξεν. Ὁ ἥλιος, ὅστις κατέλαμπε τὰ φύλλα, ἔκαμνε νὰ γυαλίζου καὶ τὰ κομβία τῆς στολῆς των τὰ πρὸ μακροῦ χρόνου ἀγυάλιστα. Ἦσαν οἱ χωροφύλακες.

Πάραυτα ἡ Φραγκογιαννού ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὸν Γιάννην τὸν Λυρίγκον, κ' ἔτρεξε πρὸς τὴν ρίζαν τοῦ πετρῶδους βουνοῦ, πρὸς δυσμάς.

Ὁ βοσκὸς ἐφώναξεν ἐκπληκτός:

— Ποῦ πᾶς, θεια-Γαρουφαλιά;

20 — Σιώπα! παιδί μου, τοῦ ἐσύριζεν ἔντρομος ἡ γυνή, ἂν ἀγαπᾶς τὸν Χριστό! Ἐρχονται ταχτικοί!... Νὰ μὴν πῆς πῶς μὲ εἶδες!

— Ταχτικοί;

— Νὰ μὴ μὲ μαρτυρήσῃς παιδί μου, χάνομαι! Ἠσύχασε!... Ἄν γλυτώσω τώρα, τὴν νύχτα θὰ ῥθῶ στὸ καλύβι σας...

25 Καὶ ἀφοῦ ἔβγαλε τὰ πασουμάκια τῆς, τὰ ὅποια ἐξερχομένη ἀπὸ τὴν γούρναν εἶχε φορέσει, καὶ τὰ ἔρριψε μέσα στὸ καλάθι, ἄρχισε ν' ἀναρριχᾶται ἐλαφρὰ πατοῦσα, ἀνυπόδητη, μὲ τὸ καλάθι τῆς περὶ τὸν ἀριστερὸν ἀγκῶνα, μὲ τὸ ραβδί τῆς εἰς τὴν χεῖρα τὴν δεξιάν, τὸν κρημνὸν τὸν ἀνωφερῆ, ὅπου μόνον τὰ ὀλίγα ἐρίφια, ὅσα ἦσαν μεταξὺ τῶν προβάτων τοῦ

30 Λυρίγκου, θὰ ἠδύναντο ν' ἀναρριχηθῶσι.

Μετ' ὀλίγα δευτερόλεπτα, ἀφοῦ ἀνῆλθεν εἰς ὕψος ὀλίγων ὀργυιῶν, ἐκρύπτετο ὀπισθεν τοῦ πρώτου προέχοντος βράχου, κ' ἐγίνετο ἄφαντη.

15 Εὐθύς κατόπιν οἱ δύο χωροφύλακες, οἵτινες διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὸ μέρος ὅπου εὐρίσκετο ὁ βοσκὸς ἦτο ἀνάγκη νὰ χαμηλώσουν καὶ διέλθουν τὸ ρεῦμα, μεταξὺ τῆς πυκνῆς λόχμης — καὶ τὴν περίστασιν ταύτην εἶχεν ἐπωφεληθῆ ὅπως φύγη ἡ Φραγκογιαννού — ἐφθασαν πλησίον τοῦ Λυ-

2 τί νὰ σοῦ ἐκόδῃ

5 ριζικό αΦΕ

ρίγκου. Ὁ βοσκὸς ἐν τῷ μεταξύ ἐκοίταζε τὰ αἰγοπρόβατά του, τὰ ἐφώναζε: «Τίβι! τίβι!... ὄι! ὄι!». Ἐπροσπάθει νὰ τὰ συμμαζέψῃ καὶ τὰ φέρῃ πρὸς τὸν ἀνήφορον, διὰ νὰ τὰ ὀδηγήσῃ πρὸς τὴν ράχιν τὴν μεσημβρινήν, ὅπου εὕρισκετο ἡ στάνη του.

5 Οἱ δύο ἄνδρες ἐχαϊρέτισαν τὸν Λυρίγκον. Εἶτα τὸν ἠρώτησαν ἂν εἶδε «κεῖνη τὴν παλιογυναῖκα, πῶς τὴν λέν, τὴν Φραγκογιαννού».

Ὁ Λυρίγκος εἶπεν ὄχι.

Ὁ εἰς τῶν χωροφυλάκων ὕβρισε τὸν βοσκόν.

— Ψέματα λές! Ἐγὼ τὴν εἶδα!...

10 Οὗτος ἐπέμενεν ὅτι εἶχεν ἰδεῖ τὸν Ἰσκιον, τὸν «διακαμὸν»* ἢ τὸ «διάνεμαν», καθὼς ἔλεγε, τῆς γραιάς, ν' ἀναρριχᾶται ὡς γάττα εἰς τὸ ὕψος τοῦ κρημνοῦ. Ὁ ἄλλος δὲν εἶχεν ἰδεῖ οὔτε ἰσχυρίζετο τίποτε.

Ὁ πρῶτος, μὲ τὰ τσαρούχια του, ἐδοκίμασε ν' ἀναρριχθῆ εἰς τὸν βράχον. Ἀλλὰ μετὰ τρία βήματα κατεκρημνίσθη κ' ἔπεσε, κτυπήσας
15 ἐλαφρῶς εἰς τὸ γόνυ.

Ἐκεῖ ὅπου εἶχεν ἀναβῆ ἡ Φραγκογιαννού, ἦτο τὸ βουνὸν τοῦ Κουρούπη, βορεινόν, βραχῶδες, ἀπάτητον, καὶ τοὺς πόδας του ἐφίλει καὶ ἐπληττε τὸ κῦμα τοῦ πελάγους. Ἡ θεὰ ἠνοίγετο πρὸς τὴν ἀκτὴν τῆς Μακεδονίας, τὴν Χαλκιδικήν, καὶ τὸν μέγαν Ἄθωνα.

20 Ἡ θέσις ὅπου ἔφθασεν ἡ καταδιωκομένη γυνὴ ἐκαλεῖτο τὸ Κοχύλι. Ἀνθρώπινος πούς σπανίως ἐπάτει ἐκεῖ. Μόνον ὅταν ἀπεπλανᾶτο ἡ «ἐβραχώνετο»* καμμία γίδα, τότε κανεὶς βοσκὸς ἐρριψοκινδύνευε ν' ἀνέλθῃ πρὸς τὴν ἄβατον ἐκείνην σκοπιάν. Ἡ Φραγκογιαννού ἀνεκάλυψε μικρὸν σπήλαιον, ὅλον ἀνοικτὸν εἰς τὴν θεάν τοῦ πελάγους, τὸ ὅποιον ἦτο τὸ κυρίως
25 Κοχύλι, κ' ἐκάθισεν ἀνέτως εἰς τὴν χιβάδα ἐκείνην. Ἦτο σχεδὸν βεβαία ὅτι οἱ διῶκταί της δὲν θὰ τὴν ἔφθανον ἐκεῖ. Ἐὰν τυχόν κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς ἦτο τόσον «μάννας γυιός», ὥστε ν' ἀποφασίσῃ καὶ νὰ κατορθώσῃ ν' ἀναρριχθῆ εἰς τὸν βράχον, αὐτὴ εἶχεν ἐτοίμη καὶ τὴν «ὑποχώρησιν». Ἐγνώριζεν ἐν ἄλλο μονοπάτι, ἔσωθεν τῆς διπλῆς κορυφῆς τοῦ πετρώδους βουνοῦ, σχίζον εἰς δύο τὰς συστάδας τῶν βράχων, τὸ ὅποιον, γνωστὸν εἰς
30 μόνους τοὺς αἰγοβοσκούς τῶν μερῶν τούτων, ἔφερε κατ' εὐθείαν εἰς τὰς μάνδρας καὶ τὰς κατοικίας των.

Ἐκάθισεν εἰς τὴν κόγχην τοῦ βράχου, κάτω ἀπὸ τοὺς πόδας της ἔχουσα τὴν βοήν καὶ τὴν μελωδίαν τῶν κυμάτων, καὶ ἄνω τῆς κεφαλῆς της
15 ἤκουε τὴν κλαγγὴν τῶν ἀετῶν καὶ τοὺς κρωγμούς τοῦ ἱέρακος. Καθὼς ἠπλώθη ἡ νύκτα, ἐφεγγοβόλησεν ἀπὸ ἄστρα τὸ ἀχανές στερέωμα, καὶ ὁ

ἀὴρ ὁ εὐώδης θὰ ἦτον ἱκανὸς νὰ βαλσαμώσῃ καὶ αὐτὰ τῆς γυναικὸς ταύτης τὰ «πάθια». Τὸ κογχυλοειδὲς ἄντρον ἦτο μόνον ὡς τρία μπόια ἄνω ἀπὸ τὸ κῦμα, ἀλλ' ὁ βράχος ἔως κάτω ἦτο τόσον κάθετος, ὥστε ἀδύνατον ἦτο «βροτὸς ἀνήρ» ν' ἀνέλθῃ ἢ νὰ κατέλθῃ. Ἦτο θέσις καλὴ μόνον διὰ
5 νὰ πέσῃ τις εἰς τὴν θάλασσαν νὰ πινηῖ, ἐὰν τὸ εἶχεν ἀποφασίσει.

Ἡ γραῖα ἔβγαλεν ἀπὸ τὸ καλάθι τῆς τὰ ὀλίγα παξιμάδια, ὅσα τῆς εἶχον μείνει, ἐλαίας καὶ τυρίον, κ' ἐδείπνησεν. Εὐτυχῶς τὸ φλασκί τῆς ἦτο γεμάτο νερόν, ἐπειδὴ τὸ δειλινὸν τὸ εἶχε γεμίσει ἀπὸ τὴν γούρναν.

Ἐκλείσειε τὰ ὄμματα, καὶ ἤρχισε νὰ ναναρίζεται μόνῃ τῆς, ὑποψιθου-
10 ρίζουσα ἓνα τραγοῦδι ὡσὰν μοιρολόγι, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ὕπνον. Ἐπανήλθον πάλιν καὶ τῆς ἔστησαν πολιορκίαν οἱ φόβοι καὶ τὰ φαντάσματα. Τὸν κλαυθμυρισμὸν ἐκείνον τοῦ νηπίου τὸν ἤκουε συχνὰ μέσα τῆς, βαθιὰ στὰ σωθικά τῆς. Τὸ μυστηριῶδες τοῦτο κλαῦμα ματαίως ἐδοκίμαζε νὰ κατασιγάσῃ μὲ τὸ ἄσμα τὸ παραπονετικὸν καὶ ρεμβῶδες, τὸ ὅποιον ὑπεψιθύριζε:

15 *Μαννούλα μου, ἤθελα νὰ πάω, νὰ φύγω, νὰ μισέψω,
τοῦ ριζικοῦ μου ἀπὸ μακριὰ τὴν πόρτα ν' ἀγναντέψω.
Στὸ σκοτεινὸ βασίλειο τῆς Μοίρας νὰ πατήσω,
κ' ἐκεῖ νὰ βρῶ τὴ μοῖρά μου, καὶ νὰ τὴν ἐρωτήσω. . .*

Τῆς ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν ὅτι, ἴσως οἱ «ταχτικοὶ» νὰ τὴν ἐκυνήγουν
20 καὶ τὴν νύκτα ἀκόμη. Ἐὰν αὐτοὶ ἀνήρχοντο ἐπάνω, εἰς τὰ μανδριά τῶν βοσκῶν, κ' ἔμεναν ἐκεῖ νὰ διανυκτερεύσουν; . . . Μήπως δὲν εἶχαν χλωρὴν μυζήθραν οἱ βοσκοί, ἢ μήπως δὲν εἶχαν γάλα καὶ στρογγυλιάτα*, ἢ ἀκόμα καὶ κόττες διὰ στραγγάλισμα καὶ ψήσιμον, εἰς πρόχειρον ξυλίνην σούβλαν; Ἐὰν τυχὸν κανεὶς ἀπὸ τοὺς βοσκούς ἐγελάτο, κ' ἐδείκνυεν εἰς τοὺς
25 χωροφύλακας τὸ μέσα μονοπάτι, τότε ἢ ἀποχώρησις τῆς δὲν θὰ ἐκόπτετο; Καὶ ἦτο ἀπείρως δυσκολώτερον νὰ καταβῆ, ὀπόθεν ἀνέβῃ, ἐντὸς ἂν ἐγίνετο πετερόπους κ' ἔφρευγε. . .

Εἶχε μέγα ἐνδιαφέρον νὰ ἐμάνθανε τί τοῦ εἶπαν τοῦ Λυρίγκου οἱ
δύο «ταχτικοί», καὶ τί αὐτὸς εἶπε. Τὸ καλύβι τοῦ Λυρίγκου, τὸ ἐγνώριζε,
30 ἦτον ἐπάνω στὴν ράχιν, ὀπισθεν τοῦ βουνοῦ, καὶ ἀπεῖχεν ὡς εἴκοσι λεπτὰ τῆς ὥρας. Τώρα, βέβαια, ὁ Λυρίγκος θὰ εἶχε μάθει τὸ διατί αὐτὴ κατεδιώκετο νὰ συλληφθῆ, καὶ διὰ ποίαν πράξιν κατηγορεῖτο. Καὶ μὲ τί μου-

4 Πβ. Ὀδύσσεια μ 77 15-18 Πβ. Με. 31

2 μπόγια ΒΣ 9 νανουρίζεται ΒΣ 15 πάω, πάω ΦΕ (πβ. Merlier, Γράμματα
31, σημ.) 16 ριζικοῦ αΦΕ|| ἀγναντέψω, ΕΒΣ: 18 Μοῖρά μου αἰκδδ: ἔγρα-
να μοῖρά μου σύμφωνα μὲ αὐτόγραφο 30 ράχην αΦΕΒ

τρα νὰ παρουσιασθῆ, τότε, στὸ καλύβι, αὐτῆ; Ἁλλὰ πιθανὸν ὁ ἴδιος νὰ μὴ κοιμᾶτο στὸ καλύβι, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν μάνδραν τῆς ἀγέλης του, ἣτις θὰ εὐρίσκετο ἐκεῖ κάπου, ὄχι πολὺ μακρὰν. Καὶ τότε αὐτὴ θὰ εὐρίσκε τὰς δύο γυναῖκας, τὴν λεχὼ καὶ τὴν μητέρα της, θὰ τὰς ἐξάφνιζε. . . Τί νὰ κάμῃ; Ποῖαν ἀπόφασιν νὰ λάβῃ;

Ἁπεναρκώθη, καὶ χωρὶς νὰ κοιμᾶται ἐντελῶς, ὠνειρεύετο. Τῆς ἐφάνη ὅτι εὐρίσκετο ἄλλοῦ, εἰς ἄλλον τόπον. Σιμὰ εἰς τὸν Ἁι-Γιάννην τὸν Κρυφόν, ἐκεῖνον τὸν Ἅγιον ὅστις ἐγιατρεῦε τοὺς κρυφοὺς πόνους, κ' ἐδέχετο τὴν ἐξαγόρευσιν τῶν κρυφῶν ἀμαρτιῶν ἐκεῖ ἐξαφνα εὐρέθη. Ἁντί-
 10 κρυζε τὸν κῆπον τοῦ Περιβολᾶ, μετὰ τὴν γυναῖκα τὴν κατάκλειστον εἰς τὴν καλύβην, τὴν ἄρρωστην. Ἐβλεπε τὴν θύραν τοῦ φραγμένου κήπου, τὸ πηγᾶδι, τὴν στέρναν, τὸ μάγγανον. Ἦκουσεν εὐκρινῶς νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν στέρναν μία βαθεῖα, πολὺ βαθεῖα, ἀλλόκοτος βοή. Ἐταράσσετο τὸ νερόν τῆς στέρνας, μετὰ παφλασμὸν τρικυμίας, ἐφώναζε, καὶ σχεδὸν ὠμίλει
 15 ὡς ἄνθρωπος. Αὐτὴ διέκρινεν ἐναργῶς τὴν λέξιν τὴν ὁποῖαν ἐπρόφερε τὸ λαλοῦν ἐκεῖνο νερόν: «Φόνισσα! . . . Φόνισσα! . . .»

Ἁνετινάχθη φρίσσουσα, ἐξύπνησε, καὶ διετύπωσε πρὸς ἑαυτὴν, ὡς εἰς παραμίλημα πυρετοῦ, μίαν ἀλλόκοτον ἐρώτησιν: «Τάχα τὸ αἷμα τὸ πνιγμένο φωνάζει, ὅπως καὶ τὸ αἷμα ποῦ χύθηκε;»

20 Εἶτα εὐθὺς συνῆλθεν εἰς ἑαυτὴν, ἐδοκίμασε πάλιν νὰ προφέρῃ τῆς προσευχῆς τὰ καταπραυντικὰ λόγια: «Κύριε Ἰησοῦ. . .» Τὴν ἰδίαν στιγμήν ἀνεπόλησε τὰ λησμονημένα λόγια ἐνὸς τροπαρίου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀκούσει πολλὰς φορὰς εἰς τὴν νεότητά της νὰ ψάλλῃ ἕνας γέρον ἱερεὺς: «Ἰησοῦ γλυκύτατε Χριστέ. . . Ἰησοῦ μακρόθυμε!»

25 Τότε εὐθὺς τῆς ἤλθε πάλιν ὁ ὕπνος, βαθὺς καὶ διαρκέστερος. Καὶ τότε ὠνειρεύθη οἰοεὶ ὅτι ἐξαναέζη ὅλην τὴν περασμένην ζωὴν της. Καὶ παραδόξως, μέσα εἰς τὸν ὕπνον της, ἔβλεπε τὰ ἐπίλοιπα ἐκ τῶν ὀνείρων τῆς παρελθούσης ἡμέρας. Ἐβλεπεν ὄχι πλέον ὅτι ὑπανδρεύετο ἢ ἐπροικίζετο, ἀλλὰ ὅτι ἐγέννα, καὶ τῆς ἐφάνη ὅτι εἶχε καὶ τὰς τρεῖς κόρας της συγχρό-
 30 νως, τὴν Δελχαρῶ, τὴν Ἁμέρσαν καὶ τὴν Κρινιώ, μικράς, σχεδὸν ὀμήλικας, ὡς νὰ ἦσαν τρίδυμοι. Ὅτι αἱ τρεῖς, κρατούμεναι ἐκ τῶν χειρῶν, ἴσταντο ἔμπροσθέν της, καὶ τῆς ἐζήτουν θωπείας, ἀσπασμοὺς καὶ φιλεύματα. Αἰφνης, τὰ πρόσωπά των, ἀλλοιωθέντα, δὲν ὠμοιάζον πλέον ὡς

24 Κανὼν ἐκτετήριος εἰς Ἰησοῦν, βλ. Ὁρολόγιον, σ. 572 (ἐκδ. Ἁποστ. Διακονίας 1974)

11 καλύβαν ἀεὶδὸς
 12 Ἦκουσεν α: Ἦκουσε ἐκδδ
 28 ἐπαντρεύετο Β: ὑπαν-
 τρεύετο ΣυΣ

τῶν τριῶν θυγατέρων της, ἀλλὰ προσέλαβον ὅλους τοὺς χαρακτῆρας τῶν τριῶν ἐκείνων κορασιῶν, τῶν πνιγμένων, καί, ὡς κομβολόγιον ἐκρεμάσθησαν αἴφνης ἀπὸ τὸν λαϊμόν της.

— Ἐγὼ εἶμαι ἡ Ματούλα, ἔλεγεν ἡ μία. — Κ' ἐγὼ ἡ Μυλσοῦδα, ἡ
5 μικλή, ἐφέλλιζεν ἡ ἄλλη. — Κ' ἐγὼ εἶμαι ἡ Ξενοῦλα, ἔλεγεν ἡ τρίτη. —
Φίλησέ μας! — Πάρε μας! — Ἡμεῖς τὰ κορίτσια σου! — Ἐσὺ μᾶς γέν-
νησες, μᾶς ἔκαμες! — Μᾶς γέννησε... στὸν ἄλλο κόσμον, ἐπρόσθεσε σαρ-
καστικῶς ἡ Ξενοῦλα. — Χόρεψέ μας! — Δῶσέ μας μάμ! — Κάμε μας
νάμ! — Τραγοῦδα μας! — Καμάρωσέ μας!

10 "ὦ! ἀλήθεια, τῆς ἐφαίνετο τόσον φυσικὸν τὸ πρᾶγμα! Αὐταὶ αἱ τρεῖς
μικραὶ κορασίδες ἦσαν τὰ τέκνα της! Ὅποῖος ὄρμαθὸς ἔμψυχος, ἀνθρώπι-
νος!... Νεκρωμένος, βαρὺς ἀπὸ τὸ ὕδωρ, ἀφρισμένος!... Πῶς θ' ἀν-
τεῖχεν ἡ γραῖα Χαδοῦλα νὰ φέρη, εἰς ὄλον τὸν καιρὸν, ὄλον τὸν φρικώδη
τοῦτον ὄρμαθὸν κρεμασμένον ἀπὸ τὸν τράχηλόν της!

15 Ἐξῦπνησε παραλογισμένη, φρίσσουσα· ἐσηκώθη, ἐπῆρε τὸ ραβδί της,
τὸ καλάθι της, καὶ ἀπεφάσισε νὰ φύγη ἐκεῖθεν. Ἐδῶ εἰς τὴν κοίλην χι-
βάδα τοῦ βράχου, εἰς τὴν βοήν τοῦ ἐρήμου αἰγιαλοῦ, ὑπῆρχον πολλὰ φαν-
τάσματα. Ὁ τόπος ἦτον στοιχειωμένος. « Ἄς φύγω κι ἀποδῶ! »

Πάραυτα ἐπανῆλθον εἰς τὸν νοῦν της οἱ λογισμοὶ της οἱ ἄλλοι, οἱ
20 θετικώτεροι. Ἐὰν τυχὸν οἱ δύο χωροφύλακες εἶχον ἀνακαλύψει τὸ κρυφὸ
μονοπάτι, τὸ καλύτερον ἦτο νὰ τρέξῃ πρὸ τοῦ κινδύνου, καὶ ἂν τοὺς
συνήντα καθ' ὁδόν, πιθανὸν νὰ εὔρισκε διέξοδον ὅπισθεν τῆς συστάδος
τῶν βράχων, χειρότερον δὲ θὰ ἦτο ἂν τὴν ἀπέκλειαν ἐδῶ εἰς αὐτὴν τὴν
στενούραν, εἰς τὸ Κοχύλι.

25 Ἐτρεξε τὸν δρομίσκον τὸν ἀνωφερῆ, εἰς τὴν ἀστροφεγγιάν, ἀνάμεσα
εἰς τοὺς βράχους, καὶ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἔφθασεν ἀσθμαίνουσα εἰς τὸν
οἰκίσκον τοῦ Λυρίγκου. Ἐστάθη διὰ νὰ λάβῃ ἀναπνοήν, εἶτα ἔκρουσε τὴν
θύραν.

Περὶ ἐνὸς μόνου ἦτο βεβαία, ὅτι οἱ δύο «ταχτικοὶ» εὔρισκοντο παν-
30 τοῦ ἄλλοῦ, ἀλλ' ὄχι εἰς αὐτὸ τὸ καλύβι, ὅπου ὑπῆρχε γυνὴ λεχῶ μὲ τὴν
συντροφίαν τῆς μητρὸς της. Ἐὰν ἔμειναν τὴν νύκτα εἰς τὸ βουνόν, θὰ
εὔρισκοντο εἰς ἓν ἀπὸ τὰ μανδριά τῶν ποιμνίων.

Ἡ γραῖα, ἡ πενθερὰ τοῦ Λυρίγκου, ἦτις δὲν εἶχεν ὕπνον νὰ κοιμηθῇ,
ὅπως δὲν ἐκοιμᾶτο καὶ ἡ Φραγκογιαννοῦ πρὸ ἡμερῶν, ὅταν ἐσυντρόφευε
35 τὴν λεχῶ, τὴν κόρην της, ἐσηκώθη καὶ ἠρώτησε:

— Ποῖος εἶναι;

— Μ' ἔστειλε ὁ Γιάννης, ἀπήντησεν ἔξωθεν τῆς κλειστῆς θύρας ἡ Χαδούλα, χωρὶς νὰ εἶπη τ' ὄνομά της, γιὰ νὰ κάμω γιαιτρικά τῆς λεχῶνας.

— Τέτοιαν ὥρα;

— Δὲν μπόρεσα νωρίτερα νὰ ῥθῶ.

5 — Ποῦ τὸν ἤυρες;

— Κάτω στὸ Λεχοῦνι, στὸ ρέμα.

Ἡ γραῖα ἀπέσυρε τὸν μοχλὸν καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν.

— Αὐτοὶ δὲν ξέρουσι τίποτε, ἐσκέφθη καθ' ἑαυτὴν ἡ Φραγκογιαννοῦ· σ' αὐτὲς «περνάει ἡ μογοιά μου» ἀκόμα.

10 «Ἄμα ἐπάτησε τὸν πόδα μέσα, καὶ ἄρχισε νὰ φέρεται ὡς οἰκοκυρά. Εἰς τὸ φῶς τοῦ κανδηλίου, τοῦ καίοντος ἐμπρὸς εἰς ἓν παλαιὸν εἰκόνισμα, τρίπτυχον, φέρον τὸν Χριστὸν ἐν τῷ μέσῳ, καὶ διαφόρους ἁγίους εἰς τὰς δύο πτέρυγας, ἐπῆγε κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ἐστίαν, σιμὰ εἰς τὴν στρωμνὴν τῆς λεχῶς, ἐπὶ τοῦ δαπέδου, ἐδοκίμασε τὴν φωτιά, καὶ εἶδεν ὅτι ἦτον

15 μισοσβησμένη. Ἐπῆρε ξυλάρια καὶ ξηρόκλαδα, ἀπὸ ἓνα σωρὸν παρὰ τὴν γωνίαν, ἔρριψεν ὀλίγα εἰς τὴν ἐστίαν, ἐφύσησε κ' ἐξάναψε τὴν φλόγα. Ἐλαβεν ἓνα ἱμβρῖκι, τὸ ὁποῖον εὗρίσκετο ἐπὶ τῆς ἐστίας, τὸ ἐγέμισε νερόν, ἔψαξεν εἰς τὸ καλάθι της, ἐπῆρε δύο ἢ τρία κλωναράκια βοτάνων, τὰ ἔρριψε μέσα, κ' ἔβαλε τὸ ἀγγεῖον εἰς τὸ πῦρ.

20 Εἶτα, νεύουσα πρὸς τὸ μέρος τῆς λεχῶνας, εἶπε σιγὰ εἰς τὴν γραῖαν:
— Μὴν τὴν ξυπνᾶς... Σὰν ξυπνήσῃ, ὕστερα, νὰ τὸ πιῇ αὐτό.

Ἡ γυνὴ ἀπήντησε διὰ νεύματος. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐξηκολούθει νὰ φυσᾷ τὸ πῦρ. Ἡ γραῖα, ἐν ἀμηχανίᾳ, ἐπεθύμει νὰ τὴν ἐρωτήσῃ καὶ πάλιν πῶς εὐρέθη ἐκεῖ τοιαύτην ὥραν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα. Ἡ κόρη της ἔκαμνε

25 κακὴ λεχωσιὰ, κ' ἐφοβεῖτο μὴν ἐξυπνήσῃ ἔξαφνα καὶ θορυβηθῇ.

Τὸ θυγάτριον, μικρὸν ράκος δύο ἡμερῶν ζωῆς, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἔλθει κὶ αὐτὸ εἰς τὸν κόσμον δι' ἁμαρτίας καὶ βάσανα, ἐκοιμᾶτο εἰς τὴν κοιτίδα του, ἀλλ' ἡ ἀναπνοή του ἦτο δύσκολος καὶ ἤκούετο ἐν μέσῳ τῆς σιωπῆς. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ὅταν τὸ φύσημά του ἐγίνετο ὀπωσοῦν σφο-

30 δρότερον, καὶ τὸ βρέφος ἐφαίνετο ἔτοιμον νὰ ξυπνήσῃ καὶ νὰ φωνάξῃ, ἡ μάμμη τὸ ἐνανούριζε δι' ἑνὸς μονοσυλλάβου, «Κοί, κοί, κοί, κοί!», ἐφαίνετο δὲ τῷ ὄντι ἡ συλλαβὴ αὕτη (ἥτις φαίνεται νὰ εἶναι ἡ πρώτη συλλαβὴ τοῦ «κοιμήσου!»), ἢ αὐτὴ ἡ ρίζα τοῦ «κεῖμαι»), ἐφαίνετο, λέγω, πολλάκις ἐπαναλαμβανομένη, νὰ ἐξασκῇ παράδοξον ὑποβολὴν καὶ γοητεῖαν.

35 Ἡ ὥρα παρήρηχτο. Εἶχον λαλήσει ἤδη δύο φοράς τὰ ὄρνιθια. Ἡ Πούλια εἶχεν ὑπερβῆ πρὸ πολλοῦ τὸ μεσουράνημα. Ἀπὸ τὴν ἀντικρινὴν κο-

ρυφήν τῆς ράχης, ὅπου ἦσαν ἄλλα καλύβια κατοικοῦμενα ἀπὸ τὰς οἰκογενείας βοσκῶν, ἠκούσθησαν μεμακρυσμένα λαλήματα. Εἰς ταῦτα ἀπήντησεν εὐθύς τὸ λάλημα τῶν πετεινῶν ἀπὸ τὸν ὄρνιθῶνα τοῦ καλυβιοῦ τοῦ Λυρίγκου.

5 Ἡ λεχῶνα ἐξύπνησε. Ἡ μάνα της τῆς ἔδωκε νὰ πῆ τὸ φάρμακον, τὸ ὁποῖον εἶχε παρασκευάσει ἡ Φραγκογιαννοῦ.

— Κουράγιο, κοπέλα μ', εἶπεν αὕτη μὲ πραεῖαν φωνήν.

— Ποῦ βρέθηκες ἐδῶ; εἶπεν ἡ λεχῶνα.

Τὴν ἐκοίταζε μὲ ἀπόριαν, κ' ἐδυσκολεύετο νὰ τὴν ἀναγνωρίσῃ.

10 — Ὁ Θεὸς μ' ἔστειλε, εἶπε μετὰ πεποιθήσεως ἡ Γιαννοῦ.

— Καλὰ ποῦ ἤρθες, ἐδήλωσε τότε καὶ ἡ γραῖα.

Τῷ ὄντι, αὕτη, ἂν καὶ εἶχε παραξενευθῆ καταρχάς, ἐσκέφθη καὶ ἀνεγνώρισεν ὅτι ἡ παρουσία τῆς Γιαννοῦς ἦτο μία παρηγορία εἰς τὴν μοναξίαν των.

ΙΔ'

15 Περὶ τὰ πρῶτα γλυκοχαράγματα, τὸ βρέφος εἶχεν ἐξυπνήσει, καὶ ἄρχισε νὰ κλαυθμυρίζῃ. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἔκαμε καὶ πάλιν «κουμάντο». Ἐσυμβούλευσε τὴν λεχῶν νὰ βάλῃ τὸ παιδίον εἰς τὸ βυζί, διὰ νὰ δοκιμάσῃ ἂν κατέβῃ τὸ γάλα. Συγχρόνως ἠκούσθη κρότος ἔξωθεν, κ' εὐθύς κατόπιν μία φωνή:

20 — Γριά!... Γριά! κοιμᾶστε;

Ἦτον ὁ Λυρίγκος, κ' ἐκάλει τὴν πενθεράν του.

Ἡ γραῖα ἐγνώρισε τὴν φωνήν, ἐσηκώθη κ' ἔτρεξεν εἰς τὴν θύραν.

— Ἐλα νὰ μοῦ δώσης ἓνα χέρι, ἐφώναξεν ὁ Λυρίγκος. Ὁ παραγυιὸς λείπει κ' εἶμαι μονάχος.

25 Ὁ Γιάννης φαίνεται ὅτι δὲν ἐσκέφθη κἂν νὰ ἐρωτήσῃ διὰ τὴν λεχῶν, τὴν γυναῖκά του, καὶ διὰ τὸ τέκνον του, πῶς εἶχον. Ἦσθάνετο μόνον ἐπειγούσαν ἀνάγκην, κ' ἔκραζε τὴν πενθεράν του νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὰς ποιμενικὰς ἐργασίας τῆς πρωίας, δηλαδὴ ἴσως εἰς τὸ ξεμάνδριασμα*, τὸ ἄρμεγμα, καὶ τὰ λοιπά.

30 — Δὲν μπορεῖ κανεὶς μοναχὸς του, τὸ ἔρμο!... Πρέπει νὰ ᾄχη τέσσερα χέρια! ἐπρόσθεσεν ὡς αὐτοδικαιολογούμενος.

18 κατέβῃ ἐκδὸ 28 ξεμάνδριασμα αΒΣ 28-29 τὸ ἄρμεγμα παραλ. ΦΕΒ, προσθ. Συ
31 πρόσθεσεν ΒΣ

Ἡ γραῖα ἐξῆλθε τρέχουσα. Ἡ Φραγκογιαννού ἔμεινε μόνη, μὲ τὴν λεχῶ καὶ τὸ βρέφος.

Ἡ νεαρὰ γυνὴ εἶχε λαγοκοιμηθῆ πάλιν, καὶ δὲν εἶχεν ἀντιληφθῆ καλῶς τὴν ἀπουσίαν τῆς μητρὸς της. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐξύπνησε καὶ

5 εἶπε:

— Ποῦ πάει ἡ μάνα, θὰ πῶ*;

Ἡ Φραγκογιαννού, φρονοῦσα ὅτι τὸ καλύτερον ἦτον ἡ λεχῶνα νὰ κοιμᾶται διὰ νὰ ἡσυχάζῃ, καὶ γνωρίζουσα ὅτι ἡ ἀπόκρισις ἡ διδομένη εἰς τοὺς πυρέσσοντας καὶ εἰς τοὺς ὡς ἐν ὑπνοβασίᾳ παραμιλοῦντας βλάπτει

10 μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ, δὲν ἀπήντησε τίποτε. Ἡ λεχῶ εὐθὺς καὶ πάλιν ἀπεκοιμήθη.

Τὸ θυγάτριον ἐκ νέου ἄρχισε νὰ κλαυθμυρίζῃ πολὺ τρυφερὰ καὶ παραπονετικά, μέχρις ὀχληρότητος. Ἡ Φραγκογιαννού, ἥτις εἶχε λησμονήσει

15 πτέρυγας τῶν ὀνείρων της, καὶ ἐσπαράσσεται καὶ πάλιν ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τῆς πραγματικότητος, ἄρχισε νὰ σκέπτεται μέσα της:

— Ἀχ! δίκιο ἔχει, ὁ καημένος, ὁ Λυρίγκος... «Ὁλο κοριτσουδία, τὸ ἔρμο, ὄλο κοριτσουδία!»... Καὶ τί ξαλάφρωμα θὰ ἦτον τώρα γι' αὐτόν, γιὰ τὴν ἄμοιρῃ τῇ γυναικίᾳ του, νὰ τοῦ τό 'παιρνε τώρα, ὁ Μεγαλό-

20 δύναμος!... αὐτὸ κἄν πού 'ναι μικρό, καὶ δὲν ἔχει ν' ἀφήσῃ μέγαλον καημὸ πίσω του!

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν μία μικρὰ ἀπορία· ποῦ εὐρίσκοντο τ' ἄλλα κοράσια τοῦ Λυρίγκου, τὰ μεγαλύτερα. Τότε ἐνθυμήθη ὅτι πρὶν ν' ἀναβῆ εἰς τὸ καλύβι, ὅπου εὐρίσκετο τώρα, τὸ ὅποιον ἦτο χα-

25 μιλὸν ἀνώγειον, ἐπέρασεν ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν ἐνὸς ἄλλου μικροτέρου καλυβίου, τὸ ὅποιον ἦτο χαμόγειον, καὶ ἦτο κτισμένον δίπλα, κολλητὰ μὲ τὸ πρῶτον. Ἦτο τὸ μικρὸν καλυβάκι τῆς γραίας, τῆς πευθερᾶς τοῦ Λυρίγκου, κ' ἐκεῖ μέσα τῆς εἶχε φανῆ ὅτι ἤκουεν ἀναπνοὰς κοιμωμένων, ρογχαλίσματα. Ἐκεῖ βέβαια θὰ ἐκοιμῶντο, μαζὶ μὲ τὴν μικρὰν θεῖαν τους

30 τὴν ἄγαμον, τὰ ἄλλα κοράσια τοῦ Λυρίγκου.

Ὡς ἐν ἄλλοφροσύνῃ καὶ ἐν πλάνῃ ὀνείρου, ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸ λίκνον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὠλόλυζε τὸ μικρόν... Ἐκαμε χειρονομίαν ὡς διὰ νὰ σχηματίσῃ τοὺς δακτύλους της εἰς διλαβίδα, εἰς ἀρπάγην καὶ στραγγαλιάν. Ἦσθάνετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀγρίαν χαρὰν νὰ πνίξῃ τὸ μικρόν

35 θυγάτριον... Τῆς ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν ὅτι ἦτο ἀβάπτιστον, καὶ ἂν τὸ ἐπιγε, θὰ εἶχε διπλὴν ἁμαρτίαν... Ἡ σκέψις αὕτη ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὴν ἀνεχαίτισεν, ἀλλ' ὁμως ἀπεφάσισε νὰ ὑπερπηδῆσῃ τὸν φραγμὸν τοῦτον... Παρὰ ἓνα δάκτυλον, ἡ χεῖρ της ἐψαυε τὸν λαιμὸν τοῦ μικροῦ πλάσματος...

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη φωνή, βῆμα, κρότος, εἰς τὸ μικρὸν χα-
 γιάτι ἔξω, καὶ ἡ θύρα, τὴν ὁποίαν ἡ γραῖα, ἡ πενθερὰ τοῦ Λυρίγκου,
 ἀναχωρήσασα δὲν εἶχε κλείσει μὲ τὸ μάνδαλον, ἀλλὰ μόνον τὴν εἶχε γείρει,
 ἠνοίχθη πέραν καὶ πέραν, ἐνδίδουσα εἰς ὠθησιν ἔξωθεν.

5 —Ἐδῶ εἶναι, ἠρώτησεν ὁ ἐμφανισθεὶς ἄνθρωπος, ἐδῶ εἶναι τὸ σπίτι
 τοῦ Λυρίγκου, τοῦ τσοπάνη;

Ἦτον χωροφύλαξ, μὲ τὸ χιτῶνιον μισοκουμβωμένον, φουσκωτὸν ἐπὶ
 τοῦ στήθους, μὲ τὸ κασκέτον στραβά, μὲ στριμμένον τὸν μύστακα, καὶ
 μὲ τὴν κάπαν διπλωμένην μακρυνάρι ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου.

10 Μέσα στὸ καλύβι, ἡ κανδήλα ἐτρεμόσβηνεν ἐμπρὸς εἰς τὰ εἰκονίσμα-
 τα. Ἡ φωτιὰ εἶχε καλυφθῆ καὶ πάλιν ἀπὸ τὴν τέφραν. Τὸ λυχνάρι σβη-
 στὸν ἐκρέματο ἀπὸ τὸ μικρὸν ράφι τῆς ἐστίας. Ἦτο σκότος. Ἐξω, εἶχεν
 ἐξημερώσει, καὶ παρὰ δύο λεπτά ὁ ἥλιος θ' ἀνέτελλεν.

15 Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔβλεπεν εἰμὴ ἀμυδρὰς σκιάς μέσα. Τὴν λεχώναν εἰς
 τὴν στρωμνὴν τῆς, ὡς ἀμαυρὸν ὄγκιον κατακειμένην, τὸ βρέφος τὸ ὁποῖον
 ἐσάλευε καὶ ἀνάσαιεν ἐντὸς τῆς σκάφης, ἥτις ἐχρησίμευεν ὡς λίκνον. . .
 καὶ τὴν Φραγκογιαννοῦ καθημένην ὡς φάντασμα, καὶ τείνουσαν τὴν χεῖ-
 ραν πρὸς τὸ λίκνον.

20 Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἔμεινε μὲ τὴν χεῖρα τεταμένην. Τὴν κατέλαβε
 φρίκη, τρόμος, ζάλη. Ἐντὸς δευτερολέπτου ἦλθεν εἰς ἑαυτὴν, καὶ εἶδε τὸν
 φοβερὸν κίνδυνον.

Ἀκριβῶς ὀπισθὲν τῆς ἦτο ἐν μικρὸν παράθυρον βλέπον πρὸς βορρᾶν,
 ὑπόσαθρον, νοτισμένον καὶ κακοκλεισμένον. Ὡς νὰ εἶχε τιναχθῆ ἀπὸ ἔκρη-
 ξιν, ἐστράφη μηχανικῶς, ἀνοίξε τὸ παράθυρον, κ' ἐπήδησεν ἔξω. Ἐπεσεν
 25 ἐπάνω εἰς χόρτα καὶ ἄχυρα, καὶ ὁ δοῦπος τῆς πτώσεώς τῆς οὔτε ἠκούσθη.
 Τὸ χαμηλὸν παράθυρον μόλις ἀνεῖχε μισὴν ὄργυιαν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους.

Μόνον εἶχε ξεχάσει νὰ πάρῃ μαζί τὸ ραβδί τῆς καὶ τὸ καλάθι τῆς,
 τὰ ὁποῖα ὡς τόσον εὐρίσκοντο δίπλα τῆς, εἰς τὸ πάτωμα. Ἦτο ἄξιον ἀπο-
 ρίας, πῶς τόσον εἶχε σαστίσει. Τὰ ἐνθυμήθη ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν καθ'
 30 ἣν ἄρχισε νὰ τρέχῃ μετὰ τὸ πῆδημά τῆς, κ' ἔτσι τῆς ἤρχετο ἂν ἦτο τρόπος,
 νὰ γυρίσῃ πίσω νὰ τὰ πάρῃ, καὶ νὰ στραβωθοῦν, νὰ μὴν τὴν ἰδοῦν οἱ διῶ-
 κταὶ τῆς.

Ὡς τόσον ἔτρεχεν, ἔτρεχεν. . . εἶχεν εἰσέλθει μέσα εἰς τὸ δάσος, τοῦ
 ὁποίου τὰ διάφορα μονοπάτια τῆς ἦσαν πολὺ γνωστά. Δὲν ἐγύριζε νὰ ἰδῆ
 35 ὀπίσω τῆς. . . Ἦτο βεβαία ὅτι οἱ δύο «ταχτικοὶ» θ' ἀργήσουν νὰ ἐννοή-
 σουν τί συνέβη, καὶ νὰ βαλθοῦν νὰ τὴν κυνηγήσουν.

Τῷ ὄντι οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄνδρες τῆς δημοσίας ἀνάγκης δὲν ἐνόησαν κατ' ἀρχὰς τί εἶχε συμβῆ. Τοὺς εἶχε στείλει «κατεπεύγον» ὀπίσω ὁ εἰρηνοδίκης, ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν πάρεδρον τὸν ἀστυνόμον, ὅστις, εἰς ὅσα ἀπεφαίνετο ὁ ἐμπνευσμένος ἐκεῖνος λειτουργὸς τῆς Θέμιδος, ἔλεγε πάντοτε

5 ναί, καὶ μὲ τὸν ἐνωμοτάρχην, ὅστις δὲν ἔλεγε ποτὲ ὄχι, τοὺς εἶχε στείλει νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκίαν τοῦ Ἰωάννου Λυρίγκου, διὰ νὰ τὸν προσκαλέσουν νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῶν ἀρχῶν, κ' ἐν ἀνάγκῃ νὰ τὸν φέρουν διὰ τῆς βίας, ἐπειδὴ, ἐξ ὅσων εἶχον διηγηθῆ τὴν ἐσπέραν τῆς προτεραίας, εἰς τὴν πολίχνην, οἱ δύο χωροφύλακες, οἱ εἰρημένοι φωστῆρες συνέλαβον

10 τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ὁ Λυρίγκος ἐνείχeto εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς φυγῆς τῆς γυναικὸς Χαδοῦλας, χήρας Ἰωάννου Φράγκου, χριστιανῆς, καὶ ἐκτελούσης οἰκιακὰ ἔργα, τὴν ὅποιαν ἔλεγον ὅτι εἶχον ἰδεῖ ν' ἀναρριχᾶται εἰς τὸν κρημνὸν τοῦ πετρώδους βουνοῦ οἱ δύο στρατιωτικοὶ ἄνδρες.

Ἔθεν ἀμέσως, περὶ ὄρθρον βαθύν, ἀφοῦ ἐκοιμήθησαν ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς

15 ὥρας, φοροῦντες ὄλην τὴν στολήν των, οἱ δύο χωροφύλακες, εἰς τὰ ἰσόγεια τῆς δημαρχίας, τὰ γεμάτα ἀπὸ βλατουῶδες*, σαρανταποδαροῦσες καὶ σαμαμίθια, τὰ ὅποια ἐχρησίμευον ὡς καζάρμα* (ἢ καζάρμα αὐτὴ ἦτον ὁ τρόμος τῶν ἀγυιοπαίδων, τῶν μοσχομαγκῶν, ὡς καὶ ὄλων τῶν ὀφειλετῶν τοῦ δημοσίου), εἰς ἓν σφύριγμα τοῦ ἐνωμοτάρχου ἐσηκώθησαν, ἐπῆ-

20 ραν τίς κάπες των, καὶ τὸ ἔβαλαν δρόμον διὰ τὸ βουνόν.

Ἐστέλλοντο ἰδίως διὰ νὰ φέρουν τὸν Λυρίγκον (καθὼς καὶ πάντα ἄλλον βοσκόν, τὸν ὅποιον θὰ ἐξήταζον οἱ ἴδιοι, καὶ ὅστις θὰ ἔλεγε «μπερδεμένα λόγια», ἐφρόντισε νὰ προσθέσῃ ὁ εἰρηνοδίκης), ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ νὰ μυρισθοῦν τὰ ἴχνη τῆς Φραγκογιαννοῦς καὶ κατορθώσουν νὰ τὴν

25 ἀνακαλύψουν. Διὰ τοῦτο εἶχον πληρεξουσιότητα νὰ ψάξουν ὅλα τὰ μανδριά καὶ τίς στάνες, καὶ νὰ ἐξετάσουν ὅλους τοὺς βοσκούς τοῦ βουνοῦ. Ἔθεν, διὰ καλὸν καὶ διὰ κακόν, ἐπῆραν μαζὶ καὶ τίς κάπες των.

Ὅταν ὁ πρῶτος χωροφύλαξ ὤθησε τὴν θύραν τοῦ οἰκίσκου, καὶ εἶδε σκότος καὶ σκιὰν μέσα, ἤκουσε τὸν κρότον τοῦ βορεινοῦ παραθύρου ἀνοι-

30 γομένου, εἶδεν ἀκτῖνας φωτὸς ἐκεῖθεν νὰ εἰσδύωσι, κ' εὐθὺς ἐν μαῦρον σῶμα νὰ φράττῃ τὰς ἀκτῖνας ταύτας, κυρτόν, συνεσταλμένον, ἀμορφον, καὶ ἤκουσε τὸν ἀσθενῆ δούπον τῆς πτώσεως. Τότε τὸ παράθυρον ἔμεινεν ἀνοιχτόν, καὶ εἰς τὰς διπλᾶς διασταυρουμένας ἀκτῖνας τὰς διὰ τῆς θύρας καὶ τοῦ παραθύρου, εἶδε καθαρά τὴν γυναῖκα τὴν λεχῶ, ἐξαπλωμένην ἐπὶ

35 τῆς κλίνης τῆς.

33 καὶ εἰς τὰς διπλᾶς ἀκτῖνας, τὰς διασταυρουμένας διὰ τῆς θύρας ΒΣ, διορθ. Σὺ μὲ τὴν προσθήκη «ιδιόρθωση δική μας»

— Τί τρέχει ἐδῶ; ἐφώναξεν ἐκπληκτος ὁ ἄνθρωπος.
 Ἡ λεχώνα ἐξύπνησε, κ' ἐπρόφερε μὲ ἀσθενῆ φωνήν:
 — Μάννα, ἐσύ 'σαι;... Ἦρθες;

ΙΕ'

Ἐπάνω, εἰς τὰ Καμπιά, εἰς τὸ ὑψηλὸν ὄροπέδιον, ὅταν ἔφθασε λαχ-
 5 νιασμένη, ξεγλωσσασμένη ἢ Φραγκογιαννοῦ, ἐστάθη, ἐγύρισε πρὸς τὸν
 κατήφορον, ὀπόθεν εἶχεν ἔλθει, κ' ἐκοίταζε μὴν ἴδῃ ἢ ἀκούσῃ σκιάν ἢ
 βῆμα τρέχοντος λαγωνικοῦ, χωροφύλακος. Δὲν ἐφαίνετο τίποτε. Ἄλλ' ὁ-
 μως δὲν ἠσθάνετο ἑαυτὴν ἐν ἀσφαλείᾳ.

Ἐστάθη ὡς ἀφηρημένη κ' ἐσκέπτετο. Ἐκαμνε κάτι ὡς μαθηματικὸν
 10 ὑπολογισμόν. Ἐλογάριαζε τὸν χρόνον ὅσος θ' ἀπῆρτεῖτο ὡς ἔγγιστα, διὰ
 νὰ συνέλθουν ἀπὸ τὴν ἐκπληξίν των οἱ δύο ταχτικοὶ (τὸν δεύτερον δὲν τὸν
 εἶδεν, ἀλλὰ τὸν ἐμάντευε), διὰ νὰ ἐννοήσουν τί συνέβη, ἴσως νὰ ζητήσουν
 πληροφορίας (ἢ λεχώνα θὰ ἐτρόμαζεν ἄδικα, καὶ δὲν θὰ ἤξευρε τίποτε νὰ
 15 τοὺς εἰπῇ) ἀλλὰ τότε, θὰ ἔτρεχον ἴσως πρὸς τὴν στάνην, ὅπου εὕρισκτο
 ὁ Λυρίγκος κ' ἡ πενθερά του; τόσῳ περισσότερον θ' ἀργοποροῦσαν) εἶτα
 νὰ πετάξουν τίς κάπες των κάτω, καὶ νὰ τὸ βάλουν στὰ πόδια νὰ τὴν
 κυνηγήσουν.

Ἄλλ' εἶδαν τάχα ἀκριβῶς, ἢ ἐνόησαν, ἢ ἐγνώριζαν τὸ μονοπάτι τὸ
 ὁποῖον εἶχε πάρει αὐτή; Καὶ μήπως εἶχε τρέξει ὅλην τὴν ὥραν ἕνα καὶ
 20 καὶ τὸν αὐτὸν δρόμον; Καταρχὰς εἶχε στραφῆ δεξιὰ, ὡς νὰ ἤθελε νὰ πάρῃ
 τὸν κατήφορον, εἶτα ἐστράφη ἀριστερά, κ' ἔτρεξε τὸν ἀνήφορον — μὲ ὄλον
 τὸ μειονέκτημα τὸ ὁποῖον εἶχεν ὁ ἀνηφορικὸς δρόμος διὰ νὰ λαχανιάσῃ
 τις, ὅταν καταδιωκόμενος βιάζεται νὰ τρέχῃ. Ἄλλ' ἐὰν αὐτὴ θὰ ἐλαχά-
 νιαζε, μήπως ἐκεῖνοι, καίτοι νέοι, δὲν ὑπέκειντο εἰς τὸ πάθημα τοῦτο;
 25 Ἡ Χαδοῦλα ἤξευρε μάλιστα, κατὰ σύμπτωσιν, ὅτι ὁ εἷς τῶν δύο ἐκείνων
 νέων ἔπασχεν ἀπὸ ἀσθμα... Δὲν ἦτο πολὺς καιρὸς ἀφ' οὗ αὐτὸς εἶχε
 παρακαλέσει τὸν γαμβρόν της νὰ εἰπῇ τῆς γριᾶς νὰ τοῦ κάμῃ ἕνα μαν-
 τζούνι διὰ τὸ νόσημα τοῦτο.

Ἄλλὰ μὲ ὅλην τὴν ἐκδοῦλευσιν αὐτὴν, ἢ Γιαννοῦ ἤξευρεν ὅτι δὲν ἔπρε-
 30 πε νὰ περιμένῃ ἔλεος ἀπὸ τὸν χωροφύλακα. Ὁ ἄνθρωπος ἔκαμνε τὸ κα-
 θήκόν του. Ἄς ἔλειπαν αἱ περιποιήσεις τὰς ὁποίας θὰ τῆς ἔκαμναν, ἂν
 αὐτὴ ἔπεφτε στὰ χέρια των, καὶ ἂν ἐμελλον νὰ τὴν ὀνομάζουσαν «σταυρο-

4 ὅταν] ἴσως ὅπου

22 διὰ] γιὰ ΒΣ, διορθ. Σϋ

μάννα»!! Εἶχε παρατηρήσει ἄλλοτε, εἰς τὰς περιπετείας καὶ τὰ βάσανα ὅσα εἶχεν ὑποφέρει ἐξ αἰτίας τοῦ υἱοῦ της, τοῦ Μούρτου, ὅτι τὸ εἶδος αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων τότε μάλιστα θυμῶνουν ὅταν ὁ καταζητούμενος ἀνθίσταται, ὅταν ἀυθαδιάζῃ, πολὺ δὲ περισσότερον ὅταν φεύγῃ, καὶ ἀναγκάζονται αὐτοὶ νὰ τὸν κυνηγοῦν, ὥστε νὰ βγαίνῃ ἡ ψυχὴ τους ἀνάποδα. . .

5 "ὦ! βέβαια ἔχουν δίκαιον τότε νὰ σκληρύνωνται, καὶ νὰ γίνωνται θηρία ἀνήμερα· ὅθεν καὶ ἡ Φραγκογιαννοῦ, φεύγουσα, καὶ βιάζουσα αὐτοὺς νὰ τρέχουν δὲν ἐπερίμενεν ἔλεος ἀπ' αὐτούς.

Ἐκεῖ ὅπου ἴστατο συλλογισμένη, ἀκούει βήματα ὀπισθὲν της, ἀπὸ τὸ

10 μέρος τὸ ἀντίθετον πρὸς ἐκεῖνο ἐξ οὗ αὐτὴ ἤλθε. Στρέφεται καὶ βλέπει ἓνα ἄνθρωπον, ἓνα βοσκόν. Ἡ Φραγκογιαννοῦ τὸν ἀνεγνώρισεν. Ἦτο ὁ καλούμενος Καμπαναχμάκης. Ἦρχετο μὲ πατήματα λοξά, ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν σκύλον του, ὅστις ἐγρύλισην ἅμα εἶδε τὴν γυναῖκα. Ἀλλ' ὁ ἀφέντης του τὸν ἐμάλωσε.

15 Εἶδε τὴν Φραγκογιαννοῦ κ' ἐστάθη. Ἦρχετο ἀπὸ τὸ καλύβι κ' ἐπήγαινε εἰς τὸ μανδρὶ του. Ὑψηλός, μελαψός, ἰσχνός, εὐρύτερος, τὴν κόμην καὶ τὸ γένειον μὲ χρῶμα ἀχύρου καφαλισμένου, κρατῶν τὴν ράβδον του τὴν κυρτὴν, ὑψηλὴν ἴσα μὲ τὸ μπόι του, ἐστάθη ἐνώπιον τῆς Φραγκογιαννοῦς. Ὁ ἄνθρωπος ἐφαίνετο νὰ εὐρίσκεται εἰς μεγάλην θλίψιν καὶ

20 ἀδημονίαν.

— Ἄ! ποῦθε αὐτὸ τὸ καλὸ! εἶπε μὲ τὴν φωνὴν του τὴν δυσδιάκριτον καὶ τραχεῖαν, σφίγγων τούς ὀδόντας ἐνῶ ὠμίλει. Τόμ' * σ' ἀγροίκησα, ταμάμ * σὲ προσήφερα *, κυρα-Γιαννοῦ. . . Ὁ Γεραμπῆς σὲ στέλνει!

— Τί λὲς γυιέ μου; εἶπε μὲ τὸ ὑποκριτικὸν ἦθός της ἡ Χαδοῦλα.

25 — Καλὰ ποὺ σ' ἐσταύρωσα *! Εἶπα, αὐτὴν εἶναι κείν' ἡ καλὴ γυναῖκα κατ' ἀπ' τὴ χῶρα ποὺ γρουνίζει * τὰ γιατρικὰ καὶ διώχνει κάθε γρουσουζιλὰ ἀλάργα! Τόμ' * ἀπείκασα, μονοκοπανιάς σ' ἐγρούμισα! . . . Μὰ δὲ ξέρ' εἰς τίποτε, κυρα-Γιαννοῦ μ' ;

— Τί τρέχει παιδί μου;

30 — Μεγάλον ζαράρι * μ' εὐρῆκε, νὰ 'χω τὸ συμπάθειο, θεια-Γιαννοῦ! Τρανό, ἄτυχο * ντέρτι! Ἡ φαμιλιά * μ', ὅξ' ἀπὸ λόου σου, βγῆκε τὴν νύχτα πρὸς νεροῦ της, ὅξ' ἀπ' τὸ καλύβι, κυρα-Γιαννοῦ μ', κ' ἐγύρισε πίσω κακὰ κι ἀδέξια *. . . Ντούρμα * βγῆκε, κ' ἐγύρισε μονοκοπανιά, χτυπημένη *, ξεγλωσσασμένη, ἀγρούμιστη *. . . Χτυπήθηκε *, μακριὰ ἀπὸ λόγου σου. . .

35 Ἡ γλῶσσά της κρεμασμένη, ὅξ' ἀπ' τὸ σιαγόνι της, τὴ λαλιά της τὴν

4-5 ἀναγκάζονται ἀεὶδὸ
τίποτα

20 ἐταύρωσα α

26-27 γρουσουζιλὰ α

28 ἴσως

ἔχασε, τὴν ἡῶρε κακὴ θερμοσιὰ καὶ κρυάδα κι ἀσπασμοί*... Κεῖτεται
 στὸ στρώμα μισοπεθαμένη!

— Ἀλήθεια;... ὦ, ἀμαρτίες!... Καὶ πότε ἔγινε αὐτό;

— Προχτὲς τὸ βράδυ, τὴν νύχτα, τὰ μεσάνυχτα, θεια-Γιαννού! Ὁξοῦ
 5 ἀπὸ λόου σου, νά 'χω τὸ συμπάθειο... Ντούρμα βγῆκε ὀξ' ἀπ' τὸ καλύβι,
 κ' ἐγύρισε πίσω χτυπημένη, παλαβιασμένη... Κοπιάζεις ὡς τὸ καλύβι
 μπάρμι*, τώρα ἐδῶ πού σ' ἔσταύρωσα, κυρα-Γιαννού μ'! Μονάχα νά
 τὴν θεωρήσης, ν' ἀγρουκῆσης σὲ τί χάλι βρίσκεται... Ἐλμπέτ*, καλὸ θά
 τῆς κάμης· μὲ τὰ γιατρικά σου, θά διώξῃς κάθε ἐνάντιο, ἓνα κ' ἓνα!

10 — Καὶ πῶς τῆς ἤρθε αὐτό; εἶπεν ἡ Φραγκογιαννού.

— Ποιὸς ξέρει τί ἀμαρτίες, κυρα-Γιαννού μ'. Ὁ Γεραμπῆς τὸ ξέρει.

Ἡ Χαδοῦλα ἐσκέφθη ἐπὶ στιγμὴν. Εἶτα εἶπε:

— Καλά· θά πάω ἀποκεῖ, τώρα-τώρα.

— Νά 'χῃς πολλὴ ζωὴ καὶ καλὴ ψυχὴ, θεια-Γιαννού! εἶπεν ὁ Καμπα-
 15 ναχμάκης. Ὁ Γεραμπῆς σ' ἔστειλε.

Ἀφοῦ ἀπεμακρύνθη ὁ Καμπαναχμάκης, ἡ Φραγκογιαννού ἐσκέφθη
 ὅτι θά εἶχε καταφύγιον, τοῦλάχιστον, διὰ τὴν ἐπομένην νύχτα καὶ ὅτι τὸ
 καλύτερον θά ἦτο νά κρυφθῆ τὴν ἡμέραν εἰς καμμίαν λόχμην ἢ εἰς καμμίαν
 σπηλιάν, ὅπου οἱ χωροφύλακες ἀδύνατον θά ἦτο νά τὴν εὔρωσι.

20 Ἐπῆρε τὸν κατήφορον, κατῆλθεν εἰς τῆς Ἀγαλλιανούσ τὸ ρέμα.
 Ἐστάθη νά πῆν νερόν εἰς μίαν βρύσιν. Ἐκεῖ συνήντησεν ἓνα γέροντα μο-
 ναχόν, τὸν πάτερ Ἰωάσαφ, κηπουρόν τοῦ μοναστηρίου τοῦ Εὐαγγελισμοῦ,
 τὸ ὁποῖον διέγραφε πρὸς τὰ ἄνω τὴν σεμνὴν κατατομὴν του, εἰς τὴν κο-
 ρυφὴν τοῦ ρεύματος.

25 Ἡ Φραγκογιαννού εἶχε καθίσει νά λάβῃ ἀναψυχὴν πλησίον τῆς δρο-
 σερᾶς πηγῆς, ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν χεῖρά της, ἐφαίνετο βυθισμένη
 εἰς λογισμοὺς, καὶ συγχρόνως «αὐτιάζετο»*, κ' ἔτεινε τὸ οὖς, φανταζομέ-
 νη κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ὅτι ἤκουε βήματα τῶν χωροφυλάκων.

30 Ὁ πάτερ Ἰωάσαφ ἤλθε νά γεμίσῃ ἓνα σταμνίον ὕδατος, καὶ ἰδὼν
 τὴν Φραγκογιαννού τὴν ἐκαλημέρισε.

— Ποῦ βρέθηκες ἐδῶ, γερόντισσα; Κάτι συλλογισμένη σὲ βλέπω...

— Ἀχ! γυιὲ μου!... εἶπεν ἡ Φραγκογιαννού. Ἐχω βάσανα καὶ
 πάθια...

— Τὰ βάσανα δὲν λείπουν ἀπὸ τὸν κόσμον, γερόντισσα... Ὅσο καὶ νὰ κάμῃ ὁ ἄνθρωπος, δὲν μπορεῖ νὰ τ' ἀποφύγῃ...

— Ἄχ! πάτερ Γιάσαφε, εἶπεν ἐν θλιβεραῖ διαχύσει ἡ Φραγκογιαννοῦ. Νὰ 'μουν πουλι νὰ πέταγα!!!

5 — «Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστεραῖς;» εἶπεν ὁ Ἰωάσαφ, ἐνθυμηθεὶς τὸν ψαλμὸν.

— Ἦθελα νὰ ἔφευγα ἀπ' τὸν κόσμον, γέροντά μου... Δὲν μπορῶ νὰ ὑποφέρω πλιά!

— «Ἐμάκρυνας φυγαδεύουσα καὶ ἠυλίσθης ἐν τῇ ἐρήμῳ», εἶπε πάλιν ὁ γέρον μοναχός.

10 — Μεγάλῃ φουρτούνα μ' ἤυρε, γέροντά μου, καὶ μεγάλη λιγοψυχιά μ' ἐκόλλησε.

— Ὁ Θεὸς νὰ σὲ γλυτώσῃ κόρη μου ἀπὸ ὀλιγοψυχίας καὶ ἀπὸ καταιγίδος, ἐπέφερον ὁ Ἰωάσαφ, συνεχίζων τὸν ψαλμὸν.

15 — Ἄπ' τὴν κακία, ἀπ' τὴν κακογλωσσιά, ἀπ' τὸ φθόνον, δὲν μπορεῖ νὰ γλυτώσῃ ἓνας ἄνθρωπος.

— «Καταπόντισσον, Κύριε, καὶ καταδιέλε τὰς γλώσσας αὐτῶν, ὅτι εἶδον ἀνομίαν καὶ ἀντιλογίαν ἐν τῇ πόλει», ἐπέραναν ὁ πάτερ Ἰωάσαφ.

Εἶτα ἀφοῦ ἐγένετο τὸ σταμνὶ τοῦ εἶπε:

20 — Ἄν περάσῃς ἀπὸ τοὺς κήπους, γερόντισσα, φώναξέ με νὰ σὲ φιλέψω κανένα μαρούλι καὶ ὀλίγα κουκιά.

Καὶ ἀπεμακρύνθη.

Τὴν ἐσπέραν ἡ Φραγκογιαννοῦ εὐρίσκειτο εἰς τὴν Πέρα-Ράχην, εἰς τὸ καλύβι τοῦ Καμπαναχμάκη. Ἡ σύζυγος τοῦ βοσκοῦ, γυνὴ πλέον ἢ 25 τριάκοντα ἐτῶν καὶ μήτηρ πέντε τέκνων, ἔκειτο ἐπὶ τῆς κλίνης. Ἦτο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Τὸ μούτρο της εἶχε στραβώσει ἀπὸ τὴν νευρικὴν προσβολήν, ἡ γλῶσσά της ἐκρέματο ἔξω τοῦ στόματος, κ' ἐξέπεμπεν ἀνάρθρους φωνάς.

30 — Πῶς σοῦ ἤρθε αὐτό; τὴν ἠρώτησε διὰ νεύματος μᾶλλον ἢ διὰ τῆς φωνῆς ἡ Φραγκογιαννοῦ. Ἡ πάσχουσα ἀπήντησε διὰ γρυλισμοῦ οὐδὲν τὸ ἀνθρώπινον ἔχοντας.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐκάθισε παρὰ τὴν ἐστίαν, καὶ ἡσχολεῖτο νὰ βράσῃ βότανά διὰ τὴν πάσχουσαν. Δὲν εἶχε πλέον τὸ καλάθι της, ἀλλὰ εἶχε γεμίσει τοὺς κόλπους της ἀπὸ διάφορα μικροσκοπικὰ χόρτα, τὰ ὅποια εἶχε 35 συλλέξει τὴν ἡμέραν κάτω εἰς τὰ ρέματα τῶν κοιλάδων.

Τὰ δύο μικρὰ κοράσια τῆς ἀσθενοῦς ἐκάθισαν σιμὰ εἰς τὰ γόνατα τῆς

Φραγκογιαννοῦς, γλειφίδικα*, καὶ ζητοῦντα θωπείας. Ἡ Γιαννοῦ ἐθώπευσεν τὰ σιαγόνια των καὶ τοὺς λαιμούς των, τόσον δυνατά, ὥστε ἡσθάνθησαν πόνον, καὶ τὸ ἐν ἐφώναξε:

— Μάννα!

5 Ἄλλ' ἡ μάννα ἦτον δι' αὐτὰ ὡς νὰ μὴν ὑπῆρχε, καὶ τὰ δυστυχῆ πλάσματα δὲν ἦσαν εἰς ἡλικίαν οὔτε νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἔλλειψιν, οὔτε νὰ δύνανται τοῦλάχιστον νὰ τὴν ἀναπληρώσωσι. Τὸ μικρὸν ἀγόρι, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο νὰ εἶναι ὁμήλικον μὲ τὸ κοράσιον τὸ ἐν, ὡς νὰ ἦσαν δίδυμα, ἔκλαιε καὶ ἐζήτηε «νὰ σηκωθῆ ἡ μάννα του νὰ τοῦ κάμω γριά* στὸ τηγάνι».

10 — Τώρα, γιέ μου, ἐγὼ νὰ σοῦ κάμω γριά, εἶπε τυχαίως ἡ Φραγκογιαννοῦ.

— Δὲν ἔχουμε ἀλεύρι, θειά, εἶπε τὸ μεγαλύτερον ἐκ τῶν δύο κορασίων.

— Καλὰ νὰ ἔλθῃ ὁ πατέρας νὰ φέρῃ ἀλεύρι, εἶπεν ἡ Φραγκογιαννοῦ πρὸς τὸ παιδίον, κ' ἐγὼ νὰ σοῦ κάμω «γριά»! Ἡσύχασε τώρα.

15 Ἄλλὰ τὸ ἀγόρι δὲν τὰ ἤκουεν αὐτά.

— Γριά θέλω, καὶ νὰ 'ναι ζαρωμένη γριά! Νὰ 'χῃ καὶ πετμέζι.

— Ποῦ νὰ βρεθῆ τὸ πετμέζι, γιέ μου; εἶπεν ἡ Φραγκογιαννοῦ.

Μεθαύριο νὰ μαυρίσουν τὰ σταφύλια στ' ἀμπέλι, νὰ τὰ τρυγήσουμε, νὰ κόψουμε τὰ ξεκούδουνα* ἀπ' τὰ κλήματα, νὰ κάμουμε πολὺ-πολὺ πετμέ-

20 ζι, νὰ φάῃ τὸ καλὸ παιδί. Πῶς σὲ λένε;

— Γιώργη τόνε λέμε, θειά, εἶπε τὸ μεγαλύτερον κοράσιον.

— Ἐσένα;

— Δαφνώ.

— Κ' ἐσένα; ἠρώτησεν ἡ Γιαννοῦ τὸ μικρότερον θυγάτριον.

25 — Ἀνθή.

— Νὰ ζήσετε!

— Καὶ πότε θὰ τὰ κόψουμε, θειά, τὰ σταφύλια; ἐφώναξε τὸ ἀγόρι. Δὲν πᾶμε τώρα στ' ἀμπέλι νὰ τὰ κόψουμε;

— Ὅχι τώρα, γιέ μου, ταχιά.

30 — Ταχιά το-ταχύ; εἶπεν ὁ Γιώργης.

— Ναί, γιούκα μου. Ἀπόψε θὰ δέσουν οἱ ρᾶγες, καὶ θὰ γλυκάνουν, καὶ θὰ μαυρίσουν, καὶ ταχιά το-ταχύ θὰ πάρουμε τοὺς τρυγολόγους* νὰ τρέξουμε στ' ἀμπέλι, νὰ τρυγήσουμε, νὰ τὰ κάμουμε κότσι-κότσι*,

1 γλειφίδικα ἀέκδδ

2 ἴσως σιαγόνιά των

19 κάμουμε ΒΣ, διορθ. Συ

24 κοράσιον ἐκδδ

27 θὰ κόψουμε ἐκδδ, προσθ. Συ

30 Γεώργης αΦΒ

33 κάμουμε ἀέκδδ

τὰ σταφύλια, τὰ ξεκούδουνα*, νὰ τὰ πατήσουμε, νὰ τὰ λυώσουμε, καὶ θὰ κάμουμε μουστόπιπτες καὶ πετμέζια καὶ χίλιων λογίων καλά... καὶ τότε, θὰ σοῦ κάμω ἐγὼ μιὰ γριά, ζαρωμένη, ἴσα μὲ τὸ τηγάνι μεγάλη!

— Σέλω νὰ 'ναι πουλύ, πουλύ μεγάλη! εἶπεν ὁ μικρός.

5 — Μεγάλη γριά, ἴσα μ' ἐμένα, εἶπεν ἡ Φραγκογιαννοῦ.

Ἐν τῷ μεταξύ, τὸ μικρότερον τῶν δύο κορασίων, τὸ Δαφνώ, καθῶς ἐκοίταζεν ἐναλλάξ τὸν λύχνον καὶ τὴν Φραγκογιαννοῦ μὲ τεθηπὸς βλέμμα, ὡς νὰ ὑπνωτίσθῃ ἀπὸ τὸ ὄμμα τῆς γραιάς, ἐνύσταξε, ἔγειρε τὸ κεφαλάκι του πρὸς τὴν ἐστίαν, καὶ ἀπεκοιμήθη. Ἡ Γιαννοῦ ἐπιμόνως τὸ
10 ἐχάδευεν ὑπὸ τὸ κατωσάγονον, καὶ πότε ἡ χεὶρ τῆς ἐγγλίστρα πρὸς τὸν τράχηλον, καὶ ἴσως εἶχε κλίσιν νὰ θλίψῃ κάπως δυνατώτερα τὸν λαίμον τῆς κορασίου. Ἀλλὰ τὴν ἴδιαν στιγμὴν ἠκούσθη δρομαῖον βῆμα ἐξῶθεν, ἡ θύρα ἠνοίχθη, καὶ εἰσῆλθεν ὁ Καμπαναχμάκης.

— Δῶ εἶσαι, κυρα-Γιαννοῦ! εἶπεν ἐν ἄκρα ταραχῇ. Σήκου! Νὰ φύ-
15 γῆς! νὰ κρυφτῆς!

— Τί τρέχει; εἶπεν ἡ γραιῶ, προσπαθοῦσα νὰ φανῇ ἀτάραχος.

— Οἱ ταχτικοὶ σὲ χαλεύουν*; Τί ζαράρ* ἔκαμες, χριστιανή; Τρέχουν οἱ ταχτικοὶ γυρεύοντάς σε. Σήκου, τρέχα! νὰ κρυφτῆς πουθενά, μπάριμ! Σὲ λυποῦμαι καημένη! Τί κρίμα ἔκαμες;

20 — Ἐγὼ; κρίματα πολλά... Μὰ δὲν ξέρω, γιατί νὰ μὲ γυρεύουν οἱ ταχτικοί, πού μοῦ λές;

— Τρέχα, κατὰ δῶ ἔρχονται τώρα. Δὲ γρουνίζω πῶς σ' ἀγροίωσαν πῶς τὰ πρύμισες* κατὰ δῶ, θὰ ῥθουν τώρα νὰ χαλέψουν. Ὅπου κι ἂν εἶναι, πλάκωσαν! Ἀκοῦς! κάτου, στὴ Σκοτ'νὴ Σπ'λιά, στὸ Κακόρρεμα,
25 κατακεῖ νὰ πάρῃς τὸ φύσημά σου! Στὸ Κλίμα στὸ Μονοπάτι, στοῦ Π'λιού τῆ Βρύση, ἐκεῖ, καὶ νὰ σὲ πάρουν στὸ κοντό, δὲν μποροῦν νὰ σὲ πιάσ'ν! Ἀποκεῖ μπορεῖς νὰ κατεβῆς στὸ Γέροντα, στὸ Ἐρμητήριο, νὰ ξαγορευθῆς τὰ κρίματά σ', καημένη. Τρέχα!...

Ἐτρεξεν ἡ ἀθλία ἀλλὰ δὲν ἤσθάνετο πλέον δυνάμεις ἀκμαίας. Ἡ
30 ἀυπνία τῶν περασμένων νυκτῶν, ἡ κακοπάθεια, αἱ συγκινήσεις τὴν εἶχον καταβάλει. Τὰ μέρη, τὰ ὅποια εἶχεν ὀνομάσει ὁ Καμπαναχμάκης, ἀπεῖχον πολὺ, δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ ὀδοιπορήσῃ πρὸς τὰ ἐκεῖ εἰς τὴν ἀσέληνον νύκτα.

Καθὼς ἔτρεχεν, αὐτιαζομένη κατὰ πᾶσαν στιγμὴν, ἐξαφνιζομένη, καὶ νομίζουσα ὅτι ἀκούει παντοῦ βήματα, εἰς τὸ μονοπάτι, ἀνάμεσα εἰς
35 δένδρα καὶ θάμνους, ἤκουσε βήματα ἀληθῆ, ἐρχόμενα ἀπὸ διακοσίων βη-

20 ξέρω, γιατί] ξέρω γιατί α
ρεμμα ἀεκόδδ

21 ἴσως λές.

25 Κλίμα αΦΕΒ

24 Σκοτεινὴ Σπηλιά ΒΣ || κακό-

μάτων, ἀπὸ τὸν κύριον δρόμον. Ἐκρύβη ὀπισθεν τῶν θάμνων, καὶ τῆς ἐφάνη ὅτι ἦσαν πράγματι οἱ χωροφύλακες, βαδίζοντες πρὸς τὴν καλύβην τοῦ Καμπαναχμάκη, πρὸς τὸ μέρος ὀπόθεν αὐτὴ ἤρχετο. Ἐὰν οὕτως εἶχεν, ἢ θέσις τῆς καθίστατο ἀσφαλεστέρα πρὸς τὸ παρόν, καθότι δὲν ἐφοβεῖτο
5 πλεόν νὰ τοὺς συναντήσῃ, διὰ τὴν νύκτα ἐκείνην.

Ἐπροχώρησε πρὸς τὸ μέρος, ὀπόθεν εἶχεν ἔλθει τὴν πρωΐαν. Ἐφθασεν εἰς τὸν μικρὸν ναῖσκον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, εἰς τὸ Κοιμητήριον τῶν Καλογήρων, εἰς τ' Ἀλώνι τοῦ Μοναστηρίου. Ἐπέραςεν ἔξω ἀπὸ τὸ Βουρδουναριό, ἀντικρὺ τῆς σιδηρᾶς πύλης τοῦ Κοινοβίου, ἥτις ἦτο κατὰ κλει-
10 στος. Ἄλλως, γυναῖκες ποτὲ δὲν ἐπήρχοντο εἰς τὸν ἱερὸν περίβολον. Κατῆλθεν εἰς τοὺς κήπους, ὅπου εἶχε συναντήσῃ τὴν πρωΐαν τὸν καλόγηρον, τὸν κηπουρόν, ὅστις τῆς εἶχεν εἰπεῖ διάφορα ρητὰ ἀπὸ τὸ Ὑαλτήριον, τὰ ὁποῖα αὐτὴ δὲν ἐνόει, ἀλλ' ἀορίστως ὑπώπτευεν ὅτι προσηρμόζοντο κάπως εἰς τὴν θέσιν τῆς. Καὶ πράγματι τῆς εἶχον ἀφήσει ὡς ἓνα βόμβον
15 περὶ τὰ ὤτα τῆς· «Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς; . . . Ἴδου ἐμάκρυνα φυγαδεύων καὶ ἠγλίσθην ἐν τῇ ἐρήμῳ. Προσεδεχόμενη τὸν Θεόν, τὸν σώζοντά με ἀπὸ ὀλιγοψυχίας καὶ ἀπὸ καταγιγίδος. . .»

Καθὼς ἀνήρχετο τὴν ράχιν ἀντικρὺ, πέραν τῶν κήπων, ἄνω τοῦ ρεύματος, ἤκουσε τὸν μικρὸν κώδωνα τοῦ μοναστηρίου νὰ ἤχῃ γλυκά,
20 ταπεινά καὶ μονότονα, νὰ ἐξυπᾶ τὰς ἡχοὺς τοῦ βουνοῦ, καὶ νὰ δονῇ τὴν μαλακὴν αὔραν. Ἦτο ἄρα μεσονύκτιον, ὥρα τοῦ Μεσονυκτικοῦ, ὥρα τοῦ Ὁρθρου! Πῶς ἦσαν εὐτυχεῖς οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, οἵτινες εὐθὺς ἀμέσως, ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας, ὡσάν ἀπὸ θεϊαν ἐμπνευσιν, εἶχον αἰσθανθῆ ποῖον ἦτο τὸ καλύτερον τὸ ὁποῖον ἤμποροῦσαν νὰ κάμουν — τὸ νὰ μὴ φέρουν, δηλαδὴ,
25 ἄλλους εἰς τὸν κόσμον δυστυχεῖς! . . . καὶ μετὰ τοῦτο, ἔλα ἦσαν δευτέρα. Τὴν φιλοσοφίαν, αὐτοί, τὴν εἶχον λάβει ὡς ἐκ κληρονομίας, χωρὶς (νὰ) σκοτίσουν τὸν νοῦν των εἰς τὴν «ζήτησιν τῆς ἀληθείας», ὅπου ποτὲ δὲν εὐρίσκεται.

Ἀνέβη ὑψηλότερα τὴν ράχιν, χωρὶς νὰ ἔχη σκοπὸν ἢ ἀπόφασιν ποῦ
30 ἐπήγαινε. Καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν δρόμον, ὀλίγα βήματα μακρὰν, εἶδε μίαν στήνην, τὴν ὁποῖαν ἀνεγνώρισεν ὅτι ἦτον τοῦ Γιάννη τοῦ Λυρίγκου. Ὁ σκύλος αἰσθανθεὶς μακρόθεν τὴν παρουσίαν τῆς, ἤρχισε νὰ γαυγίζῃ.

15-17 Ψαλμ. 54(55),7-9

2 καλύβαν ἀέκδδ   10 εἰσῆρχοντο Ε, ἴσως ὀρθά   15 περὶ τὰ ὤτα περὶ τὰ ὤτα
τῆς α   18 Κήπων ἀέκδδ   20 τοὺς ἡχοὺς Β, διορθ. Συ   26 νὰ παραλ. α
27 ἴσως ὀπού   32 γαυγύζη αΦ

Εἶχεν ἔλθει ἄρα, πλησίον εἰς τὸ κατάλυμα τῆς παρελθούσης νυκτὸς χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῆ! Καὶ τώρα μόνον ἤρχισε νὰ τὸ σκέπτεται. Ἔως τὴν στιγμήν τὸ ἔνστικτον τὴν εἶχεν ὀδηγήσει. Ἀλλὰ τώρα ὁ συλλογισμὸς τῆς διευτυποῦτο καθαρά. «Ποῦ ἄλλοῦ θὰ εἶμαι πλέον ἀσφαλῆς, γιὰ τὴν ὥρα, 5 παρὰ ἐδῶ; Οἱ ταχτικοὶ ποτὲ δὲν θὰ πιστεύσουν ὅτι ξαναἤλθα πάλιν πρὸς τὸ ἴδιο μέρος, πού μὲ εἶχαν εὐρεῖ χθές, καὶ μ' ἐκυνήγησαν. Ὁ Γιάννης κοιμᾶται στὸ μανδρί του. Στὸ καλύβι θὰ ἴναι ἡ λεχώνα, κ' ἡ γριά. Τὴν νύχτα χθές, ἀπὸ τὸν σαστισμὸ κι ἀπὸ τὴ βία μου, ξέχασα ἐκεῖ τὸ καλαθάκι μου. Δὲν θὰ εἶναι καλύτερα νὰ πάω νὰ χτυπήσω τὴν πόρτα, νὰ τοὺς 10 πούλησω πάλι δούλεψη μὲ κανένα ψευτογιατρικό, νὰ πάρω καὶ τὸ καλαθάκι μου, καὶ σὰ φέξῃ νὰ πάω νὰ κρυφθῶ κάτω στὸ Κακόρρεμα, ἐκεῖ πού λέει ὁ Καμπαναχμάκης; . . .»

Βεβαίως ἡ γραῖα, ἡ πενθερὰ τοῦ Λυρίγκου, κάτι θὰ εἶχεν ἀκούσει εἰς βάρος τῆς ἀπὸ χωροφύλακας ἢ ἀπὸ τρίτους, ἀλλὰ τί μ' αὐτό; 15 Δὲν θὰ εἶχε τόσην κακίαν οὔτε τόσον θάρρος, ὥστε νὰ τὴν προδώσῃ. Ἄλλως, αὐτὴ ὡς κυρίαν πρόφασιν διὰ νὰ εἰσέλθῃ θὰ προέταπεν ὅτι ἤλθε νὰ ζητήσῃ τὸ λησμονημένον καλάθι τῆς.

Ἐκρούανε πολὺ ἀπὸ τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ, καὶ εἶχεν ἀνάγκην νὰ στεγασθῇ πουθενά, πρὸς ὥραν. Δὲν ἐδίστασε πλέον. Διέβη τὸν ζυγόν, τὸν 20 ἐνοῦντα τὰς δύο ράχεις, ἐπὶ τῆς μεσημβρινωτέρας τῶν ὁποίων ἦτο ἡ μάνδρα, ἐπὶ δὲ τῆς βορειοτέρας ἡ οἰκία τοῦ Λυρίγκου, κ' ἔφθασεν εἰς τὸ καλύβι.

Ἐκρούσε τὴν θύραν. Ἡ γραῖα ἐκοιμᾶτο, ἀλλὰ δὲν ἀργησε νὰ ἐξυπνήσῃ, κ' ἐλθοῦσα ἤνοιξε τὴν θύραν, χωρὶς, αὐτὴν τὴν φοράν, νὰ ἐρωτησῇ τίς 25 εἶναι, ἴσως διότι ἦτο μισοκοιμισμένη κ' ἐνήργει ὡς ἐν ὑπνοβασία μηχανικῶς, ἢ εἶχε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι οὐδεὶς ἄλλος ἠδύνατο νὰ εἶναι εἰμὴ ὁ γαμβρός τῆς. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἔσπευσε νὰ εἰσέλθῃ.

— Τὸ κοφίνι μ' πλιό, ξέχασα ἀπ' τὴ βία μου, ἐψές, εἶπε. Τὸ εἶδες; Εἶναι πουθενά; Ποῦ τὸ ἔχεις;

30 Ἡ χωρική γραῖα ἐστάθη καὶ τὴν ἐκοίταξε. Τώρα μόνον ἐφάνη νὰ ἐξύπνησεν ἐντελῶς, καὶ ἀναγνωρίσασα αὐτὴν.

— Ποῦ βρέθηκες ἐδῶ; εἶπε.

— Μὴν ἐρωτᾷς, εἶπεν ἡ Γιαννοῦ. Εἶχα νυχτώσει σ' ἐν ἄλλο καλύβι, 35 μὰ δὲν εἶχα ὑπνο. Σὰ θυμήθηκα τὸ κοφίνι μου, ἦρθα. Πῶς εἰστε; Τί κάν' ἡ λεχώνα;

— Τί νά κάμῃ; Τά ἴδια... Μά δέ μοῦ λές, εἶπε μετά τина διαταγμὸν ἡ γραῖα· γιατί σ' ἐγύρευαν κεῖν' οἱ ταχτικοί;

— Φτόνος τοῦ κόσμου, ἀπήντησε μ' ἐτοιμότητα ἡ Φραγκογιαννού. "Ἐνα κορίτσ' εἶχε πνιγῆ μέσ στό πηγάδι..."

5 —"Ε;

— Καί δὲν ξέρω ποιὸς ἐχτρός εἶπε πὼς ἔφταια ἐγώ... Μά ἔτσι νά 'χουμε καλὴ ψυχὴ, μπορεῖς νά τὸ πιστέψῃς; Τάχα δὲν μπορούσε νά πνιγῆ καὶ μοναχὸ του τὸ κορίτσι; Ἦταν ἀνάγκη νά βάλω χέρι ἐγώ;

— Μαθές!... ἔκαμεν ἡ γραῖα.

10 Ἡ Φραγκογιαννού ἐγκατεστάθη, ὅπως καὶ τὴν προλαβοῦσαν νύκτα, σιμὰ εἰς τὴν γωνίαν τῆς ἐστίας, ὅπου εὔρε καὶ τὸ καλάθι τῆς. Ἐξάναψε τὴν φωτιάν, ἔβαλε νερὸ στό μπρίκι, καὶ κατεγίνετο νά βράσῃ βότανα, τὰ ὅποια ἔβγαλεν ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς.

Ἡ λεχώνα ἐκοιμάτο, τοῦ μικροῦ θυγατρίου ἠκούετο ἡ ἀναπνοὴ μέσα
15 εἰς τὴν σκάφην τὴν χρησιμεύουσαν ὡς λίκνον, ὑπὸ τὸ στέφανον τοῦ βαρε-
λιοῦ τὸ ἀνέχον ὑψηλὰ ἐν λεπτὸν πανίον. Ἐνίοτε ἐκλαυθμύριζε. «Κοί, κοί, κοί!» ἐπρόφερον ἡ γραῖα, ἡ προμήτωρ, ἥτις εἶχε κλείσει τὸ ἐν ὄμμα, καὶ
20 μὲ τὸ ἄλλο, εἰς τὸ ἀσθενὲς φῶς τοῦ κανδηλίου καὶ εἰς τὴν διαλείπουσαν
τῆς ἐστίας ἀναλαμπὴν, δὲν ἔπαυσε νά κοιτάζῃ τὴν Φραγκογιαννού. Τέλος,
μετὰ ὥραν, ἡ γραῖα καίτοι ἐφαίνετο ἀπόφασιν ἔχουσα νά μὴ κοιμηθῆ, τῆς
ἦλθεν ὁ προδότης ὁ ὕπνος — ἴσως δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἐκοίταζε λιαν ἐπι-
μόνας τὴν ὑποπτον γυναῖκα καὶ ἀπεκοιμήθη ἐπάνω εἰς τὸ τρίτον λάλημα
τοῦ πετεινοῦ.

Τὸ βρέφος ἐκλαυθμύριζεν ἀκόμη. Ἡ μάμμη δὲν ἠγρύπνει πλέον διὰ
25 ν' ἀπαγγέλλῃ τὸ μονότονον «Κοί, κοί, κοί!»

— «Ὅλο κοριτσούδια, τὸ ἔρμο!» Τὸ παράπονον τοῦ Γιάννη τοῦ
Λυρίγκου ἐβόμβει εἰς τὰ ὄτα τῆς Φραγκογιαννοῦς.

Ἡ λεχώνα δὲν εἶχεν ἐξυπνήσει. Ἡ γραῖα Χαδούλα ἐκινήθη ὀλίγον,
ἐτανύσθη ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς, κ' ἔφθασε τὸ λίκνον. Παρεμέρισε τὸ λευκὸν
30 πανίον ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τῆς κούνιας, κ' ἔτεινε τὴν χεῖρα διὰ νά θωπεύσῃ
τὸ μικρὸν, ἐνῶ τοῦτο ἐκλαυθμύριζεν. Ἐφραξε μὲ τὴν χεῖρά τῆς τὸ μικρὸν
στόμα, διὰ νά μὴ φωνάζῃ, ἐκοίταξε πρὸς τὸ μέρος τῆς λεχώνας, εἶτα πρὸς
τὴν στρωμνὴν ἐφ' ἧς ἔκειτο κουβαριασμένη ἡ γραῖα.

Ἡ φωνὴ τοῦ βρέφους ἐπνίγη. Μίαν χεριάν ἀκόμη ἐχρειάζετο νά κάμῃ
35 ἡ Φραγκογιαννού. Μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα, τοῦ ἔσφιξε δυνατὰ τὸν λαιμόν...
Εἶτα ἐμάζωξε τὸ λεπτὸν πανίον διὰ νά τὸ ρίψῃ πάλιν ἐπάνω τῆς στεφάνης.

Ἡ χεὶρ της προσέκοψεν εἰς τὴν σανίδα, κ' ἔκαμε μικρὸν θόρυβον. Ἡ γραῖα, ἥτις δὲν ἐκοιμᾶτο βαρέως, ἐξύπνησεν. Ἀνετινάχθη, ἐσκίρτησεν. Εἶδε τὴν Φραγκογιαννοῦ ν' ἀποσύρῃ τὴν χεῖρά της καὶ ν' ἀποχωρῇ, ἀνεγειρομένη ἐπὶ τῶν γονάτων, ὀπίσω εἰς τὴν θέσιν της.

5 — Τί κάνεις; ἔκραζεν ἔντρομος ἡ γραῖα.

Ἡ λεχώνα ἐπετάχθη, ἀνεπήδησε.

— Τί εἶναι, μάνα;

Ἦ Φραγκογιαννοῦ ἐσηκώθη, ἐπῆρε τὸ καλάθι της.

— Τίποτα· θέλησα νὰ τὸ κάμω νὰ λουφάξῃ, νὰ μὴν κλαίῃ, ἀπήντησεν.

10 Ἡ γραῖα μάμμη ἔκυψε πρὸς τὴν κούνιαν.

— Πηγαίνω τώρα, ἔφεξε, εἶπεν ἡ Φραγκογιαννοῦ... Δῶσε τῆς λεχώνας τὸ γιατρικὸ ποῦ ἔβρασα νὰ τὸ πιῇ!

Καὶ πάραυτα ἐξῆλθεν. Ἐτρεξε μὲ βῆμα δρομαῖον ν' ἀπομακρυνθῇ τάχιστα. Ἐπῆρε τὸν ἐπάνω δρόμον, κατὰ τὸ δάσος, διὰ νὰ μὴ περάσῃ

15 ἀπὸ τὴν ἀντικρινὴν ράχιν ὅπου ἦτον ἡ στάνη.

Ἦτο γλυκεῖα αὐγὴ τοῦ Μαΐου. Ἡ κυανωπὴ καὶ ροδίτη ἀνταύγεια τοῦ οὐρανοῦ ἔχριε μὲ ἀπόχρωσιν μελιχρὰν τὰ χόρτα καὶ τοὺς θάμνους. Ἦκούετο ὁ μινυρισμὸς τῶν ἀηδόνων εἰς τὸ δάσος, καὶ τ' ἀναριθμητὰ μικρὰ πουλιὰ ἐτέλουν ἐκθύμως, ἀπλήστως, τὴν συναυλίαν των τὴν ἀφατον.

20 Ἄφοῦ ἡ Φραγκογιαννοῦ ἀπεμακρύνθη πολλὰ βήματα, ἤκουσε βραχνὴν κραυγὴν ὀπισθὲν της. Ἦτο ἡ γραῖα, ἡ μήτηρ τῆς λεχώνας· ἐξαλλος, τραβοῦσα τὰ μαλλιά της, εἶχε τρέξει ἔξω τῆς καλύβης, κ' ἐφώναζε:

— Πιάστε την!... Πιάστε την! Μᾶς ἔκαμε φονικό!

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἔτρεχεν, ἔτρεχε. Ἦλπιζε νὰ χωθῇ τὸ ταχύτερον

25 εἰς τὸ δάσος, ὅπου, καὶ ἂν τυχὸν ἔτρεχον κατόπιν της, τὰ ἴχνη της τάχιστα θὰ ἐχάνοντο.

Ἄλλὰ παρ' ἐλπίδα, μετ' ὀλίγα λεπτά, εὐρέθη ἀντιμέτωπος τοῦ Γιάννη τοῦ Λυρίγκου, βαδίζοντος πρὸς τὴν οἰκίαν του. Οὗτος εἶχεν ἐξυπνήσει τὴν συνήθη ὥραν, κ' ἐπήγγαινε πρὸς τὸ καλύβι, ἴσως διὰ νὰ κράξῃ πρὸς συνεργασίαν τὴν πενθερὰν του, ὅπως καὶ τὴν προλαβοῦσαν πρῶταν. Ἄλλ' ὅταν εἶδε τὴν πενθερὰν του νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ χειρονομῇ τόσον μακρὰν, ὥστε δὲν ἠδύνατο ν' ἀκούῃ τί αὐτὴ ἔλεγεν, ὀδηγούμενος μόνον ἀπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν χειρονομιῶν της, εἶδε τὴν Φραγκογιαννοῦ νὰ φεύγῃ πρὸς τὸ μέρος τοῦ δάσους — τότε, ἔτρεξε πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, κ' ἐφώναξε μεγάλη τῇ φωνῇ

35 πρὸς τὴν Φραγκογιαννοῦ.

— Τί εἶναι;... Τί τρέχει;

Τότε ἡ Χαδοῦλα ἐστάθη, κ' ἐφώναξε μακρόθεν πρὸς τὸν Γιάννην τὸν Λυρίγκον.

— Φεύγω!... Πάω νά...

Ὁ Γιάννης ὁ Λυρίγκος εἶχε τρέξει ἀκόμη ὀλίγα βήματα, κ' ἤλθε πλησιέστερα πρὸς τὴν Φραγκογιαννοῦ. Τότε κι αὐτὴ, ἀποφασιστικῶς, προέβη δύο ἢ τρία βήματα πλησιέστερα πρὸς ἐκεῖνον.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐπεκαλέσθη εἰς βοήθειαν ὄλην τὴν ἐτοιμότητά της. Ἦυτοσχεδίασε.

— Γιάννη! ἡ γυναῖκα σου ἔχει τοὺς πόνους! Εἶναι ἄσκημα.

— Ἐχει τοὺς πόνους!... ἀνέκραξεν ἐν ἄκρῃ ἀπορίᾳ ὁ ἄνθρωπος. Τί λές, χριστιανή μου;

— Ἐχει κι ἄλλο παιδὶ στὴν κοιλιά της! Ἰσχυρίσθη μὲ τόλμην ἡ Φραγκογιαννοῦ.

— Ἄλλο παιδὶ στὴν κοιλιά της!

— Ναί, αὐτὸ ποῦ σοῦ λέω. Μόνο τρέχα στὸ χωριό, νά φωνάξης τὴ μαμμή!... νά πῆς καὶ τοῦ γιατροῦ νά ῥθῆ!

Ὁ Λυρίγκος ἐστάθη. Πέραν, ἐπὶ τοῦ μικροῦ ὁροπεδίου, πρὸ τῆς οἰκίας, ἡ πενθερά του ἐφώναζεν ἀκόμη βραχνὰς κραυγὰς, τὰς ὁποίας ἐπαιρνε μακρὰν ὁ ἄνεμος, χωρὶς ὁ Γιάννης ν' ἀκούη τί ἔλεγεν ἐκεῖνη. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ὠμίλει μὲ θάρρος, κ' ἐφαίνετο ὅτι ἤξευρε τί ἔλεγε.

— Πῶς γίνεται αὐτὸ ποτέ; ἀνέκραξεν ὁ Γιάννης. Εἶσαι καλά, χριστιανή μου;

— Αὐτὸ γίνεται, ἐπέμενεν ἡ Φραγκογιαννοῦ. Οὐλες τίς φορές τὰ διπλάρικα* δὲν πέφτουν μαζὶ ἀπ' τὴν κοιλιά. Τὸ ἓνα, τὸ πλιὸ ἀδύνατο ἀπ' τὰ δύο, ἀργεῖ καὶ ὥρες καὶ μέρες νά πέσῃ.

— Ἀλήθεια! Ἐχω ἀκουστά μου, εἶπεν ὁ Γιάννης.

— Κατὰ πῶς φαίνεται, συνεπέρανε λίαν σοβαρὰ ἡ Φραγκογιαννοῦ, αὐτὴν τὴν φορὰ τὸ ἓνα τὸ παιδὶ θὰ πιάστηκε ὕστερ' ἀπ' τὸ ἄλλο.

— Αὐτὸ εἶναι τάχα; εἶπε μὲ ἦθος οἴκτου ὁ Λυρίγκος.

— Τρέχα τὸ γληγορώτερο! νά πᾶς νά φέρῃς τὸ γιατρό!...

— Ἐσὺ ποῦ πᾶς; ἠρώτησεν ὁ Λυρίγκος.

— Ἐγὼ πάω στὸν Ἄι-Χαράλαμπο... πάω νά φωνάξω τὸν παπα-Μακάριο, νά ῥθῆ νά τῆς κάμῃ μιὰ παράκληση, τῆς γυναῖκας!

— Καλά! Τρέξε!

Καὶ ἡ Φραγκογιαννοῦ ἔτρεξε.

21 ποτέ, ἀέκδδ

ΙΖ'

Κάτω εἰς τὸ Κακόρρεμα, χαμηλὰ εἰς τὸ βάθος, σιμὰ εἰς τὴν Σκοτεινὴν Σπηλιάν, οἱ λίθοι ἐχόρευον δαιμονικὸν χορὸν τὴν νύκτα. Ἄνωρθοῦντο, ὡς ἔμψυχοι, καὶ κατεδίωκον τὴν Φραγκογιαννοῦ, καὶ τὴν ἐλιθοβόλου, ὡς νὰ ἐσφενδονίζοντο ἀπὸ ἀοράτους τιμωροῦς χεῖρας.

- 5 Εἶχον παρέλθει τρεῖς ἡμέραι ἀπὸ τὴν τελευταίαν φυγὴν τῆς, ἀπὸ τὴν καλύβην τοῦ Λυρίγκου. Ἡ ἔνοχος γυνὴ εἶχε κρυφθῆ ἐκεῖ, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ διέφευγε πρὸς καιρὸν τοὺς ὄνυχας τῶν δικωτῶν τῆς. Μὲ τὰ ὀλίγα δίπυρα τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο ἀκόμη εἰς τὸ καλάθι τῆς, μὲ τὰς καυκαλήθρας, τὸν ἄνηθον, καὶ τὰ μυρόνια ὅσα συνέλεγε, καὶ μὲ τὸ γλυφὸ νερὸν τῆς Σκο-
- 10 τεινῆς Σπηλιᾶς, εἶχε διατηρηθῆ. Τὸ μέρος ἦτο σχεδὸν ἄβατον. Τὸ Κακόρρεμα ἐσχηματίζετο ἀπὸ ἓνα βράχον ἀπάτητον πρὸς δυσμάς, καὶ ἀπὸ ἓνα κρημνόν, ἧ μίαν σάραν* ὀλισθηρὰν ἐξ ἀνατολῶν. Κάτω εἰς τὸ βάθος ἀνέβλυζε τὸ Γλυφονέρι. Δύο ἄντρα, μὲ τὸ στόμιον πολὺ στενόν, ἔχασκον ἔνθεν καὶ ἔνθεν. Ἐκεῖ ἐκοιμᾶτο τὴν νύκτα τὴν ἡμέραν κατήρχετο εἰς τὴν
- 15 Σκοτεινὴν Σπηλιάν. Διὰ ν' ἀνέλθῃ καὶ διὰ νὰ κατέλθῃ, οὔτε δρομίσκος οὔτε μονοπάτι ὑπῆρχεν. Ἐπάτει ἐπὶ τῆς σάρας, εἰς τὴν βάσιν τοῦ κρημνοῦ. Τότε ἡ σάρα ἐταράσσετο, ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐθύμωνε. Οἱ λίθοι τοὺς ὁποίους ἐξετόπιζε πατοῦσα, ἦσαν ὡς βάσις καὶ θεμέλιον εἰς ὄλον τὸν ἄπειρον σωρὸν τῶν λίθων, τὸν ἀπλούμενον ἐπὶ τοῦ πρανοῦς τοῦ κρημνοῦ.
- 20 Καθὼς ἐφευγον οἱ πρῶτοι λίθοι, ἄλλοι λίθοι ἤρχοντο νὰ λάβωσι τὴν θέσιν των, μετ' αὐτοὺς δὲ ἄλλοι. Καὶ οὕτω ἡ παλῖρροια ὅλη τοῦ κρημνοῦ ἤρχετο κατ' ἐπάνω τῆς, ἐπιπτεν εἰς τὰς κνήμας καὶ τὰ σκέλη τῆς, εἰς τὰς χεῖρας καὶ τὸ στέρνον τῆς. Ἐνίοτε, λίθοι τινές, ἀπὸ ὕψος κατερχόμενοι, ἐπιπτον μὲ ὄρμην καὶ κακίαν κατὰ τοῦ προσώπου τῆς. Τοὺς τελευταίους
- 25 τοῦτους ἐφαίνετο πράγματι ὡς νὰ τοὺς ἐσφενδόνιζεν ἀόρατος χεὶρ κατὰ τῆς κεφαλῆς τῆς.

Ἄφοῦ τέλος, μετὰ τόσον λιθοβόλημα, ἔφθασεν εἰς τὴν Σκοτεινὴν Σπηλιάν, τὴν πρώτην ἡμέραν, ἐκάθισε κι ἀγνάντευε τὸ πέλαγος. Ἡ Σπηλιά, ἡ θαλασσοπληγτος, ἔχει διπλὴν εἴσοδον, ἕκ τε τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης. Πρὸς τὴν θάλασσαν, τὸ στόμιόν τῆς χαμηλὸν καὶ στενόν, ὅσον διὰ νὰ διέλθῃ μικρὰ βάρκα ἀλιέως. Ἡ Φραγκογιαννοῦ, ἀόρατος, ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς, ἤκουε τὸν ὑπόκωφον, ἐπίμονον παφλασμὸν τοῦ κύματος εἰς τὸ στόμιον τοῦ ἄντρου. Τὸ κύμα ἀνωρθοῦτο, ἐπήδα, ἐπληττε τὴν ἄνω

1 σκοτεινὴν αΦ
31 μικρὴ αΦΕ

12 καὶ παντοῦ ἄλλοῦ σάρρα ἀέκδθ, βλ. καὶ Σκουβ. 21

- φλιάν τοῦ στομίου, κατέπιπτε, πάλιν ἀνεπήδα, ἐξέπεμπε μακροὺς ὠρυγμοὺς μανίας ἀπὸ τῆς ἀποθαλασσιᾶς* τοῦ βορρᾶ, πότε στεναγμοὺς πόνου καὶ πάθους ἀπὸ τὴν φουσκοθάλασσαν. Κάτω εἰς τὸ βάθος τὸ ἄπατον, μυστήριον καὶ σκότος σαλευῖον. Μία ποτὲ βάρκα, ὡς διηγοῦντο, εἰσπλεύσασα διὰ τὴν συλλέξῃ καραβίδας καὶ παγούρια, ἐνῶ εἰς τῶν ναυβατῶν εἶχεν ἀναρριχηθῆ εἰς τὸ τρομερὸν ὕψος τοῦ βράχου διὰ τὴν συλλέξῃ κρίταμα, ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς μίαν φώκην ζωντανὴν φράττουσαν ἀκριβῶς τὸ πλάτος τοῦ στομίου. Τὸ σκοτεινὸν ζῶον ἀνεταράσσετο, ἤσπαιρεν, ἢ μικρὰ σκάφη ἐπάλλετο, ἔτρεμε, καὶ δὲν ἤμποροῦσε νὰ ὑπάγῃ οὔτε ἐμπρὸς οὔτε ὀπίσω.
- 10 Ὁ ναυβάτης ὁ ἐντὸς τῆς βάρκας ἐκτύπησε τὴν φώκην μ' ἓνα πέλεκυν, τὴν αἰμάτωσε, τὸ κύμα ἐκοκίνησεν ἐπ' ὀλίγον. Ἡ φώκη ἤσπαιρεν ἐν ἀγωνίᾳ. Ὁ νεαρὸς ἀλιεὺς κατῶρθωσε νὰ σφίξῃ τὸν λαίμδον μὲ μίαν θηλειάν, καὶ καλέσας τὸν ἄλλον σύντροφόν του εἰς βοήθειαν κατῶρθωσε τῇ βοήθειᾳ αὐτοῦ, μὲ κίνδυνον νὰ βουλιάξῃ ἢ φελούκα, ν' ἀνασύρῃ ἐπάνω τὴν φώκην.
- 15 Ἡ γραῖα Χαδοῦλα ἀγνάντευεν, ἀγνάντευεν εἰς τὸ πέλαγος. Ἄς ἦτον καὶ τώρα, νὰ φανῇ, νὰ πλησιάσῃ μία βάρκα!... Ἡ Φραγκογιαννοῦ θὰ παρεκάλει τοὺς νέους ἀλιεῖς, τοὺς πατριώτας τῆς, νὰ τὴν ἐπάρουν μαζί, μὲς στὴν βάρκα... Καὶ ποῦ θὰ ἐπήγαινε;... ὦ, βέβαια στὰ πέρα χώματα, στὰ μέρη τ' ἀντικρινά, στὴν μεγάλη στεριά... Κ' ἐκεῖ τί θὰ ἔκαμνε;
- 20 ὦ, εἶχεν ὁ Θεός, θ' ἄρχιζ' ἐκεῖ νέον βίον!
- Ἐβλεπεν, ἔβλεπεν, ἀνοιχτὰ εἰς τὸ πέλαγος, μακρὰν ἔξω, πολλὰ παλιά, λευκὰ ἱστία, σὰν τοῦ γλάρου τὰ φτερά. Βρατσέρες, γολέτες, μικρὰ καΐκια, τὰ ἔβλεπε ν' ἀρμενίζουσαν, νὰ ὀργώνουν τὰ κύματα, ὡσὰν βοιδάκια ζευγαρωτά. Ἄλλα ἔπλεον πόρρω πρὸς βορρᾶν, ἄλλα κατήρχοντο πρὸς
- 25 νότον, ἄλλα ἀρμένιζαν πρὸς ἀνατολὰς ἢ πρὸς δυσμάς, τέμνοντα σταυροειδῶς τοὺς ὀλοὺς, τὰς βαθεῖας ὀρατὰς αὐλακας, τὰς ὁποίας ἄφηναν ὀπισθῆν των τὰ πρῶτα. Εἶτα πολλὰ ρεύματα διαχαράσσοντα τὸ πέλαγος, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐφαίνετο ἡ θάλασσα ὡσὰν κεντητή, πεποικιλμένη. Ἐβλεπεν, ἐωσότου τὰ μάτια τῆς «ἔκαμαν γυαλιά»* νὰ βλέπῃ.
- 30 Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐβγαλεν ἀπὸ τὸ καλάθι τῆς τὸ παλαιὸν κιτρινωπὸν χρᾶμι, τὸ μάλλινον, τὸ ὁποῖον εἶχε διὰ τὴν τυλίγεται ὅταν ἤθελε νὰ κοιμηθῇ καὶ δὲν εἶχεν ὕπνον, ἐσηκώθη ὀρθή, ἀνεπέτασε τὴν μαλλίνην σινδῶνα, κ' ἄρχισεν ἐκθύμωσεν νὰ τὴν σείῃ. Ἐκαμνε σήματα, ἀπηλλισμένα σήματα πρὸς τοὺς ναυτίλους, νὰ ἔλθουν νὰ τὴν ἐπάρουν μαζί των. Ἐβλε-
- 35 πον, δὲν ἔβλεπον οἱ ναυβάται τὰ σημεῖα τῆς; Ἀπὸ κανέν πλοῖον δὲν ἀπῆν-

3 ἴσως φουσκοθαλασσιᾶν

12 σφίξῃ ἀέκδο

26 τὰς ὀλοὺς αΦΕ

τησαν εἰς τὸν πόθον τῆς, εἰς τὰς τόσας προσπαθείας τῆς. Τὰ λευκὰ ἱστία ἔφευγον μὲ τὸν ἄνεμον εἰς τὸ κῦμα, καὶ αὐτὴ ἔμενε προσηλωμένη εἰς τὸν βράχον τῆς Σκοτεινῆς Σπηλιᾶς, προγεγραμμένη, ἔρημος, μὴ βλέπουσα διὰ τὴν αὔριον χρυσῆς αὐγῆς τὴν ἀνατολήν. . .

5 Τὸ λευκάζον καὶ κιτρινωπὸν ράκος τῆς ἔφυγεν ἀπὸ τὴν χεῖρα· τὸ ἐπῆρεν ὁ ἄνεμος, καὶ τὸ ἔρριψεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ὤμων τῆς γυναικός.

— Αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ σάβανό μου! ἐψιθύρισε πικρῶς μειδιῶσα ἡ Φραγκογιαννού.

10 Τέλος, καθὼς ἐκάθισε κάτω ἐπὶ τοῦ βράχου, βλέπει μίαν βάρκαν, μικρὰν φελούκαν, νὰ ἔρχεται, παραπλέουσα τὴν ἀκτὴν. Εἶχε μικρὸν ἱστίον καὶ δύο κουπιὰ, τὰ ὅποια ἔτυπτον ραθύμως τὸ κῦμα. Ἐπλεον ἐξ ἀνατολῶν κ' ἐπλησίαζε πρὸς τὸν ἔρημον βράχον, εἰς τὸ ἄσυλόν τῆς. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἠσθάνθη σκίρτημα ἐλπίδος μέσα τῆς. Ἐκρύβη ὀπισθεν τῆς κορυφῆς
15 τοῦ βράχου, διὰ νὰ κατοπτεύσῃ καὶ ἴδῃ ἂν θὰ ἐγνώριζε τοὺς ἐπιβαίνοντας. Ὅταν ἡ φελούκα ἐπλησίασεν, εἶδεν ὅτι ὁ εἰς ἓκ τῶν τριῶν ἐπιβατῶν τῆς, ὅστις ἔσυρε τὴν «συρτὴν» ἀπὸ τῆς πρύμνης, ἐφόρει στρατιωτικὴν στολήν. Κάποιος παρεπιδημῶν ἀπόστρατος, ἀγαπῶν τ' ὀψάρευμα, εἶχεν ἐξέλθει πρὸς ἄγραν, ὁμοῦ μὲ δύο ἐξ ἐπαγγέλματος ἀλειεῖς. Ἡ Φραγκογιαννοῦ,
20 μόνον εἶδεν ὅτι ἦτο «ταχτικός», καὶ γελασμένη ἐκρύβη βαθύτερα ὀπισθεν τοῦ βράχου.

Τὴν νύκτα ἀπεκοιμήθη εἰς τὴν κρύπτῃν τῆς, μέσα εἰς τὴν ὑγρὰν ἄλμην τῆς Σπηλιᾶς. Βόμβοι ἐθορύβουν εἰς τὰ ὠτά τῆς. Τὸ κῦμα ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς ἐρρόχθει, μὲ παρατεταμένους ὠρυγμοὺς λύσεως. Βαθιά, μέσα
25 εἰς τὰ στέρνα τῆς ἤκουε τὰ κλαυθυμύσματα τῶν ἀκάκων νηπιῶν. Ὑπόκωφοι συριγμοὶ τοῦ μακρινοῦ ἀνέμου ἤρχοντο εἰς τὰς ἀκοάς τῆς. Ὁ νεκρώσιμος χορὸς τῶν κορασίδων, μὲ ἠύξημένον τὸν φρικώδη ὄρμαθόν, ἐχοροπήδα τριγύρω τῆς. «Εἶμαστε παιδιὰ σου! — Μᾶς ἐγέννησες! — Φίλησέ μας! — Δῶσέ μας μαμμά*! — Πάρε μας στολίδια, στολίδια ὁμορφα!
30 — Χάιδεφέ μας! — Δὲν μᾶς ἀγαπᾶς;»

Ἡ γραῖα πενθερὰ τοῦ Λυρίγκου, μακινώδης, συστρέφουσα τὰς χεῖρας, τὴν ἠπέλκει τρομερὰ, καὶ ὁ γαμβρός τῆς, μὲ ἦθος παραπονεμένον, τὴν ἐπέπληττε. . . Κάτω εἰς τοὺς πόδας, εἰς τὸ βάθος τῆς Σπηλιᾶς, ἐρρόχθει τὸ κῦμα. . . Ἐβραζεν, ἔβραζε, καὶ τὸ ἄντρον μετεβάλλετο εἰς στέρναν,

20 γαλασμένη α

καὶ τὸ νερὸν τῆς στέρνας ἐβρυχᾶτο μ' ἔναρθρον φωνήν: — Φόνισσα! —
Φόνισσα!

Ἡ δυστυχῆς ἐξύπνησεν ἔντρομος, περιρροομένη ἀπὸ ἄλμην καὶ ἰδρῶ-
τα. Ἡῦχето πλέον, καὶ πάραυτα τὸ ἀπεφάσισε, νὰ μὴν κοιμηθῆ ἄλλη-
5 φορὰν εἰς τὴν ζωὴν τῆς, ἂν ἦτον διὰ νὰ βλέπῃ τέτοια ὄνειρα. Ὁ θάνατος
θὰ εἶναι ὁ κάλλιστος τῶν ὕπνων — ἀρκεῖ νὰ μὴν ἔχῃ κακὰ ὄνειρα! Τίς
οἶδε! — Μόλις τὸ ἐσκέφθη, καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεναρκώθη πάλιν. Τότε τῆς
ἐφάνη ὅτι ἔβλεπεν ἐμπρὸς τῆς τὸν Καμπανααχμάκην, τὸν ἄγροικον ἐκεῖνον
τοῦ βουνοῦ· ἴστατο ἐνώπιόν τῆς μὲ τὴν στραβολέικαν* του τὴν ποιμενι-
10 κήν, μὲ τὸ σκαιὸν ἦθος του, μὲ τὴν ὄψιν του τὴν τραχεῖαν καὶ μὲ λαρυγ-
γῶδῃ φωνῇ τῆς ἔλεγε: «Στὸ Κακόρρεμα! Στὸ Μονοπάτι, στὴ Βρύση
τοῦ Πουλιού! Στοῦ Γέροντα τὸ Ἑρμητήριο!»

Καὶ καθὼς ἐγίνετο ἄφαντος, ἀκόμη ἐπανέλαβε: — «Στὸ Ἑρμητήριο!
Στοῦ Γέροντα τὸ Ἑρμητήριο!»

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐξύπνησε τὴν ὥραν τοῦ λυκαυγοῦς μὲ μικρὰν γα-
15 λήνην εἰς τὴν ψυχὴν, ἐνῶ τὸ κυανοῦν καὶ πορφυρίζον τοῦ στερεώματος
καταντικρὺ τῆς συνεχέτο μὲ τὸ μαυρογάλανον τοῦ πόντου, καὶ αὖρα, δρό-
σος, φλοῖσβος, κελάρυσμα ἀπετέλουν ἡδεῖαν συζυγίαν ἀρμονίας εἰς τὰς
αἰσθήσεις τῆς.

Ἐκ τῆς προχθῆς δὲν εἶχε παῦσει νὰ σκέπτεται τὸ ἐρμητήριον ἐκεῖνο,
περὶ οὗ τῆς εἶχεν ὁμιλήσει πρὸ τριῶν ἡμερῶν ὁ Καμπανααχμάκης. Εἶχεν
ἀκούσει πολλὰ νὰ λέγουν γυναῖκες εὐλαβεῖς περὶ τῶν ἀρετῶν τοῦ Γέρον-
τος ἐκεῖνου, τοῦ παπ' Ἀκακίου, ὅστις πρὸ ὀλίγου καιροῦ μόνον εἶχεν
ἔλθει εἰς τὴν νῆσον, καὶ εἶχε κατοικήσει εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην, παλαιὸν
25 ἀναχωρητήριον μετὰ ἐρήμου ναῖσκου, τὸ ὁποῖον ἔκειτο ἐπὶ μικροῦ θαλασ-
σοπλήκτου βράχου, ὅστις ἀπετέλει σκόπελον ἢ μικρὸν νησίδιον παρὰ τὴν
βορείαν, μικρὸν πρὸς δυσμὰς κλίνουσαν, κρημνώδῃ ἀκτῆν, καὶ μὲ τὴν
ἄμπωτιν τῶν ὑδάτων, τὸ νησίδιον ἐγίνετο μικρὰ χερσόνησος. Ὁ γέρον
παπ' Ἀκάκιος ἦτο, ἔλεγαν, αὐστηρὸς πνευματικὸς, πλὴν εἶχε τὸ σπάνιον
30 χάρισμα τῆς διακρίσεως τῶν λογισμῶν, κ' ἐφθανε μέχρι προορατικότητος.
Αἱ γυναῖκες ἐβεβαίουν ὅτι ἦτο σωστὸς κρυφιογνώστης, καὶ σοῦ ἔλεγε τί
εἶχες μέσα σου. Καὶ πολλάκις ἐξωμολόγει τὸν μετανοοῦντα πολὺ περισ-
σότερον ἢ ὅσον αὐτὸς ἤθελε νὰ ἐξομολογηθῆ.

Διὰ τὴν Φραγκογιαννοῦ θὰ ἦτο εὐτύχημα, ἂν εἶχεν εἰλικρινῆ ἀπόφα-
35 σιν νὰ ἐξομολογηθῆ, νὰ εὕρισκετο εἰς πνευματικὸς ὅστις νὰ τὴν ἀπήλλαττεν
ἀπὸ τὸν κόπον καὶ ἀπὸ τὸ φοβερὸν βάσανον τοῦ δισταγμοῦ, λέγων: «Αὐτὸ

28 ἐγένετο ἀεὶ κῶδ, διορθ. Συ

- κι αὐτὸ ἔκαμες!» Ἦρκει νὰ μὴν τὴν ἀπήλιπιζε, ἀλλὰ νὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ τὴν βοηθήσῃ καὶ νὰ τὴν σώσῃ, — ἀκόμη καὶ εἰς τὸν πρόσκαιρον κόσμον, εἰ δυνατόν! Τάχα δὲν ὑπῆρξεν εἰς Ἅγιος ὅστις ἔκρυψε καὶ ἔσωσε, μὴ θελήσας νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν, τὸν φονέα τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ του;
- 5 Πῶσῳ μᾶλλον ὁ παπ' Ἀκάκιος δὲν θὰ ἔσωζε καὶ θὰ ἔκρυπτεν αὐτὴν, ἥτις δὲν εἶχε κάμει κακὸν ἀτομικῶς εἰς τὸν σεβάσμιον ἐρημίτην; Μήπως δὲν ἐπερνοῦσαν καθημερινῶς πλοῖα, γιὰ τὸ ἤ ἀνοιχτὰ ἀπὸ τὸν Ἅγιον Σώστην, καὶ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν φυγαδεύσῃ ἂν ἤθελε;
- Ἡ Χαδοῦλα εἶχε βαρυνθῆ τὴν μονοτονίαν τῆς Σκοτεινῆς Σπηλιᾶς,
 10 καὶ εἶχεν ἀρχίσει ν' ἀδυνατίζῃ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀνεπαρκῆ τροφήν. Ἐλαβεν ἀπόφασιν, ἅμα φέξῃ καλὰ, νὰ πάρῃ τὸ καλαθάκι τῆς, καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ ἄσυλόν τῆς, ὅπως διευθυνθῆ πρὸς τὸν Ἅγιον Σώστην. Ἐκεῖ θὰ ἐξωμολογεῖτο ὅλα τὰ «πάθια τῆς». Καιρὸς μετανοίας πλέον...

- Ἐφθασαν, ἔφθασαν, οἱ χωροφύλακες! Εἶτε διὰ προδοσίας, εἶτε δι'
 15 ἰχνηλασίας, τὴν εἶχαν ἀνακαλύψει... Κατῶρθωσαν νὰ κατέλθουν εἰς τὸ Κακόρρεμα, χωρὶς νὰ ἐνοχληθοῦν ἀπὸ τὸν κρημνόν, χωρὶς οἱ λίθοι τῆς σάρας νὰ σηκωθοῦν καὶ νὰ ριφθοῦν κατεπάνω τους, νὰ τοὺς κυνηγήσουν!

- Ἦτο τὴν αὐγὴν ἅμα ἐφεξεν, ἐνῶ ἡ Φραγκογιαννοῦ ἤτοιμάζετο νὰ διευθυνθῆ διὰ τοῦ συντομωτέρου δρόμου, εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην, εἰς τὸ
 20 Ἐρημητήριον. Ὁ ἥλιος δὲν εἶχεν ἀνατελεῖ διὰ νὰ φωτίσῃ ἀκόμη τὴν φαλακρὰν ἀκτὴν, τὸ Κουρούπι, καὶ νὰ στείλῃ χρυσᾶς ἀκτῖνας εἰς τὴν ἀπτότομον κλιτὺν τοῦ Στοιβωτοῦ. Ἡ Φραγκογιαννοῦ τοὺς εἶδεν, ἐτρόμαξεν, ἐπῆρε τὸ καλάθι τῆς, καὶ ἀσθμαίνουσα, ξεγλωσσασμένη, ἔτρεξε τὸν ἀνήφορον, ἐπάνω εἰς τὸν βράχον τὸν ἄβατον, εἰς τὸ Κλῆμα, πρὸς τὸ δυτικὸν
 25 μέρος. Ἐπέταξε, μὲ λάκτισμα τῶν ποδῶν πρὸς τὰ ὀπίσω, τὰς φθαρμένας ἐμβάδας, «τὰ παλιοκατσάρια τῆς», καὶ ξυπόλυτη ἀνεριχήθη ἐπάνω εἰς τὸν κρημνόν. Οἱ δύο «νομάτοι» ἐβγαλαν κι αὐτοὶ τὰ τσαρούχια τους, κ' ἔτρεξαν κατόπιν τῆς, εἰς τὸν βράχον τὸν ἀπάτητον, εἰς τὸν χῶρον τῆς ἀπειπισίας, ὅπου ἐβάδιζεν ἐκεῖνη.

- 30 Μίαν μόνην στιγμὴν, ἡ δύστηνος ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν ὀπίσω. Τότε εἶδεν ὅτι οἱ διώκται ἦσαν μὲν δύο, ἀλλὰ μόνον ὁ εἰς ἐφόρει τὴν στρατιωτικὴν στολήν. Ὁ ἄλλος ἔφερεν ἐγγώριον ἔνδυμα, μὲ σελάχι, ἐφωδιασμένον μὲ πιστόλια καὶ χαρμπιά, περὶ τὴν μέσῃν. Ἐφαίνετο νὰ εἶναι εἰς τῶν ἀγροφυλάκων.

21 τὸ Κουρούπι ἵπποτο· εἰκάζω τοῦ Κουρούπη, πβ. 2.296.10, 2.358.15

Τοῦτο τὴν ἐπτόησε καὶ τὴν ἐφόβισεν. Ἡ ἀπουσία τοῦ ἑνὸς χωροφύλακος ἔδιδεν ἀφορμὴν εἰς ὑποψίας. Μήπως ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ κρημνοῦ, πέραν τοῦ βράχου τοῦ ἀξένου τῆς ἀπορρώγος ἀκτῆς τὴν ἐπερίμενεν ἐνέδρα τις, ὥστε νὰ τὴν κλείσωσιν οἱ σκληροὶ διῶκται μεταξύ δύο
5 πυρῶν;

Καὶ πάλιν ἡ σύμπτωσις αὐτῇ τὴν ἐπαρηγόρησε καὶ τῆς ἐνέπνευσε μικρὰν ἐλπίδα. Ἐὰν ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς δύο «νομάτους» ἦτον πατριώτης, χωρικός ἄνθρωπος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς δημαρχίας, τοῦτο ἴσως ἐσήμαινε
10 εἶχαν ἐπιβάλλει καὶ ἴσως μᾶλλον θὰ ἔκοπτε τὴν ὁρμὴν τοῦ ἄλλου, τοῦ χωροφύλακος. Δὲν ἦτο δὲ ἀπίθανον ὁ ἀγροφύλαξ ἐκεῖνος καὶ νὰ ἡσθάνετο μέσα του κρυφὴν συμπάθειαν πρὸς τὴν φεύγουσαν, τὴν διωκομένην, τὴν τρέχουσαν ἐπάνω εἰς τὰ κατσάβραχα, μ' αἱματωμένους τοὺς πόδας, δυστυχή γυναικῆ — περὶ τῆς ἐνοχῆς τῆς ὁποίας δὲν ἦτο κἀν βέβαιος.

ΙΗ'

15 "Ὑστερον ἀπ' ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας κυνηγητόν, ἡ Φραγκογιαννοῦ ἔφθασεν εἰς τὴν τοποθεσίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Καμπαναρχμάκης εἶχεν ὀνομάσει «τὸ Μονοπάτι στὸ Κληῖμα». Ἦτον βράχος εἰσέχων ἀποτόμως πρὸς τὰ ἔσω, σχηματίζων μικρὸν ζύγωμα, κάτωθεν τοῦ ὁποίου ἔχασκεν ἡ ἄβυσσος, ἡ θάλασσα. Ἄνω τοῦ ζυγώματος τούτου ὑπῆρχε πάτημα ἡμισείας παλάμης
20 τὸ πλάτος, ὅλον δὲ τὸ πέραμα ἦτο τριῶν ἢ τεσσάρων βημάτων. Ὅπως τὸ διέλθῃ τις, ἔπρεπε νὰ πιασθῇ ἀπὸ τὸν ἄνω βράχον, βλέπων πρὸς τὴν θάλασσαν, νὰ πατῇ μὲ τὴν πτέρναν, καὶ νὰ βαδίζῃ ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἡ ζωὴ του ἐκρέματο εἰς μίαν τρίχα.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἔκαμε τὸν σταυρόν της καὶ δὲν ἐδίστασε. Οὔτε
25 ὑπῆρχεν ἄλλη αἴρεσις ἢ προσφυγὴ. Δρόμος ἄλλος δὲν ὑπῆρχεν ἐπάνω τοῦ βράχου. Ἡ γυνὴ ἐπῆρε τὸ καλάθι της εἰς τοὺς ὀδόντας, ἐπήδησεν ἀποφασιστικῶς, καὶ διέβη αἰσίως τὸ φοβερὸν πέραμα.

Ἐφθασαν κατόπιν ἀσθμαίνοντες οἱ δύο νομαῖτοι. Ὁ χωροφύλαξ εἶδε τὸ πέραμα κ' ἐστάθη.

30 — Σοῦ βαστά, ἡ καρδιά σου; εἶπε μὲ κρυφὴν χαιρεκακίαν ὁ σύντροφός του.

— Δὲν εἶναι ἄλλος δρόμος;

— Δὲν εἶναι.

— Ἐσὺ θὰ τό 'χῃς περάσει πολλές φορές, εἶπεν ὁ στρατιώτης.

- 'Εγώ, δχι! ἡρνήθη ὁ ἀγροφύλαξ.
 — Δὲν ἤσουν τσομπάνης;
 —'Εγὼ ἔβροσκα πρόβατα στὸν κάμπο.
 Ὁ χωροφύλαξ ἐδίστασεν ἀκόμη.
 5 — Καὶ νὰ μᾶς ρίξῃ κάτω μιὰ γυναίκα! εἶπε.
 — Δὲν προφτάσαμε νὰ τὴν ἰδοῦμε τὴ στιγμὴ ποῦ περνοῦσε, εἶπεν εἴρων ὁ δραγάτης. Ἄν τὴν ἔβλεπες, θὰ σοῦ ἴκανε καρδιά.
 —'Αληθινά;
 — Δὲν ξέρεις πόσες φορές δίνουν τὸ παράδειγμα οἱ γυναῖκες! εἶπεν ὁ ἀγροφύλαξ. Σὲ καμπόσα πράγματα, δείχνουν πολὺ κουράγιο.
 10 — Κ' ἐγὼ θὰ περάσω! εἶπεν ὁ χωροφύλαξ.
 —'Εμπρός!
 Ὁ χωροφύλαξ ἔβγαλε τὸ ἀμπέχονόν του, καὶ τὸ ἔτεινεν εἰς τὸν σύντροφόν του, μείνας μὲ τὸ ὑποκάμισον. Ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ.
 15 — Ἄν περάσω πέρα, μοῦ τὸ ρίχνεις, εἶπε.
 Ἐδοκίμασε νὰ πατήσῃ ἐπὶ τοῦ στενοῦ, ἐπιάσθη ἀπὸ τὸν βράχον. Μετὰ ἐν βῆμα ὠπισθοδρόμησε.
 — Μ' ἔπιασε ζαλάδα, εἶπεν.
 Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Φραγκογιαννοῦ, τρέχουσα, εἶχεν ἀνηφορίσει, καὶ
 20 ἀνήρχετο ὑψηλότερα εἰς τὴν ἀκτὴν. Ἀποκαμωμένη, ἤσθμαιεν, ἐφύσα. Ἐπήγαινε, κ' ἐστέκετο ἐπὶ μίαν ἀνεπαίσθητον στιγμὴν, κ' ἔτεινε τὰ ὦτα ἀκρωμένη. Ἦθελε νὰ βεβαιωθῇ ἂν θὰ διέβαινον τὸ πέραμα οἱ δύο διώκται της. Ἄλλὰ δὲν ἤκουε τίποτε. Ἀπὸ τὴν βραδύτητα αὐτὴν ἐσυμπέρανεν ὅτι οἱ δύο «νομάτοι» ἐδίσταζον πολὺ νὰ περάσουν τὸ μονοπάτι.
 25 Τέλος ἔφθασεν εἰς τοῦ Πουλιοῦ τὴν Βρῦση, ὅπως τὴν εἶχεν ὀνομάσει ὁ Καμπαναχμάκης. Ἦτο μία πηγὴ ἐπάνω εἰς ὑψηλὸν βράχον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐσχηματίζετο μικρὸν ὀλισθηρὸν ὄροπέδιον ἀπὸ χῶμα, γεμᾶτον ἀπὸ βρύα καὶ ἄλλα ὑγρὰ χόρτα, τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο ὡς νὰ ἔπλεον εἰς τὸ νερόν. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐπάτει καλὰ διὰ νὰ μὴ γλιστρήσῃ καὶ πέσῃ.
 30 Ἀπὸ τὴν βρῦσιν ἐκείνην, πράγματι, μόνον τὰ πετεινὰ τ' οὐρανοῦ ἠδύναντο νὰ πίνου. Ἡ Χαδοῦλα ἔκυψε κ' ἔπιε. . .
 — Ἄχ! καθὼς πίνω ἀπ' τὴ βρυσούλα σας, πουλάκια μου, εἶπε, δῶστέ μου καὶ τὴ χάρη σας, νὰ πετάξω! . . .
 Κ' ἐγέλασε μοναχὴ της, ἀποροῦσα ποῦ εὔρε τὸν ἀστεῖσμον αὐτὸν
 35 εἰς τοιαύτην ὥραν. Ἄλλὰ τὰ πουλιά, ἔταν τὴν εἶδαν, εἶχαν ἀγριεύσει, κ' ἐπέταζαν ἔντρομα. . .

Ἐκάθισε, δίπλα εἰς τοῦ Πουλιοῦ τὴν Βρύση, διὰ τὴν ἁποστάση καὶ πᾶρῃ τὸν ἀνασασμόν της. Σχεδὸν εἶχε βεβαιωθῆ πλέον ὅτι οἱ δύο «νομάτοι» δὲν εἶχαν κατορθώσει νὰ διαβῶσι τὸ Μονοπάτι στὸ Κλήμα.

Ἄλλὰ δὲν ἤσθάνετο ἀσφάλειαν, ἢ δύστηνος, καθημένη ἐκεῖ. Ὅθεν, μετ' ὀλίγα λεπτά ἐσηκώθη, ἐπῆρε τὸ καλάθι της, κ' ἔτρεξε τὸν κατήφορον. Τώρα πλέον ἐπήγαινε ἀποφασιστικῶς εἰς τὸν Ἀι-Σώστην, εἰς τὸ Ἐρημητήριον. Καιρὸς ἦτο, ἂν ἐγλύτωνα, νὰ ἐξαγορευθῇ τὰ κρίματά της εἰς τὸν γέροντα, τὸν ἀσκητήν.

Εἰς ὀλίγα λεπτά τῆς ὥρας κατῆλθε τὴν ἀκτὴν, κ' ἐφθασεν εἰς τὰ χαλίκια τοῦ αἰγιαλοῦ, εἰς τὴν ἄμμον. Ἀντίκρουσε τὸν ἀλίχτυπον βράχον, ἐπάνω εἰς τὸν ὅποιον ἐφαίνετο ὁ παλαιὸς ναῖσκος τοῦ Ἁγίου Σώζοντος. Ὁ λαϊμὸς τῆς ἄμμου, ὁ ἐνώνων τὸν μικρὸν βράχον μετὰ τὴν στερεάν, μόλις ἀνεῖχεν ἓνα δάκτυλον ὑπεράνω τοῦ κύματος. Τώρα ἤρχιζε νὰ γίνεται πλημμύρα. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐστάθη κ' ἐδίστασε. «Τάχα δὲν θὰ... ξαναγίνη ρήχη σὲ λίγη ὥρα; εἶπε. Γιατί νὰ βιαστῶ τώρα, νὰ γίνω μούσκεμα;»

Ἄλλὰ τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἤκουσε θόρυβον ὄχι μικρὸν ἐπὶ τοῦ κρηνοῦ. Δύο ἄνδρες, ὁ εἰς στρατιωτικὸς, ὁ ἄλλος πολίτης, μετὰ δύο τουφέκια ἐπ' ὤμου, κατήρχοντο τρέχοντες τὸν κατήφορον. Ὁ πολίτης δὲν ἦτον ὁ δραγάτης τὸν ὅποιον εἶχεν ἀφήσει ὀπίσω, μετὰ τὸν ἓνα χωροφύλακα, ἦτον ἄλλος, κ' ἐφόρει φράγκικα. Αὐτὴ λοιπὸν ἦτο ἡ ἐνέδρα, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑποπτεύσει εὐλόγως αὐτῇ, μετὰ τὴν ὁποίαν ἠθέλησαν νὰ τὴν βάλουν εἰς τὰ στενά; Ἴδου ὅτι τώρα τὴν ἐφθάναν.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἔτρεξεν, ἔκαμε τὸν σταυρόν της, κ' ἐπάτησεν ἐπάνω εἰς τὸ πέραμα τῆς ἄμμου. Ἡ ἄμμος ἦτον ὀλισθηρά. Τὸ κύμα ἀνῆρχετο, ἐφούσκωνε. Ἡ γυνὴ δὲν ὠπισθοδρόμησε. Δὲν εἶχεν ἄλλην σάνίδα σωτηρίας. Οὔτε αὐτὴν, τὴν παροῦσαν, μάλιστα δὲν εἶχε.

Τὸ κύμα ἀνέβαινε, ἀνέβαινε. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐπάτει. Ἡ ἄμμος ἐνέδιδε. Οἱ πόδες της ἐγλιστροῦσαν.

Ὁ βράχος τοῦ ἁγίου Σώζοντος ἀπεῖχε περὶ τὰς δώδεκα ὀργυιάς ἀπὸ τὴν ἀκτὴν. Ὁ λαϊμὸς τῆς ἄμμου, τὸ πέραμα, θὰ ἦτο πλέον ἢ πεντήκοντα βημάτων τὸ μῆκος.

Τὸ κύμα τὴν ἐφθασεν ἕως τὸ γόνυ, εἶτα ὡς τὴν μέσην. Ἡ ἄμμος ἐγλιστροῦσε. Ἐγίνετο βάλτος, λάκκος. Τὸ κύμα ἀνῆλθεν ἕως τὸ στέρνον της.

Οἱ δύο ἄνδρες, οἵτινες τὴν ἐκυνήγουν, ἔρριψαν μίαν τουφεκιὰν διὰ νὰ

τὴν πτοήσουν. Εἶτα ἤκούσθησαν αἱ φωναὶ των, φωναὶ ἀλαλαγμοῦ καὶ βεβαίας νίκης.

Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἀπεῖχεν ἀκόμη ὡς δέκα βήματα ἀπὸ τὸν Ἀι-Σώστην.

5 Δὲν εἶχε πλέον ἔδαφος νὰ πατήσῃ· ἐγονάτισεν. Εἰς τὸ στόμα τῆς εἰσῆρχετο τὸ ἄλμυρόν καὶ πικρὸν ὕδωρ.

Τὰ κύματα ἐφοῦσκωναν ἀγρίως, ὡς νὰ εἶχον πάθος. Ἐκάλυψαν τοὺς μυκτῆρας καὶ τὰ ὠτά τῆς. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸ βλέμμα τῆς Φραγκογιαννοῦς ἀντίκρουσε τὸ Μποστάνι, τὴν ἔρημον βορειοδυτικὴν ἀκτὴν, ὅπου
10 τῆς εἶχον δώσει ὡς προῖκα ἓνα ἀγρόν, ὅταν νεάνιδα τὴν ὑπάνδρευσαν καὶ τὴν ἐκουκούλωσαν, καὶ τὴν ἔκαμαν νύμφην οἱ γονεῖς τῆς.

—ὦ! νὰ τὸ προικιό μου! εἶπε.

Αὐταὶ ὑπῆρξαν αἱ τελευταῖαι λέξεις τῆς. Ἡ γραῖα Χαδοῦλα εὔρε τὸν θάνατον εἰς τὸ πέραμα τοῦ Ἀγίου Σώστη, εἰς τὸν λαιμόν τὸν ἐνώνοντα
15 τὸν βράχον τοῦ ἐρημητηρίου μετὰ τὴν ξηράν, εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ δρόμου, μετὰξὺ τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης.